Rara 4327

De Humana PHYSIOGNOMONIA IOANNIS BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI LIBRI IV.

QVI ab extimis, quæ in hominum corporibus conſpiciuntur ſignis, ita eorum naturas, mores & conſilia (egregijs ad viuum expreſſis ICONIBVS) demonſtrant, vt intimos animi receſſus penetrare videantur.

Omnibus omnium ordinum ſtudioſis lectu vtiles, maximeque iucundi.

Editio poſtrema priori correctior.

Cum duplici Rerum & Verborum INDICE *longè locupletiſſimo.*

FRANCOFVRTI
Apud Nicolaum Hoffmannum, impenſis hæredum Iacobi Fiſcheri.

ANNO M. DC. XVIII.

27 023 37A
Univ.-Bibl.
Giessen

LECTORI S.

HÆc ſcientia coniecturalis eſt, nec ſemper optatum aſſequitur finem: cuius ſigna naturales tantum propenſiones indicare poſſunt; non autem actiones noſtræ liberæ voluntatis, vel quæ ex vitioſo, vel ſtudioſo habitu dependent: nam in bonis, malisque actionibus, quæ in noſtra poteſtate ſunt, virtus, & vitium conſiſtunt, non autem in propenſionibus, quæ in noſtra voluntate nō ſunt.

PROOEMIVM.

INSIGNIVM *est nonnullorum in Philosophia procerum vulgata sententia:* Nullum esse homine sociabilius animal. *Iure quidem, si eorum mores, quibus ipse familiariter vsurus fuerit, cognoscere velit; aut dum sensim pertractando intimos eorum mores perscrutari contendit, eum vitam absumere, aut pluries in vita falli oportere, nemo est, opinor, qui ambigat: cum in tam numeroso hominum cœtu quamplurimi sint, quorum familiaritas pernicio sior, quam multorum, etiam potentum inimicitia sit.* Mens enim humana, *vt M. Tullius scribit*, multis simulationum inuolucris tegitur; & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusque natura: frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio vero sæpissime. Sub hominum effigie, *inquit Seneca*, latet ferinus animus, imo feris sæuior, & immanior. *Obid Socrates fenestratum hominum pectus concupiui, ne occultiores delitescerent sensus; sed eo penitus recluso & patenti omnibus perspicuum fieri posset, quid sibi vellet, aut meditaretur; vera ne promeret, an secus. Huic malo opem tulit diuina prope scientia Physiognomonia, à summis vndiquaque viris summo studio, summaque inquisitione pertractata. Hæc namque ab extimis, quæ in hominum corporibus conspiciuntur, signis, ita eorum naturas, mores, & consilia demonstrat, vt intimos animi recessus, ac vt ita dicam, penitissima cordis loca penetrare videatur. Effecit itaque clementissimi Dei benignitas, vt reconditi mores, ac arcana hominum affectiones signis expressæ sint, ac in propatulo constitutæ, quo propriæ saluti quilibet consulendo, fidelibus, probisque mori[illegible]insignitis adhæreret; scelestos, prauosque declinaret. Itemque sapientiæ præceptor nos docuit, dicens:* Cum iracundo homine non cohabites, neq; cum inuido comedas; neque abeas in consilium impiorum atque vanitates, nec in cathedra pestilentiæ sedeas. Si vocauerint te, veni nobiscum, cum ipsis ne proficiscaris. *Polemon inquit*: Si quid est, quod homines iuuare possit, hoc præstat Physiognomonia. Nec enim depositum quisquam, aut thesaurum, aut vxorem cuiquam credere, neque amicitiam cum illo inire, aut vicinum exoptare debet, quem petulantiæ, infidelitatis,

aut

aut alteriuscuiusdam improbitatis notas præ se ferre animaduerterit. *Nam nobis hæc scientia tum mores, tum vitæ propositum, veluti quadam augurandi ars, aut Deorum oracula, vt ociſsimum vaticinandi genus, absque vllo experimento demonstrat, vt proborum proposito inhærere, sceleſtorum improbitates, & flagitia deuitare poſsimus. Itaque omni prorsus studio futuram perdiscere fortunam quemlibet, neceſsarium iudicauit* Ex fronte & vultu, *Adamantius ait*, etiam in ipso oris silentio, natura loquitur. *Dicebat Cleantes philoſophus, secundum Zenonem*, ex specie mores dignosci poſse. *Pythagoreis morem fuiſsse, narrat Iamblichus, venientes ad ipsos discendi gratia, non prius admittere, quam figuram, inceſsum, & totius corporis motum diligentiſsime perſpexiſsent; vt plane è naturæ signis num ad disciplinas apti forent, nec ne, cognoscerent. Quoniam natura ipsa, quæ animis conformat corpora, inſtrumenta eis congrua ſubminiſtrat, imagines q; animorum in corporibus indicat, per quas eorum ingenia deprehendi poſsint. Socrates item, qui honeſta indole præditi videbantur, ad philoſophiæ ſtudia rapiebat, vt ex Platone habemus; & ex ſpecie, & optima corporis modulatione Alcibiadem ad ſupremum Reip. gradum peruenturum prædixit Plutarcho referente. Ipſe idem etiam refert, Spartanis morem fuiſſe nutriendi partum genitorii us non eſſe, ſed eum quendam in locum deportaſſe vbi ſedentes, qui ex tribulibus maximi natu eſſent, ſi quidem infantem animaduerterent pulcre effictum, & robuſtum, educari iubebant; ſin autem ignauum ac deformem, ad locum exponendum demittebant ſecus Taygetum præcipitem ac proruptum; perinde quaſi eius vita, qui minus pulcra ſtatim ab initio, & ad bonam corporis compoſitionẽ, & ad robuſtitatem natura productus non eſſet, neq; ſibi, neq; Reip. vtilis foret. Natu. animantibus corpus animi moribus & actionibus accõmodatum dediſſe, & ſcripſit Plato, & ab eo Ariſtoteles. Quoniam inſtrumentum omne alicuius cauſa fit, partes autem ſingulæ corporis alicuius cauſa factæ ſint, illudque cuius cauſa aliquid fit, actio quædam ſit; perſpicuum eſt totum corpus maioris alicuius actionis gratia conſtitutum fuiſſe: neq; enim ſectio ſerræ, ſed ſerra ſectionis gratia inuenta eſt. Quare corpus animi cauſa conditum eſt, & partes operum & munerum cauſa, ad quæ ſingulæ natura conditæ ſunt. Galenus item libro De partiũ vſu, particulas omnes corporis animæ vtiles eſſe demonſtrauit, quippe cuius inſtrumentum ſit corpus: ob eamq; cauſam multum à ſe diuerſorũ*

animalium partes differre, quia ipsius animi maxime differunt. Quod Lactantius Firmianus Theologus & philosophus, libro De opificio Dei vsurpauit. Nestor vultus similitudinem Telemachi conspicatus, apud Homerum, ita de animo conijcit:

——si vera viri, puer optime, talis
Es sobole stupor altus habet me clara tuentem,
Lumina, & ora patrem referentia, quid, quod & illi
Assimilis fandi tibi copia? quis queat alter
Ista loqui puer; ingenti nisi cretus Vlysse?

Alexander, cui cognomentum Magni inditum est, id praeclarum edixit, quod imaginem suam noluit à multis artificibus vulgi contaminari, ed, vt Horatius ait,

Edicto cauit, ne quis se, prater Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia, &c.

vt statuis, tabellis, & toreumati idem vigor animi bellatoris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma viridis iuuentæ, eadem gratia relicinæ frontis videretur. Poterit etiam huiusmodi scientia non solum ex aliorum sed etiam nostri inspectione maximi esse adiumenti, vt nosmet ipsi nostri physiognomones euadamus. Nam recte antiquitus memoratum legimus, Socratem philosophum speculo ad morum disciplinam vsum esse: quod Seneca item tradit adinuentum, vt homo seipsum nosceret: nam ex hoc consequimur nostri notitiam, mox consilium quoddam. Nam si quis semet in speculo contemplabitur, corporis optimam constitutionem conspicatus, procuret, ne corporis dignitatem morum dehonestamento polluat; qui vero ex signis formæ animam minime commendabilem animaduerterit, nauiter consurgat, vt virtutis exercitio corporis mala signa repēdat. Sunt enim eiusmodi animi propensiones & affectus, vt misericordia, iracundia, & inuidia, vt qui constituti sunt, quasi mala animi valetudine, sanabiles tamen: vt de Socrate refert Cicero in Tusculanis, quum multa in conuentu vitia collegisset in eum Zopyrus, qui se naturas cuiusq; ex forma perspicere profitebatur, derisus est à cæteris, qui illa in Socrate vitia non agnoscerent; ab ipso tamen Socrate subleuatus est, qui sibi vitia illa inesse, sed ratione à se eiecta diceret. Similem historiam Aristoteles Alexandro Magno recitat de Hippocrate, cuius figuram cum eius discipuli depingere curarent, picta & optime expressa delata

fuit

fuit Philemoni, qui cum eam adspexisset. & membrum membro comparasset, pronunciauit ipsum esse virum luxuriosum, coitus appetentem, & deceptorem: ob quam causam discipulis eius indignatis, & culpantibus, & flagellis fere Philemonem tundentibus, quod de viro eximio talia iudicasset, ab eis tamen hoc iudicium ad Hippocratem delatum est, qui confessus est Philemonem verum omnino de ipso protulisse; sed amore philosophiæ, & honestatis sui cordis concupiscentias omnes eiecisse, & studio & abstinentia conquisisse, quod prius eius naturæ negatum fuerat. Hanc scientiam in Pythagoricæ, & Socraticæ philosophiæ arcanis sanctissime custoditam legimus; hanc Aristoteles Alexandro vtilem, ac necessariam perdiscendam proponit, & ex vultus inspectione ad sui regni ministeria eruos eligendos monet; hanc Auicenna Medicis vtilissmam monstrat, svt ex vultu, & oculis de eius ægritudinibus possint iudicare. Hanc ergo scientiam blande excipiamus, hilariterque amplectamur, vt vere nostram, & de nobismetipsis tractantem, quam qui non amat, quam qui non amplectitur, nec philosophiam amat, neque suæ vitæ discrimina curat.

IN IOANNIS BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMON. LIB. IV. INDEX Cap.

CAP. I.

DE mutua animi & corporis consequutione fol. 1

2 Ex corporeis notis etiam brutorum dispositiones dignosci posse 3

3 Antiquorum opiniones de physiognomonica scientia 6

4 Quibus modis maiores nostri physiognomonicam scientiam speculati fuerint, & tradiderint 7

5 Quomodo per totius corporis temperaturam de moribus sit coniectandum 10

6 De cordis temperaturæ signis 11

7 Cerebri temperaturæ deprehensiones 12

8 De nostri corporis humoribus, ex quibus mores coniici poterunt 15

9 Contra Platonem, & quomodo per animalium partes sit iudicandum 18

10 Contra Trogum, & quomodo è diuersis cæli locis hominum mores sint coniectandi 21

11 Contra Philonem, & quomodo ex apparentibus è facie moribus sit iudicandum 25

12 Quod etiam per signa à contrario sumta mores diiudicare possimus 26

13 Quod ex distinctione habituum, & passionum masculini & fœminini generis de moribus multa coniectentur 27

14 Quomodo per plures passiones etiam aliæ indagandæ 37

15 Quod à nutricibus etiam in morum cognitionem deuenire possumus 38

16 De

16 De iudicandi methodo, & quæ signa præferenda veniant 39
17 Quid sit Physiognomonia 45
18 De syllogismo physiognomonico 42

LIBRI II.

1 De capite 47
2 De capillis 62
3 De coloribus capillorum 74
4 De fronte 83
5 De superciliis 98
6 De ciliis 101
7 De temporibus 102
8 De auribus 104
9 De naso 110
10 De vultu 127
11 De facie 132
12 De genis 143
13 De facie pulcris deformibusque 146
14 De faciei & corporis colore 151
15 De labiis 159
16 De ore 166
17 De dentibus 171
18 De lingua 173
19 De [illegible]elitu 175
20 De lanpiriis 177
21 De risu 178
22 De voce 182
23 De loquela 192
24 De maxillis & mento 195
25 De collo 200
26 De gutture 209
27 De clauiculis 210
28 De ceruice 212

29 De ſpatulis 214
30 De dorſo 215
31 De metaphreno 216
32 De Gibbis 220
33 De coſtis 221
34 De lumbis 223
35 De humeris 224
36 De pectore 227
37 De mamillis 231
38 De ventre 232
39 De vmbilico 233
40 De pudendis 235
41 De vlnis 236
42 De manibus 239
43 De digitis 245
44 De coxendicibus 247
45 De natibus 247
46 De femoribus 249
47 De genu 250
48 De tibiis 251
49 De ſuris 255
50 De talis pedum 256
51 De pedibus 257
52 De digitis pedum 260
53 De vnguibus 262
54 De inceſſu 264
55 De magnitudine & paruitate corporum 272

LIBRI III.

1 De oculorum quantitate 282
2 De angulis oculorum 286
3 De genis oculorum 287
4 De pupillis oculorum 289
5 De oculorum ſitu 299

6,7 De coloribus oculorum 299
7 De variis oculis,& primo de granitis 309
8 De oculis cum verſicoloribus circ[illegible]is
9,10 De oculis obſcuris vel claris 315
11 De oculis ſplendentibus 318
12 De motu oculorum;& primo de ſtantibus 320
13 De oculis ſe mouentibus 323
14.15 De vibrantibus oculis 325
16 De oculis ſe claudentibus 326
17 De oculis frequenter ſe aperientibus 327
18 De claudentibus ſeſe & aperientibus ocul. 329
19 De oculis nictantibus 329
20 De non conniuentibus oculis 331
21 De mobilitate oculorum 332
22 De oculis ridentibus 334
De oculis triſtibus 336
23 De ſurſum deorſumque oculis directis 337
24 De limis oculis 338

LIBRI IV.

1 De iuſti & iniuſti figura 342
2 De probi viri fig. 344
3 De improbi viri fig. 344
4 De fidelis & infidelis viri figura 345
5 De prudentis & imprudentis viri fig. 346
6 De ingenioſi viri fi. 349
7 De hebetis viri fig. 350
8 De memoris & obliuioſi viri figura 353
9 De audacis viri figura 354
10 De timidi viri figura 355
11 De cinædi viri fig. 359
12 De fortis viri fig. 361
13 De inflati viri fig. 367
14 De puſillanimi viri figura 368

15 De magnanimi viri figura 369
16 De auari viri fig. 370
17 De liberalis v. fig. 371
18 De iracundi v. fig. 372
19 De ſtolidi viri fig. 374
20 De manſueti v. fig. 375
21 De intemperantis viri figura 376
22 De ſtupidi v. fig. 381
23 De temperantis v. fig. 381
24 De impudentis v. fig. 383
25 De verecundi v. fig. 384
26 De triſtis viri fig. 384
27 De auari viri fig. 385
28 De iucundi viri fig. 386
29 De arrogantis v. fig. 387
30 De ſimulatoris v. fig. 388
31 De mendacis v. fig. ibid.
32 De veracis viri fig. 389
33 De adulatoris v. fig. ibid.
De moleſti v. fig. ibid.
34 De inuidi viri fig. 390
35 De impii viri fig. 391
36 De miſericordis v. fig. ibid.
37.38.39 De iniurioſi viri figura 392
40 De talorum amatoris viri figura 393
41 De loquacis v. fig. ibi.
42 De inefficacis & efficacis viri figura 394
43 De fatui improbi viri fig. 395
44 De heroici viri fig. 398
45 Næui, vel ſigna in facie apparentia, in qua corporis parte reperiantur, præſagiri 400

Finis Capitum.

IOAN-

JOAN. BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA Physiognomia.

LIBER I.

De mutua animi & corporis consequutione;

CAPVT. I.

TESTATVR experientia, quod animi à corporis motibus non sint impassibiles, & animę passionibus corpus corrumpatur, inito quodam fœdere, inter se confligant, & resanentur, & tandem sibi mutuo compatiantur. In corporis morbis animum cum corpore pati & vnà perturbari, facile videbit quispiam rationis compos, vt in ebrietatibus à rectis, constitutisq; operationibus feriari, & in acutis ægritudinibus prorsus delirũ effici, nec suo officio fungi; vt alienus homo videatur. Non minus corpus animi affectionibus fluctuat: hic enim amoris igniculis accensus, & maxime sæuiens, corpus commutat, vt facile contabescat. Virgilius de Didone:

Sæuit inops animi, totamq; incensa per vrbem
Bacchatur, qualis commotis excita sacris,
Thyas, vbi audito stimulant Trieterica Baccho
Orgia, &c.

Apuleii nouerca priuigni sui amore æstuans, ita describitur: *Pallor deformis, marcentes oculi, lassa genua, quius*

turbida, & ſpiritus cruciatus tartidate vehementior. Idem etiam in brutis videre licet, amore tabeſcentibus. Virgilius:

Carpit enim vires paulatim, vritq; videndo
Femina, nec nemorum patitur meminiſſe, nec herbæ,

Sic etiam animus inuidiæ ſtimulis expunctus, corpus extrema induit macie. Ouidius ex inuidorum figura inuidiam deſcribens, ait:

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nec fruitur ſomno, vigilantibus excita curis.

Nimia mæſtitia multi, & ſapientes belluis ſimiles facti ſunt. Hecuba amiſsis viro & filiis, & demum Polydori morte nunciata, inſtar canis latraſſe dicitur. Nec defuerunt, qui immodica lætitia ad mortem deuenerunt. Diagoras Rhodius, vt ex Gellio habetur, cum tres filios omnes victores eodem die Olympiæ coronari videret, eumque adoleſcentes amplexati eſſent, in manibus filiorum animam efflauit præ lætitia. Et apud Cannas, cum Romanus exercitus cæſus eſſet, anus mater, nuncio de morte filii allato, ſummo mœrore affecta fuit; ſed cum id nuncium falſum fuiſſet, atque adoleſcens non diu poſt ex pugna rediiſſet, anus repente viſo filio, copia inopinati gaudii exanimata eſt. Imo in Phyſiognomonicis probat Ariſtoteles, quod anima mutet habitum, corpus immutet formam, id eſt, complexionem, & mores; & *corpus mutatum formam, anima commutat habitum*. Cum anima triſtis eſt, corpus lugubrem faciem; cum hilaris, hilarem oſtentat; & diſſ[illegible]te corporis forma, ſoluitur & anima. Salomon, *Spiritus triſtis exſiccat oſſa, anima hilaris, hilarem facit.* Mania eſt animæ paſsio. Medici corpus curantes, animam à mania liberant: ſic corporis curatione, forma ſoluitur, & anima liberatur, ita quod corporeæ diſpoſitiones animæ potentijs & virtutibus correſpondent; imo anima, & corpus ita ſibi mutuo correſpondent, vt plurimarum ad inuicem paſsionum cauſſæ fiant; neque vnquam animal tale à natura

factum

factum est, vt formam alterius animalis, animam vero alterius habeat: nunquam visus est lupus, vel ouis, qui canis animam, vel leonis haberet, sed semper lupus & ouis corpus, eorundem animalium animam habebunt, vt necessarium sit, tale corpus talem animam ipsius speciei conuenientem sequi.

Ex corporeis notis etiam brutorum dispositiones dignosci posse. CAP. 2

POSSVNT & nobis quoque innotescere dispositiones, seu mauis, brutorum mores, ex corporeis signis: & venatores, & aucupes, quiq; eorum ministerio præsunt, quæ ad venandum, quæque ad progeniem idonea cognoscuntur, eligunt canes, vt Xenophon refert, corpore magnos, probant leuia capita habentes, simos, musculosos, sub fronte venesos, oculos elatos, nigros, præfulgidos, magnas frontes, latasq;, caua discrimina, breues aures & tenues, posteriora gracialia, ceruices molles, longas, & teretes habentes. Plato, Oppianus, & Pollux equi statum corporis rectum & articulatum probant, caput osseum, maxillas paruas, oculos extantes, quia vigilantiores putant, quam profundos, igneos, quasi subferuentes, corpus nigrum, auriculas breues & minutas, verticem grandiorem, nares patulas multo, quam conniuentes, vt apertiores meatus habeant animæ, rostrum aduncum: sic de pectore non oriatur ceruix, tanquam porci, prona, sed eminens pertineat ad verticem, vt gallinacei, circa summam vertebram gracilior sit, vt caput in eo flectatur; ita collum fuerit ante equitem, oculi autem spectabunt ante pedes. Virgilius etiam equorum præstantiã posse præsagiri, meminit his versibus:

Continuo pecoris generosi pullus in aruis
Altius ingreditur, & mollia crura reponit,
Primus & ire viam, & fluuios tentare minaces

Audet, & ignoto ſeſe committere Ponto.
Nec vanos horret [illegible]epitus; illi ardua ceruix,
Argutumq; caput, [illegible]cuis aluus, obeſaque terga.

Et bubulcos quibus ſignis, quaue forma boues eligere debeant, docet:

optima torua
Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima ceruix,
Et crurum tenus à mento palearia pendent.
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna,
Pes etiam, & camuris hirtæ ſub cornibus aures.
Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & albo,
Aut iuga detrectans, interdumque aſpera cornu,
Et faciem tauro proprior, quæque ardua tota,
Et gradiens ima verrit veſtigia cauda.

Varro, oues qua forma ad fœturam eligere oportet, docet: Eas eſſe oportet amplo corpore, quæ lana multa ſit, & molli, villis altis, & denſis toto corpore, maxime circum ceruicem, & collum; ventrem quoque vt habeat piloſum, eſſe oportet cruribus humilibus, caudis, vt ſunt in Italia, prolixis, in Syria breuibus. Et arietes fronte ſint lana bene veſtiti, intortis cornibus, pronis ad roſtrum, rauis oculis, lana opertis, auribus amplis, pectore, & ſcapulis, & clunibus latis, cauda lata, & longa. Idemque etiam ex progenie eligere docet. Monſtrat etiam in ſuillo pecore ſubulcos præſtantiores eligere, vt ſchrofæ ſint amplis membris, præterquam pedibus, & capite vnius coloris potius, quam varii: hæc eadem habeant verres, tum vtique ſint ceruicibus amplis, & boni ſeminis, ita etiam à progenie, & cæli regione cognoſcendos. Sic etiam Demetrius Conſtantinopolitanus auceps ſuos accipitres ad aucupium idoneos eligit, vt caput inſtar ſerpentis paruum, & planum habeãnt, rotundi, & quadrati oblongis præponantur; lingua nigra, pennas in cauda treſdecem gerant, ſint paruis digitis, maculas in naſo nigras, in vnguibus velutiſquamas, circa radicem vnguis ſciſſuram, & lineam habeant. Aſtures ſint capite modico,

dico, facie longa, & angusta, vt in vulture, & similis studine aquilam referant, faucibus & gula amplis, oculis magnis, cauis, & paruo orbe in eis nigro: collo longo, pectore crasso, carne dura, longis carnosisque coxis, sed crurum, genuumque ossibus breuibus: vnguibus crassis, longisque. Falcones sint capite crasso, non tamen enormi, & oblongiori, maxillarum partibus bene rotundis, & breuibus, mobilibus, specie humidi cholerici (quorum proprium est cito moueri in prædam, & non discurrere; sed plus audent, quam possint) collo breui, sed non adeo, vt enorme sit, quod phlegmaticam, frigidam, aut melancholicam siccitatem significat, noctuarum instar: caudæ longitudo tanta sit, vt compositæ alæ super caudam attingant; longa enim cauda spinæ dorsi medullam nimis humidã indicat, & obesæ timiditatem: pectus amplum, neruosum, & validis ossibus munitum, quo freti ad feriendum promptiores sint; femora crassa, crura breuia: sic grues & aues magnas capient. Fœcundas gallinas ita villicus parabit. Probi coloris, id est nigri, aut flaui, robusti corporis, quadratas, pectorosas, magnis capitibus, recta rutilaque cristula, & interdum gemina. albis auribus, imparibus vngulis, sed non cruribus emineant transuersa calcaria: nam quæ hoc virile gerunt insigne, contumaces ad concubitum dedignantur admittere mares. Agricolæ etiam apes operi habiles, & ineptas signis cognoscunt. Virgilius.

hic melior insignis & ore,
Et rutilis clarus squamis, ille horridus alter
Desidia: latamq; trahens inglorius aluum.

Plinius ait: *Leonum animi index cauda, sicut equorum aures:* nam & has notas natura generosissimo cuique tribuit immota ergo placidum, clementem, blandienti similem arguit; crebrior enim iracundia eius. In piscibus, herbis, plantisque etiam adsunt notæ, ex quibus earum mores, virtutes, vt pote medicæ facultates, & vitia, scilicet venena cognosci possunt, quas propemodum in vere studio-

forum gratiam publicabimus, vt vnuſquiſque varias, & pene infinitas ſuo marte plantarum facultates venari poſsit. Et ſic certis ignorum proprietatibus reliquorum animalium operationes cognoſcuntur. Vnde ſi hæc vera ſunt, vt vera eſſe manifeſte videntur; erit & vera phyſiognomonica ſcientia.

Antiquorum opiniones de Phyſiognomonica ſcientia. CAP. 3.

SED videamus nunc, phyſiognomonicam ſcientiam & qui penitus tollere conati ſint, & qui eam admiſerint, & admiſſam quibus modis ſpeculati fuerint, nobisque tradiderint. Stoici, vt altius exordiamur, inter quos Chryſippus, à veritate admodum aberrantes, cum extraneis corporibus mortuorum animas accedere autumarent, eiſque nouos mores afferre, penitus huius ſcientiæ ſubiectum eliminarunt. Pythagorei non ſolum in humana corpora, ſed in ferina quoque tranſire exiſtimabant. Dicebatque Phythagoras, quod fuiſſet aliquando Æthalites & aliquãto poſt Euphorbus, atque á Menelao fuiſſe vulneratũ ac poſtremo Pyrrhus, & poſt Pyrrhum factum fuiſſe Pythagoram, & dum Æthalites fuerit Mercurii filius putatus, ab eo pro munere accepiſſe, vt illius anima perpetuo vagaretur in quas vellet arbores, vel animalia. Vnde Ouidius:

Morte carent animæ, ſemperque priore relicta
Sede, nouis domibus viuunt, habitantque receptæ,
Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus, eò que feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter, nec tempore deperit vllo.

Phrænitius autem, & Poſsidonius cæleſtium rerum ſtudioſi, animas è ſtellis mores ducere tradiderunt. Horum poſtremo Plinius opinionibus adſtipulari videtur:

Ari-

Aristotelem enim, & Trogũ, alioqui seueriſsimos viros deridens, quæ ſcripſerunt, vana retur. & ſine cunctatione proferenda. Sed hi cum à veritate admodum aberrent, nec aliter, quam verbis & vanis opinionibus innitantur, ſuperuacaneum duxi eorum opiniones redarguere.

Quibus modis maiores noſtri phyſiognomoni cam ſcientiam ſpeculati fuerint, & tradiderint.
CAP. 4.

NVNC autem ſpeculemur, maiores noſtri, qui hanc ſcientiam receperint, quibus modis eam ſpeculati fuerint, nobiſque tradiderint. Primi enim ex corporis temperatione mores innoteſcere poſſe ſcripſerunt. Conſtans enim fuit antiquorum Philologorum opinio, Animi mores corporis temperaturam ſequi, neque ſolum in iis id euenire, qui ſecum temperies ex matris aluo traxerunt, ſed ſi tempore, alimento, aliiſue rationibus mutantur, mutari putant & mores, &, vt iidem referunt, educatione, ſtudio, & diligentia huiuſmodi improbitates reiiciuntur. Empedocles Agrigentinus dixit, mores non ſolum elementarias conſtitutiones ſequi; ſed noſtros animos eſſe elementares harmonias; argumento eſſe, quod in omnem effectuum difinitionem ingrediantur complexioues. Vt, ira eſt accenſio ſanguinis circa cor; manſuetudo eiuſdem tepeſcentia, audacia ſanguinis ad extima diffuſio; timor eiuſdem ad interna reuocatio. Plato in Timæo ex vniuerſo corporis habitu lædi animam putat, acres pituitas, felleoſque humores per corpus oberrantes, quoquo ſinguli appulerint vaporem ſuum, animæ penetralibus influere, vnde animo languores inducant pro loci natura (ſic audacia, timiditas, obliuio, & hebetudo oboritur, & ex corporis contagione inſipientia & animi ruditas naſcitur)

citur)tantoque homines prudentiores esse, quanto corpora minus humiditate participantia fuerint. Aristoteles ex corporis temp[illegible]e animi facultates affici. secundo De partibus animalium tradidit. Est roboris efficacior sanguis, qui crassior, calidiorque sit; sed qui tenuior, frigidiorque vim, sentiendi intelligendiq; obtinet pleniorem; & in iis quoque videtur, quæ sanguini proportione correspondent. Quamobrem apes, & huiusmodi animalia ingeniosiora sunt multis sanguine præditis, nec non inter ea, quæ sanguinem frigidiorem tenacioremque habent.

Sed optime constat, quæ calidum, tenuem, & sincerum habent; imo ex sanguinis natura, mores in animalibus differre: Sic taurum, & aprum fortes esse, quod eorum sanguis sit feruentissimus. Galenus in libro De mutua animi, morum, & corporis constructionis consequutione, cum videret tantam esse animi cum corpore copulam; animam non solum sui corporis temperiem sequi, sed animum ipsum nil aliud esse putauit, quam æquabilem humorum omnium in corporre temperationem, scilicet humiditatis, ariditatis, caliditatis, & frigiditatis, vt bonum temperamentum boni animi mores sequantur, malum vero mali: cuius sententia ab omnibus explosa est, & vno ore stabilitum, mores non solum ex prauo corporaturæ habitu mutari, sed alimentorum, & loci ratione, vtpote ex superabundanti phlegmate in cerebro, in desipientiam, ex nigra bile in melancholiam, & ex phlegmate in lethargum trahi. Alii vero non ex qualitatum temperie, sed ex proprietatum signis rectius diiudicari posse opinati sunt. Hermes enim, qui & inter Physiognomones voluit annumerari, non nulla esse signa morum dixit, quæ non ex elementorum qualitatibus proueniunt, neque ad causam vllam referri possunt, sed ex occulta proprietate manant. Videmus enim choericos, qui mœroribus æstuare deberent, sæpissime faceto animo, & ridibundos esse; sanguineos, qui

qui ex caloris exuperantia liberales esse deberent, tamen parcos, & auaros extitisse, idque non ex temperamenti, sed ex proprietatum signis ei[illegible]ire. Præterea ambulantes, qui caput ad dextram inclinatum ferunt, ciuedi sunt, quod non ex caliditate, frigiditateq;, sed ex signi proprietate cognosci tradiderunt. Alii tres hominum mores perscrutãdi modos tradidere, vt Aristoteles in suis Physiognomonicis tradidit, qui omnes ad vnum tendunt syllogismum. Primum modum bifariam diuidunt: nam secundum vnumquodq; animalium genus propriam quandam figuram describunt, & huic figuræ proprietatem vel passionem præfigurant conuenientem. Vni leonum generi, robustissimum esse & animosissimum, largiuntur; aiuntque necesse esse aliquod signum inesse ei, quo animositas, & fortitudo ea pernoscatur, idque esse latum pectus, amplos humeros, & magnas extremitates habere. & ex his syllogismum desumunt: Omne habens latum pectus humerosque, ad magnas extremitates: forte est, & animosum. Alii vero tali animali corpus & propriam animam adscribebant, putabantq; tales mores in totum, vel secundum partes ei inesse, qui huiusmodi corpus, vel corporis partes possideret, idque in cæteris animalibus faciunt; vt cani contumelioſum, & impudentem; oui vero mansuetam esse. Vterque modus Platoni adscribitur, cum dixerit, animam dari corporibus secundum merita materiei: ac si diceret; Leo talem habet animam, quia eius materiei tale erat m[illegible]itum, siue mistio. Non admodum á primo differens est secundus modus, quem Trogus tradere conatus est: nam non tantum omnibus animalibus, sed & ipsi hominum generi, non vniuerso, sed distinguens secundum gentes, mores assignabat secundum corpus; nam signatæ regioni proprium corpus statuebat, & proprias passiones, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, & secundum regionum climatumque diuersitates, hominum mores variari.

Alii, vt Philon Lacedæmonius, per apparentes in corpore mores scientiam exercebant: nam quibus moribus quisque se exerc do præfigurat, natura tales ei inesse iudicabant, vt si viderent quempiam oculos sursum natura adducere, eum salacem iudicabant, quia concumbentes oculos atttollunt. Sic pallescentes, meticulosos dicebant, quia, qui metuunt, expallent; & si quis vultum natura præfert, quemadmodum qui irati solent, eum iracundum pronunciabant, & sic de cæteris moribus.

Quomodo per totius corporis temperaturam de moribus sit coniectandum. CAP. 5.

SED non inopportunum videtur, quomodo animi mores ex corporis temperaturis deprehendi possint, referre, præcipue quæ ex Medicorum fontibus hausimus. Cum calidum temperamentum ex imperio est, dignoscendi signa hæc recensет Galenus. Caro est tangentibus calida, hirsuta, minus pinguedinis habens, color ruber, capilli nigri. Alii addunt: Cito crescentes, venæ apparentes, anhelitus manifestus, vox firma, fortis, & agrestis; cito sudant, comedunt, & digerunt bene; pili crassi, & natura luxurioſi. Frigidæ autem temperaturæ signa sunt: Pilorum carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangentibus obuiat, color vnà cum capillis ruffior, & vbi multa frigiditas adfuerit, liuidus, quē nō nulli luridum appellant. Alii: tarde crescentes, anhelitu r do & immanifesto, voce subtili & acuta sunt, in coitum debiles, parum comedunt, & minime digerunt. capillos extensos, longos & subtiles habent; colore albi, raro sudant, timidi sunt, & imbecilles. Humidæ temperaturæ signa: Carnosum corpus, & molle, leue, iunctaræ occultæ, vigilantes, consuetæ partes pilis nudæ, oculi illachrymantes, capilli colore flaui, imbecilles, boni ingenii, pauidi, & luxurioſi. Siccæ temperaturæ, Corpore gracili, & duro.

Ad-

Addunt alii; Caro tactu aspera, iuncturæ manifestæ, capilli & pili carsi & asperi, colore rubei, moderate comedunt & digerunt, in laboribus dur tes. Diximus de simplicibus, nunc de compositis temperaturis. Signa calidæ, & siccæ temperaturæ: Caro calidior & siccior, & hirsutior, & durior, pinguedine carens. Gracilis est, & capillos nigros habet. Calidæ vero & humidæ: Caro mollior est, calidior, & carnosior. Si calidior erit, hirsutior, & tangentibus non parum calidior, capilli nigri, & caro pinguedine carens. Si multo humidior, mollis caro & multa, color ex albo & rubro commistus, & tangentibus paulo calidior. Frigidæ vero, & humidæ: Capillis nuda caro, alba, & mollis, & crassa & pinguis, color vnà cum capillis ruffus. Frigidæ vero, & siccæ temperaturæ: Corpus natura durum, & gracile, & glabrum, tangentibus frigidum, pinguedo, si graciles sint, per carnes dispersa. Sed moderatæ temperaturæ signa: Color ex rubro & albo commistus, capilli flaui, giluique, mediocriter crispi, carnositatis mediocritas in qualitate & quantitate. Ad summum, corpus tangentibus neque molle, neque frigidum, neque glabrum, neque crassum, neque tenue apparebit.

De cordis temperaturæ signis, CAP. 6.

CVM hactenus de vniuersali corporis temperatura tradiderimus, iam nos commonet ordo, vt de principibus eius partibus, & primum de corde dicamus ex Galeno. Calidioris cordis deprehensiones & signa sunt, magnitudo respirationis, & pulsatilis venæ celeritas, frequentia, audacia, & ad obeunda negotia impigra euigilantia; si autem plus accesserit caliditatis, tunc iræ præcipitatio, & furibuda temeritas adsunt: erithispidus his thorax, præsertim pectus, & quæ ad hypochondria thoraci proxima. Thoracis latitudo, caliditatis deprehensio est, nisi cerebrum aduersetur. Alii addunt:

In

In dando tenax, obstinatus, probus, & luxuriosus. Frigidæ vero complexionis cordis signa: Pulsus minores, respiratio pulsibus proportionata, pectus tenuibus pilis vestitum. Hi namque natura meticulosi sunt, inertes minimeque audentes. Aridioris vero cordis signa: Pulsus asperi, animus in iram promptus, agrestis, & impacatus. Humidioris vero signa cordis: Pulsus molles, mos mobilis, facile in iram proruens, & placabilis. Addunt alii, animo timidi, hebetes & laboribus inhabiles. Calidi vero, & aridi cordis signa: Pulsus asperi, magni, celeres, & frequentes, respirationes magnæ, celeres, & frequentes. Hi autem omnium in pectore pilosissimi, nec nō in hypochondriis, in tractandis negotiis prompti, furiosi, celeres, & impudentes; Moribus tyrannici, in iram succensi, & implacabiles Calidi vero & humidi cordis deprehensiones: minus hi, quam qui dicti sunt, hispidi; nihilominus autem expediti actionibus, nisi quod nō ita ipsis barbar⁹ est animus, sed in iram dumtaxat proni. At pulsus molles, magni, celeres, & frequentes, & respiratio pulsibus respondens. Frigidi vero signa, & humidi cordis: Pulsus molles, mos vtique minime audens, timidi, & inertes, tenues in pectore habēt pilos, neutiquam furiosi, neque in iram proni: hi minus omnibus iracundi sunt; impulsi irritatiq; in iram, eam cohibent & compescunt; nullos prorsus in pectore pilos habent.

Cerebri temperaturæ deprehensiones, CAP. 7.

NVNC ad aliam principem corporis partem veniendum, scilicet cerebrum, signaque ex Galeno accipiemus. Si calidius fuerit cerebrum, cuncta circa caput rubra, & calidiora erunt, & in oculis venæ percipiuntur. Capilli his genitis repente in capite exoriuntur, qui si

multo

si multo temperatis calidiores erunt; primo quidem rutili sunt, inde nigrescunt, procedente autem tempore calescunt, superfluitates in palato, naribus, oculis, & auribus paucæ & concoctæ. Ceterum etiam humidi cerebri huiusmodi temperamenta breui somno nec profundo, sunt cõtẽta. Addũt alii: Capilli multi, crispi, & duri, oculi longe cernentes, & discernẽtes, pulchrarum rerum cupidi, corde tendentes ad nobilia. Frigidi cerebri signa: Redundantias plures hi in suis habent efluxibus, capilli ipsis sunt recti, & rufi, & stantes, & duri; postquam geniti, euadunt tenues, & sine nutrimento, facileque à refrigerantibus causis offenduntur, à destillationibus & obstipationibus narium capiuntur; tactæ corporis partes non admodum calidæ, neque vsquam rubor apparet, in oculis venæ non videntur, magisque somniculosi sunt.

Aridioris cerebri signa sunt, sine superfluitatibus, in efluxibus, in sensib. maxima perspicacitas, vigilantissimi, capillos habent validos, & cito geniti euadunt crispi potius, quam recti, celeriterque calescunt, Addunt alii: Duri ingenij hominem, & vacui, cui caput sæpe dolet, temperati incessus, & motus. Si capiti vero affuerit humiditas, capilli simplices, neq; prorsus calescunt, sensus caliginosi sunt, superfluitatum multitudo, multi somni, & profundi. Addunt alii: Luxuriosos esse, & temperati ingenii, pios, misericordes, & simplices, vanique propositi. Hæ quidem sunt simplices cerebri distemperantiæ. Composita vero, calidi, & humidi cerebri; Color bonus adest, in oculis venæ magnæ, superfluitates plures, mediocriter flaccidæ, capilli recti, & subflaui, nec facile calescunt, facile humectantibus & calefacientibus obnoxii, læduntur Austro, iuuantur Aquilone, multum vigilare non queunt, somno sese versant, imaginum in somniis sunt multarum, sensus non habẽt satis integros. Si caliditati accedit ariditas, superfluitates minime redundant, sensibus integri sunt, minime somnicu-

niculosi, citoque calueſcunt. Primus itaque capillorum ortus celerrimus, & pene coaleſcunt, capilli nigri & criſpi ſunt, caput tangentibus calidium ſentitur, capilli rufi, etiam ad tempora vſque pubertatis. Frigidi & aridi cerebri ſigna. In oculis prominentes nõ habent venas, à frigidis cauſis haudquaquã difficulter læduntur; ac ſenſus quidem ipſis iniuuentute integri ſunt & illæſi prorſus, at ætate progeſsis, cito defloreſcunt; ideo etiam cito caneſcunt capilli, parumque procedunt ſine nutrimento, & flaui ſunt. Frigidi vero & humidi temperamentum efficit ſomnolentos & graui ſomno ſopitos, & hebetes ſenſibus, & ſuperfluentes frigore effectos, caput deſtillationibus & obſtipationibus narium obnoxium; hi neutiqnam calueſcunt. Qui cerebrum igitur temperatum mediocriter habent, in actionibus animalibus & redundantiis, quæcũque per palatum vel aures, vel nares purgantur, non offenduntur ab extrorſum aduenientibus. Talibus capitis pili infantibus ſubrufi, pueris autem ſubflaui, viris flaui, inde criſpeſcunt, nec facile calueſcunt. Subdunt alii: Ex complexione prouenit operatio virtutum cerebri imaginatiua, cogitatiua & memoratiua. Si cerebri complexio calida, ſunt imaginationes & cogitationes corruptæ. Si accedit melancholia, eſt timor ſine cauſa, cum malis cogitationibus. Mœſtitia eſt timor rerum impoſsibilium, & quando melancholia vtitur, conuertitur homo ad ferinos mores, & omnes ipſius motus ſunt praui & timoroſi: hæc impreſſio fit animæ propter complexionem obſcuram melancholiæ; quia habitus animæ corporalis ſequitur complexionem, & anima terretur propter humorem melancholicum nigrum, ſicut terretur homo in obſcuro. Ex cerebri enim caliditate humiditateque accidit homini meminiſſe & obliuiſci. Cum eius temperatura medio modo ſe habet in vtroque calido & frigido, fit memoria, ex frigido vero obliuio gignitur; ſic animo frigido in cerebro fit lethargus, & ex adurentibus febribus

fit

fit delirium. Lucretius tertio libro de his ita cecinit.

Est etiam calor ille animo, quem sumit ira
Cum feruescit, & ex oculis micat acrius ardor.
Est & frigida multa comes formidinis aura,
Qua ciet horrorem membris, & concitat artus.
Est etiam quoque pacati status aeris ille,
Pectore tranquillo qui fit, vultuque sereno.
Sed calidi plus est illis, quibus acria corda,
Iracundaque meus facile efferuescit in ira:
Quo genere in primis vis est violenta leonum,
Pectora, qui fremitu rumpunt plerumque gementes.
Nec capere iratum fluctus in pectore possunt.
At ventosa magis ceruorum frigida mens est,
Et gelidas citius per viscera concitat auras;
Quæ tremulum faciunt membris existere motum.
At natura boum placido magis aere viuit,
Nec minus irati fax vmquam subdita percit,
Fumida suffundens cæca caliginis vmbras.
Nec gelidi torpet telis perfixa pauoris:
Inter vtrosque sita est cernos, sæuosque leones, &c.

De nostri corpôris humoribus, ex quibus mores conijci poterunt. CAP. 8.

QVATVOR sunt humani corporis humores; sanguis, pituita, & vtraque flaua & atra bilis. Sanguinei viri signa sunt: Crassa corporis habitudo, color albus rubedine mistus; corpore visuque floridi, & colore venusti sunt, hilares, læti, & rubicundi. Ob id Hippocrates, quod alii tristes, alii hilares sint, caussam esse in elementis ait: nam qui defecati sanguinis sunt, læti sunt. Homerus quoque dixit, ob caloris copiam. Plinius ait: Sanguis quibus multus & pinguis, iracunda animalium, fortiora

qui-

quibus crassus, sapientiora quibus tenuior, timidiora quibus minimus; at quibus nullus, hebetia; pinguissimus asinis, hominibus tenuissimus. In homine vis eius ad singula momenta mutatur, ad singulos animi habitus, pudore, ira, metu palloris pluribus modis, item ruboris; alius enim iræ, alius verecundiæ. Nam & in metu refugere & nusquam esse, certum est. Pituita residet in cerebro. Signa sunt, albedo in carne, color obscurus croceus: agiles hi, mente leues, ingenii celeris, & iracundi. Qui autem bile abundant, quæ in splene residet, his color carnis obscurus, fuscus; inertes sunt, pusillamini, & timidi. Plato in libro De scientia, ingenio eos pollere scripsit, qui furore corripi & excitati solent. Et in Phædro ait, *Poeticas fores frustra absque furore pulsari.* Democritus quoque dixit, ingeniosissimos maxime furore quati. Loxius melancholicos tristes vocat & mæstos, propter spirituũ obscuritatem & modicum calorem; cumque vapores in cerebrum ascendunt, terribilia phantasmata & apparentias demonstrant. Sic sanguineos hilares vocat, propter spirituũ claritatem; sic phlegmaticos segnes, & superuenientibus periculis nullatenus ad iram prouocari, cum humor ebullitioni aptus non sit. Atra vel flaua bile affectos ad iram concitatiores & propensiores. Sed atra bilis duplex est, quarum altera naturalis dicitur, altera vero adustione contingit: naturalis est densior ficciorque sanguinis pars; adusta vero in quatuor species diuiditur: aut enim naturalis melancholiæ, aut sanguinis purioris, aut bilis, aut pituitæ purioris combustione concipitur. Ex quatuor his iudicio nocumenta inferuntur, vt pote furor, cõcitatio, insania, stupiditas, & stoliditas; sola vero atra bilis naturalis iudicium confouet. Sed non ita simpliciter censendum est; nam si solo sit, nigra & densa, hebetudinem impertitur; si pituitæ commisceatur, torporem; si pauca sit vt sanguis, & pilis & spiritus deficiant, in constantiam ingenii, & memoriæ fluxum largitur; si exuberet, vix marcore excitabitur

bitur. Sed necesse est esse prætenuem, copiosam & in æquilibrio bilis; nec deterioris pituitæ desit humor, vt ex tribus vnum consurgat corpus; vt octo sanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones existant. Accendatur bilis atra, & à duabus illis non aduratur, sed accensa fulgeat. Et ob id Heraclitus: Lux ficca; anima sapientior. In Problematis Aristoteles ait, Omnes homines, qui ingenio claruerunt, vel in philosophiæ studiis, vel in republica administranda, in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuisse; & multis horum vitiis atræ bilis infestari, vt Hercules, qui etiam sacro morbo obnoxius fuit. Lysandro Lacedæmonio ante mortẽ genus vlceris emersit, quod ex atra bile constitit. Adde Aiacem, & Bellerophontẽ, quorum alter ad insaniam prorupit, alter loca solitaria & vasta persequebatur. Vnde illud Homeri:

Ast hic, quando etiam grauior Diis omnibus, errat.
In campos solus latos inque auia rura,
Ipse suum coredens, hominum vestigia vitans.

Quin plerosque alios ex Heroum ordine morbo eodem laborasse compertum est. Annis posterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios complures viros insignes hoc fuisse habitu nouimus, & quam plurimos poetarum. Fuit & Eurilochus acerrimo quidem iudicio, cuiusmodi fere omnes, qui atra bile affecti sunt: & Phauorinus hanc affectionem *heroicam* vocat. Natura calido & frigido temperamento constat. Atra bilis & calidissima & frigidissima reddi potest, quę si modum excedit; hominem fatuum, attonitum, & obtorpentẽ, aut anxium & formidolosum reddit. Sed si admodum incalescit, securitatem animi, cantilenas, & mentis alienationes, & vlcerum eruptionem parit. Nam quibus multa & frigida bilis atra, stolidi & ignaui sunt, in quibus permulta & calida, ij perciti, ingenioſi, amasii, propensi ad excandescentiam cupiditatemq; & loquelam, multi ad insaniam, aut ad lymphaticam tristitiam deueniunt, ex quo Sibyllæ, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, quod non nisi naturali intemperie accidit.

Marcus ciuis Syracusanus præstantior poëta erat, dum mente alienaretur. At quibus ille calor remissus mediocriter, longè prudentiores, præstantioresque aliis in litterarum studijs, & artibus, & in Republica. Affertque hęc temperies ad subeunda pericula magnum discrimen; alii maiorem in modum sibi confidunt, vt etiam Archelao Regi Macedonię euenit. Summa igitur est, quod melancholici varii & inęquales sunt; nam & calida, & frigida reddi bilis potest; & quoniam maxime vim morum instituendorum retinet (nam mores maxime omnium, quę in nostro corpore habentur, caliditas & frigiditas gignunt) ideo varijs moribus informat: & cum portio temperata sit frigidior calidiorque, facit vt melancholici omnes non per morbum, sed per naturam ingenio sint singulari. Galenus item tertio De locis affectis, Macri, inquit, nigri, & hirsuti, & quibus latę sunt venę, aptissimi cẽsentur, vt huiusmodi atrę bilis humor cumuletur, fitque interdum, vt rufo colore homines in melancholicam temperaturam recidant, post hos flaui, idque si vigiliis multisque fuerint laboribus nutriti, solicitudine & victu tenui additis.

Contra Platonem; & quomodo per animalium partes sit iudicandum, CAP. 9.

SENTIEBAT igitur Plato, quod, si homo vniuersum corpus alicui prorsus animali consimile habuerit, iisdem etiam moribus & affectibus, quibus illud, afficeretur: id quod nos neutiquam verum esse non reticebimus. Nam nullus vmquã homo, alterius animalis corpori si conferatur, in vniuersum assimilabitur, sed si quadam tenus consimilis fuerit, in partibus id continget. Partes, vel signa, quæ animalium affectus decernunt, vel affectus ipsi, alij proprij sunt, alij communes: proprij sunt, qui vni tantum animalium generi competunt, vt canibus esse contumelioſum, asinis, vero insolens. Communes alij omnibus, alii pluribus insunt: communes omnibus, vsque ad formicas,

sunt

sunt cõtumeliæ affectꝰ; cõmunes pluribus sunt ipsius Veneris affectꝰ, qui etsi cũcti, nullis tamẽ certius, quã afinis, & suibus cõpetũt, vnde propriis animi affectibꝰ propriæ respondẽt corporis dispositiones; sic cõmunibus cõmunes. Sed cõmunia signa perparũ, aut nil Physiognomoni cõducũt, quia cõmunes affectiões ostendunt, quæ leoni, ceruo, & apro eædem sunt, & si quis in communibus signis assimilabitur, cur potius leoni, quam ceruo, vel apro assimiletur? Propria ergo signa eligenda veniunt. Sed neque hæc quoque ad rem faciunt, nam propria signa nulli propria, nisi cui propria sunt, nullique competunt, propriamque passionem ostendunt, & si alteri competerent, propria signa non essẽt, & cum affectus nullus proprius sit animalium, ex quibus physiognomoniã exercemus, nullũ etiã signũ peculiare erit. Nam nõ solũ leo fortis est, sed etiã taurus, & aper, nec ceruus timidus tantum, sed lepus, & felis, vnde si quis cõmunibus vel propriis signis vti velit, frustra teret operam, nec voti compos fiet: sed oportet ea animalia considerare, quæ communi aliqua affectione notãtur &, ex iis ea signa notãda veniant, quæ solis illis, & non ãliis communia sint, signumque illud cum affectu mutuo conuertatur, vt cui signum competit, eidem pariter & affectio, & cui affectio, eidem pariter & signum competat; & animalia, quæ huiusmodi affectionibus vacant, iisdem etiam quibus præmonstrantur, signis vacent. Sed ne clariorem monstrandi viam intercipiamus, exemplum apponere rationi non valde inconsentaneum videtur. Si quis ex leone fortitudinis notas accipiet, scilicet extrema magna, ea etiam reliquis fortibus contingere videbit. vt pote tauro, equo, & apro, quę etiam extrema magna habent, & robusta sunt. Vnde argumenti sedes constituitur Phyiognomoni, *Qui extrema habuerit magna, fortis erit*. Sed ne in signorum electione nos falli contingat, cum vniuersum genus duplices affectiones geminaque signa habuerit, cui affectioni quod signũ cõueniat, vel vtrique vel neutri cõsiderãdũ est. Contigit enim leonum generi duplex affectio, scilicet libertas, & fortitudo; duoque alia signa mira præse-

feret, elatam frontem, & magnà extrema: ne igitur hæreat anceps animus, vtrum elata frons munificentiæ vel roboris nota sit, hac vtendum est methodo. Nos sedulo taurum, equum, & aprum, aliaque robusta animalia intuebimur. & si hæc ingentes extremitates habere conspiciemus, & liberalia non sint, neque elatæ frontis signa præseferant, id signum liberalitatis potius, quam roboris pronunciabimus. Inspicienda quoque veniunt alia animalia, quæ munificentissima sunt, & elata fronte incedere videbuntur: ob id, qui huic studio nauant operam, omni prorsus diligentia animalium historijs inuigilent, vt eorum affectiones, mores, descriptiones, & partes magno pere calleant & considerent: hinc enim totum negotium pendere videtur. Nec flocci faciendum remur id notarũ discrimẽ, quod aliquæ cognatæ sunt, aliæ ascititiæ: cognatæ quæ nobiscum ingenitæ, ab ortu vsq; ad mortẽ manẽt, vitæ coœuæ, vt frõtis latitudo, nasi simitas, & similia: ascititiæ vero, quę casu contingũt, vt orbitas, & faciei color. Cognatę notę animę passiones notant internas, & naturales sunt, vt gaudiũ, & metus; accidẽtales autẽ, animæ passiones sunt, Arithmetica, Medicina, Theologia, quas ex signis cognoscere nõ possumus. Hac afferre lubitum est, vt nõ à re alienum, quod Aristoteles Alexandro scribit; Quod non creauit Deus creaturam homine nobiliorem, nec collegit in alio animali, quod in eo posuit, cum non sit in aliquo animalium consuetudo, vel mos, quem non reperias in homine. *est enim audax vt leo, formidolosus vt lepus, largus vt gallus, amarus vt canis, durus & austerus vt coruus, pius vt turtur, malitiosus vt leæna, domesticus vt columba, versipellis vt vulpes, mitis vt agn[illegible], vleox vt capreolus, humilis vt pardus, piger vt vrsus, carus vt elephas, vilis & stolidus vt asinus; obediens vt pauo, garrulus vt passer, vtilis vt apis, vagus vt caper, indomitus vt taurus, recalcitrans vt mulus, mutus vt pisces, rationalis vt angelus, salax, vt porcus, malitiosus vt bubo, vtilis vt equus, noxius vt mus*; & tandem nec vegetale, nec minerale est, nec aliqua substantia alia, quæ cum homine aliquod proprium non habeat. Adamantius: Vniuscuiusq; animalis mores omnes manifesti sunt ex effigie, quę moribus illis conue-

nit,

nit, vt leonis mos iracibilis & fortis, & effigies talis. Pardi facies delicata; sed iracundus, insidiosus, dolosus, timidus simul & audax est, quę figura etiam his moribus congruit. Vrsa crudelis, dolosa, ferox, & sæua. Apro est iracundia inconsiderata, boui seueritas & simplicitas, equo iactantia & honoris cupiditas, vulpi doli & insidiæ, simiæ scurrilitas & dissimulatio, oui stoliditas, hirco ignauia, sui immundities atque gulositas; similiter cæterorum volatilium & reptilium effigies moribus conueniunt. Si igitur homo partem aut membrum aliquod feræ vel aui simile habet, ab his necesse est ipsum physiognomonizari. Si namque oculos charopos, & mediocriter concauos videas, leonis te admonebunt; si valde concauos, maligni moris sunt, & simiam referunt, si plani fuerint, bouinos oculos tales dicito, si eminentes, stupidi, & iniurij, sicut asini.

Contra Trogum, & quomodo è diuersis Cæli locis hominum mores sint coniectandi, CAP. 10.

AT Trogus, qui ex varijs cæli habitibus diuersas morum contemperationes coniectabat, ijsdem argumentis vtitur quibus & ii, qui ex digniorum animalium partibus & effectibus animi, facultates hominum obseruabant: nos ne fastidium potius, quam nouam doctrinam discentium animis pariamus, à præsenti orationis nexu dissitam hanc pragmatiam differtemus. Sed de morum temperatura corporumque formis ad varios cœli aspectus, ecquid maiores nostri in medicina philosophiaque digniſsimi proceres scripserint, futurum operæpretium arbitror, si in medium exhibuero. Hippocrates libro De aëre, aquis & locis, ad regionis habitū qualitatemque hominum mores responsum habere demonstrat. Asianos pacatiores, & cultiores, idque ex anni temperatura euenire ait, si quidem à medio solis exortu ad auroră Asita sita est Sic qui Phasin accolunt ab hiberno sole ad Mæotidem paludem, agrestes sunt & ad laborem segnes,

propter varias anni temperaturas: sunt enim ibi montes altissimi, ardua regio, & æqualis est Scytharum gens circa paludem Mæotidem habitans, qui & Sauromatæ appellantur, crassa forma, iuncturis humectis, & inefficaces; vnde neque arcus intendere, neque tela torquere possunt præ impotentia humerorum. Europæi inter se valde difformes sunt, ob temporum variationes; vnde audaces, & integri natura nascuncur, & magnamini magis sunt quam Asiani, & difficultates omnes aggrediuntur. Inter Platonis placita illud obseruauimus sciéter dictũ. *Ex varijs cæli locis, varias ingenerari morũ κράσεις* Quo argumteno in Græciæ tractu in adipiscẽdis disciplinis aptiores videri homines multo, quam alicubi, & qui in Phœnicem vergunt, in cumulanda pecunia mire sagaces. Nunc Polemonis, & Adamantii opiniones afferemus. Arcto quicumq; subiacent, corpore sunt procero, colore albo (sed rectius, vt Adamantius, capillis colore flauo albicantibus & mollibus, oculis glaucis) simi, crassis cruribus, prægrandibus, carne laxa, & ventricosi; sed ingenio simplices, animosi, leuissimi consilij, animo præcipites, ac stolidi. Hic Polemoni fluidi temporis iniuria vulnus inflixit; nos medelam ex Adamantio afferemus. Contra qui Meridiei sub acent, nigris, crispisque capillis, nigris oculis, gracilibus cruribus sunt, & disciplinis parum apti. Subiungit Polemon: Multimodæ sententiæ, mente leues, mendaces, dolosi, furaces, ac magis minusque alii aliis, quo magis minusque contiguas regiones his incolunt, vel locorum intercapedine seiungũtur. Mediæ vero regionis incolæ mediam habent quoque figuram, signa, & ingenia, Orientales, & Occidentales, quo magis ad Meridiem vel Aquilionem accedunt, eò magis ipsi inter se differunt. Qui extremis Libyæ oris insident, vt Nomades, & Hiberi, & Libes, AEthiopibus similes sunt. & tandem, vt cuncta complectar, Austrinis quidem omnibus siccum dominantur & calidum; Arctois contra, humidum & frigidum; aliæ vero regiones, quæ ad vtrasque harum accedunt, temperamento, effigie, & moribus similes ipsis producunt. Sed cur in pluribus locis hæc euarient, causa est, quod

alii

alii aliò transferant sedes, & confunduntur nationes, vt si Thraces nauigarent in Italiam, & Itali in Thraciam, Persæ in Assyriam, Assyrii in Persiam. Ptolomæus doctissimus, etsi è siderum configurationibus hominum mores prouenire scripserit, eius tamen etiam sententia nostro proposito quadrabit. Tradit itaque Septemtrionales populos feroces, peruicaces, & agrestis esse truculentiæ; Italos Græcosque præstantes, benignos, amicitię studentes, animis & corporibus temperatos, fortes, nobilium rerum percupidos, regni osores, libertatis amatores, populorum imperio gaudentes, bellaces, & legislatores; Arabas furaces, subdoliqueingenii, seruiles, instabiles, lucri cupidos; Armenios, mobiles, improbos; Sauromatas feritate immanes; Phryges leues, morigerulos mulieribus; Afros in Venerem procliues, periuros, temerariosque. Aquo Maternus: Scythæ crudeles, Itali nobilitate præfulgidi, Galli stolidi incõsultique; Græci leues, Afri subdoli, Syri auari, Asiani Venerei, Siculi acuti, Hispani elatæ iactantiæ animositate excellentes, AEgyptii sapientes, Babylonii prudentes. Nec Vitruuii sententia ab his abhorret. Inquit enim: Qui rigentia mundi ac gelu torpentia loca inhabitant, immanibus corporibus sunt, candentibus corporum extimis, directo capillo & rufo, oculis cęsiis, sanguine multo ex humoris plenitate, cælique refrigerationibus sunt conformati. At qui exustas à sole mundi plagas incolunt, breuioribus corporibus sunt, colore fusco, vibrato capillo, oculis nigris, cruribus inualidis, sanguine exiguo, propter solaris ardoris vehementiam, itaque etiam propter sanguinis exiguitatem timidiores sunt ferro resistere. Vnde meridianæ nationes ex acuto feruore mentis, expeditius celeriusque mouentur ad consiliorum agitationes. Ad Arctum versi, ex infusi cæli crassitudine, ac ob aeris obstantiam refrigerati, stupidis fere nascuntur mentibus; quod ex serpentibus brumali frigore torpentibus perspicuum fit, quæ per calorem, cum exhaustam habeant humoris refrigerationem, accerrime mouentur, per brumalia autem refrigeratæ, immotæ sunt strupore. Cum autem meridianę nationes ani-

mis sint acutissimis, infinitaque solertia consiliorum; simul ad fortitudinem magno impetu feruntur, etiam vbi succumbunt, quia habent exustas à sole virtutes animarum; qui vero in frigidis nascuntur regionibus, ad arma paratiores sunt, magnisque viribus ruunt sine timore; sed animi tarditate, & sine solertia irruentes, suis consiliis refringuntur. Cęterum mediæ regiones, hinc calore, hinc frigore contemperatæ, & corporum membris animorumque vigoribus cõformes habent incolas, vt sunt in Italia gentes: populusque Romanus inuictas habet laudes, qui consilijs Barbarorum refringit vires, & forti manu, Meridianorum cogitationes. Ita diuina mens in temperata regione vrbem Romam collocauit, vt omni terrarum imperio potiretur. Plinius etiam ad hæc: Contexenda sunt his cœlestibus nexa caussis. Namque AEthiopas vicini sideris vapore torreri, adustisque similes gigni, barba & capillo vibrato, non est dubium. Et aduersa mundi plaga atque glaciali, candida cute esse gentes, flauis crinibus, truces vero, ex cæli rigore has & illas mobilitates habentes; ipsoque crurum argumento, illis in supera succum reuocari, natura vaporis, his in inferas partes depelli, humore deciduo. Corporum autem proceritatem vtrobique; illis ignium nisu, his humoris alimento euenire. Mediæ vero terræ salubris vtriusque mixtura, fertilis ad omnia tractus, modicus corporum habitus. Magna & in colore temperies. Ritus molles, sensus liquidus, ingenia fœcunda totiusque naturæ capacia, iisdem imperia, quæ nunquam extimis gentibus fuerint. Vegetius eligendos tirones Septemtrionales iubet, nam qui vicini sunt nimio soli, calore siccati amplius sapiunt, sed minus habent sanguinis, & cum se exiguum sanguinem habere nouerint, metuunt vulnera. Septentrionales vero largo sanguine redundantes ad bellum promptissimi sunt, & quia remoti à solis ardoribus, inconsultiores. Ad id Lucanus:

Quicquid ad Eoos tractus, mundiq; teporem
Labitur, emollit gentes clementia cæli,
Omnis in Arctois populus quicumq; pruinis

Nasci-

Nascitur, indomitus belli est, & mortis amator,

Thraces in Venerem procliuiores Ouidius testatur, de Tereo agens:

Digna quidem facies, sed hunc innata libido
Exstimulat. pronumq; genus regionibus illis
In Venerem, & flagrat vitio gentisq; suoq;.

Sed quęcunque ex his scriptoribus huc retulimus, ne putetis quod velim vera semper contingere, sed in pluribus: *nam*, vt Apuleius inquit, *apud socordissimos Scythas Anacharsis sapiens natus est, & apud Athenienses catos Melecides fatuus.* Sed quę de hominibus diximus, etiam in cæteris animalibus videre licet: nam accipitres, falcones, & aquilæ maiores sunt fortioresque in regionibus Aquilonem versus. In frigidis enim terris magna corpora nascuntur, quę copioso sanguine, & spiritu abundant, vnde audacia, & feritas prouenit. In alijs vero regionibus, secundum proportionem vigor & audacia in eis spectatur.

Contra Philonem; & quomodo ex apparentibus è facie moribus sit iudicandum, CAP. II.

PHILONEM Lacedæmonium, qui solum ex facie in passione illa hominum morum signa venabatur, ita coarguit Aristoteles: Fortis, & impudens haud dispari se habent vultu, hic enim omni à se verecundia abiecta, ille omni abdicato timore, obfixo vultu, loquuntur; si vnus igitur apparet in facie mos, vnde noris duas animæ affectiones, & ir... se oppidò quam differentes? neutiquam enim parum abest fortitudo ab impudentia. Præterea si ea signa accipienda sunt, ex quibus humana natura vestigatur, quæ semper & omni tempore vera sint, qui fieri potest, vt natura hilaris ridenti semper fronte permaneat, vt ei nunquam contingat odiosum & mœstum diem ducere? sic quoque mœstus animo natura, nonne fieri potest, vt gaudio & tripudijs vitam ducat? Perpauci igitur sunt affectus, qui ex apparentibus in facie

moribus coniicj poterunt, vt iusti, misericordes, & ingenioſi, qui ex huiusmodi in facie configurationibus in passione illa non dignoscunt. Sic Philonis regula, vti non semper exploratæ vtilitatis, vera habenda est. Nec sane satis vulgarẽ operam præstat, verum sedula vestigatione perquirendum, si alia comitentur signa ne simplici fallamur nota, vt superius a nobis recensitum est. Polemon ad hæc: Accidit nonnullis formæ mutatio, cum lętitia pręter morem exhilaratur, vel dolore, ira, vel formidine afficitur, vel ieiunijs, aut repletione, vel si rei alicuius cupidine tenetur, vel si quid animo considerant, aut oculis contemplantur, vel auditus sensu tenentur, & quidem in eiusmodi re haud tota forma immutatur, sed immobilis manet, signa autẽ mutantur, quæcumque autem ex ipsis permutantur, non æque in omnibus permutationem sentiunt, sed quantum ad cuiusque naturam proxime accedit. Hoc autem considerare oportet, quod quæcumquæ signa in quouis exortu prouenientia conspiciuntur, illum ipsum indicant magis iisdem affectionibus subiici, quas illa denotant. Exemplum erit: si quis signa considerãtis habuerit; prudentem, boniq; consilii dixeris; si vero signa fraudis, dolique, etsi illa in præsentia minime agat, cum arte quadam celet, dolosum & fraudulentum facile existimabis, si quis idem iracundi notis signetur, etsi tunc minime iratus sit, iræ tamen obnoxium censebis. Idem & in alijs iudicabis.

Quod etiam per signa à contrario sumpta mores dignoscere possimus, CAP. 12.

ARISTOTELES in suis Physiognomonicis inter alios modos, quibus Physiognomonicam scientiam exerceri posse scripsit, electionem signorum etiam dissimiliter fieri, loco scilicet loco à contrario, auctor est, Exemplo omnia clariora reddemus. Vt si pilorum duritiem toruitudinem denunciare cognoscimus; pilorum mollitiem imbecillitatem, per sig-

signum à contrario, iudicare poterimus. Item eorudem in pectore densitatem, iræ excandescentiam significare, pro certo habemus, cum spirituum, & cordis caliditatem arguat, quæ iræ causſa existit; sic eorum carentia in eodem loco, mansuetudinem monstrabit. Et, si extrema magna fortitudinem arguent, contra exilitas timorem, & animi quasi exilitatem ostendet. Et sic de multis erit idem iudiciũ faciendum.

Quod ex distinctione habituum, & passionum masculini & feminini generis, de moribus multa coniectentur, CAP. 13.

NVNC ex Aristotele animalium genus in duas formas diuidemus, *masculinam* scilicet & *femininam*, & qua in re altera ab altera differat, & quid cuique conueniat, dicemus: addemus & corporis formæ mores, scilicet quæ animosa, vel timida, iusta, vel iniusta fuerint.

Tabu-

Tabulam hanc obuiam hic pæfigendam duximus, quæ anteriorem & posteriorem corporis virilis faciem exprimat, vt singulæ partes, quarum toto opere mem[illegible]erimus, liquido conſpiciantur.

Vir

Vir igitur magno corpore præditus, est vultu lato, supercilio incuruo, oculo magno, mento quadrato, collo crasso neruosoque, humeris robustis, pectore amplo, costis validis, ventre concauo, coxendicibus ossosis, apparentibus, coxis & brachiis neruosis, articulatis & fortibus, genu duro, tibiis neruosis, suris deorsum contractis, talis neruosis, articulatis pedibus, & manibus magnis, bene formatis, & neruosis, omoplatis fortibus, magnis & distantibus, metaphreno articulato, carnoso, dorso magno, robusto, & bene costato, lumbis osseis, validis, natibus gracilib, & carne duriori, sicciorique, gressu tardo, voce magna, & graui. Moribus vero generosus, intrepidus, iustus, simplex, & victoriæ cupidus.

Propoſita hac figura Leonis imago ad viuum delineatur, vt eius partes cum virilibus comparandæ commodè ſpectentur.

Nunc leonis formam deſcribemus; nam totius corporis leonini forma, & ſingula eius membra virili ideam præcunctis animalibus maxime ſortita videntur. Leo capite eſt mediocri, facie magis quadrata, non valde oſſea, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente ſupercilia & naſum verſus veluti nube, ſed frontis id quod ante caput eſt, eleuatum habet. χαροπὲσ ὀφθάλμὲς, ενκοίλὲς, ὲ σφόδρα, περιφόρὲσ, ὄλε ἄγαν ϖρομήκειὲ: *oculis charopis, non valde volubilibus, neque valde prominentibus*, vt vetus translatio habet. Geſnerus non *prominentes*, ſed *oblongos* vertit. Sed [illegible] leonem inſpiciendo, oculos non cauos vidimus, ſed mediocres inter cauos & exſtantes: & Ariſtolicum textum corruptum, iudico ex Adamantio reſtituendum: habet enim, charopi, & caui mediocriter oculi leonem ſe admouebunt, ob id oculis concauis, rotundis, non valde cauis, neq; valde proiectis. Sed redeamus vnde digreſſi ſumus. Supercilio prægrandi, naſo craſsiori potius, quam tenuiori, ſuperiori maxilla non prominente, ſed inferiori æquali, rictu ouis amplo, in quo labia

tenuia,

tenuia, ita vt partes superiores inferiorib. superiectæ sint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Ceruice ex singulis rectisq; ossibus rigenti, collo magno o[illegible]dem, sed mediocriter crasso, pectore robusto, partib. circa iugulos solutis magis, quam compactis, metaphreno lato, costis, & dorso valde firmis, circa coxas, & femora parum carnis habet, medio ventre gracili, εὐζωνοι, sed Suessanus satis peruerse, *basim iuuenilem* vertit. Cruribus validis, & neruosis, pilis vestito flauis, neq; rectis, neque valde crispis, corpore toto articulato, & neruoso, nec molliori, nec iusto duriori. Suessanus etiam perperam, *humidum* vertit. Incedit terdè, & passibus multum distantibus; humeris ad singulos passus commotis. Animæ vero habitus, generosus, magnanimus, victoriæ cupidus, mansuetus, iustus, & amans eorum cum quibus versatur.

In hac

In hac tabella femineam figuram expreßimus auerſam, & aduerſam, vt vtriuſq; partis ſingula membra vniuerſa opere commemoranda in adſpectum venirent.

Femina

Femina autem contrario modo se habet. Capite est paruo, capillo molli, vultu angusto, fronte depressa, supercilio extenso, oculis paruis, & splendentibus, naso recto ad faciem male discreto, facie carnosa, exilibus labiis in ore paruo & ridenti, mento rotundo, & glabro, collo gracili, clauibus male solutis, pectore stricto, & imbecilli, coxis pinguibus, genibus carnosis, intus innuentibus & collobantibus, tibiis mollibus, & inarticulatis, vlnis, brachiis, & cubitis exilibus, humeris inarticulatis, imbecillibus, dorso angusto, & debili, metaphreno inarticulato, & infirmo, lumbis carnosis, natibus carnosis, & pinguibus, & vniuersa denique corporis forma minori, delicatiori potius quam generosiori, minus neruosa, & humidioribus carnibus, voce exili, gressu breui incedente. Ingenium vero muliebre pusillanimum, furax, & ad summum dolosum. Sed Adamantius molle, iracundum, insidiosum, fraudulentum, timidum simul & audax dicit.

Hic vt pardalis forma ad viuum demonstretur maximè præstitimus; nam eius partes muliebribus comparatæ eandem retinent similitudinem.

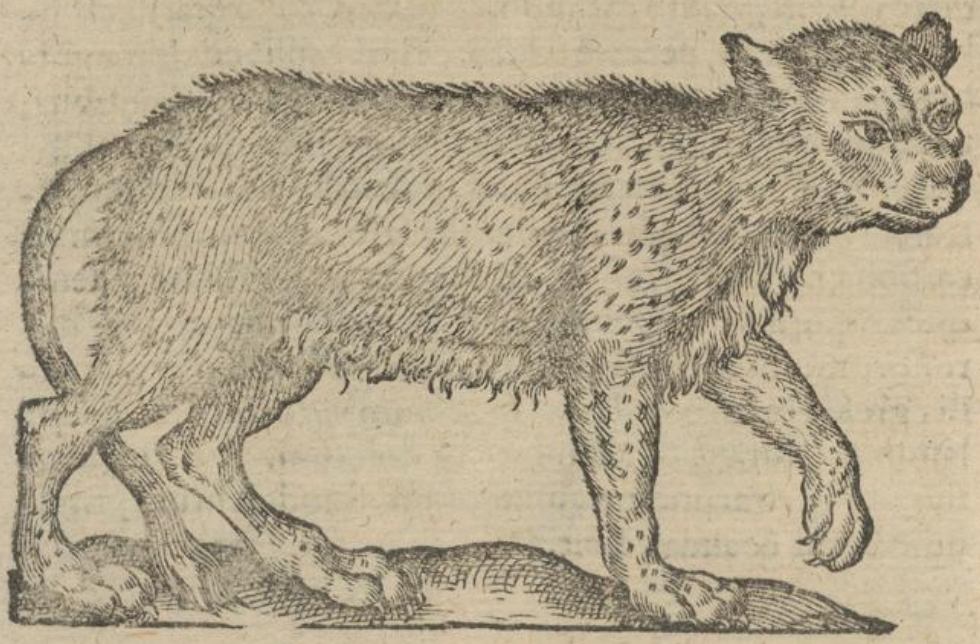

Hic Pardalis formam referemus, nam Pardalis inter animalia formam maxime, & ingenium muliebre refert, cruribus tamen exceptis, quibus maxime ad inuadendum cætera animalia, & ad se defendendum vtitur, & fortiter agit. Habet enim Pardalis faciem paruam, os magnum, (paruum) oculos paruos albicantes, ipsosque circumuagantes magis. Sed Gesnerus legit pro ἐπιπολεσέρας, περιπολεοτέρας. & putans se textum corrigere, ipse peruertit. μέτωπον πεφυκέσερον, πρὸς δὲ ὦτα περιφερεσέρον, ἢ ἐπιπεδωτέρον: id est *frontem oblongam, versus aures rotundam magis, quam planam.* sed vetus translatio aliter habet, *frontem longam, aures rotundas magis, quam planas,* satis peruerse. Collum valde longum, & tenue, pectus paruis costis præditum, dorsum longum, clunes carnosas & femora. Partes vero circa ilia & ventrem magis planas, id est, non protuberantes, nec cauas, colorem varium, corpus totũ inarticulatum, & asymme-

metrum. Forma igitur corporis talis. Sed ingenium molle est, vel effeminatum, iracundum, insidiosum, & fraudulentum, timidum simul & audax. His moribus corporis etiam ma respondet, & Sapientes Ægyptii hominem designaturi, qui scelestum tuum ac malignum occultet animum, ne à suis noscatur, Pardalim pingunt, hæc siquidem clanculum alia persequitur animalia, nec sinit impetum ac pernicitatem suam innotescere, qua in illis persequendis vtitur. Sed addit Adamantius: Ex auibus aquilæ masculinum adspectum, perdix vero femininum habet, reptilium draco quidem maxime masculinam, vipera vero femininam formam habent.

Subiecta tabella aquilæ & perdicis imagines præ se fert, quæ non tam præsenti capiti, qu[illegible] toti operi inseruiunt.

Hæ sunt maris, & fœminæ formæ & mores, nam animalia cicura nobis experientia nota sunt, siluestria pastoribus, & venatoribus, & illis, qui ea pertractarunt. Animæ feminis semper molliores & mitiores sunt; ob id minus, dubio procul, maribus iracundæ, imbecilliores[illegible]que. Ipsimet in nobismetipsis experimur, cum ira excan[illegible]scimus, & fortiores & imprudentiores sumus nihilque timentes, sed quo furor nos ducit, eo ferimur ad agendum. Sed feminæ sunt magis improbæ, petulantes, & illiberales, imbecilles, timidæ & iniustæ. Polemon adhæc. Simili etiam ratione considerandum est, cum aliqui feminea forma præditi conspiciuntur, quod ex oculis aliisq; partibus patere solet, in quibus quædam ad voluptatem atque ad Venerea accommodantur: hos mulierosos, temerarios, impudentes, versutos, per-

perfidos, deceptores (quæ peculiaria sunt feminarum) esse contendunt. Iam maris & feminæ formas descripsimus, ex quibus exempla, quibus in hominum moribus iudicandis vtemur, excipiemus.

Quomodo per plures passiones etiam aliæ indagandæ, CAP. 14.

EST & alter mores coniectandi modus, quem nullus ante Aristotelem aggessus est, vt ipsemet in suis Physiognomonicis testatur: & hic modus syllogisticus est, per quem ex duabus vel pluribus passionibus alias possimus coniectari, & aliæ inferuntur, cuius apud Rhetores est vsus. Hic pauper est; ergo blandus. Si ex signis hominem cognoscimus iracundum, tristem, & immorigeratum; possumus ex his continuo inferre, hunc etiam inuidiæ nota carere non posse, sed necesse inuidum esse, etsi in eius facie, vel corpore inuidiæ notæ nullæ extant, & hunc modum dialectico adscribit, cũ ex vna conclusione illata, aliam inferat; nam tria illa accipiuntur, vt priora & antecedentia, & quarta affectio, vt conclusio, infertur. Cognoscimus præterea vel ex apparenti more, vel per signa aliquem inuerecundum, & paruiloquum esse; possumus & illico inferre eum esse etiam furem, & illiberalem: furem quidem propter inuerecundiam, illiberalem propter paruiloquentiam; sequitur enim fur impudentiam, paruiloquentia vero illiberalitatem. ex hac conuenientia methodus, nascitur mores coniectandi non inutilis.

Quod à nutricibus etiam in morum cognitionem deuenire possumus, Cap. 15.

NON inopportunum videtur huc afferre (etsi Physiognomoni non admodum congruum) quomodo à nutricibus, & ab educatione in hominum morum notitiam deuenire possimus: nam vitia, & bonos mores pueri cum

lacte hauriunt. Legimus apud Gellium, Phauorinum philosophum dicere: Sicut valet ad fingendos animi, corporisque similitudines vis, & natura seminis; non secus lactis ingenia & proprietates. Et Auicenna de lactantis moribus ait: Secundum vero mores suos consideratur, quoniam ipsam oportet bonorum morum, & laudabilium esse, & quæ tarde à malis animæ passionibus pariatur, sicut ira, tristitia, timore, & reliquis. Omnes enim istæ corrumpunt complexionem, & fortasse permutantur, seu transeunt in infantem lactantem, & propter hoc prohibuerunt quidam, ne stolida lactet. Neque in hominibus id solum, sed in pecudibus quoque animaduersum; nam si ouium lacte hœdi; caprarum, agni alerentur; constat in his lanam duriorem, & in illis capillum gigni tenuiorem; sæpeque numero miramur pudicarum quosdam mulierum liberos parentum suorum neque corporibus, neque animis similes existere: quoniam in moribus inolescendis maguam fere partem ingenium altricis, & natura lactis tenent, quæ iam à principio imbuta paterni seminis concretione, ex matris etiam corpore & animo recentem indolem configurat. Homerus ad id.

Non eques ipse pater fuerat tibi me hercule Peleus,
Non Thetis est genitrix glaucum te protulit æquor,
Aeriæq; rupes; mens quod tibi dura ferox est.

Ex quo Virgilius Æneidos quarto:

Non tibi diua parens, generis nec Dardanus auctor,
Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hircanæq; admorunt vbera tigres.

Chrysippus ob id optimas & sapientes nutrices pueris optabat. Refert Scotus puerum fuisse, qui diu porcæ lacte altus, adultus etiam pannis indutus limum intrabat, & porcorum more vorabat; alterum, qui capræ lac cum suxisset, saltatim incedebat, arborumque codices erodebat. Remum & Romulum Lupa nutriuit: ideo ipsos, & ab eo genitos Romanos luporum instar rapaces exstitisse. sic etiam de Lycasto, Pharnhasio dicuntur à lupa educatis: sic etiam Cerua

Tele-

Telephum Aganes, & Herculis filium nutriuit. In canibus etiam obseruant agricolæ, & pastores: nam eos, quorum volunt generosam indolem conseruare, non parientur alienæ nutricis vberibus ali; quoniam semper & lac & spiritus maternus longe magis ingenii, atque incrementa corporis auget, & si effeta lacte deficitur, caprinum præbent, dum fiant mensium quatuor.

De iudicandi methodo, & quæ signa præferenda veni.
Cap. 16.

CONSEQVI iam censeo, vt ex multis; quæ diximus, signis, quæ præferenda, & quæ omittenda: & quæ fortia, debilioraque fuerint, ostendamus. In signorum delecta primas partes sibi vendicant signa, quæ ex proprietate accipiuntur. Sunt enim signa, vt superius recensitum est, vel propria vel communia. Propria sunt, quæ cum passionibus recursum faciunt, & huiusmodi positis, ponuntur & passiones, quarum sunt; vt extremitates magnas habere, proprium est fortitudinis signum. Communia sunt signa, quæ ab apparenti more, à contrario, & id genus ceteris desumuntur, & dicuntur communia, quia cum suis passionib. non conuertuntur. Quod signa, quæ à partibus accipiuntur, fortiora sint iis, quæ à moribus apparentibus, & similibus, causa est, quod immediate substantialem formam consequantur; illa vero, vt color, & lenitas, & huiusmodi similia, non tam immediate substantiam consequantur: nam signa ex quibus Physiognomones diiudicant, sumuntur ex motibus, figuris, coloribus, moribus apparentibus in facie, voce, carne, partibus, & figura totius corporis, & similibus. Sed & partium signa eà fortiora sunt, quæ exprimariis locis desumuntur. Primaria loca sunt, quæ circa oculos, frontem, faciem, & caput; Secunda, quæ circa humeros, & pectus; Tertia, quæ circa crura, & pedes; postrema vero, & minima, quæ circa aluum sunt: Cuius causam affert Aristoteles. Signa enim, quæ circa caput, manifesta sunt,

circa ſapere, & ſenſus; quia cerebrum continet principium motus, & ſenſuum; ac oculi pars cerebri ſunt, ex Galeno. Sic anterior pars fortior eſt: quia plenior, poſterior vero vacua. Ob id optime Apuleius dicebat, quod totus homo in facie eſt, quia ibi ratio inhabitat. Secundo loco pectus, cordis domicilium, ſubiectum omnium ſenſuum. Tertio loco crura, pedes, quia ſunt inſtrumenta ſenſus, & motus. Vltimo loco aluus, aqua naturalia membra includuntur, quæ ad ſapientiam non faciunt, nec ab eo mos, aut virtus vlla proficiſcitur. Adamantius ſuæ Phyſiognomoniæ initio hæc habet: Circa partes, & membra quælibet, colorem, motus, ſpiritus, voces, & aliæ quæ ad hæc ſequuntur, phyſiognomonizare oportet. Sciendum quod non ab vno ſigno ſecundum ſeipſum, aut à duobus certe putare veritatem enunciandam, ſed à pluribus, & maioribus, atque ab iis omnibus, quæ adinuicem conueniunt; alia autem ſigna ſecundum habitudinem, quam habent ad ea, quæ ſunt in oculis indagare oportet; hæc enim primas ſibi vendicant partes: ſi namque ea, quæ ſunt extra hæc his aſſentiuntur, ſine mendacio erit iudicium. Cæteris autem ſignis potentiora ſunt, quæ circa oculos manent, vt frons, naſus, os, genæ, & caput. Secunda vero quæ circa collum, & pectora ſunt; tertia quæ circa humeros, & manus, & crura, & pedes; poſtrema autem, quæ circa ventrem. Sed maxime ad iudicium confert totius hominis conuenientia in omnibus his apparens, hanc in omnibus ſignum omnium inſpicere oportet. Id autem rationem in ſe ipſo non habet, ſed ſingula ſigna, & ea quæ ſunt in oculis, & alia vniuerſa hominis effigies ſimul componit; omnibus enim ſignis ſimul adiunctis. quod verum eſt diiudicant. Sed alii ſunt, qui dicant ſigna ab anteriori parte accepta, priora eſſe iis, quæ cum ſenſibus fiunt, quia ibi ſenſus inhabitant, ſed quæ à poſteriori parte potiora eſſe ad motum, & fortitudinem, quia ibi membra ſunt neruoſa motus. Nec deſunt, qui ſuggerant, potiora ſigna eſſe, quæ accipiuntur ex eis membris, per quæ paſsio illa exercetur, vt quia cor iræ ſubiectum eſt, ideo iræ

ſigna

signa, quæ à cordis partibus accipiuntur, potiora verioraque quam quæ à costis, pectore, reliquisque locis sumuntur. Eodemque modo fortitudinis notæ à brachiis, humeris coxis & pedibus. Præterea eorum meminisse non obliuiscar, quorum ipsemet Aristoteles mentionem facit: Vni signorum credere fatuum esse, scilicet communium; sed plura circa vnum conuenientia pensiculanda esse, & plura testimonia ad vnum accommodanda, vt ex iis mox securius iudicium proferatur. quod est etiam à Galeno confirmatum, qui Physiognomones multum errare credidit, quod vni signorum credant, nisi proprium signum id fuerit.

Quid sit Physiognomonia, Cap. 17.

AT iam ad Phyognomoniæ definitionem deuenien-dum. *Est igitur morum inspiciendorum Naturæ ratio, ex iis, quæ corpori insunt fixis signis, & accidentibus, quæ signa mutant.* Dicimus, *Naturæ morum*, ne quis de accidentalibus putet, quæ etiam animæ inesse possunt, cum tempore acquisita, vt medicum vel mathematicum esse; nam hæc ex naturæ corporis signis haud quaquam dignosci valent. Diximus, *accidentia, quæ signa transmutant*; quia plerumque id fit per signa, quæ corpori non insunt, sed eo alterato, insunt, vt in timiditate & verecundia videre est: cum enim anima verecundiam ferre nequit, ex sanguinis ad exterius effusione quasi dux rubor ipse apparet; sic in metu, quando sanguis ad præcordia quasi in suam arcem se recipit, pallor suboritur: atque hoc modo rubor, & pallor passiones sunt, quæ facile arcentur. Et dum animi mores dicimus, eos intelligimus, qui insensitiua parte sunt, quæ hominibus & brutis communis est, & à Græcis διάνοια dicitur. Vnde vana est Trogi, & Philonis opinio, qui in animæ nutritiuæ operibus ex plantis signa colligi posse cogitarunt, nam cum vegetatiua virtus communis sit omnibus viuentibus, longæui signa ex plantis sic colligebant: Quibus capilli longi & firmi, lungæui sunt; quia ad longæuas plantas referuntur, quæ fo-

lia firma æternaque habent, vt pinus, ilex, medica, quæ æterna pubent coma, & longæua sunt. Physiognomonia nomen, ex φύσις *natura*, & γνώμη *regula*, compositum est, quasi *legem* vel *naturæ regulam* dicas, scilicet quadam naturæ norma ordinationeque, ex tali corporis forma tales animæ affectiones consequantur.

De syllogismo Physiognomonico, Cap. 18.

IAM verum esse recensuimus, animam & corpus adinuicem mutuis passionibus transmutari, propriaque esse signa in corpore, per quæ coniectare possumus huiusmodi animæ naturales passiones; & ob id physiognomonicam scientiam omnibus in confesso est esse veram. Nunc syllogismus se ingerit, quo physiognomones ad propria hæc signa inuenienda vtuntur, Cuius Aristoteles suorum Analyticorum librorum priorum postremo meminit; ne quid videatur prætermissum, quod cognitu necessarium esse iudicamus. Ad id proprium signum inueniendum, primo considerandum est animalium genus vnum, cui in vniuersum insit ea passio; secundo, alia genera inuenienda, quæ non vniuerse, sed particulariter eiusdem passionis sint capacia; demum quæ nota omnibus insit, quibus ineſt illa passio, & similiter remoueatur ab iis, quæ eiusdem expertia sunt, & tunc illud proprium erit signum. Exemplum erit: Ad disquirendum proprium fortitudinis signum, considerabimus cuncta animalium genera, & leonum genus vniuersaliter viribus præcellere, puto omnibus notum. Secundo, fortitudo non solum in leonibus, sed equorum, taurorum, & hominum genere reperitur particulariter: nam aliquis equus, taurus, & homo fortis erit. Postremo, signum est in iis obseruandum, quod leonum generi semper insit, etsi qui particulariter fortes sunt, etiam idem signum sibi vendicent; & qui flaccidi sunt, tale non habeant: & id signum erit, Extrema corporis robusta habere, vel magna. nam vniuer-

niuersum leonum genus extrema, magnitudine præsignia habent, & in reliquis animalium generibus aliqui equi, tauri, homineſque, qui fortes ſunt, huiuſmodi habent, & qui talia non habent, imbecilles prorſus exiſtimantur, erit ergo, *extrema magna habere*, ſignum proprium fortitudinis. Syllogiſmum apponere nil obfuerit. is autem erit in prima figura, & quod medium, id eſt, ſignum cum priori extremo conuertitur, & minorem extremitatem tranſcendit, & non conuertitur. Sit fortitudo A. magnas extremitates habere, B, Leo, C.

A B C

magna extrema

forte leo

Omne

Omne magnas habens extremitates est forte: Omnis leo,& quædam animalia magnas habent extremitates: Ergo omnis leo, & quædam animalia sunt fortia. Syllogismi medium, scilicet signum, quod est (B) *magnas extremitates habere*, conuertitur cum maiori extremo, quod est (A) *forte*, minus vero extremum, scilicet (C) *Leonem* transcendit. nam magnas extremitates habere non solum omni leonum generi, sed aliis quibusdam vt homini, equo & tauro competit. Eodemque modo Hectorem fortem esse syllogizare poterimus, Vt omne magnas habens extremitates est forte: Hector huiusmodi habet: Ergo fortis.

FINIS.

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA Physiognomonia,

LIBER II.

PROOEMIVM.

HACTENVS *descripsimus quibus modis Physiognomones ex signis in corpore apparentibus animi mores coniectarentur; nunc ad ea signa ex vniuersi corporis partibus accedemus, quæ propria esse diximus. Non pigebit tamen his naturales caussas aliquando addere, existimantes, vt si qui morosiores fuerint, quibus hæc minus placerent, naturalium caussarum aucupio, ex Philosophiæ fontibus petito satisfacturos. Nos corporis compaginem, Aristotelis auctoritatem, De animalibus libro, sequuti, in quatuor partes diuidemus, caput, collum, thoracem, & duplex brachiũ, & crus. A capite parte omnium nobilissima protinus exordiemur, sensoriorum officina, in qua principalis animæ pars regimen habet, ibi enim visus, auditus, olfactus, & gustus breui loci inter sepedine continentur, atque eorum quæ præsagiuntur maxima præcipua pars in capite est, hominumque obuiam venientium pectora non prius apparent, quam nudata fuerint corpora, sed caput illico aspicimus. Legitur in Platonis Timæo, Caput non solum principale dici, sed etiam totum in corpore; & reliqua solum, vt capiti seruiant adiun-*

adiuncta esse. Et in Platonicis; Deum capitis figuram ad mundanæ rotundationis similitudinem compegisse, in eoque duos illos animæ circuitus interlocasse, ac esse membrum corporis diuinissimum, & reliquorum facile princeps, cui totum corpus subesse connexum, ac parere iusserit. Mens vt Lactantius ait, in summo capite collocata, tamquam in arce, sublimis speculatur omnia, & contuetur. Pileo Hippocratis imagines contegebantur, vt significaretur, quam maxime custodiendam partem illam. nam in ea, tamquam domicilio, princeps animus residet, & intelligendi beneficium positum est.

De capite, Cap. 1.

NOS cum Aristotele totum id caput vocamus, quod collo sustentatur. Primo integrum considerabimus; post, eius partes, frontem, oculos, supercilia, & reliqua. Galenus capitis considerat quantitatem, & formam; quantitatis varietas in magnitudine, & paruitate consistit; loquemur primo de quantitate.

Hac tabella maximum bubonis, & Vitellii Cæsaris vastum caput exprimitur, vt ex marmorea statua, quæ in museo Hadriani Spatafori patrui mei, viri doctissimi, & rerum antiquarum studiosissimi asseruatur, excipi curauimus.

Maximum

Maximum caput.

Polemon & Adamantius in ſuis Phyſiognomonicis, caput, quod iuſto maius ſit, obtuſi & indocilis hominis argumentum dicunt. Albertus Animalium libro, Enorme caput, quod præ ſui magnitudine ad humeros vergit, ſenſu & virtute carere dixit, & paulo poſt: Immenſum autem, ſtultum, ſtolidum, & vehementer indocile. Ariſtoteles libro De ſomno & vigilia, ait: Qui minimo plus in caput extumuerint, ſomniculoſi ſunt. nam quo amplius eſt receptaculum, eo plus item capiat neceſſe eſt. In nanis ſiue pumilionibus vaporum multitudinis vis ad caput ſurrigitur, quoniam grandius membrum plus alimenti requirit; quod vero copioſe ſcandit, copioſe remeet conſequens eſt, ſed lentius; quia inſitus calor vim tantam ſublatæ euaporationis breui percoquendo nequit conficere, & in ſuis Phyſiognomonicis in figura ſomnolenti, tribuit ei ſuperiora maiora, id eſt, caput. Capitis magnitudo materiei potius abundantiam, quam virtutis excellentiam indicat. Ego ad aſinos referrem, quorum caput eſt grande, ipſi ineptiſsimis ſunt moribus, ſtolidi, generes animo, timidique. Inter aues ad nocturnas, vt noctuas, & bubones, quę omnes capita enormi magnitudine habent, ex otio prodeuntes, è pedibus exeunt, nimio pondere capitis detentæ. Ouidius de Aſcalapho in bubonem mutato.

--ſparſumque caput Phlegethontide lympha
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus fuluis amicitur ab alis,
Inque caput creſcit, &c.

Nulli auium caput maius. Nocturnum eſt animal; nam ſi de die apparet, à ceteris auib. præ ſua ignauia deplumatur. Falcones, qui magnum caput habent, non laudantur, quod ad auium nocturnarum ſpeciem accedant, quæ omnes capitatæ ſunt, timidæque. Inter piſces ad vranoſcopum, qui caput magnum habet, & verticem admodum latum, piſcium omnium ignauiſsimum Vnde Oppianus:

Stul-

Stultitia insignem memorabimus hemerocætem,
Segnitiæque omnes superantem, quos creat æquor.

Cephalus magni etiam capitis erit, vnde nomen traxit, vt *Capitonem* etiam dicant; iners & ridiculus habetur; ridetur namque eius natura. nam in metu capite abscondito, totum se occultari credit, auctore Aristotele. Sic reliqua animalia multæ humiditatis paucæque caliditatis, magno capite sunt, quæ stupida hebetiaque esse videmus. Vasta enim capita vitiosa intelliguntur, ob materiæ solam multitudinem, non contentorum, & præcipue si his accesserit inconcinna figura: nam oblæsam vim cogitandi denunciant: eumque aut nihil, aut parum certe intelligere. Et quodcumque animal speciem alterius animalis refert, ingenio quoque & moribus ad id accedit: ob id hos omnes ignauos, rudes, & meticulosos pronunciamus, vt sæpius dicamus, Oquale caput, & intellectum non habet. Vasto fuit capite Imperator Vitellius, vt ex iconibus apparet, vnde eius ruditas.

Hic sagacis canis caput ostenditur, & Platonis capitis magnitudo; quod ex museo Vincentii Portæ fratris, antiquarum imaginum exploratoris & adseruatoris diligentißimi excerpsimus

Caput paulo maius mediocri.

Aristoteles in Physiognomonicis ait: Qui caput magnum habent, canum instar, ἀισθητικοί sunt, id est, sensati, vel sagaces, qui acerrimo narium sensu vigent. Sed quia Aristoteles pluries canum meminit, nunc generosos, & magnanimos vocans eos, nunc adulatores, nunc conuiciatores, adclamatores, & inuidos, nunc cursores, stultos, sagaces, & ferarum amatores, ne quis ipsum nec sibi constare, nec falsam, & subditiam doctrinam discentibus proponere suspicetur; sciendum plura esse canum genera; quæ ideo non duxit necessariũ distinguenda, quod nobis domestica & familiaria essent. Nam sunt robusti, & Molossi canes, qui etiam magnanimi forteſque sunt, & sagaces, qui narium sagacitate

feras

feras vestigant, nobis vulgo dicti *bracchi*. Sunt & cursores, ferarũ amatores, & custodes, & vtiles canes, qui conuiciatores, adclamatores, & adulatores sunt. quorum omnium vt mores, ita & forma varia est. Vestigatorum forma, vt à Blondo & aliis describitur, hæc est, Capite sunt concinno, id est, paulo maius mediocri, deiectis & propendentibus auribus, &c. Hæc volui admonuisse, ne variorum generum discriminis ignoratione deciperemini. Sed reuertamur, vnde digressi sumus. Polemon ait, Caput paulo maius commensurato, sensibus refertum, & illiberalem monstrat. Sed textus mendosus est, & ex Adamantio restituendus. Caput maius commensurato, probe sensatum quidem, fortem & magnanimum ostendit, quod autem extra mediocritatem, bene sensilem quidem, sed non vtilem, & valde illiberalem monstrat. Albertus ex Loxi auctoritate, Caput, quod aliquanto maius est, quam conuenit, sensus augmentum, virtutem, & magnanimitatem arguit. Ægyptii Anubim canino capite pingebant, quem aliqui dicunt esse Mercurium, innuentes, quod nil esset sagacius cane. Si ad aues referre licet, psittaci grandiori capite sunt, vnde non solum loqui, sed etiam meditari discunt. Galenus in eo libro, cuius inscriptio Ars medicinalis est, Magnum caput diiudicare, periculosum esse dicit, nam magnitudinem non necesse est esse bonæ constitutionis signum: nam si euenerit ob insitæ virtutis robur, multam & optimam materiam producens, & si concinna fuerit ambiens figura, & quæ ipsi cognata fuerint, optima sint, scilicet ceruix valida, ossibus bene disposita, atque omnino neruosa, & ipsi omne bene coaluit, etiam oculos bene cernentes, egregium signum est. Et in libro De morbis vulgaribus. Quemadmodum magnum pectus ampla interius cauitate duo magna viscera, pulmonem atque cor, nulla ex parte compressa continẽs, melius erit: sic caput & dorsi spina magnitudine respondentia, cũ gradia fuerint, cerebrũ, & medullam ampliores latioresq; spiritus in ipsis cauernas efficiunt,

vnde cogitandi vis in eis optima. Quod ex eo idem retulit Auicenna. Ioannes Alexandrinus in sua Commentatione in Hippocratem ait: Capitis laxior requiritur capacitas: quia multarum est virtutũ conceptaculum sensitiuarum, & motum præstantium. Si amplum fuerit cerebrum ad capitis proportionem, manifestum est calorem bene agere; si magnis spondyliis, magnis item pectoris ossibus, vitalium virtutum optimam constitutionem, & mox corporis totius peraccommodam nutricationem prouenire. Vt ex marmoreis statuis videre licet, Platonis caput ad totius corporis proportionem paulò supra mensuram extare videtur; cuius ingenii perspicacia & robor nota sunt.

Hominem minimi capitis ad superiorum & sui corporis proportionem, & struthionem tibi ad viuum appingi curauimus, vt facilius capituli ad ingentis corporis magnitudinem ratio consideretur.

Caput minimum.

Aristoteles in Physiognomonicis ait: Qui capite paruo sunt, fere insensati sunt; quos & ad asinos refert. Sed vt diximus,

mus, asinus non paruo, sed magno est capite præditus, vnde in textu mendum suspicor, cum præsertim Polemon, & Adamantius nil tale habeant. Inquiunt enim: Caput admodum paruum quisquis habuerit, ab omni sensu, humanoque captu alienior est: nec ad asinum referunt. Idemque Aristoteles feminæ formam describens, exiguum tribuit ei caput & pardali, non asino, cuius imaginem refert, comparat: nisi quis per *paruum caput*, Aristotelem intellectus paucitatem vel contentorum intellexisse dicat. Nam asinorum capita, etsi magna videntur, ossium tantum, & ambientis carnis & cutis mole extuberant, sunt vero parua, paucitate cerebri, cuius asinis pars minima. Rhases eadem quæ Adamantius refert. Auicenna: Eximium caput, cum inconcinna figura, & ei par debilitas colli & dorsi, defectum significat virtutis moralis, naturalis, & animalis; & ob id homo ille perfidus, velocis iræ, & in rebus hæsitans erit. Ego ad struthiocamelum referrem: nam inter animalia exiguum habet caput, cerux vero procera est, & corporis eximia magnitudo. Cuius mira stoliditas. In tanta reliqui corporis magnitudine se latere existimat (cum effugere aliter venatores non possit) cum caput frutice occultauerit, vel cum vmbram suo capiti pro tutela parat, cæteris corporis partibus debiliori. Aristophanes in Auibus Rheæ matri Deorum struthiocamelum comparat, propter eius magnitudinem. Et Iob *Struthionem Deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam.* Exstat prouerbium in Suida Αἰβυκὸν ὄρνεον, de prægrandibus, quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Interpres Aristophanis in Auibus id conuenire dicit in barbaros, & meticulosos. Sunt enim homines prægrandes fere timidiores. Galenus ait, exiguum caput improbæ cerebri constitutionis peculiare signum esse, & exigua capita semper praua indicare. Cuius caussam Hali Rhodan affert, ob constrictionem coarctationemque ventrium cerebri, ex quo spiritus animales libere non valeant exspatiari; addita quoque eorum imbecillitate, quæ inde producuntur: etenim cum exigua est radix, vix inde prodire aliquid magnum potest. Diuus Thomas super ea, quæ De sensu & sensili scripsit Aristoteles, hæc dixit:

Caput, & cor situ opposita sibi inuicem sunt, vt cerebri frigiditate huius calor contemperetur: inde fit, vt paruo capite homines, secundum membrorum aliorum proportionem, impetuosi sint ac violenti Quippe cordis calore non satis per cerebrum reflexo, ac in dispositione diuersa affectio item prouenit contraria. Meletius philosophus non ingrata refert: Caput cerebri gratia factum est, ad illud quod comprehenditur, illius quod comprehendit, naturam conditam esse constat. Caput quod intus exigue capax sit, flagitiosi cerebri indicium ostendit. Cum igitur vniuersi corporis nostri actiones cerebri officio perficiantur (quippe si extremum in pede digitum moueri acciderit, illum sane à cerebro motum esse certum est) manifestum est quod paruum caput habentes, propter eius paruitatem priuentur facultate perficiendi ea, quæ magnum caput habentes perficiunt. Paruum enim instrumentum plurimi spiritus capax esse neutiquam potest. Itaque cum paruum caput angusto spacio contineatur, in eius angustiam animalem spiritum demergi, & extingui, & cum eo vniuersas quæ ab eo fiunt actiones, contingit. In summa igitur, Exiguum caput perpetuo paruum habetur.

Caput paulo maius paruo.

Aristoteles Problematum libro censuit hominem animantium omnium prudentissimum esse, quum capite ad reliqui corporis proportionem minimo sit; immo & inter homines ipsos, qui hac parte diminuti sunt, fere prudentiores esse, quam qui sunt grandiori. Sed intelligit Philosophus pro grandiori capite vastum caput, & pro capitis paruitate macilentum, & paulo maius paruo: sic videntur duo hæc maximi philosophi dicta inter se non aduersari; vt quod prius improbare, hîc magnopere laudare videatur. Auicenna inquit: Paruum caput, si cum fortitudine virtutis formatiuæ fuerit, optimum erit.

In

In hac figura mediæ magnitudinis caput inter reliqua cum leonino capite contemplare.

Caput mediocre.

Aristoteles commendat Alexandro Magno caput mediocre, & intra immensum constitutum, cum Polemon, & Adamantius mediæ magnitudinis caput laudent. Id videtur leoni comparandum. Ipse enim ad corporis rationem, moderata capitis magnitudine est: vt apud Aristotelem videre est, leonis formam describentem. Albertus ad hæc: Moderatum caput indicat ingenium, & sensum, aliquando tamen timidum, & liberalem; sed ego non timidum, sed audacem, & magnanimum iudicarem; quippe ad leonem relatum.

Prima hæc tabella in dextra sui parte non naturalem capitis formam refert, in qua anterior eminentia perit, posterior tumet; sinistra vero secundum capitis innaturalem formam, in qua postica pars deperditur, & anterior gibba est.

Caput in sinciput cauum.

Diximus de magnitudine; nunc de forma capitis. Hippocrates & Galenus quinque afferunt capitis discrimina, naturalis vnum, innaturalis, & monstruosi quatuor. Prima innaturalis capitis figura, in qua anterior eminentia frontisve elatior sedes, perit à sincipite; posterior, quæ occipitis, reseruatur. Secunda huic plane contraria visitur, quæ occipitii nimirum posteriorem eminentiam, manente anteriore, perdit. Tertia, quæ naturali magis opponitur, in qua ambæ capitis eminentiæ abolentur, & caput ad amussim rotundum, & instar exactæ sphæræ obseruatur. Quarta, quæ ab Hippocrate enumeratur, in qua caput in latera ad vtramque aurem insignius, quam anteriori posteriorique sede, prominet. Quinta naturalis est, ad oblongæ sphæræ formam potissimum extructa, priorem posterioremque partem obtinens magis proceram.

Pri-

Primum si caput in sinciput cauum erit, dolis & iracundiæ deditum Albertus dicit; ego autem male sensibus & imaginatione affectum iudicarem. Sed vnaquæque regio peculiare quid in capitis forma sibi vendicat, vt Hippocrates dixerat de ijs, qui pulchra capita existimabant ob longa, ideoque in paruulis ea comprimebant, quæ ita tandem natura in hanc oblongam formam postea procreauit.

In occiput cauum caput.

Polemon, & Adamântius, Qui retro caua depressa habuerit, timidus erit. Sed error est in Adamantio, nam pro ἄψυχοι, contrarium habet εὔψυχοι. Galenus ad hæc, Quod si ea, quæ secundum occiput, eminentia aliquatenus minuatur, simul intueri oportet neruos, atque ceruicem vna cum ossibus alijs. nam si secundum naturam constiterint, materiæ defectu, non virtutis imbecillitate contingit; illis vero nõ recte se habentibus, principium est debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, consequitur eorum quæ diximus, imbecillitas, rarissime aliter euenire consueuit. Germani compresso occipitio, & lato capite plerumque spectantur, quod pueri in cunis dorso semper incubent, ac manibus cunarum lateribus alligentur.

In sinciput prominens caput.

Eædem quoque distinctiones adhibendæ sunt ad anteriores capitis partes, scilicet ad frontem attinentes, quas etiam ad posteriores adhibendas diximus. Nam itidem earundem paruitatem, & magnitudinem inspicere oportet, itemque figuram, & sensus ibi collocatos, visum, gustum, atque odoratum, hæc enim ad se inuicem indicant atque attestantur, & quæ à principijs oriuntur, principii virtutem & vitium obtinent, quæ ab ipsis nascuntur. & hæc quidem anterior pars sensitiuos plurimos, paucos vero actiuos neruos continet: vnde si bene affecta fuerit hæc pars, maxime sensitiuum indicare conuenit.

In occiput prominens caput.

Galenus in Arte medicinali, & ab eo Auicenna ait: Caput, quod ſecundum occiput eminens eſt, non ſemper malum, ſed adhiberi oportet diſtinguendi rationes, quibus antea de capite grandiori vtebantur: ibi namq; & nobiliſsimus cerebelli ſinus, & dorſus, & medullæ exortus locati ſunt. Poſtea ceruicem cõſidera, imbecilla ſit, an robuſta, nã ſi valdum collum ſuſtinet, huiuſmodi capitis acumen probato; hos enim homines & aliorum membrorum, ſed oſsium præcipue viribus pollere comperies; ea enim pars neruorum omnium, qui in toto animali ſunt actiui, origo eſt, ſenſitiuos vero paucos obtinet.

In ſecunda hac tabella, à dextra parte, tertia non naturalis capitis figura delineatur, in qua vtrunque tuber, anterius ſcilicet & poſterius, intercidit; à ſiniſtra naturalis figura ſphæram vtrimque leniter depreſſam, anterius & poſterius extuberantem, exprimens,

In ſinciput, & occiput cauum caput.

Si vero caput ambas eminentias amiſerit, ſcilicet occipitis,

pitis, & sincipitis, & æquale, & vndiquaque quasi perfecta sphæra ambiens fuerit, pessimum erit. Albertus, sine memoria, sensu & sapientia esse dixit globosum caput. Medicorum dogma est, vbi deficit caput, ibi significatur imbecillitas, & defectus operationum. Si anterior pars, defectum sensus, & imaginationis; si postica, virium, & memoriæ; in medio, rationis & cogitationis. Cerebri forma cranei formam sequitur, & si eius figura corrupta fuerit, etiam cerebri forma corrumpetur: eruntq; eiusmodi pauidi, & male sensati. Græcorum & Turcarum capita globi fere imaginem exprimunt, quod tegumentis, quibus varie vtuntur, id caput peraccommodum censent.

Caput in temporibus tumens.

Erat ab Hippocrate numeratum inter naturalia capitis genera illud, in quo ad tẽpora eminentiæ non antrorsum, vel retrorsum insunt. Aristoteles ad Alexandrum ait: Qui tempora inflata habent, & genas plenas, sunt valde iracundi. In Physiognomonicis vero: Quibus circa collum & tempora venæ amplæ sunt, ii malæ sunt iræ, & referuntur ad passionem; quia iratis hæc accidunt. Polemon, & Adamantius ab eo: Si qui venas illas quæ sunt circa collum & tempora, turgidas habent & manifestas, & sanguinei coloris, intus feruere iram ostendit. Rhases ab eo: Caput vtrimque conuexum, iracundum est. Albertus: Venæ temporum & ceruicis rubræ, adeo iracundum ostendunt, vt prope sit insanus:

In sinciput & occiput protensum caput.

Sed capitis vtrimq; protensi optimum erit signũ. Hæc sola à Medicis existimatur naturalis & perfecta capitis cõstitutio. Galenus in Artis medicinalis libro perfectã statuẽs capitis formã, ait; Veluti si sphęrã exquisite orbiculatã excogitares, ex cera cõ

structam

ſtructam, leniter vtrimque preſſam, in hanc enim neceſſe eſt & priores, & poſteriores partes gibbæ fiant, & conueniant. Et alibi, Circumincergens ante & pone, æque ac oblonga, quaſi procedente ante & pone dicas. Auicenna ab eo; Orbiculari figura eſſe tornatum caput viderivult, ſed tamen quadamtenus oblongum, quoniam neruorum ex cerebro propagines per longitudinem conſtituantur, extumeſcente item verticibus geminis, vt illis, veluti ſupercilijs prominentibus præſentius ſuppetat neruis tutamen. Polemon, & Adamantius, Caput quod moderatæ magnitudinis & rectitudinis, & modice compreſſum eſt, omni alia capitis forma, & ad ſenſibilitatem, & magnitudinem animi præſtantius. Rhaſis, Caput, quod magnitudine moderatum exiſtit, decentem habens rotunditatem, quæ & retro emineat, & ſub vtraque aure paruam habeat compreſsionem, optimum erit. Albertus, Caput aliquanto oblongum ante & retro, vt malleo ſimile, prouidum & circumſpectum virum manifeſtat. Periclem virum Athenienſem tali capite fuiſſe tradunt, & perfectiſsimum extitiſſe; vnde & Comici eius capitis magnitudinem dicterijs laceſſunt. Cum magnitudine etiam oblogo capite fuiſſe ſcribit Plutarchus, nec cæteris partibus correſpondenti; ex quo omnes eius ſtatuæ velantur caſside, quod videlicet nollent ſculptores ea re hominem deformiorem videri: & Attici Poëtæ eum κυνοκέφαλον, id eſt, *caninum caput*, contumeliæ gratia appellare ſoliti ſunt. Caput tuum, digniſsime Princeps, paulo maius eſt mediocri capite, nec decenti caret ſincipitis & occipitis gibboſitate. Reſpondent occipitio par ceruix, nerui, & oſſa, & conformitas reliquarum partium: vnde maxima vis corporis, ſenſuum ſenſibilitas, incomparabilis magnanimitas, ſingularis animæ prudentia protenditur, vt quicquid loquaris, facias, merum ſal, meram ſapientiam redoleat.

Viſitur

Visitur hic corui caput adamussim expressum, & humanum caput ad eius similitudinem delineatum.

Acuminatum caput.

Aristoteles in Physiognomonicis ait: Qui capita acuta habent, inuerecundi sunt, & ad vngues habentes referuntur. intelliges per eiusmodi aues, coruos & coturnices, quæ impudentes sunt, & acuta capita habēt. Hos Aristoteles φοξὸς vocat, quasi proacuminata capita habentes, vel ex fastigatione, quam vocant ὀξύπλα, vel ex flammæ forma, quæ φλὸξ appellatur. Polemon & Adamantius λοξύπλω impudentiam notare dicunt, & in schemate fatui improbi λόξον caput dicunt, quod *obliquum* interpretantur satis inepte Valla, Pomponius Gauricus, & alii, ceteroqui magna doctrina præditi viri, quum obliquum caput longe à proposito abeat. Sed mendum in vtroq; textu suspicor; & non λοξὸν sed λόφον scribendum. λόφον, nostri *apicem* dicunt; nam Aristoteles Animalium historiis scribit, auium quasdam habere λόφον, id est, quod caput supereminet. Albertus etiam satis barbare: Caput enormiter prolixum, est impudentiæ signum. & si emineat in prima parte, insolentiam significare dicit. Eiusmodi in Thersite caput notat

Home-

Homerus, eumque valde impudentem describit. Lucianus etiam Thersitem fastigiato capite fuisse scribit. Aristophanes in Auibus Theagenis meminit, vbi in Scholiis protenso capite fuisse scribitur. Sunt & in Ponto populi *Macrones* dicti, quod apud eos plures comperiantur *macrocephali*, id est, capite iusto lõgiores, & apud Persas *griphi*. Nec ab Athenæo in Cilicibus prætermissum, sed in Atticis Argiuisq; mulieribus notatum.

Valde altum caput.

Polemon, & Adamantius: Qui satis protenso capite sunt, contumaces habentur.

Caput planum.

Caput humile superius, & quasi planum, Albertus insolentis & effrenis hominis indicium dicit.

De Capillis, Cap. 2.

Sequitur caluaria capitis pars, veluti ædificii culmen, quæ capillis intecta est. Capillorum ratio non in decore præcipue consistit, sed in eis fuit naturæ momentum maximum. Aristoteles natum capillum dicit ad necessitatem, & præsidii rationem. Ad necessitatem; quia cerebrum humidum est, & vbi plurimum humoris calorisve est, ibidem pilorum ortum esse copiosum necesse est. Ad adiumentum; quia pili frequentia caput operiens extimum repellit frigus; & calorem: nam cum cerebrum humidum sit, maximam tutelam exposcit; & in eo emolumentum maximum, egestis hoc modo noxiis è corpore vaporibus, vnde capillaris generatio augmentum habet. Adiiciunt quoque, Ad ornatum, auctores grauissimi. Ambrosius sexto Hexameri: Cæsaries reuerenda est in senibus, veneranda in sacerdotibus, terribilis in bellatoribus, decora in adolescentulis, compta in mulieribus, dulcis in pueris. Tolle arboris comam, tota arbor ingrata est: humani corporis capillos; tota pulchritudo flaccesit. Sed venemur causas generationis, quo facilius mores coniectare possimus. Horum materiam putat Galenus secundo Complexionum libro, fumidum vaporem, humectum, & glutinosum. Auerroes pili mate-

materiam pure terrestrem dicit. Quod si esset, non tam sequax foret pilorum natura flexilibisve, quo velis, modo. Ratio efficiens frigiditas est, tum intima in cute ac ossibus capitis, tum extima aëris nos ambientis, quæ vaporem ab imo scandentem, ac in poris meatibusque cutis retentum, diutius sene scere cogit. Ex aliorum opinione capillorum causa cutis est, concors vero inditus humor. Cutis tenuis, rara, densa existẽs & grossa; eiusmodi etiam pilos producit. Sed neq; medici, neq; Physiognomones corporis temperiem, neq; animi mores ex pilorum qualitatibus venari possunt. Polemon, & Adamantius neutiquam optime ex pilorum signis mores coniici posse tradiderunt: quia ex generibus ea demonstrari non facile queunt, cum pluribus in locis permista hominum genera videãtur. Auerroes non nisi in temperatis climatibus id verificari ait, vt videbimꝰ. In capillatura cõsiderandavenit qualitas, quantitas, & color; quas differentias collegit Aristoteles De generatione animalium libro.

Porrecti capilli.

Aristoteles in Physiognomonicis. Qui capillos rectos in capite habent, timidi sunt, & referuntur ad passionem. nam timentibus eriguntur. Hos φρίξαντας, vocant, quasi *horrentes*. In Problematibus rigentes capillos ex refrigeratione euenire dixit, nam calor in partem interiorẽ se colligit; vbi autem carni caloris beneficium defit, magis colligitur; quod cum fit, pili erectiores fiunt. Alexander Aphrodisiensis ait, quod per metum & horrorem pili erigi solent, quoniam affectus omnes refrigerant; refrigeratio autem foramina cutis obducit & condensat, pilus quidem cum vndique astringatur, inuertitur, atque erigitur. Ob id Virgilius:

Obstupui steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.

Polemon & Adamantius: Capilli recti agrestiores & stolidiores homines notant. Sed Polemon ἀχροοτέρας, Adamantius ἀγριωτέρας habet. Et paulo post: Recti capilli existentes timiditatem & malignam astutiam notant. Iidem in figura fatui improbi tribuunt ei capillos rigentes, quasi agrestioribus moribus prædito. Hippocrates in libro De hominis structura

ait.

ait: Recti crines ex superuacuo qui in capite est, humore fiunt. Auerroes quarto Colliget: Capilli extensi & plani significant superfluitatem humiditatis.

Priores figuræ etiam præsenti inseruiunt capiti, dum capillorum qualitates explicantur. Dextra crispi capillitii præfert iconem, sinistra crispiusculos, vel in extremitatibus tantummodo crispatos capillos ostendit.

Capilli crispi.

Aristoteles in Physiognomonicis: *Qui capillos nimis crispos habent, timidi sunt, & ad Æthiopas referuntur.* Polemon: *Crispi capillitii vir, timidus valde & odiosus.* Adamantius, *Timidus & fraudulentus est.* Conciliator: *Qui capillos crispos habent, vt piperis corrugationi similes existant* (ô egregiam piperis, & vibratorum capillorum similitudinem) *protestantur* (supple, *timorem*, quia ipse apponere oblitus est.) Albertus crispum capillum timidum, subdolum, lucri cupidum & asperum demonstrare dicit. Sed satis inopportune ex se, *asperum*, illud addit. Aristoteles duo leonum genera tradit Animalium libro: quorum alterum crispiori pilo, quod ignauius; alterum longiori simpliciorique

tique villo, quod generosius est. Et à Plinio idem recensetur. Hippocrates libro De hominis structura, capillos crispos esse signum caliditatis capitis dixit. Auicenna in primo Canone ait: Vibrati capilli rationem esse eo modo, quo & vstulata coria. nam arefactus capillus reflectitur, & incurvatur vi caloris: & ob id meticulosos esse ex numerosa spirituum resolutione. Verum Aristoteli libro Animalium generationis quinto, & Galeno Complexionum secundo, Capilli crispi euenire duplici ratione videntur; altera, quam exposuimus, vi caloris & siccitatis; altera, meatuum tortuositate, per quos egrediuntur: nam vt hi dispositi sunt, ita & capilli emergentes efficiuntur. Contingit hoc quoque ex vaporis debilitate, & cutis duritie: nam erumpens capillus adeo tenuis est, vt se minus valens tolerare, corrugetur contrahaturq; Ob id serius canescit: quod filo etiam contingit, si vi per arctum transeat. Aphrodiseus ex capitis siccitate crispulos capillos fieri scripsit: Auerroes idem, sicut accidit illis, qui corrugantur ab igne.

Crispi in extremitatibus capilli.

Nunc mediam physiologi capillorum tradentes qualitatem, dicit Aristoteles in Physiognomonicis. Quoniã igitur recti, & valde crispi timiditatem innunt; qui in summa tantum sui parte crispi sunt, animositatis signum erunt, & referuntur ad Leones. Polemon & Adamantius mediam inter has capillorum qualitatem, optimam testari dicunt hominis naturam. Iidem in figura ingeniosum depingunt, neque valde crispis, neque rectis capillis. Dares Phrygius Achillem bene crispatum exstitisse scribit, sic etiam Aiacem Telamonium, eosq; in hostes audacissimos fuisse. Cimonem refert Plutharchus, crispa coma suffultum caput habuisse, ac virtute refertum fuisse. Augustus, Suetonio referente, capillo fuit leuiter inflexo, ob id optime moratus, ingeniosus, magnanimus, & liberalis.

Socratis imaginem, quam ex Museo Vincentii Portæ fratris depingi curauimus ex marmorea statua, huc adduximus, vt caput caluitio deforme cerneretur.

Rari capilli.

Polemon, & Adamantius: Raritas capillorum dolosum & malignum arguit. vbi animaduertendum Polemonis textum corruptum & mendacem esse. Aristoteles in Problematis, capite caluos, salaces esse ait. Quicunque enim ex pilis congenitis ætate iam prouecta non calueſcunt, libidis vsu immoderato iã decidunt: partes enim superiores sanguinis parum obtinentes libido refrigerat: ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non possit, & cum pili alimento caruerint, defluant necesse est. Et alibi: Spadones effici calui nequeunt, quia cerebri multum obtinent, quod sane contingit, quia rem Veneream non agunt, semen enim labi per spinam à cerebro videtur; qua de causa ceruis castratis cornua non decidunt, & boues castrati cornua gerere maiora putantur. Eademque ratione pueri & mulieres non calueſcunt. Est, inquit Plinius, in capillis terrarum aliqua differentia, quippe

Myco-

Myconii sine pilis gignuntur, & caluos omnes Myconios dicimus. Hippocrates Caput, quod paucis constat capillis, calidius, est. Medici dicunt. Pilus non multus ac prætenuis caliditatẽ indicat temperatam, connexam siccitati, immodicæ, & ex siccitate quę per malã temperiẽ fit, nascitur caluitium. Præterea qui capillo sunt rariore, ii non facile nudantur nutriente humore, qui phlegma vocitatur. Scribit item Alexander, caluitium aliquando ex cognatione prouenire, sicuti podagram. Fuit & Socrates recalua fronte, vt Ammonius & Hieronymus ad Iouinianum scribit; ob id eum Zopyrus luxuriosum pronuntiauit. Erat & Iulius Cæsar caluus, & caluitii deformitatem iniquissime tulit, obtrectatorum iocis sæpe obnoxiam. Ideoque deficientem capillum reuocare à vertice assueuerat. Et ex omnibus decretis sibi à senatu populoque honoribus, non aliud vsurpauit libentius quam ius coronæ laureæ gestandæ perpetuo. Eius luxuriam Suetonius bene notauit, cum à militibus iactaretur: *Vrbani seruate vxores: nam mœchum caluum adducimus*, eius pudicitiam apud Nicomedem postratam, præter multas reginas, quas dilexerat, multasque vxores, quas habuit, historiis notum est. Fuit & Caligula capillo raro, ac circa verticem nullo, quare eo transeunte, capram nominare, criminosum & exitiale habebatur. Vnde eius stupra cum sororibus notantur à Suetonio; homines etiam, quos commercio mutui stupri dilexerat, cum neque suæ, neque alienæ pudicitiæ peperciſſet. Otho fuit caluus, galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato, & annexo, vt nemo dignosceret. Summum is inter amicos Neronis locum tenuit, congruentia morum, & consuetudine mutui stupri. Flauius Domitianus quoq; caluitio deformis fuit, quo ita offendebatur, vt in contumeliam suam traheret, si cui alij ioco vel iurgio obiectaretur; quamuis libello, quem de cura capillorum ad amicum edidit, etiam illum simul, seque consolans inseruit; ὃ χὸρας καὶ γὰρ καλὸς τε, μέγας τε. Fuit libidinis nimiæ, assiduitatum concubitus, velut exercitationis genus, *clinopalen* vocabat: natabat inter vulgatissimas meretrices, fratris filiam in matrimonium recusatam,

corrupit: Aurelius Sextus libidine furentem eum fuisse scribit. Sergius Galba præcaluo capite fuit. Libidinis in mares pronior, & eos non nisi præduros exoletosque. Icelum de Neronis exitu nunciantem, non modo arctissimis osculis palam exceptum ab eo, sed vt sine mora velleretur oratum, atque seductum.

Densi capilli.

Polemon, Ferinum hominem manifestant capilli asperi, ipsi enim ferarum sunt. Adamantius densos capillos dicit. Albertus autem, Multa, & vltra modum capillorum densitas grossities in iuuentute, temporis processu maniam pronuntiat. Medici dicũt, multus ac crassus capillus exuberantis est indicium caliditatis, qua multa prouenit euaporatio. Proinde vberius enasci capillos iuuenta florescente, auctor Haliabbas est, atque in viris item, quam feminis. Mihi quotquot homines videre contingit, caput habentes densis pilis refertum, rudes agrestioresque agnoui. Plutarchus notat Lysandrum densa cæsarie fuisse.

Capilli medii inter raros, & densos.

Polemon, & Adamantius, Mediæ autem qualitatis capillos inter hosce, laudabilis naturæ argumenta dixeris.

Indicet

Indicet igitur dextra huius tabellulæ caput mollibus & implexis capillis suffultum; sinistra duris & rigentibus, alioqui satis inconcinne mollitiem & duritiem pictura delineari posse statuentibus.

Capilli molles.

Aristoteles ad Alexandrum: Capilli plani, & suaues mansuetudinem, & cerebri frigiditatem docent. Et in Physiognomonicis; Qui pilos, vel capillos molles habent, timidi sunt; argumento quod omnia animalia timidissima sint, quæ molli pilo; vt ceruus, lepus, & ouis. In auib eadem videre est. nam quæcunque mollem pennam habent, timidæ sunt, & proprie id videtur in coturnicibus. Et in gentibus hominum hoc idem accidit. Quicumque enim apud Meridiem habitant, timidi sunt, & mollem pilum habent. Sed Gesnerus, dum hæc transcribit ex Aristotele, labitur, qui coturnici duram pennam tribuit, contra Aristotelis opinionem, qui gallinaceo duram, coturnici mollem assignat. Polemon & Adamantius: Qui capillos valde molles sortiuntur, femineæ naturæ adscribendi sunt. Vterque in schemate formidolosi; quibus molles capillos adscribit. Et si ad naturalem caussam referre licet, mollities ca-

pillorum fit ab excellente frigido, & humido, cuius signum, quod aqua, & aër molliſsima ſunt. Cuniculi timidiſsimi ſunt, & pilum molliſsimum habent. Et Catullus in Tullum cinædum:

Tulle, mollior cuniculi capillo.
Durica, illi.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis: Pili duri fortem ſignificant. Hoc ſignum ſumitur ex quadrupedibus, auibus, & gentibus. Fortiſsimus leo & aper; & pilum duriſsimum habent. Idem in auibus videre licet. Nam quæcumque duram pennam habent, fortes ſunt, vt gallinacei. Similiter apud Septemtrionem gentes, & duris pilis, & fortes ſunt. Polemon, & Adamantius: Nec capilli valde duri bonum ſignum præbent: nam agreſtem quidem hominem demonſtrant. Vterque in figura fortem duri pili facit. Rhaſes, Qui duros capillos habent, fortes ſunt. Canes venatici duri pili ſunt, & robuſtiſsimi. Et ſi ad naturalem cauſſam referre licet, pilorum durities fit ab excellenti calido, & ſicco, nec ab omni ſicco, ſed à terreo; cuius ſignum: quia terra duriſsima eſt, & fortes natura ſunt calidi & ſicci; vt ſuſtineant, ſicci; vt patiantur, calidi. Iuuenalis ad id:

Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum.

Polemon & Adamantius ex his duobus extremis mediam qualitatem innuentes, dicunt: Mediam autem inter has capillorum qualitatem optimam iudicabis. Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis in ſchemate ingenioſi, capillos eius inter molles & duros medios conſtituit.

Iterum

Iterum leonis caput & humanum ante oculos adhibuimus, vbi in vtroq; capillosum quiddam in fronte, & è regione nasi descendens conspicitur, ne quid incuria, quod ad exactam verborum declarationem spectat, omissum videretur.

Descendentes à fronte capilli è regione nasi.

Aristotelis Græcus textus in Physiognomonicis ita se habet: Οἱ τῶ μετώπῳ τὸ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀνάσιλλον ἔχοντες, ἐλευθέριοί εἰσι, καὶ ἀναφέρονται πρὸς τοὺς λέοντας, Vetus interpres ita transfert: *Qui frontis id, quod ante caput est, eleuatum habent, liberales sunt, & referuntur ad leones.* Quasi non ἀνάσιλλον, sed ἀνώτειον legerit. Sed quid intelligatur per id, *quod est ante caput eleuatum*, ignoratur, cum de capillis, non de frontis cute, vel parte loquatur: vnde satis pueriliter translatum, Suessanus philosophus, quid ἀνάσιλλον significaret, ignorans, nunc *æstrum*, nunc *templum* interpretatur; multaque inepte & monstruosa blaterat, dum sensui verba accommodare nititur. Gesnerus de literis Latinis Græcisque bene meritus, quid dicat, ignorat. Quid vero sentiam, in medium proferam. σίλλον, capil-

lis densum, hirsutumque interpretarer, quod etiam Latini à Græcis mutuati sunt. Nonius citans locum Varronis ex Satyra, ait: *Silenes homines sunt prominulis ac hirsutis superciliis*: & ob id Silenus dictus, quod magnis & hirsutis supercilis foret. Sic ἀνάσιλλον supra hirsutum ac capillis densum notat. Hanc meam opinionem comprobat Aristoteles in Leonis figura, vbi de eius crinibus loquitur; Supra frontem autem ê nasi regione pilos habet hirsutos, inclinatos. ibi enim verbi ἀνάσιλλον meminit, vnde sic interpretare: *Qui frontis id, quod ante caput est pilis hirsutum habent, liberales sunt, & ad leonem referuntur.* Sed præsens signum cum subsequenti confusum iudico: vel Aristoteles apposuit, vt superius inferiori declaretur. Inquit enim: Qui in capite adnatos habent crines in fronte è regione nasi, liberales sunt, & referuntur ad decentiam; quoniam seruile est quod apparet. Sed quid hæc verba sibi velint, ignoratur. Nam primum refert ad decentiam; postmodum seruile esse dicit, quod apparet. Polemon & Adamantius, qui in eo transferendo diligentissimi fuêre, vt hoc signum clarius elucidarent, apponunt: Si coma per medium frontis descendat ad nasum, & in neutram partem declinet, magnanimitatis & maximæ virtutis argumenta dixeris. Idem Aristoles in figura iracundi dixit: Floridus capillorum circuitus deorsum descendens. Idemque Polemon ab eo: Capilli circum caput infra aspicientes. Albertus etiam: Si recta linea ad quam generatio capillorum terminatur, descendens fronti imminet, hominem significat animosum & misericordem.

Capillorum cursus sursum vergens.

ARISTOTELES in Physiognomonicis in figura mansueti, tribuit capillorum coronam sursum contractam. Polemon, & Adamantius in eodem schemate, Capillorum cursum sursum vergentem. Quod mihi à contrario signo dictum videtur. Albertus ab his. Capilli resupinati super mediam fontem cerebrum respicientes, callidum quidem in nequitiis, sed minus sapientem pronunciant. Et paulo post, Si recta

linea,

linea, ad quam capillorum generatio terminatur, exaltatur à fronte, calidæ complexionis hominem, facile calueſcentem, & pauci intellectus arguit.

Capillorum curſus ad ceruicem.

Albertus, Si vltima linea poſt ſinciput, ad quam capillorum generatio terminatur; deſcendat verſus ceruicem, indicat callidum in nequitia, inſipientem in bonis, & libidinoſum. Puto *poſt occiput* dicere voluiſſe.

Capillorum curſus à ceruice ſurſum vergens.

Idem, Si eadem linea multum exaltatur à ceruice, ſignificat hominem effeminatum, timidum, tardum, & iracundum.

Capilli depreſſi, imminentes fronti.

Idem, Capilli nimium depreſsi, & fronti imminentes, ferum declarant animum; & his concordat vrſini capitis capillatura.

Comati.

Non inepte, etſi extra rem, hic ſubnectenda duximus ſigna, quæ mentis indicia manifeſtare poſſunt. Fuit Antiquis mos comam nutrire, & Lycurgum legimus ciues aſſuefeciſſe, vt comam alerent, quoniam quidem pulchros decentiores redderet, deformes vero terribiliores ac magis formidabiles. Charilaus interrogatus, cur comam nutriret? Reſpondit; quia ex omni ornatu hic pulcrior foret, ac minimi ſumptus. Silius Italicus in laudib. Scipionis ita cecinit;

Martia frons facilesq; comæ, nec pone, retroq;
Cæſaries breuior.

Ariſtoteles in Rhetoricis adiicit, comam eſſe libertatis argumentum. Sed vt in aliis, ita & parte iſta peſſum euntibus vitæ pretiis, abiit res in turpem & effeminatam mollitiem, cum cœptum ſit troſſulis & molliculis ſuccidere comam variis locis, &

in gradus formare, vt comatuli sint. Increpatur à Martiali quidam, cum comam in annulos efformaret.

Vnus de toto peccauerat orbe comarum
Annulus, incerta vix bene fixus acu.

Hinc fracta censorie apud Senecam castigatur coma. *Quomodo excandescunt*, inquit, *si quid è iuba sua decisum est, si quid extra ordinem iacuit, nisi omnia in annulos suos reciderunt. hos tu otiosos voca, inter speculum, pectinemque occupatos.* Sed certe hoc genus nugæ, & accersitæ commendationes non corpus ornant, quod illi opinantur, sed mentem detegunt. Hinc scitum, vt à Sinesio accepimus, natum adagium est: *Nullus comatus, qui idem non sit cinædus.* Marcus Tullius in Catilinam libro secundo, Capillo pexo nitidos censorie subnotauit. Succurrit ex historia non aspernabile. Cum Philippus Macedo ex Antipatri amicis quendam adlegisset iudicem, moxque aduertisset ab illo barbam, & capillos infici, è vestigio amouit hominem, dixitque: *Qui in pilis infidus est, qualem in negotiis remur futurum?*

De coloribus capillorum, Cap. 3.

SCRIBVNT Physiologorum nonnulli, causam coloris pilorum in omnibus animantibus esse cutim: nam alborum alba cutis est, nigrorum nigra, variorum vero permixtorumq; partim nigra partim alba conspicitur, at in homine causa cutis nulla est: nam sunt albi, qui nigerrimos habent capillos; & ratio est, quod homo omnium animantium pro magnitudine maxime tenuem habet cutem. Polemon, & Adamantius monent, in præiudicando ex pilorum colore plerumque errorem contingere.

Nigri Capilli.

Polemon, & Adamantius: Nigra coma timiditatem & vafritiem arguit. Nigros capillos habent, qui loca feruida incolunt, vt Æthiopes: ob id timidi, & vafri. Sunt autem natura timidi, qui exsangues refrigeratique sunt; fit igitur, vt qui

qui loca incolant calida, refrigerentur: cum enim solutum, rarumque corpus eorum sit, calor foras profluere potest, vt Aristoteles problematum libro testatur. Sunt enim sapientiores, quam qui locis frigidis habitant, eadem causa, quia senes sapientiores sunt, quam iuuenes: nam cum loca habitent calida, soluti sunt, cum frigidores sunt. Fit quaque in re, vt qui metuant, magis quam qui confidunt, velint inquirere; itaque magis valent inuenire. Galenus libro secundo De temperamentis mentis; inuestigans causam nigredinis pilorum, inquit: Eiusmodi gigni, cum adusto in caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutari, sic & sanguinem, cæteraque adustione fieri nigriora. Et Auicenna primo canonis, capilli nigrorem caliditati acceptum refert; ex adustis enim humoribus nigricans consurgit vapor, eandem in pilis exprimens qualitatem. Contra hos inuehitur Aristotel. libro De coloribus, dicens: Canes & capræ ab ortu nigræ sunt, tunc, cum alimentum non habeant adustum, & procedente ætate, quo sicciora sunt, minus nigra fiunt: quod fieri non oportet, cum deberēt esse nigriora, calido magis adurente. Præterea canities in principio ætatis esse deberet, in qua modicus calor. Et idem tertio De historia animalium: Sanguis senum est atrior, & mulierum; & nihil horum fit propter adustionem, sed oritur nigredo in pilis, quoties ipsorum in generatione humidum, quasi antiquatum & tempore confectum, propter copiam nigruerit.

Non valde nigri capilli.

Auerroes: Obscurus brunus color ostendit dominium choleræ nigræ. Ob id huiusmodi capillis præditos, cholericos & melancholicos nouimus. Alb. Capilli nigri vel aquei coloris, solidi, & crassi, animum indicant violentum, similem sui vel apro, qui tales habentes capillos, violenti sunt. Nigris capillis fuisse Aiacem Telamonium narrat Dares Phrygius, qui seipsum trucidauit, & maxime melancholicus fuit, vt diximus ex Aristotele.

Nigri,

Nigri, & recti crines.

Aristoteles in suis Physiognomonicis, in figura amari, innuit eum esse recti crinis, & nigri. Polemon in eodem schemate, Aristotelis verba recitat: *Recti crines, nigriq; indicant cerebri adustionem & ita efficiuntur melancholici.*

Nigri, recti, & crassi crines.

Aristoteles in Physiognomonicis, in idea luxurioſi, tribuit ei crines rectos, nigros, & crassos. Polemon rectos & crassos dixit: temporis iniuria, *nigros*, è textu excidit. Referri potest id signum ad naturam sanguineam, humori melancholico ventoſoque per mistam, quæ omnia ad libidinem faciunt.

Non valde nigri, neq; duri capilli.

Aristoteles in Physiognomonicis, in idea ingenioſi, ei capillos neque valde duros, neque nigros tribuit. Sed ad Alexandrum scribens, *Niger*, ait, *capillus innuit rectitudinem, & amorem iustitiæ.* Rhases, duritiem ex siccitate, nigredinem ex aduſtione nasci, vnde intemperantia, quæ ingenio aduersatur.

Leniter subflaui capilli,

Polemon & Adamantius: Capilli autem placide subflaueſcentes in disciplinis capeſſendis promtitudinem, egregiam animorum subtilitatem & artificium tradunt. Interim textus Polemonis corrigatur: nam pro, εὐτεχνία, habet εὐτυχία. Græci hunc colorẽ πρᾴως ὑπόξανθον dicunt, ne nominum varia trãslatione Græcorum error nobis introducatur. Aristoteles ad Alexandrum: Mediocritas inter hos duos colores, scilicet ruffum & nigrum, (vt barbara fert interpretatio) est faciens hominem pacem diligentem. Albertus ex Polemone: Capilli subnigri, vel subflaui, tenues, bonos indicant mores, & bonam corporis compoſitionem. Menelaus flauus ab Homero

deſcri-

describitur, quem tamen haud acrocholum intelligit, sed mitem suauemque, ac proinde mollem bellatorem. Sed Dares Phrygius flauum fuisse scribit, intelligens per ruffum, leniter subflauum. Flauo capillo fuerunt Castor & Pollux & Helena, & inter se similes. Longo, & flauo capillo fuit Polyxena, & animo fuit simplici, larga & dapsilis. Briseis etiam flauo & molli capillo fuit; animo verecunda, simplex & pia, Paris capillo molli, & flauo: vnde non bellator ab Homero introducitur. Perbelle autem apud Ouidium Helena exprobat Paridi:

Apta magis Veneri, quam sunt tua corpora Marti:
Bella gerant alii, tu Pari semper ama.

Augustus fuit capillo leniter inflexo, & subflauo; fuitq; mitis, & omniũ virtutũ genere vberrimus. Domitius Nero capillos suæ cõiugis Popeæ *succinos* appellabat, à succini colore, qui in melle cognoscitur. Subflauo fuit capillo & barba Solimanus, Selimi filius, iustitia celebris, prudẽs, & philosophus. Subflauo etiã capillitio & barba est PHILIPPVS Austriacus Rex noster, qui prudentia, iustitia, animi fortitudine & bonitate superat Reges, quotquot fuere. Capillorum tuorum capitis & menti color, Illustrissime Princeps, est placide subflauescens, neq; crispi neq; extensi capilli, neq; rari neq; densi, molles, vel duri, sed medium quoddam inter hæc recipiunt temperamentum; vnde vrbani mores, magnanimitas, & flagitiorum immunitas coniici potest.

Valde flaui, subalbicantes crines.

Polemon: Color capillorum flauus albicans, qualis in Scythis apparet, ruditatem, siue malignitatem & rusticitatem notat. Adamantius vero. Valde flauus albicans, qualis Scytharum & Celtum imperitiam, ruditatem & rusticitatem. Aristoteles in Problematis: Sunt enim efferi & moribus, & adspectibus, qui in nimio vel æstu, vel frigore degunt. Cuius caussa est, quia optima temperies non corpori solum, verum etiam intelligentiæ hominis prodest. Excessus autem omnes dimouent,

mouent, & vt corporis, ita etiam mentis temperantiam peruertunt. Auicenna in suis Canticis ait, Capillos aureos flauos, qui scilicet ad albedinem accedunt, argumentum esse diminutæ frigiditatis, id est, quod frigiditas sit minor caliditate. Albertus: Capilli crassi, flaui, albidi, indociles & feros dicunt, vt eorum capillatura, qui sub Aquilone habitant. Nero capillo fuit subflauo, id est, flauo albicanti; vnde rudes illi & ferini mores oriebantur.

Flauus capillus,

Aristoteles in suis Physiognomonicis de colore carnis, & capillorum loquens, ait: Inter colores medius flauus est, & ob id ad fortitudinem confert. vnde qui flaui, animosi sunt, & referuntur ad leones. Ex Medicis habetur: Nigredo ex calore gignitur, albedo ex frigiditate; medii colores inter hos sunt citrinitas, & rubedo, nam æqualitatem præ se ferre videntur, id est, temperatam constitutionem inter adurentem calorem, & frigus. Galenus in Microtechna ait, capillos flauos & rubentes significare bonam corporis constitutionem. eademque Auicenna recitat. Aristoteles libro Colorum, flauos fieri capillos cum humor citissime exsiccatur, retinendo in eis aliquid humidi. Bos Troglodyticus ξανθὸς siue fului est coloris, vt ex Oppiano habetur; & Troglodytæ, apud quos eiusmodi belua nascitur, eam præstantissimam iudicant, veluti cui insit leonis vis, tauri robur, & equi velocitas. Bristones ex Oppiano ξανθῷ sunt capillo, & promptiores sunt ad pugnam.

Aureus capillorum color.

Medius autem inter flauos albicantes, qui mites faciunt, & flauos rubentes, qui fortes, & iracundos, est aureus, ab vtroque declinans. Hunc ita describit Apuleius. Capillus ceu aurum coruscans, in mellis leuiter deprimitur vmbram, id est, quibus mellis color placet; vmbroso quasi fulgore

fulgore permistus. Flauam fingunt Poëtæ Mineruam ob præclarum ingenium, & vim bellatricem. Ouidius:

Viderat Aglaurus flauæ secreta Mineruæ.

Hic color est tuorum capillorum illustrissime adolescens, Alfonse Læua. Vnde animosus, & intrepidus, mitis, & vrbanus es, ad arma, & ad disciplinas capessendas idoneus, vt difficile iudicium sit in vtram partem declines. Per ocium enim studiis vacas, omnium iucundissimus; cum vero res aut bella gerenda, studio, diligentia, & animi magnitudine cunctos superas.

Flaui rubei capilli.

Capilli flaui rubei demonstrant complexionem minoris caliditatis, quam sit complexio habentis capillum nigrum; cum rubedo sit affinis nigredini. Huiusmodi comam habuisse Achillem natrat Homerus. caloris, & iracundiæ est argumentum: quoniam eiusmodi fere sint ξανθόχολοι, id est, quib. dominatur flaua bilis.

Valde rufi capilli.

Aristoteles ad Alexandrum: Ruffus capillorum color, insipientiam, iracundiam, & insidias notat. Fortasse hic color Typhonis fuerit: vnde asinum Coptitæ apud Ægyptios præcipitem agunt; & homines rufos iniuriis afficiunt in contumeliam Typhonis, quem rufi & asinini coloris fuisse ferunt. Busiritæ & Lycopolitæ tubas non admittunt, vt quæ sonum rudentis instar asini edant. In summa, asinum impurum & dæmoniacum animal esse credunt, propter similitudinem cum Typhone, tum colore, tum animi stultitia & improbitate. Plutarchus in libro de Iside. In Physiognomonicis vero, Homines colore admodum ruffo, maligni iudicantur, argumento vulpium. Polemon, & Adamantius: Ruffus plus nimio capillorum color, sic vt ad mali punici colorem vergat, nihil omnino boni in homine indicare

indicare potest. maiori enim ex parte tales ad ferinos mores declinant. Addit Adamantius; & impudentes, & lucri cupidos. Aristoteli huiusmodi coloris capilli πυρρόϊα ἄγαν dicuntur. Vulpis ingenium dolosum & insidiosum dicunt. Aiunt Medici: Ruffi pili celerius canescunt, quam nigri. Ruffitas, hoc est, πυρρότης quasi imbecillitas pili est: imbecillum enim est, quod celerius senescit. Sed ruffos fieri capillos, Aristoteles libro De coloribus ait, cum humidum siccessit: & puerorum capita initio ruffa esse propter alimonii paucitatem, atque id manifestum esse, quod tunc capilli imbecilles, & rari sunt. Simili modo circa pubem & barbam, cum primum cœperint pubescere & lanuginem emittere, pili fiunt initio ruffi, propter humiditatis paucitatem, quæ in ipsis desiccatur; vbi vero plusculum alimenti ad locum defertur, rursus nigrescunt. Sic & quæcunq; prolixos habent pilos, vt plurimum qua parte proximi sunt corpori, sunt nigriores, circa summa vero flauiores; vt ouium, equorum, & hominum: propterea quod iis pauciſsimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exarescat celeriter. Sic & pennæ animaliũ, quæ prope corpus sunt, nigriores omnibus, quæ vero summis partibus sunt, flauiores sunt; omnesque pilià perfectione mutantur, fiuntque ruffi, eo quod rursus alimentum deficiens exarescat. Plautus in Asinaria suum Leonidam ruffulum facit, quasi malignum, insidiosum lucri cupidum.

Subruffi capilli.

Aristoteles in Physiog. in figura iractundi, tribuit ei colorem subruffum, quod idem ab eo Polemon refert in eodem schemate. dicitur que ἐπίπυρρος.

Subrubri capilli.

Polemon & Adamantius in figura auari tribuunt ei colorem subrubrum, id est, ἐποφοινιόθριξ.

Albi capilli.

Auicenna, & cum eo Auerroes in Canticis: Albus capillus

pillus frigidæ complexionis hominẽ innuit, ob id timidos indicat. Aristoteles libro De coloribus albos pilos nasci dixit, quum humor, quem nanciscuntur à primordiis generationis, retinens calorem naturalem, paucus cum sit, exaruit, & vndiquaque à concoctione desiccatus fuerit, & dixit *calore; m naturalem:* quoniam si eo priuaretur cum humido simul, liu dus, & nigricans euaderet, vt ex libro Problematum octauo habetur: dixit etiã *naturalem*, ad differentiam illius qui nascitur ex affectu, vt dosuit quinto De generatione animalium, vt in vitiligine, & senectute. Præterea albi pili fiunt in locis, quæ vlceribus, tuberculis, & attritu ligni sellæ obnoxia fuere; caussamq; esse, quod humidum, quod ad pili generationem conferebat, eo loco excoquitur, hoc est, à nimio calore exhauritur, & diutino attractu locus fit siccior, & excoquitur humidum. Quod exacta concoctio sit causa albedinis indicio est cinis, qui à calore consumptus fit albus, & tempora prius canescunt in hone ob paucam humiditatem, quæ celeriter putrefit, & concoquitur; sic infirma & laborantia loca, ob imbecillitatem caloris & humiditatis. Ex huiusmodi imbecillitate pueri, vt primo nascuntur, statim capita alba habent, & supercilia vt senes. Et animalia vt plurimum alba, infirmiora sunt nigris: ante enim, quam perficiatur ipsorũ augmentum, propter alimenti paucitatẽ excocta fiũt alba. Sed nonnulli sunt, qui in iuuentute canescunt, vel ab ortu, quos quidem non nisi moribus similes senibus iudicarem. Socrates candente fuit coma, vt in Sidonio Appollinari ad Faustum legitur. Et Strabo Tarquinium refert à pueritia canescentem fuisse, in quo tam egregie floruit sapientia, vt ab eunte pueritia canum fuisse referant. Virgilius Æneidos sexto:

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaque menta
Regis Romani, primus qui legibus vrbem
Fundabit.

Hoc loco de principe Numa intelligendum est, quem Seruius à prima ætate canum fuisse dixit.

De Fronte. Cap. 4.

FACIES ea est in homine, quæ caluariæ subiecta est. Faciei pars frons, quæ sub ipso sincipite posita est, & inter ipsum, & oculos, & vtrimque temporibus terminatur, vt Aristoteles Animalium libro scribit. Dicta est *frons* Varronis auctoritate, ab oculorum foratu. In præsagiendis animi ægrotationibus multum confert. Plinius de fronte: Tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, & securitatis index. Frons antiquitus Pudori sacra erat, quod prouerbio testatum est, quo *Faciem* aut *frontem perfricuisse* dicuntur, qui pudorem omnem dediderunt, velut abstersa manu à vultu pudore. Sunt qui ex partis huius signis quibusdam vaticinia aucupantur, quos *Metoposcopos* dicimus, nulla tamen iniuncta nostris mentibus necessitate, sed lubentia potius quadam, & procliuitate & sanguine & spiritibus physicis.

In hac tabella obuia est magna hominis frons, insigniuimus etiam bouinæ frontis forma, in qua relata magnitudo conspicua est: sic & cæteræ peculiares frontium similitudines seriatim tabellulis præponentur.

Magna

Magna frons.

Aristoteles animalium libro ait: Frons magna segnitiei plena. Galenus in eo libro, Quod animi mores corporis temperaturam sequantur, idem ex eo transfert: eadem quoque Plinius ex Trogi sententia, stulte eum deridens, refert. In suis vero Physiogn. illos, quibus frons valde magna, ignauos seu timidos esse coniicit; quod in bobus similiter se habeat. Polemon: Magna frons maiori ex parte socordiam signat. Adamantius non *magna* habet, sed *plana*. Mendax textus, qui Aristoteli & ceteris contradicit. Rhases in Almansore idem confirmat: vt & Albertus, Conciliator, & eiusdem farinæ homines. Meletius Philosophus, immodica fronte præditos, hebetis & obtusi ingenii esse ait. Cuius naturalis caussa esse potest materiei vbertas, operationi inobediens, & quod anterior pars cerebri phlegmatica sit, vnde spiritus debilitantur, ne suis operationibus frui possint. Virtus enim minus restricta, debilior.

Magna, carnosa, & lenis frons.

Aristoteles in idea Iracundi, adscribit ei frontem magnam, & carnosam, & lenem. Sed Polemon & Adamantius eodem loco, paruam, carnosam, & lenem.

Parua frons.

Etiam Aristoteles in libro De Animalibus: Quibus parua frons, mobiles sunt. Quod à Galeno & Plinio transscribitur. Sed de fronte valde parua intelligas velim. Rhases stolidos esse dixit. Naturalis caussa esse potest, quia parua frons paruos ventriculos cerebri continet, vnde spiritus restricti reflectuntur, ac denuo surgunt, & ob id mobilitas cogitationis exoritur.

Agnoſce in hac tabella C. Caligulæ Cæſaris effigiem, in qua frontis latitudo conſpicua, vt ex marmoreis ſtatuis & æneis numiſmatibus Vincentii fratris collegimus.

Lata frons.

Animalium libro etiam Ariſtot. ait: Quibus fons lata, mente moueri idonei, ab eodem Galeno, & Plinio tranſcriptum. Intelligens frontis latitudinem à capillorum radacibus vſque ad ſupercilia protenſam. Meletius: Frons in latitudinem diſtenta, ſtupidę mentis indicia præfert. Eadem Albert. & Conciliator. Auicenna ex his frontē valde latam & magnam, ſtultitiam notare dixit. Frontem latam & toruam C. Caligulā habuiſſe, meminit Suetonius: vnde nec animi valetudo ei cōſtitit, adeo vt de purgando cerebro cogitarit, ſæpe in furorem conuerſus eſt, nec, niſi mentis valetudini attribuerint diuerſiſsima in eodem vitia, ſummamque confidentiam contra nimium metum.

Præsenti figura suillæ frontis cum humana similitudo exprimitur, inter vtraque tempora angustissime coarcta.

Angusta frons.

Aristoteles in suis physiognomonicis, Paruæ frontis homines imperiti sunt, à simili suum fronte. Sed per paruam frontem angustam intelligendam iudicarem; angusta enim fronte sues, quibus comparantur, præditi sunt, non parua. Confirmant opinionem meam Polemon & Adamantius, qui inquiunt; Angusta frons non minimum est imperitiæ argumentum. Conciliator: Frons parua angustaque stolidum, indocilem, inquietum, & inquinatum hominem monstrat, ad sues relatum. Albertus eadem.

Platonis frontis ſimulacrum hic deſignatur à dextris.

Longa frons.

Polemon & Adamantius teſtantur frontem in longum protractam, & optimos ſenſus, & docilitatem præſtare; Albertus ſenſus vigorem, & docilitatem: intelligendo longitudinem ex aure ad aurem. confunditur enim ſæpenumero à ſcriptoribus cum latitudine. Plutarchus talem Platoni fuiſſe ſcribit: immo Neanthes auctor non ignobilis, aſſerit ob latiorem frontem ac faciem, quæ illi inerat, vulgo vocatum Platonem, Diogenis auctoritate. Hanc frontem paulo ante noſtra tempora Dantes Alaghierius habuit.

Hominis

Hominis frons in quadratam figuram redacta cum leoninæ collatione exacta præponitur, quo minus in illius dignotione fallereris.

Quadrata frons,

Inter has frontium figuras quadrata frons, quasi medium quoddam se habet, ob id Aristot. in suis Physiogn. Quadrata frons, & pro faciei ratione mediocris, magnanimos ostendit ob similitudinem leonis. In idea leonis dat ei frontem quadratam ex medio subconcauam magis. Polemon & Adaman. ab eo: Quadrata frons, quæ scilicet suæ magnitudinis dimensionem habuerit, & reliquæ effigiei proportionem, euidentissimus fortitudinis prudentiæ, & magnanimitatis index. Melitius philos. parta ac modica fronte præditos, & ingenii acumine pollentes, & ad dicendum propensos dicit. Intelligens per paucam & modicam frontem, quæ non maxime recedat à magna, id est, mediocrem; aliter contra horum recte philosophantium opiniones esset. Albert. Quadrata moderatæ magnitudinis frons, capiti congruens & vultui, magnæ virtutis, sapientiæ & magnanimitatis indicium. Talis est frons tua Cardinalis amplissime. O nimiam intelligentiam, magnificentiam, & virilitatem.

Circularis frons

Aristoteles in Animalium historia dicit: Quibus frons rotunda, iracundi. Quod iisdem verbis à Galeno transfertur. Plinius omnia ab aliis sine consideratione transcribens, ait: Quibus frons rotunda, iracundi, velut hoc vestigio tumoris apparente. Ex his suis adiectis verbis demonstrat Aristotelis sensum, quem irridet, non percepisse. Putabat enim per rotundam intellexisse gibbosam & altam, non circularem, vt in sequenti videbimus. Meletius, non ignobilis Philosophus, Aristotelis textum pluribus verbis dilucidauit. Dicit enim: Quibus orbiculata circulariſque frons, iracundum arguit, & pusilanimum. Quod si quis sequentia leget, plane Plinium hallucinatum esse comperiet. Albertus: Rotunda frons iracundiam notat.

Asininæ frontis imaginem oculis subiicere conati sumus, vt circinati gibbi conuexitatis exactam figuram exhiberemus.

Rotunda conuexa frons.

Qui fronte rotanda: stupidi, similes ad asinos ingenio, Aristoteles ait in Physiognomonicis. Quod si quis asininam fron-

frontem inſpiciet, conuexam altam inueniet; idemque auctor ſibi contrarius eſſet, ſi idem Animalium hiſtoriæ & Phyſiognomoniæ ſit auctor. Et in figura rudis, tribuit ei non rotundam ſolum, ſed magnam, & carnoſam frontem. Polemon & Adamantius optimi vndiquaque phyſiognomones, nequis hic allucinetur, dilucidioribus verbis vſi ſunt. Frons gibboſa, alta, rotunda, ſtupidos & imprudentes homines demonſtrat. Et in idea rudis, tribuit ei rotundam frontem. Albertus: Curua, & alta frons, ad rotunditatem tendens, ſtoliditatis indicium, Eadem Conciliator.

Depreſſa frons.

Polemon: Depreſſa frons non laudabilis viri ſignum. Adamantius dilucidius loquitur: Valde depreſſam frontem ne velim laudes; nam effeminati viri ſignum.

Sagacis canis iconem etiam huic demonſtrationi adhibebimus, vt minus planæ frontis imago clarius exprimeretur, & oculis ſubijceretur.

Minus plana frons.

Ariſtote les in Phyſiognomonicis: Qui aliquanto mi-

nus planam frontem habent, ſagaces ſunt, ad canes relati. Textus Græcus ita ſe habet: Οἱ πυκνότερον ἐπίπεδον ἔχοντες, ἀναίσθητοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τὰς κύνας. Geſnerus in ſuo De animalibus libro ita vertit: *Qui paruam, & latam habent frontem, ſtolidi iuditantur, eo quod caninam referant frontem.* Sed multipliciter errat; tum quia latæ non meminit Ariſtoteles. & ipſe appoſuit; tum quod ad canes refert, qui ſtolidi nõ ſunt. Vetus translatio melius ſe habet, Græcus textus (ἀναίσθητοι) contrarium habet.

Aſpera frons cum foſſiculis & monticulis.

Polemon: Aſpera frons non boni viri ſignum habetur. Sed frons velut foſſas & monticulos habens, veteratoris & perfidi hominis argumenta teſtatur; & ſi cætera indicia accedant, furentem, & mente captum nonnumquam iudices. Adamantius, Aſpera fronte ne gaudeas, neque quæ foſſas, & monticulos habeat, omnia namque hæc ſigna verſutiam: & infidelitatem nunciant, & interdum ſtultitiam, & inſaniam, ſi cætera adfuerint ſigna. Polemon in figura fatui improbi, duram & aſperam frontem ei adſcribit. Albertus: Aſperæ cutis frons vt collis, & depreſſa vt vallis, verſuti & aſperi hominis argumentum; in fine fortaſſe ſtulti & inſani.

Caperate

Caperata frontis ad sui medium declinantis, vel erectæ, accipe icones.

Caperata frons.

Diximus de frontis osse; nunc de cute: & primum si caperata fuerit. Dicitur enim *caperata* à crispis caprarum cornibus, quibus assimilatur. Qui talem habuerint, cogitabundos iudica, Polemonis, & Adamantii doctrina, eorundemque in schemate tristis viri, tribuitur eis frons rugosa. Sed Aristoteles in eodem, non frontem, sed faciem adscribit eis rugosam, videturque mihi ex apparenti more tractum: qui enim cogitant, frontem in rugas contrahunt, & quibus est striata rugosiorque frons, magna animo volutare, esseque melancholicos, opinio est. Albertus: Qui semper frontis rugas contractas habent; melancholici, & magna cogitare consueti. Est & apud scriptores seueritudinis signum. Plautus in Epidico: Quid istuc est, quod illi caperat frons seueritudine?

Caperata frons ad sui medium declinans.

Rhases: Rugosa frons ad sui medium declinans, iracundiæ signum

signum. Idque ex apparenti more mihi tractum videtur, qui enim alteri minatur, & irascitur, contrahit frontem in rugas ad medium sui declinantes. Albertus: Quibus fons contrahitur in medio, tamquam obstricta, iracundi.

Caperata frons in altum erecta.

Caperata in altum frons, admirationis signum mihi esse videtur, solitì enim sumus, cum admiramur aliquid, frontem corrugare, & è sui medio in altum erigere cum superciliis.

Erugata frons.

Polemon & Adamantius, Frons valde explanata, à curis semotum hominem ostendit. Vbi non τετραμμένα, sed τελαμένα legendum est, si exporrectæ fronti ῥυαδήν id est, rugosam opponere velis. Sed Conciliator: Erugata & porrectior frons fallaces ostendit, cuiusmodi Bononienses esse dicit. Epicurus distenta fuit fronte, vt Sidonius Appollinaris ad Faustum tradit, cuius instituti ratio erat, rerum negligentia, & liberum esse omnibus perturbationibus, & vacuitate, sed in amœnitate & compotationibus vitam ducere.

Lenis frons.

Rhases. Frons sine rugis litigiosum indicat. Videtur mihi ad canes relatum, qui lenem habent frontem. Caussa naturalis esse potest, quod lenitas in fronte accidat ex siccitate, qua laborant litigiosi, vt ex libris medicorum apparet.

Recta, macra, mediocris, neque aspera, neque lenis frons.

In idea virili Aristoteles ait. Frons recta, non magna, macra, neque lenis, neque rugosa. Vbi aduertendum, textum multipliciter mendosum, habet enim vetus translatio. Acuta frons, recta, non magna, nares neque rectæ, neque rugosæ, quod à re alieniſsimum est. Illud enim ὀξὺ, non de fronte, sed de anterioribus signis, scilicet corporis colore, squallidiori acuto intelligendum est. Quod à Polemone, & Adamantio consideratur, qui colorem ei tribuunt ὀξύτερον. Frons enim acuta

non

non reperitur, nec ab aliquo nominatur. Præterea illud ἰσχυρὸν, non nares significat, quarum superius meminerat, cum dixerit nares contractas, nec senitas aut rugositas narium ad virilitatem facit; sed illius υ in ν, facilis fuit lapsus, cum ἰσχυὸς dicat, id est, macra frons. Et illud *neque lenis neque aspera*, ad frontem refertur, Adamantius optimus Aristotelis transcriptor, dicit, *Frons neque lenis, neque aspera*, Polemonis textus corruptus est, illumque etiam ex Adamantio restituimus habet enim τίλειον μήτε ὀλίγον Adamantius, ἠτολεῖον, ἄτε τραχύ.

Domestici canis tranquilla & exporrecta frons insinuatur hac tabellula, è cuius regione, humana ad eius modum expressa conspicua est.

Tranquilla frons.

Qui serenam, & exporrectam habent frontem, assentatores censentur, ab effectu, quod plerumque ii tales euadant. Hoc signum in canib. manifestum est, quod assentantes frontem

tem exporrigant. Astipulatur Aristoteles in Physiognomonicis; intelligendo de domesticis canibus. Albertus ab eo, Qui laxam, & tanquam ridentem habent frontis cutem, blandi quidem, sed non innoxii. sunt enim palam blandientes, clam detrectatores.

Tauri & leonis nubilam frontem hac figura pinximus cum humana, cuiusmodi irati efformare solent, ne quis indiligentiæ nobis notam impingere posit.

Nebulosa frons.

Qui nebulosam habent frontem, audaces sunt, & referuntur ad taurum; & leonem. Aristoteles in Physiognomonicis, Idemque in leonis forma, supercilia, & natum versus, in ima fronte, instar nubis prouenire scribit. επισχυνίον vocari coniicio, Pellis est in superciliis, quæ obtenditur leonum oculis. Vnde leoni, cui leonis facies perpetuo est, perpetuo etiam ira affectus est, & aliquid nubis instar, circa supercilia prominet. Tauro semper torua frons.

Venatici

Venatici canis cum episcynio supra oculos contemplare imaginem, cum Actiolino Patauinorum tyranno.

Oppianus

Oppianus venaticos canes describens, qui leones & ferocia animalia inuadant, horribili ait supra oculos & supercilia, pelle conspicuos esse. Tigridi etiam similis in ima fronte laxa pellis, epicynion dictum. Ex eodem.

Obducta & feralis frons.

Obducta ferali fronte fuit Actiolinus Parauinorum tyrannus: *obducta*, id est, supra oculos curua, nubilosa, curuaque, quasi suæ indomitæ naturæ toruitatem spirans, (vt Venetiis in marmore effictum spectauimus) terror, & hominum carnifex. Omnes sui & prioris temporis crudeles superauit. Sed lata & torua fuit fronte Selymus decimus Turcarum imperator, audax, & bellator fortissimus fuit, spiritib. ingens. Sed seuera & minaci fronte fuit Carolus Burgundiæ Dux, animi magnitudine, vi bellica omnia ausus, nemine inferior fuit. Peracri & retorrida fronte magnus Caythbeius fuit Memphiticus Sultanus, è sordido loco natus, qui bellica virtute ad

re ad summum rerum fastigium peruenit, vt Rex Sultanus gentium more consecraretur.

Media inter tranquillam & nebulosam frons.

Aristoteles in Physiognomonicis ait. Quoniam nebulosus habitus audaciam significat. collectus vero adulationem. habitus vtique inter hos medius decentius se habet. Quemadmodum enim oppomtur frons nubila, & tranquilla; sic assentator, & audax, Aristotelicus Græcus textus mancus & defectuosus est, vt potuimus, restituimus, partim ex ipso sensu & sequela verborum, partim ex latina translatione. Vocibus, κόλακας, αὐθάδεις, opponi ab Aristotele & oppositis in fronte signis cognosci, quæ sunt γαλυνὸν, & συνεφές Hac illustri fronte & regio splendore decorus fuit Franciscus primus Galliæ Rex, qui durissima quæque Martis munia subire ipse solitus erat; quem nemo Galliæ procerum, impauidi & semper constantis animi vigore; nemo regum candore animi, clementia & pietate adæquauit; nemo deniq; mortalium viuido ingenio tenacique memoria superauit.

Alta frons.

Qui frontem altam habent, pertinaces vel audaces sunt: Polemon & Adamantius. Sed mendum est clarum in Polemonis textu, qui pro κατηρεφῆ verbo, quod Varinus exponit ὑψηλὸν, id est *rectam aliam*, vt habet Adamantius, habet ipse κατωφερὲι, id est, *prona inclinata*, quod contrarium innuit, nam videmus homines cæteraque animalia audientia, vel pertinaciam retinentia, frontem erigere, & à passione signum accipi. Sed ego suspico in vtroq; textu mendum, & pro κατηφερῆ, longendum συνεφῆ, vt habet Aristoteles & superius vidimus, à quo vterq; desumpsit; quod verbum vt vidimus, *pertinaciam* significabat.

Tetrica frons.

Qui austeram habent frontem, molesti sunt, & referuntur ad passionem. nam lugentes tetricam habent frontem, Aristoteles in Physiognomonicis. Effera fronte & portentosa fuit Christiernus Daciæ Rex, qui omnium ferarum, quas gla-

cialis Oceanus fert (vbi natus est homo immanissimus, vt inter balænas & orcas educatus existimari merito possit) immo Antropophagorum & Cannibalum feritatem & sæuitiam superauit, & non tantum à Romano Pontifice, sed à Deo ipso desciuit, vt innocentissimorum sanguine cruentaretur, sacrorum aras euerteret, ac denique humani generis odiũ existimaretur.

Mœsta frons.

De supercilijs Cap. 5.

In figura virili, Polemon & Adamantius ei supercilia non explanata, sed veluti curua tribuunt. Polemon clarius in figura iracundi ait: Superciliorum pellis tortuosa; vt supra de epyscinio diximus, vt contraria sit iam dictæ figuræ. Mahumetes Secundus Byzantij expugnator instar arcus effigiatis superciliis fuit, iisque minacibus Audacissimus, ambitiosus, æternitatis cupidus; bellator egregius, inuictus, & crudelis fuit.

Ad nasum flexa supercilia.

Supercilia iuxta nasum inflexa, austerum & acerbum hominem notare, Aristoteles Animalium libro tradidit. Idem iisdem verbis à Galeno, & Plinio recitatum. Meletius: Supercilia, quæ naso diffusim acclinant, sic, vt appellari recurua possint, hominem dicunt moribus stolidum ac stupidum. Hæc mihi videntur supercilia, quæ torua dicuntur. nam cum torua facere volumus, iuxta nasum incuruamus. Epitheton est leænæ: nam *toruam leænam* dicimus, vt oculorum sæuitia summa in hac fera est. Plautus suum lenonem superciliis toruis depingit, & moribus satis austerum.

Iuxta tempora inflexa supercilia.

Idem Animalium libro, supercilia iuxta tempora inflexa derisorem & simulatorem demonstrare dixit, quod iisdem verbis à Galeno, & Plinio recitatur. A quo Meletius: Quibus supercilia sunt ad tempora magis depressa, simulatores esse atque subsannandi vitio laborare creduntur.

Suil-

Suillum caput cum diuulsis ad nasum supercilijs, idemque humanum illius simulachrum exprimens, oculis subiicimus.

Iuxta nasum diuulsa, ad tempora extensa supercilia.

Quibus supercilia nasum versus, deorsum nutant, ad tempora vero retrahuntur, fatui sunt, argumento suum: Aristoteles in Physiog. ad Alexandrum vero scribens, breuius loquitur. Quando extenduntur supercilia ad tempora, immundos prodit, scilicet, vt porci sunt. Polemon & Adamantius: Quibuscunq; superciliorum pars, quæ iuxta nasum, infra adspicit, & quæ vtrimque ad tempora sunt, procedunt, hos similes suibus puta; eisq; ingenio & animo comparandos. Albertus: Si arcus declinant ad tempora, & ad genas, negligentem, maleque disponentem regimen vitæ ostendunt.

Expansa supercilia.

Polemon in figura tristis tribuit ei supercilia expansa. Adamantius autem detorta dicit.

Quæ in loco suo manent supercilia.

Polemon & Adamantius in figura androgyni tribuit ei supercilia, quæ suo loco manent.

In totum demissa supercilia.

Supercilia in totum demissa, notam inuidiæ habent. quod à Galeno, & Plinio est transcriptum. Polemon in figura inuidi ab Aristotele ita descripsit: Supercilia, quæ ad palpebras demittuntur, &c. Austero & adducto supercilio fuit Iouianus Pontanus, vir ad omne eloquentiæ genus natus, sed supra æquum mordax, vt non solum notos homines, sed gentium & vrbium mores acerbe nimis perstringeret.

Coniuncta supercilia.

Qui supercilia coniuncta habent, tristes sunt, & referuntur ad similitudinem passionis. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed Polemon: Qui valde coniuncta habent supercilia, tristes sunt; quippe cum deceat ipsos tristitia. Adamantius non valde coniuncta, sed valde densa, habet. Ephesius: Supercilia coniuncta semper mœroris & tristitiæ signum. Supercilia ad nasum coëuntia, Albertus mœrorem & sapientiæ paucitatem innuere dixit. Briseis superciliis fuit coniunctis, si Dareti Phrygio credimus; & animo simplici, & pia & verecunda fuit. Ego autem existimarem, si pili rari & coniuncti fuerint; quod accuratos & studiosos indicarent, plurimos enim & eorum animi penetralia cognoscere contingit, & ita morigeratos esse. Albertus id etiam videtur sensisse: Si arcus videatur ad nasum contingere, lenem, & subtilem, & studiosum esse in operibus suis. Supercilia coniuncta Octauius Augustus habuit, Suetonio referente. Fuit enim & maxime studiosus, & in eloquentia & arte oratoria plurimum valuit, & multa scripsit soluta otatione, & versu, nec non peritia literarum Græcarum excelluit.

Coniuncta & densa supercillia.

Supercilia multum pilosa ineptitudinem loquendi notant, Aristot. ad Alexandrum. Conciliator vero confundens superius signum cum hoc, ait: Supercilia pilorum longorum, & multorum, ineptæ loquelæ, multarum cogitationum, & multæ tristitiæ hominem designant. Ephesius: Si multum pilosa & coniuncta fuerint supercilia, impios, fures, deceptores, homicidas, & semper mala molientes notant.

Arcua-

Arcuata supercilia, & quæ frequenter eleuantur.

Pili superciliorum refracti versus frontem, animosum, stultum, & iracundum monstrant. Albertus, à quo Scotus, Cilia arcuata (id est, supercilia) & quæ frequenti motu eleuantur in altum, superbum hominem notant, animosum, gloriosum, audacem, & minacem. Conciliator eadem, quæ Albertus. Neaptolemus supercilioſus fuit Phrygio Darete cõfirmãte, ineptæ loquelæ, blæsus, stomachosus, impius, & cæde gaudens, vt Virgilius cæteriq; meminere.

Inclinata deorsum supercilia.

Scotus, Cilia deorsum inclinata, cum alteri loquitur, & intuetur, quasi lateres sub eis, significat hominem valde malitiosum, mendacem, proditorem, tenacem, pigrum, & paruiloquum,

Oblonga supercilia.

Supercilia oblonga arrogantiam & inuerecundiam arguunt. Rhases. Hos enim supercilioſos vocare solemus. Albertus, Longorum & multorum pilorum supercilia magna meditantem, & ferum hominem notant.

Rara supercilia,

Si pili in supercilijs nulli, vel tenues fuerint, naturę imbecillitatem & remissionem denotare indicat Albertus, à quo idem Conciliator.

Rara magna, & commensurata supercilia.

Perfectam tradens superciliorum descriptionem Aristoteles ad Alexandrum ait, Cuius supercilia rara sunt, & commensurata, secundum longitudinem & breuitatem, & magna; hic facillimę impressionis est ad intelligendum. *Rara* dixit, quia densa ineptitudinem loquelæ demonstrare dixerat. *Magna*, quia in virili figura talia tribuit Leoni.

De Ciliis, Cap. 6.

CILIA sunt, quę palpebrarum ambitui adhærent. Albertus: Duo cilia in vtroque oculo, quorum alterum eminet, alterum subiacet, &c.

Defluentia cilia.

Salaces dicit Aristoteles in Problematis, quibus pili palpebrarum defluunt, ea ratione quam superius de caluitie diximus. Sunt enim hæ partes rei eiusdem. Quicunque autem ex pilis congenitis ętate iam prouecta non crescunt, hi omnes decidunt libidinis vsu immoderato. Capillus enim, & supercilium, & cilium genere congenit pili continentur, & in partib. superioribus sanguinis parum obtinentibus sunt, quas libido refrigerat: ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non possit; cum autem pili alimento caruerint, defluant necesse est.

Inferius arcuata vel intorta cilia.

Palpebrarum pili si curuantur infra, nec ad vnam partem contorquentur, natura mendacem, callidum, & stultum designant. Conciliator.

Solida, & nigra supercilia.

Palbebrarum pili nigri & solidi, perfectum animum & constantem indicant. Conciliator,

De temporibus, Cap. 7.

TEMPORA sunt, quæ frontem vtrimque terminant, eisque adhærent aures.

In

In præsenti tabella à dextris proponitur C. Caligulæ caput, in quo caua tempora commonstrantur, quod ex marmoreis iconibus æreisque numismatibus, quæ in Vincentii Portæ fratris adseruantur museo, excerpsimus.

Caua tempora.

Quibuscunque tempora vtrimque caua inspexeris, dolosos, trucesque iudicabis. Concauis temporibus Caligulam fuisse tradit Suetonius, & vultum natura tumidum & tetrum ex industria adferebat, componens ad speculum ad omnem terrorem, & formidinem. Eius sæuitiam in iuuentute ostendit, cum ad datorum supplicio pœnis interesse voluisset. Vnde Tiberius, suo & omnium exitio se natricem P. R. & Phaethontem orbi terrarum educare dixit. Ipse enim propinquos omnes, & amicos etiam, qui imperio fauerent, veneno necauit fratrem suum interemit, & Sillanum socerum ad secandas nouaculâ fauces compulit. Sic amicos omnes, & Senatores deleuit & in spectaculis, ludis, & cænis etiam sæuitiam exercuit, tandem exclamauit, *Vtinam* P. R. *vnam ceruicem haberet*: vt scilicet vno ictu eum penitus exscindere & delere posset. Adeo insatiabili crudelitate immanis ipsius animus flagrabat.

Pilosa tempora pilorum rectorum.

In figura luxoriosi, Aristoteles eum pilosa tempora & pilorum rectorum habere dixit. Potest id ad hircos referri, potest & ad causſam naturalem, nam pilorum multitudo circa tempora prouenit ex venis & arteriis multis ſanguine plenis, quæ ad eum locum terminantur; & pilositas ibi magis quam alibi exiſtens, ſeminis multitudinem arguit. Eo loco defluxum ſeminis eſſe dixit Hippocrates, cum inciſæ ibi venæ ſteriles homines efficiant. Polemon eodem loco non *tempora pilosa*, ſed *labia pilosa* dixit. Albertus, Pili denſi, & vaſti circa, tempora & aures, libidinoſum & calidum demonſtrant; ſed tenues & rari iuxta tempora, frigidum & ſine viribus hominem.

De Auribus, Cap. 8.

ERAT legitimus hic locus oculis aſsignatus: ſed quia per ſe ſatis accurratam tractandi expoſcunt rationem; conſultius in 3. librum reiecimus: nam in eo de iis ſolum tractabimus. Nunc ad aurium hiſtoriam accedamus; ſunt enim in eadem linea qua oculi. Ariſtoteles Animalium libro ita eam depingit: Auris exterior, pars auricula parte ſuperiore conſtat pinna, inferiore fibra; pars interior forma anfractui cochleæ ſimilis deſinit in os. Plinius ait, in equis & omnibus iumentorum generibus indicia animi præferre. Feſsis marcidæ, pauidis micantes. ſubrectæ furentibus, reſolutæ ægris ſunt. Sed eorum deſcrimina, quia multa ſunt, aggrediamur. Flacci cognominati ſunt, Cicerone auctore, quorum aures demiſſæ erant, pendulæ, & flacceſcentes. Plinius ab his Flaccorum cognomen natum eſſe teſtatur.

Tabella

Tabella humanæ auris de lineatione insignita proponitur, vt asininæ collatione, eius stolida magnitudo exquisitius dignoscatur.

Magnæ aures.

Magnas aures testari, ait Aristoteles ad Alexandrum, magnę fatuitatis, sed bonæ retentionis & memoriæ hominem; in suis vero Physiognomonicis, asininum. Polemon & Adamantius, stolidæ naturæ indicia esse. Albertus ex Loxo magnas & prominentes aures stoliditatem & imprudentiam signare dixit; sed perperam garrulitatem addit ex se. Vnde vulgo contra eos, qui in studiis vel moribus, vel dictis deliquerint, protensis indice & auriculari digitis, auriculas asini magnas imitantur, & sibilum addunt. Ad hoc Persius.

O Iane, à tergo cui nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.

Rhases stolidos ait, sed longæuos, nam optimam calidi, & humidi proportionem demonstrant; vnde longæui homines fiunt. Plinius ex Aristotele scribit longæ esse vitæ homines auribus amplis.

Magnæ, & subflaccidæ aures.

In idea fatui, Polemon & Adamantius tribuunt ei aures magnitudine nimias, & subflaccidas. Vbi aduertendum Vallam puerliter lapsum, nam vertit ἐπὶ κεκλασμένας, *anfractibus refertas*, cum *subflaccidas* dicere debuisset: nam anfractibns refertæ, & exsculptæ aures, vt videbimus inferius, docilem, & non fatuum significant. Columella hircos prægrandibus aurib. flaccidisque depingit. Plinius longis auriculis, infractisque & Aristoteles capras stupidas vocat, & ex voce acuta & clamosa, vt videbimus, à simili caprarum voce etiã stupidos iudicat, ego, ob id, ad hircos referrem.

Magnæ, & arrectæ aures.

Sed si magnæ arrectæque fuerint vltra modum; stultitiæ & loquacitatis indices esse opinio est; idque apud Aristotelem in Animalium libro adnotatum reperimus; & ab eo apud Galenum & Plinium. Sed Plinius solito more magnarum, sed non arrectarum meminit. Ex his Meletius: Paruas aures magnasque, ac plus nimio eminentes, fatuitatis & loquacitatis indicia esse plerique statuerunt. Eadem ab his Conciliator.

Simiæ aures, & humanæ illis similitudine respondentes è regione, oculis subiicimus hac figura.

Valde

Valde paruæ aures.

Contra vero, qui valdë paruas habuerit aures, ſtolidus eſt, latro, & luxurioſus: idque in Ariſtotele ſcriptum vidimus ad Alexandrum. In ſuis vero Phyſiognomonicis, ſimiis ingenio reſpondere ait; quaſi malorum morum dicas, furem, & libidinoſum. Galenus in eo libro, Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, ab Ariſtotele accipiens, aures paruas ait malorum morum indices eſſe. Polemon & Adamantius paruas aures magignos & veteratores demonſtrare dixerunt. Interim corrige apud Conciliatorem *latrum*, (barbare) vbi dicit *lætum*, pro *latrone*. Ex Alberto.

Peculiari figura caninas aures in quibus cum humanis potiſſimum conuenirent, præpoſuimus.

Paruæ & protenſæ aures.

Aures paruæ exiſtentes, & protenſæ, ſicut in canibus, ſtultum hominem arguunt. Sed Adamantius aliter à Polemone: Exiſtentes valde paruæ, tamquam circumciſæ, ſtultos demonſtrant. Ego vel Polemonis textum corruptum iudico, cum canib. ſtultitiam tribuat, quam tamen cæteri Phyſiologi eis non adſcri-

non adscripsere; vel de canibus loquitur ædium custodibus, & vilibus. Albertus ex Loxo, depressas & breues aures stultitiam notare ait.

Longæ & angustæ aures.

Longæ aures & angustæ inuidum & prauum hominem demonstrant: Polemon. Sed id Adamantius non habet, vel temporum iniuria exesum, vel ex industria omissum. Albertus: Angustæ & oblongæ aures testantur inuidiam. Ex quo Conciliator.

Rotundæ aures.

Nimium rotundæ aures, indocilem hominem arguunt: Albertus.

Exsculptæ aures.

Exculptæ aures docilem hominem ostendunt. Polemon & Adamantius.

Non exsculptæ aures.

Aures non exsculptæ & rotundæ valde existentes, ruditatem ostendunt: Polemon. Sed Adamantius. Non exsculptæ ruditatem ostendunt. Corrigendum est verbum in Polemonis textu, ἀδιάγλυφα.

Tabella ad commonstrandum molossi canis caput parata, & præcipue in eo moderatas aures.

Decen-

Decenter magnæ, & quadratæ aures.

Mediocres aures & arrectas, optimorum morum notam esse scripsit Aristoteles Animalium libro. id quod à Galeno iisdem verbis est transcriptum, In Physiognomonicis vero ait: Videbitautem vtique quis & canum optimos moderatas aures habere. Polemon & Adamantius. Quadrangulares aures non excedentes magnitudinem virilem hominem & bonum manifestant. Adamantius, virilem, & egregiis sensibus præditum dicit. Conciliator eadem. Sed satis inepte transfert. Loxus optimas aures ita describit. Semicircularis conuexa linea in medio aliquantum ex parte conuexa versus centrum, magnitudine mediocres, capiti decenter adhærentes, & mediocriter pilosæ; sic enim seminalem virtutem quæ eas efformauit, fuisse pollentem & optimã, iudicatur; vt Albertus ex eo refert. Mediocres aures Augustum habuisse refert Suetonius, vnde præclaris moribus ornatus, & animi dotibus præpollens à scriptoribus designatur. Mediocres aures tuas dignissime Princeps, sæpius animaduerti capiti decenter hærentes esse, & valde exculptas; ob id Augusto moribus & animi dotibus quam simillimus es.

Rubidæ aures.

Pudefactis rubescunt aures, ait Aristoteles in Problematis: Pudefactis enim oculi refrigerantur; quia pudor in oculis est, nec respicere valent, quos pudor tenet, calor igitur in aduersam partem transit, quæ posterior est: nam aures satis ex aduerso positæ sunt, itaque pudore maxime erubescunt: vel quia aures maxime partium faciei exsangues sunt, & peregrinus humor inanem partem adire aptus natus est. itaque cum calore per pudorem orto, resoluitur, statim se in aures colligit; ob id, qui semper rubicundas habent aures, maxime verecundos existimarem. Et in figura verecundi, Polemon & Adamantius quasi rubore plenũ dicunt, quasi aures & omnia rubore plena habeat. Sed Albertus non aures solum, sed totam faciem rubram habere, & rubicundiorem frontem cum oculorum demissione, verecundiam significare dixit.

De

De Naſo, Cap. 9.

NASVS in facie non minima pars eſt: hæc ſiquidem hominem præ cæteris formoſum deformemque reddit. Eſtque in eo varietas maxima, vt non ſit alia facierum diſtinctio, quam per naſum. Ariſtoteles Animalium libro hæc habet de naſo: Pars faciei naſus: cartilagineam partem, quæ nares diſcriminat, interſeptum vocamus, vtrumque meatum inane. Eius initium eſt à glabra, interſtitium inter ſupercilia conſtitutum. Pars ima eſt, vbi naſus delatior in aures ſe fundit. Adnotandum præterea quandam eſſe proportionem naſi partium ad totius corporis partes, & ſibi inuicem correſpondere; aut menſura, aut quantitate, aut ſignis. Naſus correſpondet præputio: nam quibus longus, & craſſus; eadem mutonis forma: ſic ſi acutus vel craſſus, vel breuis. Sic narium qualitas reſpondet teſticulis. Naſati apud Lampridium viriliores, ac bellè mutoniati cenſentur. Vnde parœmia de naſatorum peculio vulgo trita: Naſi magnitudine mutonis concipi qualitatem. Is enim in vita Antonini Heliogabali, quem ſcribit fuiſſe extremi luxus, ac neferiæ libidinis, hæc habet: Subactarios vel emiſſarios innumeros collegit, ac naſutos vocabat, quibus ad libidinem exercendam ſceleſtiſsime vtebatur.

Magnus naſus.

Naſus prægrandis probi viri indicium affert; Polemon. Prægrandis naſus melior; Adamantius. Magnus naſus ſemper minori melior; ex his Albertus.

Valde magnus naſus.

Valde magnus naſus, virum nimis acriter aliena iudicantem notat, cui non niſi ſua placent, aliena diſplicent, irriderque omnia. Plinius: *Et altior homini tantũ, quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauere, naſus.* Naribus, inquit Quintilianus, deriſus, contemptus, & faſtidium ſignificari ſolet: vnde & qui alios irrident, naſutos vocant, & prouerbio abiit, *naſus* pro *iudicio*. Naſum maximum rhinoceros habet, cornu repando inſignem

gnem ; quare ab eo potius, quam vllo alio animali ad prouerbialem hunc sensum assumptus est: est enim animal ingenio callidum, alacre, & agile. Martialis.

Et pueri nasum rhinocerotis habent.

Eiusdem extat lepidum epigramma de nasuto irrisore:

Nasutus sis vsq; licet, sis denique nasus,
Quantum noluerit ferre rogatus Atlas;
Et possis ipsum tu deridere Latinum:
Non potes in nugas dicere plura meas.

Persius ad id:

-- ride, ais, & nimis vncis
Naribus indulges.

Horatius.

-- Naso suspendis adunco.

Angelus Politianus enormi fuit naso, ob id ingenio aculeato, inuidoque; alienorum irrisor, suorum admirator; & cum ipse aliorum fuerit censor acerrimus, sua tamen à quoquam iudicari ægre tulit,

Valde paruus nasus.

Qui naso valde paruo fuerit præditus, mutabilis consiliis vir arguitur ; Polemon. Sed Adamantius minari rapacitatem & consilii inconstantiam ait, Interpres Polemonis non satis recte vertit, nam accusatorem, & delatorem interpretatur, in quo tot errores, quot verba reperies. Albertus. Minor nasus seruilibus ingeniis, furibus, & tergiuersantibus assignatur, Ego ad mulieres referrem.

Rectus

Rectus naſus.

Rectus naſus linguæ ſignificat intemperantiam; Polemon, & Adamantius, ſed in fine libri, Polemon, etſi mendoſus ſit codex, ait: Qui recto ſunt naſo præditi, blaterones; & referuntur ad mulieres. Albertus non ſatis ſibi conſtat, vtriuſque ſigna & proprietates confundens, ait enim: Naſus circa frontem depreſſus, ſtultitiam & animi imbecillitatem, & fœmineam leuitatem deſignat: ſi alte à fronte, recta ad imum naſi protendatur, vt linea recta deſcendens à fronte, naſi nonnum pertingat in extrema cartilagine, loquacitatem notat.

Obliquus naſus.

Intortus naſus magna ex parte mentis & animorum obliquitatem portendit. Polemon & Adamantius.

Ad faciem naſus diſcretus.

Naſus ad faciem bene articulatus, vel diſcretus probum, fortem, ac prudentia virum præditum indicat. Polemon & Adamantius. Sed Polemon *ad frontem*, Adamantius *ad faciem* habet. Albertus male vertit: Narium pars iuxta frontem, ſi à fronte depoſita ſit, hoc eſt ſeiuncta bona compoſitione, nec alta, nec humili, ſed æquali linea deſcendet, conſtantiam & prudentiam demonſtrat.

Ad faciem naſus male diſcretus.

Contraria vero huius forma effœminatum rudioremq, ſignificat: Polemon & Adamantius à contrario ſigno contrarium diiudicant.

Longus naſus ad os protenſus,

Qui habet naſum longum, protenſum ad os, eſt probus & audax, vt Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens ait. Scribit Sueronius C. Auguſtũ naſum habuiſſe à ſummo eminentiorem, ab imo deductiorem, id eſt, depreſſum; quem prudentem virum, & optimum imperatorem fuiſſe conſtat, nec alius intelligi poteſt, niſi quem modo diſcripſimus. Cublaienus Scytha imperator, longo rectoque ad frontem naſo erat, ac ore anguſto: ad arma præſtantiſsimus, primus pontificiæ maieſtatis cultor, liberalis, & probus fuit.

Naſus

Nasus crassus.

In figura impudentis Polemon, & Adamantius tribuunt ei nasum crassum.

Nasus mediocriter longus, latus, & apertus.

Optimam describens nasi formam Aristoteles ad Alexandrum ait. Nasus ille est magis æqualis, qui mediocriter longus; eius latitudo est mediocris; ad extremitatem eius foramina non multum aperta.

Tabella hac, in qua corui & hominis caput conspicitur, nasum in vtroq; ad viuum delineari curauimus.

Incuruus à fronte nasus.

Quibus aduncus statim à fronte ducitur nasus, impudentes sunt, instar coruorum. Incipit enim ipsius nasi curuitas à fronte prope glabellam. Et est propria coruorum impudentia; & sua impudentia apud Romanos enunciauerunt. Aristoteles in Physiognomonicis. Ego hos omnes fures & rapaces dicerem. est enim propria coruorum, & aduncorum

roſtrorum auium rapacitas, & coruus natura procliuis eſt ad furtum; & quos cicures habemus domi, clauos, nummos, cultros, & eiuſmodi ſimilia in foraminibus & ſub lapidibus abdunt.

Præſens commonſtrat figura aquilæ caput, cuius naſum incuruum cum Sergii Galbæ naſo comparandum, concinne ſpectandum propoſuimus.

Aduncus naſus.

Qui naſum aduncum habent, à fronte bene articulatum, magnanimi inde conijciuntur, exemplo aquilarum: ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Aquo Polemon & Adamantius. Aduncus naſus magnanimitatem docet. Albertus ex Loxo, aquilæ naſum magnanimis tribuit. Huiuſmodi naſum vulgus *aquilinum* vocat, & regium quid præ ſe ferre exiſtimatur; quoniam aquila rex auium habetur, & ob id regalem animum & magnificentiam polliceri. Apud Perſas tali naſo præditum eſſe magno erat decori, ſicut de Cyro memorant hiſtoriæ Xenophontis & Plutarchi: & ad hanc vſque diem neminem ad id faſtigii ſubrogabant, niſi apprime fuerit naſutus. Eum regem

ſupra

supra omnes dilexerunt, illumque magnanimum & audacem fuisse dicunt. Magnus Artaxerxes naso fuit in aduncum prominente, vt ex argenteo numismate videre est in museo fratris mei doctissimi. Fuit Persarum rex, tamquam ex stirpe maioris Cyri. in eo tanta in donando gratissimi animi magnitudo extitit, vt in referenda gratia pro agresti sæpe munusculo tenuissimoque officii genere, non ingentia modo auri pondera, sed vrbes & prouincias rependeret. Demetrius filius regis Syriæ, cuius Iustinus meminit, *Grypus* cognominatus fuit; quia Græci, qui aduncum habet nasum, γρυπὸν vocant. Neaptolemus adunco fuit naso, ex descriptione Dictis Phrygij. Sergius Galba adunco fuit naso, vt à Suetonio narratur, & liberalis ab eo describitur. Plato in Euthyphrone Melitum Pitheum, quem in accusatione non ingenerose se gessisse dicit, aquilino & gibboso naso fuisse prodit. Prominenti & decenter incuruo naso fuit Georgius Scanderbegus, cuius os magni Herois effigiem præ se tulit. Nemini etiam virtute bellicâ fortitudine & liberalitate secundus fuit. Magnus Sforcia elatum à medio nasum habuit; fuitque magnanimus & fortis, Iouio referente. Mahometes secundus Turcarũ rex, adunco fuit & eminenti naso vt superius labrũ attingere videretur; & elato fuit animo. Ioannes Assymbeius cognomento Vssumcassanus, grypho fuit naso, oculis ingentibus, læto & hilari vultu; liberalis, clemens, bellicosissimus, & gloriæ appetens. Ismael Sophus, Persarum rex, similiter naso fuit adunco, vegetis & micantibus oculis; moribus vere liberalis, ambitiosus, bello fortissimus, inter pericula gaudens & magnanimus. Selimus Baiazetis filius, arcuato fuit naso; liberalissimus, Magni Alexandri æmulus. Solimanus etiam Selimi filius, adunco fuit naso; bellator, & liberalis.

Hoc schemate galli nasus incauus, cum conuexa circulari frontis superficie exprimitur, cum humano ad eiusmodi formam effigiato, infra describendo.

Incauus nasus ante frontem, rotundus, & supereminens rotundum.

Vt se habet antiqua translatio Aristotelis in Physiognomonicis; Qui nasum concauum habent, ante frontem rotundum, & supereminentem rotundum, luxurioſi sunt, & ad gallos referuntur. Nos, cum eiusmodi nasum ignoraremus, tum Aristotelici textus corruptione, tum interpretis translatione, gallos consuluimus, atque diligenti eorum inspectione, ita textum & sensum verbis accommodauimus, habet enim gallinaceus gallus ante frontem in confinio valleculam quandam, vel incauum quoddam, & pars ea nasi ante frontem rotunda, & inde frons à naso ad capillorum radicem, velut circuli circumferentia est. Vt verba textus translata dicant: Qui ante nasum habet incauum, & partes, quæ ante frontem rotundas, circumferentiam vero supra assurgentem, &c. hos ego etiē puerarios iudicarē; abutuntur enim Venere galli gallinacei,

linacei, perdices, & coturnices; quæ fere similem nasum habent. Cum enim feminæ ouis incubant, mares dimicant pugnamque inter se conferunt, quos cœlibes vocant; qui victus in pugna fuerit, victoris Venerem patitur, nec nisi à suo victore subigitur, ex Aristotele: & multos amicos cognoui eiusmodi naso præditos, huic enormi luxuriæ generi obnoxios. Fingunt Poëtæ Iouem aquilæ forma Ganymedem rapuisse, sub tali figmento id fortasse innuentes. Ælianus etiam ichneumonem huic turpitudini obnoxium dixit. Tali naso Satyri & Sileni ab antiquis effigiati sunt, & tali naso etiam Socrates ipse præditus fuit: nam Xenophon Socratem Silenis similem fuisse, & presis naribus, scribit.

Latus in medio nasus.

Nasus in medio latus, declinans ad summitatem, demonstrat mendacem & verbosum. Aristoteles ad Alexandrum.

Si bouis nasum inspexerimus, & hominem similem effigiauerimus, non ab hac quæ hic cernitur figura, longe aberit, ita affabre in imo crassius deducitur.

Extremum nasi crassum.

Qui nasi extremum crassum habent, segnitiei obnoxii sunt, & ad boues referuntur, vt Aristoteles in Physiogn. testatur. Est enim boum segnities propria. Polemon & Adamantius: Nasus in summo valde crassus, & depressus, iniquos homines ostendit. Interim Polemonis textus corrigatur, μαζὸν, non μικρὸν, ex Adamantio. Idemque in figura inuerecundi, tribuunt ei natum crassum.

Suis crassus à summo inspicitur hic nasus, ècuius regione hominis similitudine ad eum proxime accedens, depingitur.

A summo crassus nasus.

Qui nasum à summo crassum habent, insensati iudicantur, à simili suum naso. Aristoteles in Physiognomon. Est enim sus animal brutum, animamq; ei pro sale datam vulgo dicunt: vnde prouerbio fertur. *Sus Mineruam.* Male ab eo describens Albertus ait: Extra modum crassæ nares immundum hominem.

Canis

Canis hæc imago in multis cernitur figuris, sed hic domestici canis acuti nasi non exhibetur, vt hominis similem ostendamus.

Extremum nasi acutum.

Nasus si fuerit subtilis, eius dominus est valde iracundus, Aristoteles ad Alexandrum: in Physiognomonicis vero dilucidius loquitur. Nasi summum si fuerit, sæuæ iræ homines ostendit, iique ad canes referuntur. Est enim canum propria ira. Sed Aristotelis textus mancus videtur, deficit enim, *acutum*, ait enim οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν. supple λεπτήν, quod ex Polemone & Adamantio restitui potest: Nasi extremum tenue in quolibet homine æstuantis iræ signum. Albertus: Nasus in extremo acutus, facilis ad iracundiam. Idemq; Rhases. Ringi, os tormo acutus, facilis ad iracundiam. Idemq; Rhases. Ringi, quere est, quod canes faciunt latraturi, vel cum ex ira in rugas os deducunt: hinc rictus, oris distensio. Rictum caninum Iuuenalis dixit.

Auicularis hic roſtri imago proponitur, ad oſtendendam eius cum naſo hominis tenui & gracili ſimilitudinem.

Naſi extremum gracile.

Qui naſi extremum gracile habent, aues hac parte referunt. Intelligit enim per auiculares, qui leues, mobiles & inſtabiles ſunt. eſt enim auium naſus longus, ſubtilis, rotundus, & in imo tenuis. Polemon & Adamantius ex eo: Naſus longus, ſubtilis (ſed Adamantius addit, *valde*) cum auicularis generis habeatur, eius quoque generis mores deſcribit. Rhaſes: Naſus longus & in imo gracilis, leuis & feſtini viri eſt. Albertus: Nares longæ & tenues, quæ auium propriæ ſunt, huiuſmodi moribus, ſcilicet mobilitatis & leuitatis, homines decorant.

Leonis

Leonis naſus hic depingitur; è directo intuenti, humanus occurret, vt inuicem comparari poſsint.

Rotundus naſus, & extremum obtuſum.

Naſum rotundum habentes, eiuſque ſummum obtuſum, magnanimi ſunt, ad leones relati. Ariſtoteles in Phyſiognom. Leonum enim propria eſt magnanimitas. Polemon & Adamantius; Naſi extremum plenum, obtuſum, rotundum, & ſolidum ſi aſpexeris, ex leonibus & moloſsis fortem & magnanimum iudicato. Adamantius non magnanimum, ſed iactatorem dicit. Ariſtoteles in figura maris leonem depingens, ait, habere naſum magis craſſum, quam gracilem.

Etiam venatici vel molossi canis imaginem apponere libuit, vt expressius nasus cernatur.

Oppianus venaticos canes (siue robustos, siue molossos dixeris) simo rostro describit. Generosis enim canibus imæ nares rotundæ, & solidæ, & fere obtusæ sunt. Albertus eadem habet ex Platone, sed ex Polemone potius.

Hac figura hominis simum nasum finximus, quem simiæ simillimum in viuis obseruauimus.

Nasus simus.

Nasus simus est impetuosus, ait Aristoteles ad Alexandrum: sed eius vetus translatio satis corrupta est, & corrigenda, *luxuriosus*, vel *impetuosus in Venerem*: aliter enim sibi cæteriſque claris auctoribus contradiceret. In suis enim Physiognomonicis ait: Qui nasum simum habent, libidinosi; referuntur ad ceruos. Cerui simi sunt, & adeo luxurioſi, vt coitus tempore insani reddantur. Polemon, & Adamantius: Nasi simitas scortationis indicium. Et Polemon alibi: Breui, & simo naso præditi, fures & lasciui sunt. ad ceruos & apros hoc genus hominum est referendum, ipse enim ἀγρίους retulit; sed puto mendum in textu: quippe non siluestres sues, sed simias referunt, & reponendum, πιθήκους. Albertus ex Loxo simiæ tribuit simum nasum, & libidinosis. Rhases. Quib. latæ nares, luxurioſi. Simitatis ratione, & luxuriæ videtur Aristoteles tradidisse in Problematis, ait enim, Crispitudo capillorum, et simitas incrassitudine sita est, crassitudo non sine duri-

tia

tia conſtat, & durities in calidiori ſanguine ſita eſt, & calor materiem excreſcere re inutilem minus patitur, & os ex vacante materia conſiſtit, & cartilago non niſi os eſt, vt hinc non ſine cauſa diminutio naſi conſequatur. Indicium ætas exhibet puerilis, ſunt enim pueri omnes reſimato naſo. Nos, ſi ad animalia referre licet, ad ſimias referemus. Natura enim ſimilis

nares à fronte remiſſas
Contundit, &c.

vt Oppianus ſcribit, & ob id multi putant ab huiuſmodi ſimitate ſimias dictas eſſe. Conſtat eas libidinoſas eſſe, vt quaſdam feminas appetant. Et apud Indos ſimiarum quoddam genus eſt rufum, quod in vrbes non adducitur, quippe quod Veneris libidine adeo inflammatur, vt in muliebrem ſexum inſaniat. Eſt & delphinus reſimo roſtro, & ob id *ſimonem* vocant, nomenque ſimonis miro modo agnoſcunt; piſcatorumq; relatu, luxurioſi ſunt.

Etiam ſimum cerui naſum depinximus cum Socrate comparandum, cuius effigiem ex muſeo fratris & marmorea ſtatua decerpſimus.

Simo

Simo naso Socrate fuisse narrat Plato in Theæteto, & ab eo Ammonius. Polemon Socratem luxuriosum fuisse dicit, quod illius loci superficiem concauam haberet, quæ naso ac mento interiacet. Plautus in Rudente suum Lambracem depingens luxuriosum ac nefarium, ait, recaluum, silonem, & ventricosum. Ruellius Gallus resimato naso fuit, & luxuriosus. Fuerunt nonnulli opinantes Horatio Cocliti, non quod oculum vnum in bello amisisset, sed ex nasi simitate cognomentum, *Cocles*, inditum fuisse: nasus enim sub fronte ita depressus demissusq; erat, vt nullum fere inter oculos discrimen extaret, ipsaque supercilia commixta inuicem confusaque fuerint: iccirco cum vellent illum appellare Cyclopem, factum est vt corrupta loquendi consuetudine, Cocles diceretur.

Tauri & hominis hiantes nares ad viuum depictas præsenti figura videre est.

Patulæ nares.

Qui habet foramina nasi grauis compactionis vel duræ, est irascibilis ait Aristot. ad Alexandrum. Sed antiqua tranlatio ex Arabico textu falsa & mendax est, nec quid sibi velit satis consta

constat. Clarius ergo in suis Physion. Qui hiulcas habent nares, æstuantis iræ sunt, & ad passionem referuntur quæ fit in ira: quippe videre licet ira excandescentes tales nares obtinere. per eas.n. fit spiritus reciprocatio: siquidem è promptuariis intimis cordis respirationē pulmonis officio capientes, extra excernunt, vnde non iniuria, qui apertas habent nares, ad iram sunt incitatiores. Polemon: Patulis naribus præditi agrestes, pertinaces & potentes sunt, sicut tauri & leones.

Generosi equi hiulcas nares, & hominis appinximus.

Resimæ nares.

Alibi vero: Patulæ nares & resimæ iracundos demonstrant, & referuntur ad passionem quæ fit in ira, & ad generosos equos. Et in figura iracundi, cōcauas nares ei tribuit. Adamantius: Expansæ nares iracundiæ & ferociæ testes sunt. Sueconius C. Cæsarem spumante rictu, & humentibus naribus fuisse scribit, & fuit præcipitis iræ.

Obstru-

Obſtructæ nares.

Obſtructæ nares veſanos demonſtrant, Polemon. Adamantius vero aliter, & melius: Anguſtę, rotundæ, & obſtructæ nares veſanitatem monſtrant. Eadem Albertus, quia obſtructas, ſiue obeſas, vel occluſas dicit, quo innuit eos parum olfacere.

Surſum diſtantes nares.

In idea miſericordis, Ariſtoteles in Phyſiogn. tribuit ei nares ſurſum diſtantes.

De vultu, Cap. 10.

DICEMVS de vultu primum, poſt de partibus eius. nam vultus totam ſimul faciem, motum, habitus, paſſiones repræſentat. Ad totum hunc vultum figurandum omnes faciei partes concurrunt, & oculi, & frons, & naſus, & membra. Eſt vero vultus index & detector conſcientiæ nonoſtræ, qui incertus, inconſtans & varius eſt, qui totus ex animorum configurationibus confingitur, qui etiam earum ſimulator eſt, & diſſimulator. Quare haud temere omnib. horis ex vultu diiudicandum, niſi cum ab huiuſmodi animi motionibus deferbuiſſe videbitur. Polemon, & Adamantius de vultu hæc habent: Ex ipſo namque vultu potiſsimum apparet magnificentia & illiberalitas, probitas & improbitas, anxietas, ſtudium, eruditio, iucunditas & triſtitia, vigilantia & ſomnolentia, & ſingula, vt ſe naturâ habent; & ſecundum ea neceſse eſt phyſiognomonicam diſciplinam exercere. Meletius non obſcurus philoſophus: Facies, inquit, ipſa eſt, quæ affectus facile repræſentat, cum autem ipſa lætitia afficitur, ſerena hilariſque apparet; ſi verò triſtitiam, mœrorem, & perturbationem præſefert; cum ira excandeſcit, liuida, & ſanguine perfuſa, furioſaque redditur. Quamobrem (vt in ſacris literis exſtat) in cordis gaudio facies ipſa exhilaratur; cum vero cor mœrore afficitur, demiſſa efficitur, & homo ira occupatus, turpis eſt. Iacob ex facie Laban in ſe odium depre-

deprehendit, & ad vxores suas conuersus, dixit: *Cognoui ex facie patris vestri, non esse amplius in me qualis heri fuerat.* Solent enim qui nos odio prosequuntur auertere à nobis faciem; qui amore nobis deuincti & beneuolentia sunt, lætum, hilaremq; oris aspectum, & blandientem exhibere solent. Cicero ad Pisonem ait: *Non deceperunt me oculi tui, & vultus, qui tacitus est sermo mentis.* Vultus ipse speculum est mentis, quando & taciti oculi mentis fatentur carcana.

Subtristis, & varius vultus.

In idea timidi Aristoteles in suis Physiognomonicis tribuit ei faciem mutabilem, & submœstam. Idque ad apparentem morem referri posset; nam timens vultum continue variat, veluti timore & suspitione plenus.

Stupidus vultus.

Figuram tribuit insensitiuo in sua idea Aristoteles in suis Physiognomonicis, & morem, qui apparet in facie secundum similitudinem, scilicet insensitiui & stupidi. Interim corrigendus est Aristotelicus Græcus Græcus textus: nam pro τὴν ὁμοιότητα, id est, *similitudinem*, habet ὠμοπλάτας, quod valde à proposito abest, vt satis infeliciter Suessanus transfert, & dum verba à sensu aliena accommodare nititur, ineptias multas sano viro indignas profert.

Somniculosus vultus,

In figura iucundi & simulatoris Aristoteles in Physiognomonicis tribuit eis faciem somniculosam. Polemon & Adamantius in eadem figura, eadem referunt. Tribuit enim Aristoteles somniculosam faciem, eandemque Polemon. Sed Aristotelis textum, prout Polemon habet, ipse retinet. Ob id Suessanus satis misere *curuipedem* transtulit; & vrso, quem curuipedem dixit, assimilauit.

Bonus, & non præceps vultus.

Iucundo tribuit Aristoteles in Physiognomonicis vultum non

non festinum, & celerem, sed bonum. Suessanus ἐπιπειθὴς, faciem non festinam, celerem, sed subdolam interpretatur, satis incuriose, & ex naturalibus caussis deducit.

Humilis vultus.

Idem eodem loco, in schemate tristis viri, humilem ei tribuit figuram.

Remissus vultus.

Et in figura amari viri, tribuit ei faciem remissam. Polemon, & Adamantius in eadem figura etiam remissam faciem adscribunt,

Grauis vultus.

Idem mansueto fortem, robustam, & grauem faciem tribuit, eandemque Polemon & Adamantius. Seuero & graui vultu fuit Alphonsus Estensis, Ferrariæ princeps, auus tuus, amplissime Cardinalis, Iouio referente; vnde ingenium præcellens, & vis eius bellica coniectatur, qui trium maximorum hostium arma infracto animo sustinuit & superauit; abdicatis à se adulationis & morosæ grauitatis lenociniis, singulas cogitationes & corporis exercitamenta ad virtutes & bellicas rationes intendit; magnanimus in bello dux; optimus in pace princeps semper extitit. Probo ore & venerabili Bessarion Cardinalis fuit; nemo probitate spectatior, nemo admirabilior doctrina, nemo denique generosis moribus splendidior.

Temerarius vultus.

In figura iniurioſi, Aristoteles in Physiognomonicis tribuit ei proteruum & temerarium vultum. Sed Polemonis textus ex Aristotele corrigendus; qui κάτω προπετὲς dicit; vt Aristotelicus.

Iucundus vultus.

In figura iucundi hilarisve, Polemon & Adamantius tri-

buunt ei hilarem figuram, vel mores, lidem in figura ingeniosi, tribuunt mores iucundos. sic tranquillus vultus, animi tranquillitatem monstrat. Tradit Suetonius Augustum fuisse vultu, & sermone, vel tacito adeo tranquillo, vt animo erat sereno & pacato. Hilari etiam vultu fuisse Vlyssem narrat Dares Phrygius. Periucundo & graui vultu fuit Pompeius Columna Cardinalis, qui miro ingenio, sacra purpura mitratus, & militari sago galeatus, vtriusque muneris partes aptissime adimpleuit. Ioannes Assymbeius Vssum cassanus læto, & hilari vultu fuit, magnam grauitatem dignitatemque pari comitate conditam præseferebat, in dandis beneficiis miram serenitatem, eandemque in accipiendis ostendebat; suauis in sermone, facilesque erant ad eum aditus. Ismael Sophus læto & sereno fuit vultu; benignus, equitandi sagittandique peritus, lepidusque in iocando fuit.

Elegans vultus.

Polemon loquaci tribuit figuram elegantem. Sed textus Aristotelicus somnolento loquacis notas tribuit, quod ex Polemone, cui integrior est textus, coniici potest: nam somnolento elegans forma non conuenit. Sed Polemon & Adamantius elegantem formam simulatori tribuunt. Emanueli Chrysaloræ præclara fuit facies, præclarum ingenium, & præclarissima doctrina, Græcas literas in Italiam reportauit.

Illiberalis vultus.

Illiberales vultu pusillanimes & illiberales animo censendi, ex Polemone. Politianus facie neque liberali neque ingenua fuit; ob id distortis moribus, & male compositis, vt nimis in aliena inueheretur. Maximilianus Sfortia vt illiberali vultu, & nequaquam Sfortianæ stirpis excellentia digno fuit, sic ingenii indole & moribus ingenuo principe indignis; sordidi animi, & vecordis, & rudis extitit. Subagresti vultu Iouianus Pontanus erat, vir maxima ingenii dexteritate, sed mordacitate insignis.

Venera-

Venerabilis vultus.

Hector venerabili fuit vultu, & animo, & vitibus insignis, clemens, & dignus, vt à Darete Phrygio proditum est. Achilles graui aspectu, præferebatque pulchritudinem non satis laudatam; ob id eius species non iactatoris, vt plerique iudicant, sed virilis, vt ex Philostrato habetur. Solimanus Selimi filius, augusta fuit facie, & dignitate plena, iustitia celebris, prudens, bellator maximus, non tœdifragus. Sic Gothofredus Gallus, Lotharingię Dux, Bullionius, sacri belli aduersus Turcas imperator, vultu erat maiestate augusto, religione præstans, & militaris artis peritissimus. Carolus Francorum Rex à gestarum rerum magnitudine Magnus vocitatus, vultu fuit maiestatis pleno, augusta facie, canitie reuerenda. Cublaienus Scytharum imperator, quos Tartaros vocamus, ore fuit augusto, ac fulguranti, sacrorum cultor eximius, multarum gentium domitor, ac bello infractus. Probo ore, & vultu hostibus etiam venerabili fuit Franciscus Sfortia, fuit corporis & inuicti animi robore, naturali facundia doctrinaque præditus.

Austerus vultus.

Diomedes austero fuit vultu, vt Dares scribit & in bello audax, acerrimus, clamosus, calidus, & impatiens. Tamerlanes truculento vultu, & minaci fuit, qui suæ sæuitiæ maximum specimen dedit, vt orbis terror diceretur. Nemo efferationi in cruorem animo. Truculenta voce profitebatur se Dei maximam iram esse. Austero ore fuit Baiazetes primus Turcarum Rex, qui à singulari celeritate, repentinoq; bellicarum actionum impetu, terrificum terrarum fulmen est appellatus. Multis victoriis clarus extitit. Franciscus Bussonius, Carmagnola dictus, tetrici & agrestis oris fuit, contumacis ingenii, & prompti, & audacis, vt maximas bellicæ virtutis laudes promeruerit.

De facie.

INFRA oculos malæ. Plinius: Hæc ſedes pudoris. ibi maxime oſtenditur rubor: infra enim hilaritatem riſumue indicant buccæ.

Bouis imago cum magna facie ſpectanti ſe exhibet.

Valde magna facies.

Quibus facies magna, ignaui ſunt cenſendi; & referuntur ad aſinos & boues. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis: Valde magna facies ſtolidos & indociles arguit. Polemon & Adamantius.

Aſinina

Asininæ & magnæ faciei subsequitur imago, quum prior tabula bouinam ostenderit.

Cuius facies magna, piger est. Rhases, & Conciliator, sed Albertus ignauum & voluptatibus deditum dicit. Et alibi: Magnum caput, cum magna fronte & facie, tardum, pigrum, & aliquando indocilem monstrat.

Hac tabula felis, & paruæ faciei detegitur imago.

Valde parua facies.

Facies valde parua (vt Aristoteles in Physiognomonicis testatur) qualis est felis, & simiæ, hominem pusillanimem arguit. Interim admonitos lectores velim, Græcum Aristotelis textum corrigendum: nam loco faciei habet νῶτα, id est, tergus: nec congruum erat, vbi de facie loquebatur, tergoris meminisse, quum de tergore suo loco affatim satis fecisset. Præterea in sequenti habet: Mediocrem habens faciei qualitatem, optimus erit, quum neque magnam neque paruam oporteat esse. Suique non immemor in figura pusillanimi, paruam ei faciem accommodat, non tergus. Testimonia demum Polemonis & Adamantii accedunt, qui diligentissime Aristotelem descripserunt, & faciei, non tergoris meminere. Suessanus, *tergus*, vertit, & circa hanc suam malam interpretationem male se torquet, dum fallam doctrinam veritati accommodare nititur. Gesnerus etiam suo Quadrupedum libro ex textus corruptione fallitur.

Sequens figura eiusdem facieiparuitatem, & simiam exprimit,perinde ac si præcedentem subsequeretur tabellam.

Parua facies, paruos quoque redarguit mores. Adamantius: Cuius facies parua; callidus & adulator. Rhafes, & Conciliator ab eo: Facies vehementer parua timidos,callidos, adulatores, & illiberales arguit. Polemon & Adamantius ex Aristotele in figura amari; qui faciem paruam ei tribuit. Albertus satis inepte infert: deductus, & dependens vultus.

Parua, & crocea facies.

Qui habet faciem paruam,declinantem ad croceum, est pessimus, vitiosus, deceptor, & ebriosus. Eadem Conciliator ab Aristotele ad Alexandrum, quietiam coloris notam addidit.

Mediocris facies.

Optimam tradens faciei qualitatem Aristoteles in Physiognomonicis,ait: Quoniam, neque magnam, neque paruam oportet,medius habitus vtique erit conueniens.

Mediocris facies, & pinguiuscula.

Qui habet faciem mediocrem in genis & temporibus, vergens ad pinguedinem est, verax, amans, intelligens, sapiens, bene dispositus, & ingeniosus. Aristoteles ad Alexandrum. Facies in circumstantiis, mediocris, & sufficiens carnositatis, &c. Conciliator ab eo.

Hic denuo bouinam faciem adduximus, cuius beneficio exquisitius carnositatem contemplari licet.

Carnosa facies.

Illos, quibus facies carnosa est, demissi & negligentis animi esse coniicit (quod in bobus similiter se habet) Aristoteles in Physiognomonicis. Ad Alexandrum vero scribens ait: Carnosus in facie est sapiens, importunus, & mendax; ad feminas fortasse referens, quæ ignauæ, importunæ, & mendaces sunt. Polemon ab eo in fine: Qui carnulentam habent faciem, inertiæ obnoxii sunt, quæ passio feminarum generi & boum est peculiaris. Rhases: Cuius facies carnosa, piger. Conciliator eadem.

Valde

Valde carnosa facies.

Valde carnosa facies iucundum & viuidum hominem ostendit, Polemon & Adamantius. Iidemque in figura iucundi, faciem ei tribuunt carnosiorem. Aristoteles in figura simulatoris, pinguem faciem ei tribuit.

Carnosa, & valde longa facies.

In figura male sensati Aristoteles in Physiog. carnulentæ & satis longæ faciei meminit.

Macilenta facies.

Qui habet faciem gracilem, est circumspectus in operibus suis, & subtilis intellectus: Aristoteles ad Alexandrum. Sed in Physiognomonicis: Qui macilentam habent faciem sollicitati sunt, quod signum ad contrarium retulit; quia carnosa pigros, macra sollicitos demonstrat. Polemon & Adamantius: Parua facies studiosi est, & insidiatoris. In figura vero tristis, iidem tribuunt ei faciem macram. Sed corrigatur Polemonis textus ex Adamantio, quia ἰσχνὸν habet, pro ἰσχυρόν. Plautus in sua Asinaria suum Leonidam macilentis malis inducit, quasi eum sollicitum & callidum dixisset. Selimus Turcarum imperator decimus macilento ore fuit, ad arma impiger. nullo namque labore corpus aut animus eius defatigabatur.

Neque carnosa, neque macilenta facies.

In idea ingenioſi Aristoteles in Physiognom. Quæ circa faciem graciliora, id est, non carnosa, quia habetis sunt, sed gracilia, id est, mediocriter dispositа. Adamantius clarius loquitur in eodem typo. Facies, neque valde carnosa, neq; quidem gracilis. Vbi textus Polemonis defectuosus, & ex Adamantio corrigendus; carnositas enim inertiam, macilentia curiositatem, & tristitiam, medius vtique habitus ad intelligentiam facit.

Occurrens hæc oculis figura ossosam ostentat asini faciem, in sequentibus, cerui, & simiæ.

Ossosa facies.

Qui faciem carnosam habent, timidi: referuntur ad asinos, & ceruos. Aristoteles in Physiognomon. Gesnerus libro De animalibus eadem ab eo recitat: sed neque cernus, neque asinus faciem carnulentam habent; & coqui cerui caput, vtpote nil carnis habens, vt inutile, flocci faciunt.

Ossosa cerui facies ostentatur.

Sed textus mendositas his rationibus coarguitur, quod quum prius carnosæ faciei in boue meminisset, non erat opus hîc denuo rememorare, cum &aliis in locis iisdem ossosas facies tribuat.

Eadem.

Eadem in ſimia oſſoſa facies.

Præterea Polemon in fine, ab Ariſtotele excipiens, ait: Valde oſſoſa facies, laborioſos, timidos & inſulſos oſtendit. referas ad aſinos, ſimias, & ceruos. Ob id corrigendus textus, pro σαικώδεις, ponendum, ὄϛινοι.

Oblon-

Oblonga canis facies cum humana, è regione ostenditur.

Oblonga facies iniurioſi eſt. Ariſtoteles ad Alexandrum: Cuius facies longa, inuerecundus. Rhaſes, & ab eodem Conciliator. Ego ad canes viles referrem, qui iniurioſi inuerecundi, iidemque oblonga facie ſunt.

Plana facies.

Ab eo, qui planam habet faciem, caueas in moroſitate, nam ſignificat litigioſum, δύσκολον, inuidioſum, immundum, Ariſtoteles ad Alexandrum, & ab eo eadem Conciliator.

Rotunda facies.

In idea inuerecundi Ariſtoteles in Phyſiogn. rotundam faciem ei tribuit, Polemon in figura iracundi retondam faciem ei tribuit Rhaſes rotunda facie fatuos dicit.

Rugoſa

Rugosa facies.

In idea tristis rugosam faciem ei tribuit Aristoteles in Physiognomonicis, idque ad apparentem morem referri videtur. nam qui tristantur, faciem corrugant. Naturalis caussa esse potest siccitas; & rugę signum melancholiæ, ex Auerroe.

Rugosa, glabra, & macra facies.

In figura amari, Aristoteles in Physiognom. faciem ei tribuit rugosam, glabram, & macilentam. Ratione enim siccitatis & frigiditatis quæ solet esse pilosa, fit glabra, & ii natura sunt melancholici. Polemon *rugosam* dicit. Adamantius *frontem* non *faciem*.

Rubra facies.

Quibus facies supererubescens, verecundi sunt: Aristoteles in Physiognomonicis, & referuntur ad passionem, quia verecundis semper erubescit facies. Aphrodiseus verecundos & hilares esse dicit: verecundi quidem, quia sanguis tegendi caussa super faciem semper profugus est, veluti sæpe ob pudorem manu faciem tegimus; hilares vero, quia sanguis voluptatibus extrinsecus occurrit, Dici potest hic color roseus, is est candidus, sanguinis rubore penitus diffuso, cum venustate, & puerorum & virginum nitor, qui vulgo ab humana carne *incarnatus* dicitur. Facies pudibundi, & verecundi hominis erubescere consueuit, quoniam, vt inquit Aristoteles in Problematibus, sanguis de corpore in omnes partes diffunditur pudentibus. Laudatur verecundia in adolescentibus. Diogenes Cynicus, *Rubor virtutis est color, dicebat.* Næuius *pudoris colorẽ* appellauit. Pudoris est verecundiæ signũ. apud Terentium est: *Erubuit: salua res est.* Ruellius Gallus, medicus insignis, ore rubore perfuso fuit, natura modestus & lenis. Polemon; Facies ipsa, secundũ seipsam rubra asperos hominis mores nunciat. Domitianus vultu fuit modesto, ruboriſq; pleno;

vnde

vnde cum oris verecundia apud senatū commendaretur, iactauit: *Vsque adhuc animum meum probastis, & vultum*. Plinius de eo: Superbia in fronte, ira in oculis, feminea in ore ac in corpore impudentia, multo rubore perfusa. Cornelius Tacitus de eo: *Cum denotandis tot hominum pallorib. sufficeret sæuus ille vultus, & rubor, quo se contra pudorem muniebat.*

De Genis, Cap. 12.

DIXIMVS de tota facie; nunc de faciei partibus, id est, genis. Infra oculos malę sunt, siue genæ; Græcis παρειαὶ dictæ.

Carnosæ genæ.

Carnosę genæ inertiam & vinolentiam arguunt. Polemon & Adamantius. iidemque in figura imbecillibus sensibus præditi, eidem carnosas genas adscribunt.

Catti, & simiæ imago in multis occurrit figuris, formam & artus omnes ostensuris; nunc ad exiles tantum genas commonstrandas exhibetur.

Graci-

Graciles genæ.

Genæ valde graciles malignitatem & vafritiem arguut, Polemon. sed Adamantius addit, & inuidiam.

Ego æluris & similis adscriberem: paruas enim & exiles genas habent, & sunt furaces, vafræ, & insidiosæ, & per hæc animalia eiusdem ingenii homines deprehenduntur; qui scilicet clam insidiosi, vafri, & maligni sunt.

Crassæ genæ ab oculis distantes,

Crassæ genæ, & ab oculis distantes inuidos notant. Polemon & Adamantius.

Rotundæ genæ.

Rotundæ genę dolosos hominum mores demonstrant. Polemon & Adamantius.

Oblongæ genæ.

Oblongæ genæ nugaces, & vaniloquos ostendunt. Polemon & Adamantius.

Rubræ

Rubræ genæ.

Quibus genæ supererubescunt, vinosi sunt, & referuntur ad passionem, quia inebriatis supererubescunt genę. Aristoteles in Physiognomonicis. Polemon autem: Si genæ tantummodo rubro colore inficiantur, ebriosos homines indicant. Loxus se obseruasse hominem ait, cuius nasus & maxillæ epatico colore inficerentur, & omni vitio refertum fuisse, libidine; vinolentia, & crudelitate. Quamplurimi sunt apud nos, qui non solum rubras genas præseferunt, sed epatico colore infectas, eosque luxuriosos vinolentosque nouimus. Suetonius Vitellium facie rubicunda fuisse, idque vitii ex vinolentia contraxisse. Alexander Macedo rubrum habebat vultum, candori mixtum; qui bibax, & vinolentus fuit, ex Plutarcho. Carolus Neapolitanorum Rex enormi & rubente naso fuit; sæuus, inexorabilis, inimicorum cæde gaudens, inexercenda inhumanitate peruicax; supplicibus numquam parcens: Manfredo Regi ad Beneuentum interfecto sepulcrum denegauit, Gorradinum & Austriæ Regulum in foro securi percussit. Cæsar Borgia Dux Valentinus faciem atro rubore perfusam, & tuberculis, qui sani leniter exspuerent, redundantem habuit: sanguinario fuit ingenio, immanique sæuitia veteres tyrannos æquasse censeri potest. Libenter noctu vagabatur per vrbes; quum numquam interdiu videretur, ne deformis & truculenta facies spectabatur. Rubenti & prope temulenta facie truculentus fuit Georgius Fronspergius Sueuus, strenuæ, etiam crudelitatis & feritatis.

Pilosæ genæ

Pilosas genas habentes ego stupidos & ferales iudicarem; cum in facie genæ tantummodo semper glabræ sint: & ferinum est, faciem & genas pilosas habere: & sus præ cæteris genas crassis densisque pilis hispidas habet; & huiusmodi moribus præditos quam plurimos amicos habui, pilosas genas habentes. Cicero exprobrat Pisoni morum fœditatem, quod pilosas genas haberet. Inquit enim; *Non pilosæ genæ deceperunt*

me, nec vultus totus. vnde ſtupiditatem tarditatemque linguæ coniectabat, & luturlentos mores.

Genarum & faciei contractiones in triſti facie.

Faciei & genarum contractiones in triſti vultu apparentes, ſtultum hominem demonſtrant. Polemon & Adamantius.

Genarum & faciei contractiones in hilari facie.

Genarum & faciei contractiones, ſi hilari vultu apparent, certiſsimus erunt adulterii index. Iidemque in idea cynædi, illi genarum contractiones tribuerunt.

De facie pulcris, deformibusque, Cap. 13.

PERPERAM agere merito videremur, ſi priuſquam ſermoni faciei finem imponeremus, non diſcuteremus, an facie pulcri, pulcro animo; & deformes, animo ſint deformes, vel quid boni vel mali portendant. Etſi vero ex particularibus partium ſignis id iam ante oſtendimus; nunc tamen ex partibus ſimul compoſitum integrum oſtendamus, quæ pulchritudinem faciunt. Vetus eſt omnibus Phyſiognomonicæ rei ſcriptoribus comprobatum axioma, quod conueniens diſpoſitio membrorum corporis, bonorum morum conuenientiam demonſtret: & vulgo etiam iactari ſolet, quod monſtrũ in corpore, monſtrum ſit in anima. Sed videamus primo, quid pulchritudo ſit; à multis multæ allatæ ſunt deſcriptiones, quæ ad noſtrum propoſitum faciunt, quas colligemus. Pulcritudo eſt membrorum corporis optime commenſurata diſpoſitio: & corporis forma animæ typus eſt. Pulchritudinẽ Dei donum dicunt, vt qui maxime illam poſsideant, maximè illius fauorem poſsidere dicantur. Apuleius pulchritudini tantum tribuit, vt pueros ad diuinationem eligendos, corpore decoros & integros iubeat, vt in eis diuina maieſtas quaſi bonis ædibus diuerſetur.

Facie

Facie pulcherrimi

Sed si nos animum ad historias conuertimus, viros mulieresque multas reperiemus, eximia & excellenti forma præditas, quæ, etsi claro animo, & variis virtutibus decoratæ fuerint, plerumque tamen maxima cum his vitia commista habuisse, vt videatur natura in eorum formatione, in tam immensa pulchritudine mensuras & proportiones confregisse, ita eorum animos etiam ad vitia procliues conformasse, vt optime illud Socratis quadret: *In aurea vagina plumbeus ensis.* Alcibiadis pulcritudo quanta fuerit à probatissimis scriptoribus depicta, nemo est qui ignoret. illud dicere audet Plutarchus, sua tempestate omnibus Athenienſibus oris dignitate & totius corporis forma vnum Alcibiadem præstitisse: idque præcipue largita est ei natura, quod non modo in pueritia, aut adolescentia, sed omni ętatis gradu maximum semper decorem & oris venustatem prætulit. Erat natura gloriæ maxime cupidus, vt in vita nil expetendum esse diceret, nisi dominatu summo cæteris mortalibus antecellere. In eloquentia & philosophia, & belli peritia nemini secundus, & magnificus; fuit etiam audax, & ferox, quieti & otio infestus, contentionisq; supra modū amator, &, vt Thucydides dixit, ad incontinentiam, & luxuriā, & in ea, quæ voluptatem pariunt; maxime procliuis, vt tandē de occupanda suæ patriæ libertate cogitarit. Fuit Demetrius forma & pulchritudine oris adeo egregia, adeo præstanti, vt pictorum aut sculptorum nemo similem vmquam potuisset effingere, vt gratiam simul & terrorem, tum grauitatem & mansuetudinem prę se ferre videretur. Concurrebat simul admirabilis splendor, regia quadam dignitate coniunctus, vt natus videretur ad stuporem simul, & gratiam hominum concitandam. Erat in agendo bello dux egregius & præclarus, erat per ocium omnium regum iucundissimus; cum vero res gerendæ erant, studio, diligentia, ingeniiq; magnitudine cunctos alios superabat; erat summe clemens, iustus, pius, & liberalis, sed voluptatibus, & deliciis ita deditus, vt omnium regum incontinentissimus

esset habitus. Nunc circa potus & conuiuia, nunc circa amores, & omnis generis voluptates maxima cum impudentia versabatur, multaque alia inhonesta, quæ sine ignominia narrari non possunt, perpetrabat. Alexander Priami filius candidus fuit, longus, & pulcherrimis oculis, capillo flauo & molli, ore venusto, & voce suaui, si Dareti credimus; fuit & claro animo, imperii cupidus, sed neque bellator, neque fidelis. Lucianus pseudomantem ita depingit; Corpore & aspectu decoro plane que specie diuina quadam, ac maiestatis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta; oculi ei erant vehementer acres, ac versatiles, tum diuinum quiddam relucentes; vox dulcissima, pariterque clarissima: in summa, quo ad has res, nulla ex parte poterat improbari figura. Cæterum eiusmodi mens atque animus (ô auersor tristium Iupiter!) hostibus potius contingat, quam cum eiusmodi quopiam habere commercium, siquidem ingenio, solertia, acumine longe præstabat cæteris mortalibus; tum curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinas ingenii felicitas, supra quam credi possit, suppetebat; quibus tamen pessimam in partem vtebatur. Ismael Sophus Persarum Rex pulcherrima fuit corporis forma, vultu roseo, vegetis & micantibus oculis, barbæ capillo flauo, læto serenoque vultu, mediocribus auribus; benignus erat naturâ cunctis, liberalis, fortissimus bello, magnanimus: sed ambitiosus, in Venerem pronus, ardens in crudelitate, sed ad breuissimum temporis momentum. In mulieribus fuit etiam eximia pulchritudo, sed raro sine ingenti superbia & inhonestate. Helena capillo fuit flauo, oculis magnis, ore pusillo, faciê pura, cruribus opimis, bene figurara, & tota formosissima, fuit & animo simplici & blando, ac male suo viro fidelis. Lais & Faustina pulcherrimæ fuere, sed vtraque impudicissima. Multa sunt horum apud clarissimos auctores exempla, quæ vt prolixa & superuacanea, minus duximus hîc recensenda,

Pulcri facie.

Est & alia formę elegantia, quæ non pulcritudo, sed formæ concinnitas, & optima congruarum partium adaptatio dicitur;

tur; quæ morum & bonarum animæ qualitatum signa præbet; & si non vere explet, allicit tamen ad se oculos, moraturque eos spectando. Hæc pulchritudo secum virtutes omnes affert, & vitia fugat. Achilles ore fuit venusto, largus, dapsilis, & clemens, & in armis acerrimus. Patroclus pulchro fuit corpore & erecto, fortis, & prudens. Priamus Troianorum Rex vultu pulchro fuit, & virtute refertus. Troilus pucherrimus, & fortissimus & virtutum cupidus. Hecuba pulchra, mente virili, iusta, & pia. Andromacha oculis claris, candida, longa, formosa; & fuit modesta, sapiens, blanda, & pudica. Polyxena candida fuit, facie formosa, oculis venustis, capillis longis & flauis, dignis cõposita membris, digitis prolixis, cruribus rectis, pedibus optimis, quæ forma sua omnes superabat: animo simplici, larga, & dapsilis, & vitæ contemptrix, si Dareti Phrygio credimus. Venustæ formæ Pythagoram fuisse narrat Diogenes, adeo vt illum discipuli opinarentur Apollinem, qui ex Hyperboreis venisset. Hic Italicæ philosophiæ princeps extitit, & scientiarum non solum professor, sed multarum inuentor. Cyrus fuit corporis forma pulcherrimus, disciplinæ & honoris maxime studiosus: propter laborem omnem, & omne periculum laudis gratia perferebat: de cuius virtutibus & bellicis laudibus Xenophontis extant Commentaria. Darium cunctos specie superasse, memoriæ proditum est à Plutarcho, vt eum ex forma Alexander longe cognouerit in prœlio: fuit animi & corporis dotibus maximis præditus. Euagoras honesta fuit facie, animo fortis, magnanimus, temperatus, sapiens, & iustus; & hæc omnia cum excellentia habuit, vt dicerent homines illum non mortalem, sed dæmona quendam extitisse. Fuit & Democles adeo egregia forma & præstanti, vt à pulcritudine sua pulcer Democles ab omnibus diceretur. Summæ fuit pudicitiæ elatique animi; qui vt se à Demetrii iniuriis & violentia liberaret, cum nudus in balneo comprehensus esset, sublato tegmine lebetis, in feruentem aquam se coniecit. Regi Ptolemæo gratissimum fuisse adolescentem Galetem, nomine, scribunt: erat is forma speciosus decensque cum primis, sed animi pro-

posito ac sensu speciosior. Ptolemæus illius admiratus probitatem dicebat subinde: *ô amicum caput: ex te quidem nullum malum, sed bona multis & multa conciliasti.* Scipio Africanus eximiam formam præseferebat, & omni amplo dignam imperio; sed animi bonis omnibus anteibat, facundia scilicet, benignitate, magnificentia, & continentia; liberalibus fuit artibus maxime eruditus, summus & præstans belli dux, vt non solum ætatis suæ, quę bellacissimorum virorum ferax fuit, sed superiorum temporum imperatoribus par extiterit; in pugna strenuus, post victoriam clemens. Augustus eximia fuit forma, & per omnes ætatis gradus venustissima; eloquentia, liberalibus studiis, bellandi peritia excelluit; seuerus, liberalis, & pacis cultor fuit, vt inter Cæsares solus sit habitus felicissimus. Publius Sirus, Macrobio auctore, tum decore formæ, tum salibus & ingenio in scribendis Mimis in magno pretio habitus est. Et Lucretia Romana pulcerrima fuit, & casta. Galeacius Vicecomes secundus, vt decore formæ mortales cunctos suæ ætatis anteceſsit; ita etiam virtute, magnificentia, & insignibus operibus. Gymnasium & bibliothecam erexit, accitis multis disciplinarum professoribus, & nobilissimis codicibus refersit. Celebinus Turcarum imperator formosissimus ac fortissimus fuit, decora quidem fronte & oculis, pacatum etiam animum demonstrauit. Ioannes Picus Mirandulus adeo decora fuit facie, & pulcra, vt nil gratiarum formæ deesse videretur, mira fuit altitudine, subtilis ingenii, lectissimis moribus, incomparabili facundia doctrinaque, vt omnes eius seculi sapientes in sui admirationem conuerteret, vt merito cognomine *phœnix* appellaretur. Præsefert tua forma, Illustrissime Princeps, non solum concinnam partium analogiam, sed maiestatem quandam & regium fulgorem, qui non sine imperio oculos allicit, & ad se rapit; hinc mores tui suauissimi, naturæ facilitas, ingenii perspicacia, animi integritas, & summa magnificentia perspiciuntur.

Deformes facie.

Introducit Homerus Thersitem protenso capite, deformi vultu,

vultu, ac nimium breui ſtatura; quem non minus moribus indecoris præditum deſcribit. Scribit enim, ſine iudicio & menſura loquutum eſſe. L. Metellus ſtatura fuit breui, & vultu deformi, vt ridiculus haberetur. Cicero Piſoni vultus deformitatem, & animi ſordes obiicit. Sic Salluſtius in Catilinæ cadaueroſo & deformi vultu impium & atrocem animum, & omni ſcelere maculatum notat. Sic Apuleius ſui aduerſarii vultus deformitatem, & morum dehoneſtamenta inculcat. Xenocrates aſpectu fuit tetro & inuenuſto, ita vt ſacrificatum Gratiis ſæpius adduceretur: fuit & ingenio habeti ac tardo, vt ſe calcaribus egere dixerit.

De faciei & corporis colore, Cap. 14.

ETSI tractatio de carnis colore ad totum corpus referri debet, ſed quia non niſi faciei & manuum color aſpectui expoſitus eſt; ideo poſt faciem de totius corporis colore referemus: & quod ſuperius de pilorum & capillorum coloribus diximus, hic denuo obſeruandum præcipimus, quod prognoſticatio de complexione ex coloribus carnis non niſi in temperato hoc noſtro climate locum habet, non autem in Æthiopia, vel Illyria.

Valde niger color.

Valde nigri, timidi ſunt, & referuntur ad Ægyptios, & Æthiopas. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Nigor color meticuloſæ doloſæque mentis indicium. Polemon & Adamantius, & in figura timidi, vterque nigricolorem facit, ſed Polemon μέλαν ἢ ὠχρὸν, id eſt, colore nigro, vel pallido; Adamantius vero μελαινόχροπα, id eſt, nigri coloris. Ariſtoteles in figura amari, nigrum ei colorem tribuit. Albertus: Niger color verſutum, timidum & furem oſtendit, vt ſunt qui habitant in primo climate. Æthiopum vero nigritiē exuſtioni & ſuperficiali calori; qui non in corde reſidet, ſed in extremis ſupernatat, Alexander putat adſcribendam: cui rei argumento illud

est, quod populi ii cum æstuosissima loca incolant, timidi tamen sunt ac effeminati; Scythæ vero, qui in gelidissima sunt regione, albi, & animosi, quibus in corde ac iecore naturalis calor nidulatur, nec ad extima se magnopere diffundit, quemadmodum indicio est cutis candor. Si Auicennam audimus, ait: Fuscus obscurus calor, choleræ nigræ dominium in corpore arguit; & melancholicorum comes timiditas est. Zeno Citieus nigra fuit cute, Diogene referente. Ludouicum Sfortiam à fuscedine oris, *Morum*, id est, Maurum vocitatum ferunt. subtili astu & multo simulationis artificio propria vota contegere, & dissimulanter mentiri, fallere ex commodo, atque supplantare simpliciores homines ex officio non ignari principis esse putabat.

Valde albus color.

Qui valde albi, timidi sunt, & ad mulieres referuntur. Aristoteles in Physiognomonicis. Purus color in homine excedens, demonstrat feminatum. Polemon & Adamantius. Præterea Aristot. in figura luxurioſi, albi coloris sit oportet, inquit, & libro De historia animalium ait, viros albos multi seminis esse, quia multum humidi sunt; & albas mulieres libidinosas esse. est enim albedo nota humiditatis, à qua fit semen. Polemon in eadem figura ex Aristotele huiuscedi colorem libidinis esse notam asseuerat. Aristoteles in figura misericordis, albicolorem facit. Auicenna ad naturales causas reducit: Candor ebori similis phlegmaticos ostendit, quorum peculiaris affectio timiditas est & mollities. Hippocrates in libro De structura ait: *Pituitosi inertes & frigidi sunt.* Sed Scotus albos ignaros dicit; ignauos puto dicere voluisse. Suetonius Cæsarem album fuisse dixit, & maxime luxuriosum; sic etiam Tiberium Cæsarem. Hic enim Spinthrias excogitauit, & puellulos fellatores, qui etiam dum sacrificaret, ministrum acerram proferentem, eiusque fratrem tibicinem constupratuit, & multa alia flagitiose perpetrauit, quæ à Suetonio aliisq; referuntur. Polyxena candida fuit, & animo simplici.

Squal-

Squallidus color.

Color autem, qui ad fortitudinem confert, medium horum opus est. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed qualis hic color fuerit, non explicauit. Verum enimuero si audacia & timor extrema sunt (vt in Ethicis habetur) albus vero & niger timorem indicant, quomodo medius inter hos color ad ad fortitudinem facit? Sed mihi videtur, quod medius color maxime ab extremis, albo & nigro, recedat, qui conueniunt timori, qui extremū est fortitudinis; recedat vero à fortitudinis extremo, & accedat ad medium, in quo fortitudo consistit. Hunc medium colorem ego dixerim *fuscum* siue *squallidum*, quod ab Aristotele accepimus, qui in figura fortis viri tribuit ei colorem squallidiorem, αὐχμηρότερον. Polemon & Adamantius hunc colorem acutiorem dicunt. Albertus hunc colorem male explicans, ait: Color albus rubens fortes & animosos ostendit, vt sunt qui habitant in sexto climate. Sed candiruber color alius est, vt dicemus. Auicenna: Brunus color significat caliditatem. Augustus colore fuit inter aquilinum & candidum medio. Sed quis sit aquilinus color, cum de oculorum colorib. tractabimus, affatim declaribimus, fuit enim is Cæsar & fortis, & magnanimus. Celebinus Turcarum imperator candido ore fuit, in quo modice diffusus pallor erat; animi magnitudine, & bellica virtute, valde excelluit.

Pallidus color.

Qui vero pallidi, & colore turbati, vt ait Aristot. in Physiogn. timidi sunt, & ad passionem referuntur quæ fit in timore. Si ad aliquod animal referendum esset, ego ad chamæleonta referrem. pallidi enim est coloris, & turbati, & omnium animalium timidissimus. Plinius: Nullum animal pauidius existimatur, & ideo versicoloris est mutationis. Causam ex Aristotele petemus: Chamæleon omnium maxime inopia sanguinis riget: causa ad mores animæ eius referenda est, præ nimio namque metu multiformis efficitur. Metus enim re-

frigeratio per inopiam sanguinis caloriſque eſt. Alexander Aphrodiſeus cauſſam reddit, cur qui metuunt, pallidi efficiantur. ait enim. Sanguis in timore continuo fugit, & ſe ad loca penitiora confert cuſtodiæ gratia, cuius orbitate palleſcit facies, ipſe enim eſt, qui florem corpori largiri poteſt. In figura amari, Polemon pallidum, Adamantius ſubpallidum colorem tribuunt. Medici pallidum colorem phlegma arguere dicunt, & melancholiam, ex quibus fit timor. Solet & pallor amorem arguere. Ouidius.

Palleat omnis amans; color hic eſt aptus amanti.

Eraſiſtratus Medicus ex immodico pallore amorem deprehendit incluſum Antiochi medullis, cui ægritudine amatoria in lecto decumbenti, poſt ruborem ingens pallor in corpore diffundebatur. Pandeus ex nimio pallore Pſyches ardenti amore flagrare cognouit, & lenientibus verbis permulcebat, apud Apuleium. Color Græcis, ὠχρὸς, & ἐνωχρῷ eſt.

Subliuidus color.

Ad Alexandrum ſcribens Ariſtoteles, ait: Caue ab homine liuido flauo; quoniam deditus eſt ad vitia, & luxuriam. Polemon, & Adamantius hunc colorem ὑπόχλωρον videntur nominare, quaſi *ſubflauum*. Inquiunt enim: Subflauus color niſi ex aliqua ægritudine is fuerit, pauidæ admodum & peruerſæ naturæ indicia oſtendit. Idemque in figura fatui improbi, ſignificantes peruerſam eius naturam, huiuſmodi coloris meminêre. Sed oriri poſſet difficultas ex nominis χλωρᾷ ſignificatione, cum apud Græcos χλωρὸν *viride* ſignificet, & nulla facies hominibus viridis ſit, ſed flaua, vel pallida aut liuida, vt nos vertimus. Sed χλωρὸν non ſemper viride ſignificat, ſed ex flauo vireſcens, & ex viridi flaueſcens. eſt enim is color, vt Ariſtoteles libro De coloribus dicit, qui in maturis ſegetibus, vel ſterili loco natis viſitur, cum poſt viriditatem flaueſcant. Poteſt & & chloron ſignificare pallidum, vt Galenus apud Hippocratem

tem libro De ratione victus accepit, dicens cum colorem fieri ex flaua bili, cum aquoso excremento permista; quæ mistio non viridem colorem, sed ex flauo & nigro mistum designat, & apud eundem Prognosticorum 1. chloron declarat, non viride, sed flauum significare. Idem comprobat Cornelius Celsus, eadem verba Hippocratis interpretatus, qui flauum, non viridem interpretatur. Et Dioscorides optimum myrrhę colorem describens, ὑπόχλωρον vocat, id est, subflauum, non subuiridem, cum laudatissimæ myrrhæ color non sit subuiridis. Facit ad rem nostram Fauorinus, qui docet, eosdem esse χλωρούς, qui ὠχροὶ, id est, pallidi; & dictionem ὠχρὸς, ex dictione χλωρὸς deduci, transposita litera ω. & sublata λ. Libuit id admonuisse, ne istius dictionis ignoratione prognosticando falleremur, cum multos & doctissimos interpretes in eisdem allucinatos videamus. Ad rem ergo vt redeamus, Loxus ait, numquam se vidisse pallidum, qui non esset dolosus & malignus, Pallidus, siue liuidus color, omnium consensu inuidiæ nota est. Extat ad id Martialis epigramma.

Omnibus inuideas liuide, nemo tibi.

Inuidi enim pallentes, siue subcrocei, à passionis nota in animo inuidiæ notam demonstrant. Ouidius de Inuidiæ simulacro:

Pallor in ore sedet.

Auicenna: Plumbeus color frigiditatem, & humiditatem significat, cum pauca melancholia. Quando est albedo cum viriditate, albedo phlegma, viriditas sanguinem arguit, qui niger est, commistus phlegmati fit viridis, & eburneus, vnde significat phlegma, cum cholera rubra. Liuiditas & flauędo, signum est diminutę concoctionis; ob id homo liuidus & flauus est deditus vitiis, & immoderatus circa res gratas. Albertus: Vehementer albus cũ pallore, defectum virtutis & victoriã phlegmatis notat. Plinius ex Aristotele, plumbeum colorem breuis vitæ signum dicit. Plutarchus in Cæsaris vita ait: Cũ Cæsar habuisset Brutũ suspectum, ad amicos dixisse: Quid vobis videtur? Cassius mihi quidem non admodum probatur: nimis enim pallet. Iterumque delatis apud eum Antonio &

tonio & Dolabella, quasi res nouas machinarentur, dixisse fertur, se sibi haud magnopere à crassis istis crinitisq; metuere, sed à pallidis istis atque macilentis, Cassium & Brutum notans. C. Caligula colore fuit pallido; & fuit maxime timidus, & peruersæ naturæ. vnde nefaria eius consilia, malignitates & inuidiam notarunt historici (cum nobilissimo cuique veterum familiarum insignia ademerit) ceteraſque inuidiæ notans, quas demonstrauit. Hunc colorem Pisoni Cicero obiicit, seruilem vocans, & peruersæ naturę notam. Sallustius Catilinam exsangui colore fuisse dicit; qui ingenio tam peruerso fuit, vt infesta bella excitarit, cædibus, rapinis omnia miscuerit. Nam & patriæ excidium afferre cogitauit, & reliquis vitiis omnibus se inquinauit, libidine, auaritia; alienorum appetens, suorum vero prodigus. Attila inhumano luridoque pallore fuit, funesti sui seculi dira clades vrbium terrarumque portentuosus euastator, qui superbo & terrifico nomine, Dei flagellum appellari voluit, scilicet vt totius humani generis odium ab se in iratum Dei nomen auerteret, quasi non alio lictore opus foret quam ipso Attila, qui virgas, secures, & ignes validius exercere potuisset. Atroci pallore vipereisque oculis Actiolinus Patauinorum tyrannus fuit, humani generis portentum, horribilis sui seculi pestis, animi sæuitia Phalari, Dionysio atque Neroni anteferendus; ingenio impense impio, & numquam cædib. saturato: non tortorum, non carnificum manus, inferendis cruciatibus, expediendisque laqueis & securibus sufficiebant; viui homines in frusta lanionum cultris secabantur, alii ad palos deligati v oraci flamma torrebantur, alii per articulos momentaq; temporis ad longos cruciatus seruabantur. Sic nusquam remissa atrocis animi sæuitia; sed rediuina feritate debacchatus, supra triginta millia omnis generis, sexus, ætatisq; hominum teterrimo supplicio sustulit. Squallido, siue pallido liuidoque fuit colore Mahometes secundus ab expugnato Byzantio Turcarum Imperator, simulator maximus, atrox, immanis & crudelis. Selimus nonus Turcarum imperator Scythilo pallidoque vultu fuisse traditur, spirabatque lethum, nefas, & iram: patrem & fratres sustulit veneno. Franciscus Pactus,

ctius, qui in Iuliani Medici necem conspirauit, eumque lethali vulnere sauciauit, pallienti fuit ore, & ingenio liuido.

Mellinus color.

Qui mellei sunt coloris, frigidos censet Aristoteles in Physiognomonicis. Frigida autem difficulter mobilia sunt: mobilibus autem difficulter existentibus iisquæ iuxta corpus sunt, erunt vtique tardi. Hunc colorẽ Atistoteles μελίχλωρον vocat. Polemon & Adamantius: Mellinus color vocatus, meticulosum, epulonem, iracundum, & nugigerulum hominem demonstrat. Interim corrigatur Polemon, qui pro μελίχλωρον habet μελανόχροπα, ex Aristotele & dAamantio.

Ruffus color.

Qui corpus ruffo colore asperum habent, pernicioſi & variis moribus præditi viri argumenta testantur: Polemon. Sed Adamantius totum corpus dicit; & fraudulentum non pernicioſum dicit, à vulpium fortasse ingenio, quę ruffi coloris sunt. Idem in figura impudentis, eiusdem coloris meminere. Albertus: Rubicundus, non claræ rubedinis color, sed spissæ. omni tempore dolis studentem indicat. Æneas ruffo colore erat, & suæ patriæ proditor. Metion ruffus fuit, & vitioſus, pertinax, & crudelis in parentem; vt à Darete Phrygio proditum est.

Flammeus color.

Quibus color flammeus est, maniaci sunt; quia ea quæ sunt in corpore vehementer calefacta, flammeum colorem habent; qui autem extreme calefacti, maniaci vtique sunt, Aristoteles. Hic color Græcis φλογοειδὴς est. Polemon & Adamantiu: Color flammeus furioſos indicat. Albertus: Ignitus color cum lucentibus oculis, ad insaniam vergentem hominem notat. Cassandra ruffa fuit, id est, flammea, & oculis micantibus; & maniaca fuit; quia futurorum præscia.

Rubeus

Rubeus color.

Quibus color rubet, acuti. Aristoteles. Quoniam quæ secundum corpus sunt calefacta, erubescunt; quod signum est caliditatis, & subtilitatis spirituum. Galenus libro De arte medicinali, Signum calidæ temperaturæ rubeum colorem dicit. Auicenna: Rubens color multum sanguinem denotat, & caliditatem.

Candiruber color.

Color candiruber bonam indolem notat, quando in læui corpore hic color inest, Aristoteles. Diximus rubrum colorem calidam & sanguineam complexionem demonstrare; album vero frigidam & phlegmaticam; mistum ex vtroque colorem, optimam temperaturam. Galenus in Arte medicinali affirmat, Signum optimæ temperaturæ, id est, calidæ & humidæ, esse colorem commistum ex albo & rubro, & ab eo Auicenna. Idemque Aristoteles in idea ingenioſi monstrat candirubrum colorem optimum ingenium denotare. Polemon, & Adamantius: Color modice ad ruborem vergens, egregiam ingenii nobilitatem, in disciplinis capessendis promtitudinem, acremque virum diiudicant. Iidemque in figura ingenioſi, colorem candidum subrubrum, λευκὸν ὑπέρυθρον commendarunt. Albertus: Color medius inter album & rubrum, declinans ad brunum, si est clarus, boni ingeni & bonorum index. Alexander Magnus colore erat candido, sed candori rubor mistus vultum & pectus occupabat; cumque Apelles fulmen eum gestantem depinxisset, facie sordidum & fuscum pinxisse narrant: siquidem eius colorem non est imitatus. Vnde eius modestia, ad corporis voluptatẽ continentia, grauitas animiq; magnitudo, optimæ temperaturæ signũ erat. Erat enim tanta sudoris fragantia (vt in Aristoxenis Cõmentariis legit Plutarchus) vt interiores tunicę mirabili fragrantia cõplerentur. Cuius rei caussa erat corporis tẽperies, innato calore feruentis. Roseo illustriq; vultu fuit Totilas, maximusque

musq; in eo vigor animi, robur, pudor & pietas. Galeacius Vicecomes primus roseo & coruſco ore ſpectabilis fuit, & ſtaturæ dignitate, facundia, liberalitate, vitæq; ſplendore ſuæ ætatis principum famam obſcurauit; dux bello ſtrenuus & fortunatus habitus. Roſeo etiam colore Carolus Aurelianus Franciſci Regis filius fuit, qui item liberalitatis, ſplendoris & bellicæ virtutis ſpecimen retulit. Tui corporis color, ampliſsime Cardinalis, candidus eſt, & candori miſtus rubor; vnde etiam Alexandri Magni non imitandam animi magnitudinem, morum præſtantiam, & grauitatem, ad voluptates continentiam, facile quiuis coniiciet.

De labiis, Cap. 15.

LABIA mox à naſo incipiunt, vt Ariſtoteles Animalium libro habet, & ſunt caro permobilis, in extremitatibus ſuperioris & inferioris mandibulæ. Conſtant tenui & molli carne, oris, & dentium ceu æditui habentur. Auicenna: Labia oſtii vice adiuncta ori. Ob id prius de labiis agemus.

Craſſa labia.

Labia groſſa ſtultum demonſtrant. Ariſtoteles ad Alexandrum, Polemon in fine libri: Magna labia inſipientes oſtendunt. Conciliator: Qui magna labia habet, ſtultus & hebes eſt. Ex huiuſmodi labiis Labeones, & Labrones, & Chilones dicti fuerunt.

Aſini

Asini crassum labrum inferiori superimpendens hic spectandum apposuimus, vt neminem hominis labrum ad eius similitudinem delineatum lateat: simiæ vero cum humano require fol. 138.

Crassa labia, vbi superius vltra inferius eminet.

Quibus labia superius crassa sunt, & superius vltra inferius eminet, stulti iudicantur, à simili asinorum & simiarum specie. Asinis enim & simiis labra superiora magis eminentia sunt. Et in hoc à leonibus differunt, quia his gracilia sunt. Polemon in figura iniurioſi. Cui vero inferius labrum superiori prominet, fatuus suspensi iudicii, imbecillis, flagitiosus habetur, & ad asinorum naturam refertur. Et in fine libri: Quibus inferius labrum superiore maius fuerit, timidos censebis. Vnde textus hi omnes corrigendi.

Vt

Vt humani oris cum leonino similitudinem, præsertim quoad labrorum exilitatem, exactius contempleris, vtriusque iconem hic denuo proposuimus: Mollis vero canis labra ad eum quoque modum conformata quære fol. 125.

Exilia labia in ore magno, vt superiora inferioribus superponantur, eademque iuxta angulos laxa.

Labia tenuia in ore magno, ita vt partes superiores inferioribus superiniectæ sint, eademque laxa iuxta labiorum angulos, animi magnitudinem significant; cum in leonibus eiusmodi habeantur; Aristoteles. Idem etiam vtique quis in magnis & robustis canibus spectabit. Polemon, Labia mollia, vt inferiora superioribus subdantur, magnanimitatem & virilitatem notant: nam huiusmodi labia in leonibus videre est. Adamantius aliter, & melius: Labia in ore maiori tenuia, iuxta angulos relaxata, vt inferioribus adiiciantur superiora, magna-

nimitatem & fortitudinem significabunt: leonina enim hæc sunt. Cuius textus ex Aristotele corrigendus, nã συγχειλίαι nõ ἀχειλία legendum; sunt enim labiorum anguli χαλαροὶ, non χῶρα. Conciliator eadem ex Alberto. Sed ad exempla fortitudinis etiam canis adducitur, non vulgaris, sed venaticus, vel mastinus. Canes à Caribus Marti immolari, Appollodorus & alii scripsere, Arnobio referente, propter eius audaciam. Lacedæmonii eos Marti Euyalo mactabant, vt Pausanias in Laconicis meminit. Lacones enim ephœbos, scribit, cum pugnam essent inituri, Marti canem immolasse, Deo scilicet validissimo victimam validissimam inter cicures dicare se arbitrantes.

Hic denuo æluri, & hominis figura exhibetur, vt exilia labia in paruo ore contempleris.

Exilia labia in ore paruo.

Si autem in paruo ore gracilia labia extiterint, timiditatem, impotentiam, & dolos demonstrabunt. Adamantius dicit, Impotentẽ & valde dolosum: nisi corrigẽdus sit Polemo-

nis

nis textus: nam vbi δειλὸς, ex Adamantio δεινὸς reponendum. Ego ad æluros referrem, quibus exilia labia in paruo ore sunt, & timidæ sunt, & impotentes, & dolosæ, vel ad mulieres.

Suillus & humanus vultus ad amussim delineatus conspicitur, vt gracilia labia ad caninos dentes tumentia commonstret.

Gracilia labia, dura, iuxta caninos dentes tumentia.

Quibus labia gracilia, dura, & iuxta caninos dentes tumentia, ignobiles sunt, & ad sues referuntur. Vbi Aristotelicus Græcus textus corrigendus est, nam pro ἀγλυεῖς, habet εὐγλυεῖς, contrarium Suessanus, vt Aristotelis textum accommodaret, magis eum corrumpit. nam non *ignobiles*, sed *multigenos* vertit, vt sues. Conciliator eadem.

Tumens gingiua in ſuperiori labio, in canino rictu, eademque in humano præſenti icone proponitur.

Labia ſuprema, & gingiua prominentes.

Qui ſuperius labrum, gingiuasque prominentes habent, ad conuicia & male dicendum proni ſunt, & referuntur ad Canes. Ariſtoteles. Idemque in figura iniurioſi, ſuperius labrum ſublime tribuit. Ab eo Polemon & Adamantius: Quibus canini dentes labia attollunt, peſsimorum morum ſunt, iniurii, adclamatores, & mordaces, & canes vt ore, ſic ingenio referunt. Aquo etiam Polemon in eadem figura tribuit ei ſuperius labrum ſublime. Vnde male putat Geſnerus Polemonis & Adamantii dicta Ariſtotelico ſigno referri. Corrigendus eſt Polemonis textus: nam vbi Ariſtoteles in figura iniurioſi labiorum meminit, infert, παρειαὶ τῷ εἴδει θρασυτεῖς, id eſt, *aſpectu temerario*: ſed Polemon, παρειαὶ κάτω, θρασυτεῖς id eſt,

est. *inferius propendentia*, satis, vt mihi videtur, peruerse, nam iurioso potius præceps vultus conuenit, quam superius labrum inferiori propendens, quippe qui moribus eius multo aptus est; & canes, quibus Aristoteles confert, huiusce modi labia non habent. Gracilia labia superius aliquantum eleuata, verbosum, accusatorem, & inuidum testantur. Phocylides Poëta mulieres, alias ex aliis animalibus natas fingit, pro ingeniorum diuersitate, & inter ceteras ex cane natam, difficilis & asperi ingenii mulierem dixit.

Prominens superius labrum.

Quibus inferiori labio superius labrum superadducitur, prudentiores sunt. Adamantius; in Polemone deest. Si ad feras referre licet, ego ad alcem referrem, Solinus ex Plinio de huiusmodi fera: Alces adeo propenso labro superiore sunt, vt nisi recedens in posteriora vestigia, pasci non queãt. Pausanias sagacissimum animal esse dicit, & hominis odore per longinquum interuallum percepto, in foueas & profundissimos specus sese abdere. Æsopus tumenti & prominulo labro fuisse scribitur, qui prudentia multos mortales antecelluit.

Prominens inferius labrum.

Quibus inferius labrum magis prominebit, non ferè malum; quamquam plerumque vanitates & crassas cogitationes significabit. Polemon, & Adamantius. Inferius labrum foris excedens non animi malitiam, sed impudentiam (ego *imprudentiam*) & simplicitatem denotat, Albertus, sed ex Loxo infert, tale labrum in paruo ore, laudis & honoris studium significare.

Tumentia labia ad incisorios dentes.

In fine libri, Polemon, etsi mendosus sit textus, dicit. Labia ad incisorios dentes tumentia, cinædos ostendunt.

Tumentia labia inferiora ad caninos dentes.

Tumens labium inferius ad caninos dentes, veneno

plenos ostendit: Polemon eodem loco, fortasse quod in viperis aliisve serpentibus hoc ita se habeat.

Labia vultum deformantia.

Non omittendum duximus, quod Albertus ex Loxo adducit: Cuius labia truces vultus exagitant, insaniam & stultitiam indicabunt, quod ego in plerisque animaduerti.

Labia inferiora pendentia.

Labia cum soluta ab ore dependent, ex humore superabundanti inordinato euenire, & inertiam significare, Albertus asseuerat. hæc enim in bobus, asinis, & senescentib. equis videre licet.

Labia pilosa.

Labia pilosa luxurioso tribuit Polemon: sed Aristoteles in eadem figura non *labia*, sed *pilosus* dicit.

De ore, Cap. 16.

OS ab Aristotele Animalium libro intra maxillas & labia describitur, cuius partes sunt palatum, & fauces. Apuleius ait os esse animi vestibulum, orationis ianuam, & cogitationis comitium.

Ad

Ad virile os magnum demonstrandum, leonis figuram & humanam hic denuo duximus repetendam, ne quid exemplo eguisse videretur.

Magnum os.

Qui latum os habet, est bellicosus & audax. Aristoteles ad Alexandrum. Sed Polemon & Adamantius: Magnum os viros decet, quasi viriles ostendat. Albertus: Magnum os viris & virilibus feminis conuenit.

Paruum os.

Pusillum os effeminatum ostendit: Polemon & Adamantius, quod tale feminas deceat. Albertus tam feminis quam effeminatis viris tribuit. Helenam pusillo ore fuisse, memorat Dares Phrygius.

Paruum os exterius protensum.

Os paruum prominens, insidiarum & reprobitatis nota; Polemon & Adamantius. ego ad vulpes & serpentes referrem.

Exsertum os.

Exsertum os siue prominens, dementiam, stultiloquium,

& *aduentiam* notat, Adamantius. Sed textus Polemonis hiulcus est, & non admittendus. Albertus: Nimia prominentia stultitiam, loquacitatem, & audaciam ostendit. Vrso exsertum est & oblongum os, ex Oppiano, instar ferme suilli, labia crassa; ob id dentibus retia non lacerat, ex Plutarcho. ferocis, dementis & voracis naturæ est. Ouidius:

Quid nisi pondus iners, stolidæque ferocia mentis?

Crassum & protensum suillum os effinximus. vt humanum similiter efformatum oculis subiceretur.

Valde exsertum os, & labia crassa & rotunda.

Quibus os protenditur, labiaque sunt præpinguidiora, rotunda, & extrinsecus inuersa, moribus & operibus sunt suilli; Polemon & Adamantius. Ab his Albertus; Protensum os, rotundum, retortum in crassis labiis, ac si repandum sit, immundum, voracem, stultum, & forte epilepticum futurum demonstrat.

Humile

Humile os.

Humile os timiditatis & mutabilitatis est signum, Adamantius. Sed hic Polemonis textus lacunosus est, & ex Adamantio restituendus.

Medium inter exsertum & humile os.

Ob id neque exsertum, neque depressum lauda, Adamantius innuens laudabile esse, quod neque exsertum, depressumque fuerit. Albertus: Optima oris forma, quæ non nimis humilis: Oris enim & labiorum humilitas, timidorum est & malignorum.

Arietis os diductum, & humanum adduximus, quum quæ magis huc quadraret, statuere certo nequissemus.

Os valde dissectum.

Vasta oris dissectio, stolidissimi, crudi, & impii homi-

nis notas præbet. Talia namque sunt arietum ora. Polemon. Manducones Adamantius, & insipientes dicit, & ad canes refert. Albertus: Cũ os vltra modũ dilatatur, vt diductum & resciſſum videatur, immitem, impium, bellicosum, & voracem notat. Sed à Polemone marinis beluis, & monstris eiusmodi assignatur. Polemon & Adamantius in figura fatui improbi, tribuunt ei os garrulum, & apertum, vt bifida facies videatur. Ego potius ad lupos quam ad canes referrem. nam os valde dissectum habent, & ingluuies est luporum propria. Sed carniuora animalia amplo sunt rictu oris omnia. Lupus piscis uastum habet os, & gulæ est deditus, vt natura ei tale ad optime vorandum dedisse videatur. Lamia piscis largo est oris hiatu; idemq; est voracissimus, & anthropophagus, vt integra mortuorum cadauera voret. ab hac insigni ingluuie ab Oppiano δυσάχτεα χάσματα dicuntur. Piscatrici ranæ os amplum est & latum, ad ingenium eius moresque peracommodatum; eminentia sub oculis cornicula turbato limo exserit, vt assultantes pisciculos ad se pertrahat, donec tam prope eos allicit vt assilire in ipsos possit. Troglodyticis bouibus (vt qui luporum instar carniuori sunt) omnibus rictus vsque ad aures dehiscit, ex Plinio; & Ælianus omne genus animalium ab eis inuadi dixit. Tali ore villicus meus præditus est, & simul stoliditate & canina ingluuie.

Apertum os.

Apertum os stultitiæ signum dicerem; & ad apparentem decentiam referrem. Plerique apud nos sunt hianti ore, stantes & incedentes; & insipientes, & stupidi sunt. Aristophanes κεχνιότες, id est, ore hiantes, pro stultis accepit.

Cauum os.

Cauum os, veluti infossum, inuidentiæ, scelerositatis, & intemperantiæ nota est; Polemon & Adamantius, sed prioris textus, vt sæpissime accidit, corruptus est. Albertus ex Aristotele

tele (vt ipse refert) Cauum os libidinosorum est, sed intelligendum est, os cauum esse, si pars illa, quæ inter nasum & mentum interiacet, caua sit, cuiusmodi Socrati adscribunt.

De Dentibus, Cap. 17.

DENTES, statim cum os aperitur, videntur. Plinius, Homini continuati dentes, lati, & acuti, & qui eos discriminant, canini. Sunt dentes rari, densi, nonnullis breues, parui, & recto ordine dispositi. Dentes, qui vtrimque quaterni anteriores existunt, *incisorios*, siue *secantes* vocamus; qui vtrimque duo ab his positi visuntur, *canini* dicuntur; *molares* vero ab vtraque parte quini in ordinem digeruntur.

Sinistræ tabellæ pars in superiore maxilla dentes raros & infirmos ostendit, in inferiori vero magnos, firmos, & spissos.

Rari dentes.

Facile ex iis vitæ diuturnitatem & breuitatem diiudicare possumus, cum ex cerebro ortum habeant. Aristoteles in Problematibus, dentibus vitæ inesse præsagia credidit: nam quibus rariores fuerint, haud ita diu viuere opinatur.

In-

Indicium hoc esse os capitis, cerebrum ob id inualidum, quia minus sit respirationibus opportunum, itaq; celeriter putret, vt quod sua natura humidum sit. nam & cætera quum non mouentur neque exhalant, facile corrumpuntur; quo etiam fit, vt homo capite piloso sit maxime, & mas, quam femina diutius viuat, futurarum sui capitis beficio, ex quo rariores, exigui, & minus fortes dentes proueniunt; & eo minus virtutis spermaticæ vis, & cerebri robur minuitur, ex quo totius corporis debilitas sequitur, & ob id breuior vita. Plinius ex Aristotele, breuis vitæ raros dentes indices esse dicit. Rhases: Cuius dentes rari, debiles; minuti, eius totum corpus est debile. Eadem Conciliator: Cæsar etsi raros habuit dentes, vt Suetonius scribit, erant tamen validi & firmi: fuit enim interemptus anno ætatis suæ LVII. Augustus etiam etsi raros, scabros & exiguos; fortes tamen dentes habuit; & periit anno ætatis suæ LXXVI.

Magni firmi, & spissi dentes.

Contra vero ex prædictis, qui dentium ordine præditus fuerit numerosiore, diuturnioris erit vitæ, virorum exemplo, quibus plures sunt quam feminis; quod ipsum & in cæteris conspicitur. Scotus: Dentes fortes & spissi hominem longæ vitæ notant, comedonem, audacem & fortem, vt est equus. Herculem fuisse triplici dentium serie Ionis Chii proditum monumentis est.

Continuati dentes.

Qui continuatos habent dentes, non aliter morati sunt, quam pecudes, dorcades, & capræ. Plinius. Hyænæ nullis gingiuis, dente continuo. Refert Plutarchus, Pyrrho Epirotæ vnicum os fuisse dentium vice, lineis modo in superficie depictum distinctumque.

A dextra vero præcedentis tabellæ, in superiore dentium classe caninos dentes longos, exsertosque in inferiore acutos, & rectos habes.

Canini

Canini dentes, longi, exſerti, & firmi.

Cuius dentes canini longi, exſerti, & firmi; guloſus, inſatiabilis, & malus eſt; Rhaſes. Conciliator ab eo: Dentes longi, firmi, ad exterius ſe porrigentes, guloſos & inſatiabiles notant, relatos ad ſues & canes. Ariſtoteles hippotamo, apro, & equo exſertos dentes eſſe dicit, id eſt, extra os ſe porrigentes.

Longi, acuti, & fortes dentes

Cuius dentes acuti, longi, rari, & fortes, in opere ſignificant hominem inuidum, impium, guloſum audacem, falſum, infidelem, & ſuſpicioſum; Scotus. Ad ſerpentes ego referrem. Portentoſis dentibus fuit Chriſtiernus Daciæ Rex, horridaque barba; ſed mortalium immaniſsimus, & nefaria crudelitate infamis.

Acuti, & recti dentes.

Omne animal habens acutos & rectos dentes, eſt magnæ iræ, & carniuorum, vt leo, canis, & vrſus: contra homo, & equus. Scotus.

Mixti dentes.

Mixti dentes, (id eſt, vbi dentium ordo non ſeruatur) qui quidem alii ſtricti, alii lati, quidam rari, alii ſpiſsi ſunt, demonſtrant ſagacem hominem, ingenioſum, audacem, inuidum, facile ad vtrumque conuertibilem.

De lingua, Cap. 18.

QVÆ in ipſo ore ſunt poſt dentes, lingua eſt, ea ad loquelæ vſum vtimur. vinculum eſt illi frænum, quod ſi moderato ordine conſtitutum fuerit, vniuerſę eius actiones optimæ ſunt, cum ipſi facultas intercipitur, eæ facile læduntur. Ipſa lata, anguſta, & mediæ magnitudinis eſt. ſilatior eſt, dum oris meatum

tum plus nimio repletum reddit, tardum ac inarticulatum sermonem causabitur; si angusta, cum non satis dentibus inniti queat, vitiatum proferet eloquium; media eius forma, dictarum passionum expers, optima habetur.

Blæsi, balbi, & lingua hæsitantes.

Blæsitas est, cum literam quandam exprimere non possumus, eamque non quamlibet, sed certam; Balbuties vero, literam prætermittere, vel syllabam; Hæsitatio, alteram alteri syllabam iungere propere non posse: quæ quidem omnia imbecillitate eueniunt. lingua enim submini strare intelligentiæ non potest. Pueri, vt manibus pedibusue minus valentes, sic linguæ parum compotes, & more brutorum animalium vociferantur; sic senes & vinolenti. Accidit etiam balbuties, cum impetus dicendi præruit anteceditque facultatem eorum, vtpote cum animus visa sequatur, cum membra voci accommodata tardiora habeant: sic enim lingua hæsitant, qui melancholico habitu constant; & propere imaginationem sequi, non nisi melancholicum est. Potest enim esse, vt calor efficiat vt procaciores sint, vtique offendendo adhærent quasi in salebris, quomodo affici iratos homines nouimus, incenduntur enim, incitantur, anhelitum capiunt qui spiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore hæc accidunt. Hæc Aristoteles in Problematis. Neoptolemus fuit blæsus, & magnus bellator, si Dareti credimus. Alcibiades etiam blæsus lingua, & maximis fuit viribus, corporis & animi. Scotus ait: Cuius lingua balbutit, horribilis, iracundus, ab ira conuertibilis. Ob id Conciliator: Lingua ante dictionis prolationem, repetens sæpius principium, denotat melancholicum.

Subtilis lingua.

Subtilis lingua sagacem hominem, ingeniosum, fallacem, & insidiosum notat. Scotus. Ego ad serpentes referrem.

Velox

Velox lingua.

Velocis motus lingua, cum repentina verborum corruptione, stultum, impetuosum, & iracundum notat. Conciliator.

Tarda lingua.

Lingua immobilis, velut lapis, pigrum notat: Conciliator.

De anhelitu, Cap. 19.

DIXIMVS de ore & eius partibus; nunc de iis quę ex eo exeunt, scilicet anhelitu, risu, voce, & loquela: & prius dē anhelitu, quia is prior, quam vox. Dicit Auerroes in suis Colliget: Aliqui medici anhelitum facile cordis complexionem indicare posse inquiunt, sc. calidam, frigidam, humidam, & siccam; & ex cordis complexione fieri alterationem virtutum animæ: nam si excedit in calido, fortitudinem & animositatem promittit; si in frigido, pusillanimitatem & imbecillitatem; si vero temperata fuerit, temperatas virtutes.

Fortis, velox, & spissus anhelitus.

Anhelitus fortis, velox, & spissus, caloris excessum in cordis complexione ostendit, dummodo vię per quas egrediuntur, minime angustæ sint, scilicet pectus & pulmo. Hæc enim membra, etsi cor caliditate non excedat, pro cordis nimia refrigeratione, viarum angustia, velociori spisioriq; anhelitus reciprocatione vtentur. Sed in calida cōplexione id raro accidit; vnde latas vias habere oportet, scilicet pulmonē, & pectus. Polemon & Adamantius. Quando autem quis ex profundo & vehementer respirat, rusticitatem & ebrietatem arguit; ideo multus anhelitus fortem ostendit, Michael Scotus: Animal multi flatus, multę fortitudinis & potus erit. Albertus: Anhelitus frequens, & velox, & calidus, cordis caloremarguit.

Fortis, velox, spissus anhelitus, & corpus & pectus magnum.

Si

Si cum prædicto anhelitu pectoris & corporis concurrat macies, erit cordis complexio calida & ficca. Iccirco huiusmodi viri iracundi & tarde sedabiles erunt. Irascuntur enim cito, quia calida cordis complexio; sedantur tarde, quia ficca. Polemon & Adamantius in figura amari, tribuunt ei loquelam & anhelitum vehementem.

Paruus, rarus, & tardus, & anhelitus.

Hæc signa sunt prædictis oppósita; vnde signa sunt frigidæ cordis complexionis, & timiditatem arguunt. Polemon in figura timidi, tribuit ei debilem respirationem. Adamantius vero indiscretam, siue tumultuosam, vel raram. Albertus: Contraria prædictis contrariam innuunt significationem, scilicet frigiditatem.

Paruus, rarus, & tardus anhelitus, & pectus paruum & glabrum.

Si cum prædicto anhelitu pectoris paruitas & glabrities simul erit, hi erunt in vltima timiditate, & ipsorum iuuentus assimilatur senectuti, & senectus morti.

Temperatus anhelitus.

Valde temperatus anhelitus temperatam cordis complexionem innuit, & pectus mediocre inter magnitudinem & paruitatem, & carnem nec macilentam, nec pinguem: isque anhelitus reperitur in his, qui in temperatis climatibus nascuntur. Polemon & Adamantius: Spiritus facilis, segniter, & sine strepitu progrediens, bonam hominis mentem ostendit. Vbi notandum in Polemonis textu temporum iniuria literas aliquas excidisse, ait enim ἴον, Adamantius vero λεῖον.

Anhelitus constans.

In figura fortis, Polemon & Adamantius tribuunt ei anhelitum constantem.

Faci-

Facilis, & sine strepitu spiritus.

Spiritus ita facilis vt homini qui halitu careat, similis videatur, cogitationum plenum arguit. Quales autem cogitationes fuerint, ex oculis disces. Semper enim de iis nos cogitamus: ad quæ corporis complexione, trahimur; ea vero oculi demonstrant. Vt luxurioſi adamores; auari ad lucra, studioſi ad scientias. Polemon & Adamantius.

Anhelitus tamquam cursu defatigati.

Quicumque ita anhelant, quemad modum ii qui cursum aliquem confecerunt; consilio carent, & omnia, quæ faciunt, propalant. Polemon & Adamantius.

Altus, densus, & facilis spiritus.

Qui alte respirant, & densum anhelitum & agilem simul è naribus efflant, pauori & mœrori dediti sunt; & si alia cum his signis concurrant, effeminati sunt, & cinædi. Idem.

De suspiriis, Cap. 20.

EST suspiratio anhelationis species. Suspiratio signum semper habetur amoris, vel angoris, scilicet angustiæ cordis: qui enim anguntur, animum totum ad rem quæ dolori est, conuertunt. Itaque animus ad id conuersus quo sollicitatur, sui officii obliuiscitur. Cor igitur cum per intentionem pectoris aërem non capiat, quo ventilari refrigerarique possit, nè stranguletur, animam ad desertum officium reuocat; & vt copiam frigidi aëris capiat, quod vices minutæ crebræque spirandi essent facturæ, vna ampliori respiratione subministrat.

Suspiratio.

Est suspiratio vulgare amoris signum, vt diximus. Noctercа apud Apuleium sui priuigni amore flagrans, legitur in-

er amoris signa suspirio cruciari. Pan apud eundem Psychem amore captam ex assiduo suspiratu coniicit. Horatius:

Amantes languor, & silentium arguit, à latere petitus imo spiritus.

Inuitus suspirans & illachrimans, frequentans in te visum, & qui cum eum respicis, terretur & erubescit.

Cum videris hominem qui frequenter oculos in te defigit, & respicis eum, terretur, & ex hoc erubescit, & maxime si inuitus suspirat, & lachrimæ apparent in oculis eius, hic diligit & timet te; si vero contrarium fecerit, inuidus erit & contemnit te. Aristoteles ad Alexandrum.

Suspirantes cum capitis agitatione

Si quis suspirat simul cum capitis agitatione; patratarum vel dictarum rerum memor, pœnitentia premitur. Polemon & Adamantius. Sed prior non *dictarum*, sed *visarum* dicit.

Suspirantes cum capitis agitatione fixis oculis.

Si autem id fiat oculis respicientibus, latagit, vt patrata vel dicta mala potius consilio vitet, quam pœniteat. Polemon & Adamantius.

Oscedo.

Legitur apud Gellium: Cum quidam in iure staret, & clare nimis, & sonore oscitasset: tamquam illud indicium vagi animi foret & hallucinantis, & fluxæ & apertæ securitatis; cum deieraſſet inuitissimum sese & repugnantem vinctum teneri eo vitio, quod oscedo appellatur, notæ iam destinatæ exemtum esse.

De risu, Cap. 12.

NOS hic dereliquit Græcorum doctrina; at ne vacuus locus relinqueretur, quę è Latinis, & nostris experiẽtiis emendicauimus, huc adferenda duximus. Possumus etiam non quo-

quam

quam alio melius quam è risu, animi sapientiã & ineptiam diiudicare. Hippocrates libro De hominis structura ait, esse viros, qui semper rideant, & qui tristentur; & huius rei causſam ex elementis esse. Qui autem puri sanguis sunt, vsquequaque rident, & aspectu & corpore floridi, nec non perspicui coloris sunt. Homerus id ex caloris copia profluere, iudicare videtur, vbi γέλωτα ἄσβεστον id est, *inextinguibilem risum* dicit; & Grammatici γέλως deduci tradunt, ab ἕλη, siue ἑάλη, id est, calore. Physici dicunt (quod credit etiam Lactantius) lætitiæ affectum esse in splene, intemperantiamque ridendi ex lienis magnitudine constare: vnde homini ex nimio liberaliorique cachinno doleant intestina, adeo vt cogatur impositis ad sinistrum latus manibus coercêre exultantem dolorem. Alexander Aprodiseus: Lien non proprie ac per se, sed ex accidenti risus causſa censendus est. Quamdiu enim est sanus, omnino fęculentum & melancholicum succum ex iecinore trahit; atque ita dum sanguis purus & defæcatus totum corpus cerebrumque peruadit, naturam simul & animam, non aliter quam vinum oblectat & exhilarat, vnde risus excitatur *Me* (inquit Cæsar apud Tullium) *non pudet nescire, quo pacto risus concitetur, vbi sit, quomodo existat, atque ita repente erumpat, vt eum cupientes tenere, nequeamus; quæ neipsi quidem illi sciunt, qui se scire pollicentur:* Ad hoc facit illud Persianum:

Petulanti splene cachinno.

Sed hæc videat Democritus:

Multus risus:

Prouerbio iactari splet: *Risus abundat in ore stultorum.* Et Catullus ad Egnatium ait:

Risu inepto res ineptior nulla est.

Idem apud Plutarchum admonitum est, & Isocratem, risum incontinentem esse dementis indicium, vt qui ridet cũ cachinno, insipientiam & intellectus carentiam ostendat. Ob id

Seneca. Sit risus citra cachinnum; est enim cachinnabilis risus solutus & spatiosus, qualis interdum latissime effunditur. Democritus semper in vita risit; visebatur in Gymnasiis olim Athenis effigies Democriti labris apertis. Michaël Scotus ait, homines risibiles esse simplices, vanos, instabiles, cito credentes, non secretos: & crassæ Minervæ. Insipiens risus dementis est, ab insipientis Aiacis dicta parœmia, Αἴαντος γέλως, id est, *risus Aiacis*; & de hominibus insipienter ridentibus dicitur. Aiax enim furore vexatus ob Vlyxem in armorum iudicium sibi antepositum, insectabatur armenta, credens esse Græcos, & duos maximos arietes flagellando cædebat, clamans se occidere Agamemnonem & Menelaum. Democritus à risus petulantia, cognomento *gelasinus* est insignis

Risus altus.

Qui ridet alta voce, inverecundus est, Rhases. Ab eo Conciliator. C. Cæsar, vt Suetonius refert, indecenti risu fuit.

Risus cum tussi.

Qui cum tussi & respirandi difficultate ridet, inverecundus est & tyrannus. Rhases, eadem Conciliator. Qui ridens tussim excitat, aut caput contorquet, hominem significat varium, inuidum, cito credentem, ad vtramque conuertibilem.

Quando in risu bucca distorquetur cum irrisione.

Cuius bucca ridendo distorquetur, cum alterius derisione, hominem notat arrogantem, falsum, tenacem, iracundum, mendacem & proditorem. Scotus.

Risibilis bucca.

Labia blanda, parumper ridentia, si lætis vultibus contingant, libidinosum arguunt. Albertus. Apud me autem risibilis bucca sæpe malum animum ostendit, mendacem, peruersa cogitantem, simulatorem, & malitiosum, vt ei minime sit fiden-

fidendum. Risum in oculis & ore, summe malum deprehendi. Claudianus ad id:

-- & blando fraudem prætexere risu.

Hic risus feminarum est. Apuleius Venerem dulciter subridentem depinxit. Hinc præceptum illud eroticon:

Sint modici risus, paruæque vtrimque lacunæ.

Paucus risus.

Qui parce aut dure rident, his contrarii sunt. Aristoteles ad Alexandrum de baiuli electione, ait: Ne sit verbosus, nec multi risus. Rhases: Qui non multum ridet, hic benignus est, omnibus conueniens, & in rebus sollicitus. Conciliator ab eo: Qui sufficienter ridet, benignus est, amicabilis naturæ, & sollicitus: idque apparenti decentiæ refert. Scotus: Stabiles, sagaces; rari intellectus, faciles, & laborioſi, pauci sunt risus. Temperantia omnib. placet hominibus, profunda enim perscrutatio, & cogitatio risum non admitit. Isocrates risum incontinentem dementis indicium dixit; scribiturq; ab eo Platonem tanta in moribus verecundia, & in vultu modestia fuisse, vt ne semel quidem effuse risisse conspectus sit. Anaxagoras Clazomenius numquam risisse fertur, immo ne risus quidem vestigium omnino protuliſſe. Heraclitus, quæ sunt in hominum vita, fletu prosequebatur omnia. Philippus Iunior tam seueri animi fuit, vt nullo vtique commento, nulliſque rationibus ad risum sollicitari potuerit; quod est maximum seueritatis exemplum; qui etiam cum patrem aspiceret ludis secularibus petulantius cachinnantem, auerso eum vultu notauit, vt Eutropius in Romana historia scripsit. M. Crassus ob seueriorem frontem & mores austeriores semel in vita risisse dicitur; ob id dictus ἀγέλαστος, ex Lucilio. Pauci risus est Horatius de Mariis, Tigrinus, Romanus, vir sagacitate, claritate intellectus, doctrina & morum præstantia tota vrbe insignis. Paucus est & fere nullus seriis in rebus, Illustrisime Cardinalis, risus tuus, ludibundis vero in rebus, quatenus morum tuorum

iucunditas seuerioris frontis rugas delet, lætus, paucus, & breuis.

De voce. Cap. 22.

DIXIMVS de anhelitu; nunc de voce. Hippocrates libro De structura hominis, vocem à spiritu procedere ait, & articulatæ vocis tres esse species, grauem, acutam, & mediam. Ex sono mores facile conijcere possumus, siquidem (vt Polemon & Adamantius inquiunt) quicunque alicui animalium similem vocẽ ediderint, ad illius naturam eorum mores referẽdi sunt: nam cernere est quosdam suillæ voci, simiarum, asinorum, equorum, pecudum, aliorumque animalium generi simile quiddam sonare. Quod ab eo etiam Albertus refert. Ad summum, in voce mediocritas consideranda est; nam semper bona: excessus vero semper malus. Diogenes semper se mirari dicebat, cur, cum ollam quidem & operculam non sine tactu & tinnitu emamus, solo in homine emendo aspectu contenti simus.

Grauis vox.

Cum plures sint vocum differentiæ, nos à primis elementis earum incipiemus, videlicet graui & acuto: nam intendendo voces in acutum abeunt, relaxando in grauitatem. Aristoteles in Physiognomonicis. Grauis vox fortes demonstrat. animalia quidem fortia grauem vocem habent, vt leo, taurus, canis molossus, & gallus, qui grauiter vociferant: nam & fortia, & grauis vocis sunt. Lucanus de graui leonis voce:

-- & vasto graue murmur hiatu
Infremuit.

Aristoteles libro Moralium Nicomachicorum ait, magnanimo vocem esse grauem, locutionem stabilem, & grauis motus. Sed Animalium libro tauri vocem acutiorem esse quam vaccæ dixit; sed illam comparatione aliorum animalium

grauem

grauem nos dicere, non vaccę. cui opinioni fortaſſe occurrens, ſtatim poſt iam dicta ſubdit: Verum præſtiterit fortaſsis; nam ex acumine & grauitate vocis timidum animal aut forte iudicare; ſed validam vocem fortitudinis, remiſſam vero, & infirmam timiditatis ſignum eſſe. Sed quod in mucronem faſtigiatum eſt, momento penettat; quod vero retuſius, cum mora & ſegniter: ſic acuta vox auditum fodicat, grauis obtundit; euenit vtrumque celeris, & grauis motus ratione. Apuleius in Floridis, taurorum grauem mugitum dixit, leonis indignati fremores. Viri robuſti qui ſpiritu valent, multum aëris incitare queunt; quod cum multum ſit tarde mouetur, vocemque efficit grauiorem. Grauis vox viri eſt, & viri Græcis βαρύφωνοι dicuntur; vt acutam mulierum vocem diximus. Galenus grauem vocem faucium latitudinem ſequi dixit; latitudinem vero caliditatem: calidi enim eſt relaxare. cannæ pulmonis, relaxatio grauitatem vocis producit; & qui calidi complexione ſunt, fortes ſunt. Aphrodiſeus in Problematis ait, grauem vocem ex caliditate prouenire: nam canalis reſpirationis, quæ aſpera arteria nominata eſt, pro ſua laxitate vocem extringit grauiorem: nam meatus diducere & amplificare vnius caloris intereſt. Sed Ariſtoteles in problematis ait, grauem vocem oriri, cum aër tarde incitatur. Vitruuius ait, ad extremos Septemtriones ſub cæli cardine grauiores voces incolas obtinere, ſpiritibus vocum humore oppletis.

Grauis & intenſa vox.

Vox grauis & intenſa fortem notat, ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Polemon & Adamantius in figura fortis viri, tribuunt ei vocem ſæuam, intenſam, & magnam. Ariſtoteles in Problematis ait, natura calidos magnam vocem emittere ſolere, quod multum in his aërem, feruidumque eſſe nececeſſe ſit; vis enim caloris facile ad ſe, & ſpiritum trahit, & aërem, eoque amplius id agit, quo amplior eſt. Vox enim magna tunc oritur, cũ aëris multũ agitatur. Galenus: Magnitudo & paruitas vocis non ex caliditate ſemper fit, neq; præcipue, ſed per accidens. Nã libro De technis, magnę vocis cauſam ampli-

amplitudinem aſperæ arteriæ eſſe ait. Diomedes Græcus (vt ex hiſtoria Daretis Phrygii habetur) fuit clamoſus, id eſt, magnæ vocis, fuit in bello accerrimus pugnator, impatiens, audax, & crebro calidus.

Grauis, & magna vox.

Qui vocem habent grauem & magnam, conuiciatores ſunt, & referuntur ad aſinos. Ego non conuiciatorem, ſed potius aptiores ad ferendum iniurias, quam alteri inferre. Græcis ὑβριςαὶ dicunt, vel *ſine diſcretione*, quod non magis vni quam alteri iniurias afferant, & impetant, & obuiis in via cedere neſciant. Grauiſsima & abſona voce rudit aſinus. De eius voce ita fabulantur Græci: Iupiter gigantibus bello indicto, ad eos oppugnandos omnes deos conuocauit, veniſſe Liberum, Silenos, Satyrosque aſinis vectos, qui cum non longe ab hoſtibus abeſſent, dicuntur pertimuiſſe aſellos, & ita per ſe quemque magnum clamorem edidiſſe, vt gigantes in fugam ſe coniecerint: & hanc ob cauſſam decretum, vt inter ſidera collocarentur. Herodotus: Rudentes aſini perturbant Scytharum equos, cum enim Scythæ Perſas adorirentur, eorum equi, audita aſini voce, conſternabantur. Onocrotalus auis eſt, dicta à ſoni abſurditate, aſini vocem referens, turpis, rudens, & imperita. Abſonus in cantu & voce fuit Selimus Solimani filius, diſciplinarum ignarus, mulieroſus, qui inter vina, catamitos, & ſcortorum cohortes expirauit.

Grauis, magna, & perplexa vox.

Quicumque grauem valde, magnam, & perplexam vocem edunt, referuntur ad fortes canes, & ad decentiam. Sed textus mutilus eſt, & deficit ſignificatum. Addit Sueſſanus: Sunt & iracundi, quod in Græco textu vacat. Geſnerus putat corruptum textum, quem ex Polemone & Adamantio corrigere conatur, & putat conuenire cum eo, quod Polemon & Adamantius dicunt de voce graui, caua & minime flexuoſa. His generoſi mores ſunt, & magna ſapientia & iuſtitia ipſos ornat.

ornat. Sed male putat; quum hæc potius ad leonem referantur, quam ad canes, vt facit Aristoteles; quum canes neque generosis moribus ornatos, neque magnanimos ac iustos dicat aliquis, vt videbimus inferius, nam qui canibus similem edunt vocem, canini ingenii homines existimabuntur.

Grauis, & mollis vox.

Quorum vox remissa, & mollis est, mites sunt, sicut oues. Aristoteles in Physiogn. & ab eo Polemon & Adamantius. Quicunque autem grauiter & molliter loquuntur, hos probis moribus decoratos dicito. Sed Adamantius mites dicit. In figura mansueti, Polemon ait. Vox grauis & mollis. Adamantius, Inæqualis & mollis. Conciliator: Vox mollis, & sine tensione. Hi mansueti sunt, & ad oues referuntur.

Vox grauis, & sonora.

Aristoteles ad Alexandrum: Vox grossa (id est, grauis) & sonora, est bellicosa, & eloquens etiam: nam grossa, fortitudinem; sonora eloquentiam facit. Conciliator ab eo: Vox crassa, alta, sonora & audax, bellicosa est & eloquens.

Grauis in principio vox, in fine acuta.

Quibus vero vox primum grauis, & in fine acuta; queruli sunt & indignabundi, quod idem in bobus similiter se habeat. Aristoteles in Physiognomon. Ab eo Polemon & Adamantius: Quicumque à graui incipiunt loquela, & in acutum desinunt, iracundi sunt, & tristes. Albertus multi affectus, & lugubris animi dicit. Ptolemæus in suis Harmonicis: Mugitus in grauitatem tendunt, vlulatus in acutum.

Grauis vox concaua, & flexibilis.

Quibus vox concaua, & flexu facilis, & grauis est; generosis moribus, magnanimitate & iustitia decorantur. Sed in Polemonis textu deficit vox illa, *grauis*, vt videatur temporis

iniuria excidisse, cum illa maxime ex grauitate vocis proueni-re videantur; quod in Adamantio remansit. Ego ad leonis vocem referrem. Nos κοῖλον *concauæ*, traduximus, quum Græci κοῖλος ὁμίαν, id vitium pronuntiationis nominent, quum vox veluti ex cauo specu & recessu oris resonat. Conciliator: Vox tamquam è concauo pectoris grauis & flexibilis, viriles, dociles & magnanimos notat. Albertus satis inepte acutam & mollem, cum graui & concaua confundit. De leonis iustitia plura leguntur apud auctores in vlciscendo iniurias, & quam diligenter percussorem obseruet. Auicenna ait: Si quis lapidem aut telum in leonem coniecerit, & aberrauerit, vel nil lædat, leonem irruere in illum solere, non tamen interficere, & minari tantumdem incommodi relaturum, quantum ipse acceperit. Refertque, quum miles quidam sagittam in leonem coniecisset, aberrauit, sagitta prope caput illius traiecta; quod animaduertens leo, substitit, & accurrens, militis caput galea compressit, læsitque, sed non vulnerauit, neque occidit eum. Mos enim est leonis vt tantumdem fere lędat, quantum læsus est ipse.

Acuta vox.

Acuta vox timiditatis indicium: timida namque animalia acutæ vocis sunt, vt ceruus, & lepus, ex Aristotele in Physiognomonicis. Aphrodiseus loco iam dicto: Acutæ vocis sonus causa est arteria, quæ propter humoris copiam se dilatare nequit, vt enim angusta tibia sonum edit acutum; ita aspera arteria præ sui angustia exstringit vocem acutiorem. Aristoteles in Problematis acutam vocem ex spirituum imbecillitate euenire dixit; ob id pueri expertes seminis, mulieres, decrepiti, & spadones vocem edunt acutam. Vox enim acuta tenuis est, tenuis ex paruo aëris motu efficitur; robusti vero viri quoniam spiritu valent, multum aëris incitare queunt; quod cum multum sit, lente mouetur, vocemque efficit grauiorem: motu enim veloci, ex tenui vox gracilis efficitur. Alibi etiam rationem affert propter membri imbecillitatem, quo mouet

aërem

aërem, mouet enim exiguum aërem, quod imbecille est, vel propter meatum, quo vox permeare potest, qui pusillus est in iam dictis: itaque exiguum proficisci ab eo potest, quod aërem moueat; exiguum vero cum sit, velociter per amplas superiores fauces fertur, cum viris ætate vigentibus hic amplior habeatur. Præterea animalia cuncta validiora acutam emittunt vocem, homo autem cum inualidior est; tunc vocem acutam reddit. Ratio est, quod homo inualidus exiguum aërem mouet; exiguus aër velociter permeat, velocitas sonum reddit acutiorem. Galenus angustiam faucium acutam vocem sequi dixit, quæ angustia ex innata efficitur frigiditate. Hæc eadem antiquitatis & literarum parens Homerus his versibus demonstrauit:

Huic autem grauiter gementi astitit mater venerabilis:
Acute vero lamentabunda caput sui apprehendit filii.

Et alibi senes cicadis comparauit, quæ sunt plane ὀξύφωνα. Plutarchus ex spiritus tenuitate prouenire dixit Platonici ex superflui humoris abundantia effici: qui ipse etiam arteriam, per quam sonus vocis ascendit, efficiens crassiorem, angustat vocis meatum: ideo feminis & eunuchis acuta vox est, viris autem grauis, in quibus transitum habet liberum, & ex integro patentem meatum. Nasci autem ex pari frigore in eunuchis & feminis parem pene importuni humoris abundantiam, etiam hinc liquet, quod vtrumque corpus sæpe pingueſcit. Vitruuius in Meridianis finibus tradit audiri prætenuiores & acutissimas voces, vt paranetarum acutissimarum sonitu voces perficiunt tenuitatem. Id enim experimento animaduertere licet. Calices duo in fornace æque cocti, æquoque pondere, ad crepitumque vno sonitu sumantur, ex his vnus in aquam demittatur, postea ex aqua eximatur, tunc vtrique tangantur; cum enim ita factum fuerit, inter eos sonitus discrepabit, æquoq; pondere non poterunt esse. Ita & hominũ corpora alia propter regionum ardorem, acutum spiritum aëris exprimunt, alia propter humoris abundantiam grauissimas effundunt sonorum qualitates.

Septen-

Septentrionalium inquit Albertus, & feminarum vox euadit acutior, quam Meridionalium, ob pulmonis mollitiem & arteriæ, quæ arctior item intelligitur. Molliorem vocem facit organorum humectatio, debiliorem pulmonis imbecillitas ac resolutio. Ægrotantium acuitur vox, quod siccitas arctet meatus, vel etiam ex intemperanti frigiditate, aut forsan ex opprimente humectatione. Immo ex fortitudine aliquando acuitur & intercipitur vox. Proinde Menelaum laudare volens Homerus, vt minime in bello formidolosum, βοὺν ἀγαθὸν appellat, vt qui vocem nullo minueret terrore. Polemon & Adamantius inuere cundo tribuunt vocem acutam in eius schemate. Fuit etiam Phauorino insigni philosopho vox acuta & tenuis, & nuda barbitio facies, vel magno natu, etiam senio vltimo appetente; & effeminatæ & degenerantis naturæ fuit, & libidinis præferuidæ, vt cum foret eunuchus, adulterasse consularis viri vxorem creditus sit.

Acuta & remissa vox.

Acuta & remissa vox timidi est animi; at distenta, fortis, vt scriptum reliquit Aristoteles in Physiognomonicis. Polemon & Adamantius in idea timidi, tribuunt ei acutam & mollem vocem, id est, remissam. Acontrario signo.

Acuta, & intensa vox.

Acuta & intensa vox, indignantis & iracundi est. indignans enim & iratus intendere consueuerunt vocem, & acute loqui. Ex Aristotele in Physiognomonicis. Quod videtur eo quod prius diximus, contrariari: acuta enim vox imbecillitatis signum diximus, sed iracundi & indignabundi valida videntur complexione constitui. Sed hanc dubitationem remouet Aristoteles in Problematis, loquens de acuta voce. Inquit enim: Mittere acutam vocem non est idem, quod acute cantare; sed acutam vocem mittunt omnia, quæ natura sunt imbecilla, eo scilicet, quod aeris non multum ciere possunt, vnde hectici, & qui consumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferunt vocem, atqui vero acutum, nisi viribus valeant,

leant, cantare non possunt. Cuius indicium, quod velociter fieri solet, quod vehementer fertur; ita bonarum virium est, quod acutum est.

Acuta vox cum clangore.

Cum clangore sonus acutus, vt auitii generis, stultos, vanos, & sublimia cogitantes ostendit, inquiunt Polemon & Adamantius. Sed Apuleius in Floridis auium vocat clangores instigatos. Conciliator: Qui in vocem prorumpunt auicularem, Venerei sunt & inanes. Ab eodem Albertus.

Acuta, mollis, & rupta vox.

Quicumque vocibus acutis, mollibus & ruptis loquuntur, cinædi sunt; ad mulieres, & apparentem decentiam referendi. Aristoteles: Acute, molliter & flexibiliter loqui, signum est cinædi censendum: Polemon. Sed Adamantius εὐλαμπές habet, quod corrigendum est ex Polemone, qui εὐκαμπές. nã flexibilis & rupta vox feminarum est. Præterea iidem in figura cinædi, vocem tribuunt ei acutam, gracilem, & valde fractam. Conciliator: Mollis, cita, & disrupta vox, timidum & effeminatum ostendit.

Acuta, & clamosa vox.

Vox acuta, & clamosa, stupidi est propter similem caprarum vocem. Aristoteles in Physiognomon. Sed ego eos tentari morbo comitiali coniicerem. Plutarchus capram morbo comitiali tentari præter cætera animalia refert; propterea que veteres sacerdotes ea vehementer, vt morbida, abstinuisse. Cuius causam affert, meatuum angustiam, quibus obseptis, sæpissime includuntur spiritus; quod arguit vocis tenuitas. nam qui eo affectionis genere tentantur, similem capellæ vocem edunt.

Ad balatum vergens, vox depravata.

Depravata vox ad balatum vergens, stolidi hominis natu-

ram

ram manifestat; Polemon. Hæc ad oues refertur. Albertus: Sonus indelectabilis, siue ouium, siue caprarum voci similis; stolidum notat. Eadem Conciliator. Antiquitus, *pecuatus* pro stulto accipiebatur. Gesnerus ad Adamantium refert, quę in eo absunt. Aristoteles oues stultissimis moribus esse dixit, omniumque quadrupedum ineptissimas. Ælianus, ineptissimis moribus & degeribus animis oues dixit. Plinius: *Quam stultissima animalium lanata: quà timuere ingredi, vnum cornu raptum sequuntur.* Ob id Polemon & Adamantius colligentes signa omnia mala, quæ pessimam hominis naturam innuere possunt ex voce, inquiunt in idea fatui improbi, eum habere vocem balantem, exiguam & asperam. Polemon addit, *& turpem*, Albertus, & Conciliator: Vox quassata, quasi de quassato vasculo, stultos & voraces notat.

Media inter grauem, & acutam vox.

Describens Aristoteles ad Alexandrum mediam inter hæc vocum discrimina differentiam, ait; Vox mediocris in acutie & grauitate, ostendit sapientem, prouidum, veracem, & iustum.

Media inter intensam & remissam vox.

Cum vox inter intensam & remissam media est, temperatam indicat complexionem inter frigiditatem & caliditatem: Auerroes in suis Colliget. Ob id ea quæ ex temperata complexione proficiscuntur, coniiciemus; bonos mores, ingenium, & similia.

Aspera vox.

Asperæ vocis viros luxuriosos iudicarem, & ad hircos referrē, qui luxuriosi & asperæ vocis sunt. Vox ceruis maribus cum tempus coëundi est, rauescere tunc ficticia voce dicitur, ex Aristotele; cum libidinantur mares, feminas ad coitum vocant, siue elato capite gutture pleno, siue ad terram demisso. Raucentes tunc ololygones vocantur. Ὀλολυγὼν apud Aristotelem

telem proprie dicitur de voce ranarum marium, libidinis tempore. Et fere animalia omnia rau escunt coitus tempore. Aphrodiseus reddit rationem asperitatis vocis, atque adolescentulos circa ætatis annum quartumdecimum vocem reddere asperiorem incipere, quod τραγίζειν Græci dicunt, à vocis hircinæ asperitate, quum tunc temporis in vniuerso corpore fiat mutatio, etiam spiritualis membri. nam cum aspera arteria dilatatur, accidit, vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiusq; pars interior inæquabili structura ad gutrur vsq; ascendat: igitur spiritus, cum per eas partes emanat, quasi per itineris inæqualitatem, impingat, vocem etiam inæqualem, raucam, & asperam facit; quod etiam iis accidit quorum arteria destillatione infestante affecta per ductionem est. delapso namque humore, lenis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam spiritui præstat inæqualem. talis hircorum aspera arteria est, sic gruum, cæteratumque auium, quæ rauce vociferantur. Galenus: Asperitas fit ex inæqualitate in duro corpore; arteria dura fit siccitate partium; inæqualitas fit ex dispersæ humiditatis defectu.

Clara vox.

Claram vocem ex siccitate pulmonis vel complexionis prouenire, dixit Auerroes in suis Colliget. Calida & sicca complexio agrestes facit hominum mores. Aiax Telamonius clara fuit voce, & in hostes atrox, vt ex Darete habetur.

Blanda vox.

In figura iucundi blandam vocem ei concedunt Polemon & Adamantius. Priamus suaui fuit voce, & ob id iucundus, prudens, & moribus ornatus.

Dulcis vox.

Qui habet dulcem vocem, est inuidus & suspicios⁹, vt inquit Aristoteles ad Alexandrum. Lucianus Pseudomantis, omnium pessimi vocem describens, dicit: Vox dulcissima pariter, & clarissima.

Submissa

Submissa vox.

In figura simulatoris tribuunt ei submissam vocem Polemon & Adamantius.

Debilis, & flebilis vox.

Debilis, & flebilis vox lucri cupidum, tristem, nullisque non in rebus suspicionibus obnoxium manifestat. Ex Polemone & Adamantio. Conciliator ab eis: Debilis & lugubris vox, asperum & suspiciosum ostendit. Eadem Albertus.

Gracilis vox.

Gracili fuit voce Aristoteles, vt Laertius refert ex auctoritate Timothei Athenienſis in libro de vitijs. Sic etiam Plato. Plutarchus non solum ad gracilitatem paululum accessisse, sed suauis & dulcis soni vocem habuisse scribit, pacati, & modesti animi signum, & optimorum morum. Erat & Nino Semiramidis filio vox gracilis; vt etiam matri, & lineamentorum æqualitas, statura, & signa formæ. ob id à scriptoribus *virago* dicta: ob præclara eius in imperio facinora etiam inuidiam superasse scriptum est.

Tremula vox.

Vox tremula trepidantes & metuentes ostendit. Aristoteles in Problematis affert rationem, cum vox hominum tam trepidantium, quam metuentium obtremiscere soleat: quia trepidantibus, & metuentibus calor è corde discedit, sic migrante calore, cor conquatitur: cum autem cor conquatitur, ictus nequaquam effici vnus potest, sed plures proficiscantur necesse est, vt è fidibus laxius intentis.

De loquela, CAP. 23.

Facile etiam ex loquela animi mores deteguntur. Immo Socrates potentissima signa ex loquela capiebat; ob id cum decorum adolescentem & diutile tacentem conspicatus foret, *Vt te videam*, inquit, *aliquid eloquere*, etenim arbitrabatur homines non oculorum, sed mētis acie & animi obtutu considerandos.

Stá-

Stabilis loquela.

Nicomachiorum moralium quarto Aristoteles magnanimo viro stabilem loquelam, grauem vocem, & tardum motum adscribit, quippe cum magnanimus circa magna versetur, & raro magna existimet, talis eum vox deceat.

Contenta & vehemens loquutio.

Sic contra, idem in eodem loco pusillanimo, cum circa parua versetur, omnia magna existimet, & festinabundus sit, & contentam & vehementem locutionem adscribit, acuta autem vox & celeris ex his afficitur.

Velox loquela.

Velox in verbis, & præcipue si fuerit gracilis vocis, improbus, stolidus, importunus, & mendax erit; Aristoteles ad Alexandrum. Velocis loquelæ, consilii expertes, & dementes sunt; Polemon & Adamantius, sed Polemonis corrigendus est textus: nam pro ἀνοητας, id est, *dementes*, habet ἀνοσίας, id est, *impios*, quod experientiæ refragatur. Rhases: Cuius loquela velox, festinus est, & parui intellectus, Conciliator habet, quæ Aristoteles; addit insuper ex se; Irascibilis, & prauorum morum. Aratus, vt Suidas citat, ranæ tribuit loquacitatem, quæ stoliditatis solet esse comes, minimum mentis oportet esse gyrinis, quod vix deprehendas animal esse, nisi moueretur. Plato in Theæteto: Nos illum tamquam deum admirabamur ob sapientiam; at ille nihilo magis antecellebat prudentia, quam rana gyrina.

Remissa loquela.

Remissa loquela pacatum & mitem animum ostendit, Aristoteles in Physiogn. ad passionem referens. nam vt iratus intendit vocem, sic animo remissus remittit vocem, & grauiter loquitur. Ex naturalibus causis etiam euenit. Remissa vox ex spirituum remissione & paucitate prouenit, qui in fri-

gida complexione consistunt, quę animo mites generat.

Tarda loquela.

In figura verecundi, Aristoteles in Physiogn. Polemon & Adamantius, tribuunt ei tardam loquelam.

Vehemens loquela.

In figura amari duo posteriores tribuunt ei loquelam vehementem.

Breuis loquela.

Breuis loquela desides & pauidos manifestat, Polemon.

Grauis, & debilis loquela.

Qui grauiter, & debiliter loquuntur, stolidi, iniurioſi, & guloſi censendi. Ex Polemone & Adamantio.

Acuta, & squalida loquela,

Qui squalide, & acute loquuntur, varii hominis naturam habent. Ex iisdem.

Acuta, & debilis loquela.

Acute, & debiliter loqui, timoris & inuidentiæ signum. Iidem. Sed Adamantius non timoris, sed segnitiei dicit.

E naribus loquela.

Loquela, quæ è naribus effertur, mendaces, improbos, malignos, inuidos, & aliorum malis gaudentes indicat. Ex eisdem eadem Scotus, Albertus, & Conciliator habent.

Subflaccida loquela.

Qui subflaccide loquuntur, violenti, scelesti, & hominum oſores censendi sunt. Adamantius addit, *vehemens*, & *subflaccida*. Conciliator ab eis: Vox vehementius strepens, velut sonus indecenter permistus; violentum, iniustum, & in corde odium gerentem denotat.

Difficilis loquela.

Difficulter loquentes, improbi, insipientes maiori ex parte habendi sunt. Ex eisdem.

Placida, & collecta loquela.

Qui placido & collecto sermone loquuntur, quasi flexu & inundatione molestia aliqua detinentur. Ex eisdem.

Modesta loquela.

Modestam loquelam Scotus supplantaneum (id est, deceptorem) hominem indicare dixit.

De maxillis & mento, Cap. 24.

Posterior pars maxillæ mandibula est, Græcis γνάθοι. Maxillæ pars prior, *mentum* dicitur, Aristotele auctore Animalium libro. Græcis γένειον.

Paruum mentum.

Paruum mentum virum in omnibus pessimum & insidiatorem ostendit; Polemon. Sed Adamantius addit, *& dirum*, ex serpentibus, qui tales habent. Georgius Valla satis inepte pro mento, *genas* vertit. Albertus ab his: Paruum, & breue mentum vitandum, quod immites, & inuidos arguat, ad serpentes relatos. Conciliator iracundos, immites, & inuidos dicit.

Longum mentum.

Mentum quibuscumque protensum, omnino reprobi, loquaciores pluſquam deceat, & dicaces; Polemon. Sed Adamantius non omnino reprobos, sed præter modum loquaciores, & molliusculos dicit; vbi videtur illud, *non*, temporis iniuria ex Polemonis textu prolapsum, ac emendatis codicibus restituendum; videnturque ad mulieres referendi, quæ

non omnino malæ, sed dicaces & molles sunt, quum quadratum mentum viros deceat. Polemon in figura dicacis, rectum mentum ei tribuit; & ipse & Adamantius in figura fatui improbi, longum mentum ei tribuit. Albertus multas addit ineptias; nam iracundos, turbatos animo, & pios, prolixius mentum denotare contendit: & paulo inferius, dolis assuetam mentem notare. Eadem Conciliator.

Rotundum & depile mentum.

Si quis mentum raris pilis confertum, & rotunda figura habet; non virilem, sed muliebrem dicito; Polemon, Mentum deorsum rotundiori figura circumseptum, effeminatū & non virile dicito, Adamantius. Sed omittit *depile*, ex quo mendum in textum irrepsisse opinor. nam mentum vere effeminati glabrum est. Albertus eadem Pythagoræ acceptа refert, & Conciliator.

Quadratum mentum.

Subquadratum mentum virile est; Adamantius. optimeque additum, à contrario signo; nam si rotundum feminæ, quadratum viri est. Conciliator eadem ex Alberto.

Bifidum mentum pulchre obuia figura depictum refert in dextra imagine.

Bifidum mentum.

Mentum in summo loco, tamquam in duos vertices dissiluerit (modo scissum sit) apparens, dolosis moribus ascribendum. Ex Polemone, & Adamantio. Sed Albertus præsens signum cum inferiori confundit, & peruertit. Ait enim: Si diuisione media nimis profunde depressum sit mentum, Venereum & gratiosum virum ostendere: qui tamen aliquando discordias excitet.

Leniter scissum mentum.

At si scissio mediocris fuerit, venerei potius gratiosique iudicabuntur; Adamantius. Sed Polemonis interpres omnia suo more peruertit. Conciliator eadem satis peruerse transfert.

In vera Socratis imagine os, inter mentum & naſum profundum latitans, obtulimus.

Ad nares concauum mentum.

In figura luxurioſi, Polemon nobis teſtatum reliquit: Qui ſuperficiem illius loci, quæ mento & naſo interiacet, concauam habuerint, qualem bonum Socratem habuiſſe ferunt, luxurioſi ſunt.

Acutum mentum.

Qui acutum habent mentum, animoſi ſunt, & ad canes referuntur. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ego ἀκρογένειοι, *acuti menti*, interpretor. Sueſſanus, *prolixo mento* interpretatur; ſed non de pilis ait intelligi debere. In Arabico textu Ariſtotelis, cuius nobis Antiochenus Patriarcha Romæ copiam videndi fecit, legitur: Qui habent acutum mentum, ſunt animoſi & fortes, & ad leones referuntur. Ego mendum in textu non ſolum ſuſpicor, ſed pro certo habeo: & Ariſtotelem non de mento, ſed de pilis menti intellexiſſe. Primo, quia ad canes vel leones

leones refert, qui acutum mentum non habent. Præterea id Aristoteles apposuit, vbi de pilis, non de partium figuris agit. At si naturali ratione, & experientia id nobis esset discutiendum, videmus pilos virilitatis & roboris signum esse; vnde qui prolixam & acutam habent barbam, id est densis pilis, statim eum coniicimus animosum & fortem fore. Et Aristoteles Problematum libro dicit, homini datam esse barbam, quia ei iuba negata est; & alimentorum excrementum, quod cæteris animalib. in ceruicem se confert, homini in maxillas transit. Præterea idem in figura Iracundi, eum εὐπώγονα, id est, *boni menti*, dicit. Sed Polemon & Adamantius δασυπώγων, id est *dense pilosum*, dicunt. Legimus præterea in historiis Daretis Phrygii, Hectora fuisse decenter barbatum, & maxime bellicosum, animosum & fortem extitisse. Diogenes quoque maxima barba comatus fuit, vt Sidonius Apollinaris ad Faustum tradit. Lysander etiam prolixa fuit barba, & generosum quasi in modum eam ferebat. Qui omnes maximi fuere viri, sed & fortasse non ἀκρογενύειοι, sed μακρογενύειο legendum.

Imberbis homo.

Imberbes viri mulieribus & spadonibus similes existunt. Ait Polemon, spadones naturali nequitia pessimis esse moribus, ingenio immites, dolosos, facinorosos, aliisque sceleribus se immiscentes. Plato in Euthyphrone Melitum Pittheum suum accusatorem rara barba fuisse dicit. Et apud nos vulgo iactari solet; *Poco barba è men colore, Sotto'l ciel non è pegiore.*

Mulier barbata.

Barbata mulier pessimorum etiam semper morum. Simplex vulgus adagium non insulse, nec maligniter effinxit, *feminam barbatam lapidibus eminus salutandam esse.* Michael Scotus: Mulier circa os barbata, est luxuriosa, fortis naturæ, & virilis conditionis, propter calidam sui complexionem. Naturalis enim est ratio, calorem esse, qui pilos creet: & ob id in cor-

pore humano illæ potissimum partes obsepiuntur pilis, quibus maior suppetit caloris facultas. Caloris inopia muliebre corpus pilis non obsidetur, vt eunuchis etiam, quorum natura frigidior est: læue est mulierum corpus, vt innato constipatum frigore, quoniam algorem comitatur densitas, læuitas densitatem, ob id mulier veluti barbata, vt monstrifica, mali alicuius ingruentis habetur præsagium. Seminis abundantiam hirsuties significat & excrementi. Lepus animal pilosum est, & solum animalium pronam supinamque pedum partem hirsutam habet, vnde *dasypodis* nomen habet; & luxuriosissimum est, & intra genas etiam pilos habet, Ob id pilosa mulier multæ lasciuiæ. Præterea medicæ doctrinæ dogma est, ab Aristotele comprobatum, mulieri menstruorum abundantia & seminis, quandoque barbam contingere. Quod Auicennæ interpres se vidisse meminit in viduis castitate præsignibus.

Mulier imberbis.

Ob id mulier bene pilis nuda, & præcipue circa os, est bonæ naturæ, pauida, verecunda, mitis & obediens. Scotus.

De collo, CAP. 25.

NVNC ad alteram corporis partem accedamus, quæ caput fulcit, scilicet collum. Aristoteles Animalium libro collum vocat, quod inter pectus & faciem est, cuius prior guttur, inferior gula, pars posterior extima ceruix appellata est, Græcis τράχηλος est. Georgius Valla apud Adamantium *ceruicem* interpretatur.

Crassum collum.

Quicumque crassum collum habent, animabus fortes sunt, & referuntur ad marem. Sed intelligit Aristoteles in suis Physiognomonicis per crassum non *pingue*, sed *magnum*, magnitudine ossium & neruorum.

Quale

Quale crassum hominis collum esse deceat ostensuri, taurinum, vt quam commodissime effingi potuit, spectandum exhibemus.

Crassum & carnosum collum.

Quibus collum crassum & plenum; iracundi sunt, & referuntur ad iracundos tauros. Sed Polemon & Adamantius non crassum & plenum, vt Aristoteles, sed crassius & prolixius collum iracundos, & contumaces significare dixerunt. Albertus præsens signum cum superiori confundit, inquiens: Vasta & cum quadam proceritate ceruix, animosum indicat. Textus θυμοειδῆ habet, vel, *animosa*. Taurus animo incitatus, eo impetu cornibus appetit, ea impotentis animi effrenatione fertur, nihil vt eum, neque bubulcus, neque metus vllus reprimere queat. Ælianus: Bistones boues (ex Oppiano De venatione) horribili sunt ceruice & pingui, ad faciendas cædes promti, & cum impegerunt in hominem vel feram, in sublime tollunt.

Tabula hæc pinguis suilli colli & humani figura insignita est, vt mutua collatione mores inuestigentur.

Collum pingue.

Qui vero habet collum grossum, est stolidus, & comestor magnus: sicut habet barbara translatio Aristotelici libri ad Alexandrum; sed pro *grosso*, reponendum est *pingue*. Sues enim edaces & rudes sunt, & tale collum possident. Ex quo Adamantius: Præpingue collum iracundos, rudes, indisciplinabiles, & porcinos significat. Polemon hoc non habet, temporum vetustate exesum. Vterque vero in figura rudis, tribuũt ei breue & pingue collum. Albertus: Qui vastam nimiũ, siue largam ceruicem habent, iracundi & indociles: sues enim talem habent. Nos vulgo *suem* vocare solemus hominem sordidum, immodestum, & qui imprudentia intemperantiaque modum excedit.

Femineam imaginem non interiecimus: nam adeo frequens est illius figuræmentio, vt si quoties opus fuisset, apposuissemus, male breuitati consuleremus, ob id lectorem ad primum librum remittimus.

Gracile

Gracile collum.

Qui habent collum gracile, imbecilles sunt, & referuntur ad feminas. Signum hoc apposuit Aristoteles in Physiognomonicis à contrario. nam magnitudo fortitudinem denotabat. Polyxena tenui collo fuit, & animo simplici. Ex Darete.

Præsens figura ad ostendendam in struthione & homine colli exiguitatem, subseruit.

Gracile, & longum collum.

Qui habet collum gracile, & longum, est sonorus & stolidus, vt habetur ex Aristotele ad Alexandrum: hunc ad aues comparat, quæ garrulæ, vanæ & mobiles sunt. In Physiognomonicis vero collo oblongo & gracili præditos, timidos dicit, & ad coruos refert. Polemon & Adamantius: Collum oblongius graciliusque timidiores, & malorum morum demonstrat. Iidemq; in figura timidi, prælongum ei collum adscribunt. Rhases vtrumque coniunxit: Gracile & longum collum, timidum, garrulum, & stolidum ostendit: quod ex Alberto excepit; sic & Conciliator. Suetonius scribit C. Caligulam gracilitate maxima fuisse ceruicis & crurum: erat enim nimium

nimium pauidus, & vitiosus, & aduersus Barbaros cum trans Rhenum iter faceret, dicente quodam non mediocrem fore consternationem, equum conscendit, & morę impatiens aufugit.

Medium inter longum & crassum collum.

Quibus magnum, sed non valde carnosum collum, magnanimi censentur, quod leones præsentent, & In principio, vbi leonis formam describit, ait leonem collum habere oblongum, crassum, & moderatum, id est inter longitudinem, & crasitiem medium. Vbi legitur, παχὺν σύμμετξον reponendum παχὺν συμμέτξως, ne sibi contrarius videatur; idem Aristoteles in Physiognomonicis. In figura fortis, meminit colli firmi, & non valde carnosi. Polemon & Adamantius. Collum crasitie, & longitudine moderatum, compactius, & robustum, fortes, dociles, & ad disciplinas idoneos ostendit. Galenus in Arte medicinali. Collum immediate à cerebro ex capite oritur, vnde gracile, & male compositum, pessimum; sicut crassum, & bene compositum, signum est optimum ad omnia, cum bonitas suum pricipium sequatur. Conciliator. Vasta ceruix cum quadam prolixitate non valde carnosa fortem denotat, & animosum. Hæc ceruix est, quam torosam, & compactam dicimus. Virgilius:

-- *cui plurima ceruix.*

Breue collum.

Qui habet collum valde breue, est callidus, detractor, astutus, & dolosus; Aristoteles ad Alexandrum scribens. In Physiognomonicis vero: Quibus valde breue collum, dolosi & insidiatores, vt lupi. Rhases; Collum breue habentes, callidi & ingenioſi. Conciliator eadem. Albertus omnia confundens, sibimet contradicit. Collum valde breue deprehendit astutos & dolosos, & paulo post: Collum grossum, stolidum & edacem notat, ex Platone, sed ex Polemone potius. Solida ceruix, longa, siue vasta, & quæ difficulter flectatur, rapaces

ostendi
eas bret
esse, vt c
aspicer
breui co
nx. Ac
rapaces
riget c
circum
gener
& ca
Ada
& in
insa
gna
cut
qua
diol
sten
tea
ne
igo

ostendit, & ad lupos referuntur. Tradit Ælianus lupi collum in eas breuitatis angustias compulsum, & vehemẽter cõpressum esse, vt contorqueri retroque versari nequeat, & si retro velit aspicere, totum corpus contorqueat necesse esse. Crasso & breui collo est vitulus marinus, carniuorus, & admodum vorax. Accipitrum generi collũ breuissimum, qui maxime sunt rapaces, vt etiam ex Aristotele habetur. Hyænæ cum spina riget collum, continua vnitate flecti nequit, nisi toto corpore circumacto; Plinius, & Solinus. Est enim vorax, insidiosa, ex genere luporum.

Neruis intensum collum

Quibus collum neruis intenditur, praui sunt; at si adsint & cætera, fatui, sensuque deficientis signa sunt. Polemon & Adamantius: Ceruix neruis patentibus composita, ineptum & indocilem hominem testatur; & si concurrunt alia signa, insanum: Albertus ex his, & ex eo Conciliator eadem.

Vacuum, & imbecille collum.

Inane collum & imbecille, versipellem virum & malignæ astutiæ significabit; Adamantius. Sed in Polemone locutio manca est, & deficit signum. Albertus ab his: Soluta, quasi decidens, & inualida ceruix, nocentes homines & insidiosos notat.

Mutilum collum.

Quibus collum mutilum, audaces verbis, re timidos ostendit, Adamantius. Albertus: Breue collum, cum temeritate audacem notat.

Collum durum.

Durum collum rudes ostendit. Albertus ex Polemone & Adamantio. Dura ceruix indociles indicat; & vulgo ignaros & rudes *duræ ceruicis* homines dicimus.

Collum

Collum molle.

Molle collum ignaros ostendit. Polemon.

Asperum, & pingue collum.

Colli aspera caro & bonæ habitudinis, pauidos ostendit. Idem.

Collum implexum circa magna vascula.

Qui magna vasa circa collum complexa habent, & manifesta, rudes sunt; Adamantius. Vbi adnotandum, quod Polemonis textus habet ἄφωνοι, & interpres, *sine voce*, transtulit, Adamantius εὐφανῆ, id est, *bene apparentia*; sed *rudes* verbum deficit; ob id interpres lapsus est. idque ex Aristotele desumpserunt, qui in figura insensitiui ait: Quæ circa collum, & brachia carnosa, complexa, & colligata sunt. Et in figura ingenioſi à contrario signo appoſuit: Quæ circa collum & humeros graciliora, id est, non complexa.

Firmum & immobile collum.

Collum firmum & immobile, secundum Polemonem, malos; secundum Adamantium, ignaros, pertinaces & rudes viros ostendit. Alibi, propter amentiam immobilia colla facta sunt, ait Adamantius. Sed Polemon, imbecillia, si & alia signa accedant. Rigida, tamquam defixa ceruix, indoctum & insolentem denotat, & aliquando id signum stultis conuenit. Si autem vis scire, quod magis sit, aduerte an mobilis, an defixa, & rigida sit magis: si mobilis, stultitiam, si defixa, indocilitatem & contumaciam ostendit. Videbis autem quosdam, qui ex studio intendunt & roborant ceruicem, & paulo post ceruicem huc & illuc iactando, detegunt stultitiam. Fabius: Caput rigens, prædurum, feritatem quandam mentis ostendit. Fera, insidiosa, & voracia sunt animalia firmi colli & immobilis. Hyænæ collū flecti nequit, nisi circumactu totius corporis. Lupus contorqueri retroque versari non quit, & si retro velit aspicere, totum corporis truncum contorqueat necesse est. Leonibus & lupis collum osse perpetuo riget. Aristoteles: Tigribus natura breuiora creauit colla. Ambro-

sius

fius: Sues etiam firmo collo sunt, nec se torquere valent.

Collum valde fractum

Vtriusque textus mancus est, Polemonis & Adamantii, & obscurus; conabimur tamen pro virili restituere. Qui vero artificio quodam valde effractum collum habere se simulant, eo ipso se cinædos ostendunt, dum enim hoc modo se emendare cupiunt, nihil aliud quærunt, quam vt impudicitiam & impudentiam suam abscondant. Iidem in figura effeminati ei collum fractum abscribunt, & est contrarium prædicti signi. nam si durum collum, & firmum, pertinaces & duros ostendit; fractum molliusculos & effeminatos demonstrare par est. Albertus hic satis importune cum ceruice multa cinædi signa adducit, inquiẽs: Cum videris ceruicis fluxum, & labiorum quandam contractionem risui quodammodo similem, & inordinatam oculorum conuersionem, inconstantiam in sedendo & stando, & vocem tremulam, constanter affirma talem esse effeminatum. Fabius: Caput, vel cervix humilis, humilitatem demonstrat. Plutarchus narrat, quod Alcibiades quodammodo ceruicem frangebat.

Erectum collum.

Sursum erectum collum iniurioſi, insipientis & stulti signum est, nisi id ob mollitiem faciat. Albertus: Nimis erecta ceruix, non indocilem solum, sed insolentem, & contumacem, & qui monita nan audiat, demonstrat; ex Polemone & Adamantio. Fabius: Supinum caput arrogantiam denotat.

Ante collum inclinatum.

Collum incuruum stultum demonstrat: potest quidem etiam curiosum, parcum, peruersum, mollem, & non simplicem, neque rectam animam habentem denotare. Polemon & Adamantius. Inclinata ceruix docilem monstrat, inquit Albertus: sed inclinatam Philosophi vocant, quæ mollis, & non omnino inflexibilis sit. Idem dicit: Defixa ceruix ad pectoris

partes,

partes, solet ostendere animum cogitationibus occupatum; aliquando parcos ostendit; aliquando malignos: ob id attendendum si alia signa conueniant. Certum est simplex nihil significare. A quo eadem Conciliator. Aratus panda ceruice fuit. Zeusippus curua ceruice, vt Athenis in gymnasiis Prytaneisque olim visebatur; sicut Sidonius Apollinaris ad Faustum tradit.

Ad dextram inclinatum collum.

Collum ad dextram declinans, pudentis & studiosi est, ex Polemone & Adamantio. Plutarchus in vita Alexandri Macedonis ait: Referebat ceruicem paulum ad dextram inclinatam.

Ad sinistram inclinatum collum.

Collum ad læuam inflexum, adulteros & nullius pudicitiæ viros patefacit. Polemon & Adamantius. A quo Albertus: Ceruix ad sinistram declinans, stultos & cinædos ostendit, idemque refert ex Aristotele ad Alexandrum, Collum ad dextram inclinatum cinædum ostendere, & caninum: quod apud Aristotelem non reperitur in eo libro, sed in Physiognomonicis. Qui ambulant ad dextram inclinati, cinædi sunt. quo Conciliator deceptus, errauit.

Collum in neutram partem inclinatum.

Collum in neutram partem inclinatum, aut in quamlibet aliam, non boni sed læti animi signum ostendit. Polemon, Adamantius.

Sanguineis venis refertum collum.

Quibus autem venæ quæ circa collum & tempora sunt, amplæ sunt, ii malæ iræ sunt, & referuntur ad passionem, quia iratis hæc accidunt. Aristoteles in Physiogn. Vbi vero de colore loquuntur Polemon & Adamantius, aiunt; Venæ ceruicis

uicis, & quæ circa tempora sunt, cum tumentes apparent, vt sanguineum colorem repræsentent, internæ iræ feruorem testantur.

De Gutture, Cap. 26.

DIXIMVS de toto collo; nunc de eius partibus. Guttur, vt superius narratum est, prior est pars colli, Græcis φάρυξ, id est, vt alii interpretantur. *frumen.*

Guttur asperum.

Asperum guttur mentis lenitatem, prolificationem, linguæ proteruitatem, & loquacitatem significat. Adamantius vero non habet *prolificum*. Albertus: Asperum guttur animi lenitatem, & oris loquacitatem notat: hoc est auium, Eadem Conciliator.

Prominens viri guttur & auis præsenti figura indicamus.

Nodus gutturis prominens.

Si vero nodus gutturis extra prominebit, ſapientem hominem notat, ſed tamen lingua non proteruum. Si vero nodus intus extiterit ſolidus ſub gutture, difficilem, moleſtum, & bibacem hominem ſignificat. Hæc Polemon. Sed Adamantius aliter habet: Si vero prominebit gulæ nodus, vanæ mentis quidem, ſed non audacis linguæ, ſublimia meditantem, bibacem, querulum, moleſtum, cænipetam, & maleſuſpicantem indicabit. Albertus: Singularis nodus, veluti leuem hominem vertex extra apparens, denotat, non tamen audacem, neque maleficum, ſed triſtem in ſe, & erga alios ſuſpicioſum. Eadem Conciliator. In Iulii Cæſaris ſtatuis & numiſmatibus gutturis vertebra nimium prominet.

De Clauiculis, Cap. 27.

CLAVES, ſiue clauiculæ, nonnullis iuguli dicuntur, quæ Græcis κλεῖδες. Oſſa ſunt, quæ humeros pectori adiungunt clauduntque; ob id claues dictæ, ne ab ordinario motu moueantur, aut ſuo loco diſſiliant. A ſummo pectore in imam gulam vertices exeunt, collumque à thorace diuidunt.

Socra-

Socratis imaginem attulimus, vt in marmoribus habetur, in qua clauiculæ non apparent, sed pars obstructa & plana.

Clauiculæ male solutæ.

Quibus vero, quæ circa claues sunt, concluſa sunt, insensibiles sunt: difficulter enim solubilibus his quæ circa clauem, impotentes sunt recipere motum sensuum. Ex Aristotele in Physiognomonicis. Obstructæ claues, aut sensus aut actionis vim nullam ostendunt; Polemon, & Adamantius: & in figura stupidi, vel insensitiui, ei claues dant complexas. Albertus ex his: Cum inferior pars circa gulam, quam iugulum appellant, ad humeros & pectus concluſa complexaque est, tarditatem sensuum & stoliditatem significat, taleſque ad artes mechanicas minime apti. Iccirco Zopyrus physiognomon, qui se hominum mores naturaſque ex corporis oculis, vultu, fronte pernoscere profitebatur, stupidum esse Socratem & bardum dixit, quod iugula concaua non haberet, & obstructas eas partes & obturatas dicebat: addidit etiam *mulieroſum*, vt Cicero libro De fato scribit.

Apertæ claues.

Apertæ claues effeminatum hominem ostendunt. Polemon & Adamantius. Cum iugulum longe ab humeris separatum, fuerit latum, & extensum, animi denotat imbecillitatem. Albertus & Conciliator.

Claues bene solutæ.

Quibus autem quæ sunt circa clauem colli, bene solubilia sunt, sensibiles habentur; nam solubilibus bene existentibus his quæ circa clauem, facile motum sensuum recipiunt. Sed Aristoteles in Physiognomonicis per motū sensuum, intelligit spirituū sensitiuorum, qui menti seruiunt, ex quibus homines fiunt intelligentes: Et leonem describens, solutas magis quam compactas claues ei tribuit. Polemon & Adamantius. Mensuratæ autem clauium aperturæ, hominem & prudentia & virilitate insignem ostendunt. Polemonis textus interim corrigendus, qui pro ἀνδρεῖον, habet ἀναυδρεῖον. Albertus, & Conciliator ab his eadem.

De ceruice, Cap. 28.

NVNC de spina termo habendus, quæ caput excipit, cuius pars postica, *ceruix* Latinis, αὐχὴν Græcis dicitur, & extenditur vsque ad omoplatas. Aristoteles Animalium libro: Ceruix est locus, vbi caput flectitur; eius vtilitas est, vt ad dextram læuamque, antrorsum vel retrorsum vertatur. Constat septem ossiculis vertebratis, orbicularibus, vt ad circumspectiones faciliores essemus.

Crassa ceruix.

Crassa ceruix supra collum, ignarum facit cum iniuria Polemon. Sed Adamantius ait: Apera ceruix, vt collum, &c. Mihi Polemonis textus integrior videtur, qui habet παχὺς, quam Adamantii, apud quem est τραχύς. Si ad experientiam conuer-

uertilicet, Claud. Cæsar opimis fuit ceruicibus, idemque maximè ignarus. Antonia eius mater dicebat, eum portentum hominum esse, inchoatum â natura, non absolutum, ac si quem socordiæ argueret: stultiorem dicebat filio suo. Nero etiam obesa fuit ceruice, ex Suetonio.

Inspice à dextris obesam Neronis ceruicem.

Aspera ceruix, & spatularum vertebræ supereminens.

Quibus ceruicis vertebræ asperæ sunt, præ cæteris eos asperis moribus esse notabis. Vbi Polemonis textus truncus & mendosus est, ex Adamantio sic corrigendus: Quibus ceruicis vertebræ asperę sunt, & illa spatularum supereminet multum, vbi per coniunctionem oritur collum, contumelioſi sunt. Sed vbi Polemon ἐπαυχένιον, Adamantius ὑπαυχένιον id est, *ceruicem*, habet. Sed Adamantius corrigendus. Polemon iterum in figura iniurioſi, ait: Quib. vertebrum iuxta colli confiniũ foras eminet, contumelioſi sunt, & referuntur ad apros.

Albertus: Inter coniunctionem ſpatularum, & ceruicis originem vertebra quædam eminet, neu cætera ſibimet conueniunt; ſi interualla ſunt ibi, & ſic nodorum ſuperficies aſpera, tales ſuperbi & inſolentes eſſe ſolent.

Ceruix & collum rotundum.

In figura fatui improbi Polemon & Adamantius ponunt collum & ceruicẽ rotundam, ſed ſatis peruerſe. Albertus rotundum collum animi & corporis virtutem notare dixit.

Leonis caput ſæpius propoſitum non adducimus, ſi collum ſuis iubis veſtitum, & humanam ceruicem ad illud comparatam vis conſiderare, illud adeas.

Ceruix piloſa.

Qui ceruicem parte poſteriori hirſutam habent, liberales ſunt, argumento leonum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed eius textus corrigendus: nam pro ἐλευθέριοι, legitur ἐλεύθεροι, quum & alibi de leonis figura ſcribens, dixerit idem. Adamantius ab eo: Collum circa caput denſis pilis obſitum, fortem & magnanimum notat.

De ſpatulis, Cap. 29.

IAM ſuperiores partes omnes thorace tenus, quid de moribus præſagirent, declarauimus; nunc ad tertiam hominis partem deueniemus, ſcilicet thoracem. Philoſophus Animalium libro, thoracem partem illam appellat, quæ à collo ad pudenda vſque procedit. Thorax ipſe parte priore poſterioreque conſtat. Nos à poſteriore incipiemus: â ceruice vero omoplatæ ſe ſtatim offerunt. Hæc duo lata oſſa ſunt, & à ceruice vtrimque ad humeros tendunt. Celſo *ſcoptula operta* dicitur, Græcis ὠμοπλάται, hæc ad nonam à ceruice coſtam finiuntur, humeros latos triangulari forma efficiunt, & à ceruice veluti mollibus iugis demiſſæ ſunt. Ab aliquibus *ſpatulæ humeri*, & in animalibus *armi* dicuntur.

Lata,

Latæ, magnæ, & distantes spatulæ.

In figura animosi, latas spatulas ei tribuit Aristoteles, & magnas. Polemon & Adamantius in figura virilis, omoplatas in latitudine distentas, adscribunt: quod Polemon in animoso etiam ab Aristotele mutuatus est. Virgilio videntur robur significare:

Talis prima Dares caput altum in prælia tollit,
Ostenditq; humeros latos. Et alibi:
Hæc fatus; latos humeros subiectaq; colla, &c.

Ab humeris latis Plato fuit appellatus. Primo fuit athleta fortissimus, postea appulit animum ad philosophiam. Refert Plutarchus in illius vita, cognomentum id ei impositum propterea, quod cum apud Aristionem Argiuum pugilum magistrum exercendo corpori operã daret, & robustiori valetudine humerorumque latitudine cæteris suis condiscipulis longe præstaret, eiusmodi inde appellationem sit consecutus. Tiberius Cæsar latis fuit humeris, & pectore cæterisq; membris vsq; ad imos pedes æqualis & congruens.

Spatulæ sursum elatæ.

In figura inuerecundi Aristoteles tribuit ei spatulas multum eleuatas.

De dorso, Cap. 30.

DORSVM ceu carina quædam compactum est, totamque corporis molem firmiter fulcit, & in vtramuis partem agit, & contorquet. Constat ossib. quatuor, & viginti septem à ceruice vsq; ad omoplatas, vt diximus; ab his vsq; ad extremas costas numero duodecim. Hæc pars pone pectus est, & metaphrenum dicitur; ab extrema hac costa quinq; sunt aliæ vertebræ lumbos constituentes, omnium maximæ ac crassissimæ. Philosophus Animalium libro ait: Natura homini dorsum

carinæ instar, ac fulcri machinata est, illius enim ope recti consistimus. Græcis, νῶτον est.

Magnum & robustum dorsum.

Quibus dorsum ingens ac robustum, anima fortes sunt, & referuntur ad masculos. Aristoteles in Physiognomonicis. Dorsum latum & robustum, animositatis & generositatis est signum. Polemon, & Adamantius. Sed prior in figura animosi, dorsum ei latum donat. Gemebundus Hercules apud Sophoclem, ait:

O dorsa & pectora!

Angustum & imbecille dorsum.

Quibuscumque dorsum angustum & imbecille, molles sunt, & referuntur ad feminas. Ex Aristotele in Physiognomonicis. Sed Polemon & Adamantius, forma ab hac contraria (id est antedicta) contrarium iudicabunt, scilicet dorsum angustum & imbecille, timiditatis & imbecillitatis esse signũ. Ad Alexandrum vero scribens philosophus ait: Subtilitas tergi, discordantis naturæ (puto malignæ) idque fortasse dixerit, referens ad dorsum simiæ, & felis; nam angustum & imbecille dorsum habent.

Macilentum dorsum.

In figura ingenioſi, Aristoteles tribuit ei dorsum non carnosum.

Dorsum pilosum.

Qui dorsum pilosum habent, asperi sunt, & referuntur ad bestias. Alii textus inuerecundos habent ἀναιδεῖς. Sed melius *asperi*: nam beluæ potius asperæ & immites, quam inuerecundæ sunt. Aristoteles in Physiognomonicis.

De metaphreno, Cap. 31.

GALENVS eo libro qui De interioribus inscribitur, ait: Pectoris

Pectoris imum, quod est conterminum stomacho, phrenon à veteribus appellatur. Diaphragma est membrana diuidens spiritualia à naturalibus, à phreno ad postremas costas intus iungitur: vnde metaphrenon ea est posteriorum pars, quæ phreno opponitur. Græcis μεταφρενον, hoc est, *post phrenum*. Aquilibus subscapilium dicitur: quia sub scapulis constituitur. Ea pars constat à cervicis fine vsque ad lumbos, duodecim vt diximus, vertebris constans. Pomponius Gauricus inerudite apud Adamantium pro metaphrenum scapulas transfert.

Hic viri & mulieris figura primo libro descripta consulenda est. Illa enim huic manneri deseruit.

Bene carnosum, magnum, & articulatum metaphrenum.

Quicumque metaphrenum habent magnum, bene carnosum, & articulatum, animabus fortes sunt, & referuntur ad mares. Sed textus Aristotelis in Physiognomonicis corrigendus est. nam habet ἄσαρκον, cum dicere deberet, εὔσαρκον; nam bene carnosum apud ipsum auctorem intelligendum est mediocriter, & quantum debet esse carnosum, vt bonum sit. Polemon, & Adamantius: Metaphrenum quibus est robustum, optimum est signum. Iidemq; in figura fortis metaphrenum ei robustum adscribunt. Albertus: Dorsum latum, & solidum virile est.

Macilentum, inarticulatum, & imbecille metaphrenum.

Qui habent metaphrenum imbecille, non carnosum, & inarticulatum, animabus sunt molles, & referuntur ad feminas. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed Polemon habet: Quibus imbecille; & paruum, Adamantius, & gracile metaphrenum, timidi & pusillanimi sunt. Albertus: Dorsum iam dicto contrarium, muliebri assignatur generi.

Latum metaphrenum.

Latum metaphrenum magnanimitatem ostendit. Polemon, & Adamantius. Ego ad leones referrem, quia Aristoteles in figura virilis, leoni, cui magnanimitas adscribitur, metaphrenum latum tribuit, vt eo loco videre est.

Carnosum metaphrenum.

Caro multa superaucta metaphreno, sensuum indicat egestatem. Polemon & Adamantius.

Macilentum metaphrenum.

Si vero pauca metaphreno excreuerit caro, fatuitatem indicat. Polemon & Adamantius,

Præsens equi & viri figuris ostendendis, facit proposita tabella, vt supinum metaphrenum oculis subiiciat.

Erectum metaphrenum.

Quicumque metaphrenum erectum habent, glorioſi ſunt, & in-

& insipientes, & referuntur ad equos. Aristoteles in Physiognomonicis. Suessanus interpretatur, *metaphrenum supinum & concauum*; & eiusmodi molles esse & dementes dicit, vt equos, qui metaphrenum cauum habent, & coitus tempore insaniũt. O indignam tanto philosopho interpretationem, & declarationem! Erectum habet metaphrenum pauo: nam elatam certiuicem etiam habet, & inter alites tum intellectu, tum gloria excellit. Gemmantes laudatus expandit colores, aduerso maxime sole; quia sic fulgentius radiant. Simul vmbræ quosdam repercussus cæteris, qui in opaco clarius micant, conchata quę-rit cauda, omnesque in aceruum contrahit pennarũ, quos sperfactando oculi exhilarantur. Plinius: Pauo erecto pennarum bello seipsum miratur, ac si quis eum laudauerit de pulchritudine, ambitiosius se geret, si vero reprehenderit, cauda recondita calumniatorem odio sibi esse testabitur. Oppianus.

Valde curuum metaphrenum; humeri ad pectus contracti, & corpus effractum.

Si autem ad hæc, quæ supradicta sunt, corpus effractum fuerit, & lucricupidus erit, Adamantius. Sed Polemon addit peruersum & inuidum.

Metaphrenum medium inter conuexum & curuum.

Quoniam neque curuum vehementer oportet esse, neque concauum metaphrenum, medium erit bene formatum, Aristoteles in Physiognom. Hanc medietatem inter vehementer curuum & conuexum explicant Polemon & Adamantius. Placide autem teres metaphrenum prudentem, gratiosum, & iucundum ostendit.

Viri

Viri dorsum auium pilis obsitum, vt intueri queat quisque, ob oculos ponere libuit.

Metaphrenum pilosum,

Quibuscumque humeros & metaphrenum pilis densari inspexeris, tales auibus similes putabis: nam alta consilia & cogitationes habent. Polemon & Adamantius capite, de pilis.

De Gibbis, Cap. 32.

VBI deficiunt omoplatæ in dorso, aut metaphreno, fit gibbus, & armi tument; idque aut defectu naturæ, aut nutricum indiligentia, dum infantes adhuc molles ambulare cogunt, & inepte sustinent, tunc enim os omoplatæ in inferna parte satis debile, facile cedit immoderato motui, & sursum erigitur, prominetq;, & musculis se attollentibus locum præbet.

Dorsum

Dorsum gibbum.

Gibbosus homo, nequaquam bonus, nisi id ex mollitie eueniat, cæteraque adfuerint signa; Polemon & Adamantius; Sed Michael Scotus: Gibbositas significat hominem sagacem. ingeniosum; fallacem, malitiosum, & multæ memoriæ. Apud me omnes mutili improbi sunt, & pessimi omnium gibbosi, quum Naturę error sit circa cor; totius corporis principium,

Pectus gibbum.

Gibbositas in anteriori tantum parte, duplicis animi hominem, & plus simplicem quam sapientem notat. Scotus.

De costis, Cap. 33.

COSTÆ communes partibus inferioribus superioribusque octonę sunt, ex Aristotele, in Animalium libro. Dictæ sunt costæ, quod interna custodiant, vel quia simul constant. Hæ sunt spiritualium partium munimentum. Comprehendunt anterius quodcumque est à clauibus vsque ad cartilaginem, quæ scuti formam habet; posterius veto totam costarum compositionem, quę à ceruicis vertebris protenditur.

Bene costati.

Qui robustis costis sunt, fortis animi sunt, & referuntur ad masculos. In figura iracundi eum bene costatum facit, & in figura fortis, ossa, & costæ, & extrema corporis fortia & magna adscribit Aristot. in Physiog. In figura fortis blemon & Adamantius: Articuli, & latera fortia & robusta. Sed Polemon in figura iracundi bene costatum posuit. Rotchanis Magnesii (qui eadem die lucta pancratioque victor Olympiis euasit) sub Hadriano rursus detecto cadauere, os vsum perpetuum à iugulo ad ilia, costarum loco, inuentum est. Ouidius de Hercule loquens:

Aut laceros artus, aut grandia deregit ossa.

Male

Male coſtati.

Qui vero non bene coſtati, molles ſunt ſecundum animam, & referuntur ad feminas. Ariſtoteles in Phyſiog. Latera gracilia imbecilliaque formidinem & imbecillitatem arguere, inquiunt Polemon & Adamantius. Coſtarum graciliras earundemque imbecillitas, cordis & animi imbecillitatem innuunt. Rhaſes, Albertus, & Conciliator.

Exiles coſtæ, & vacuæ

Latera valde gracilia, & vacua, puſillanimitatem, malignitatem, & voracitatẽ arguunt; ſed in Polemone tranſpoſitum eſt, vb de ventre loquitur; quod ab Adamantio optime animaduerũ eſt, & ſuo loco inſertum.

Tumidæ & inflatæ coſtæ.

Quorum latera turgidiora & veluti inflata ſunt, loquaces & ſtultibqui habentur, boũ & ranarum argumento. Polemon & Adamantius: Circumlata latera, & in tumoris ſpeciem plena, nugacitatem & nequitiam arguunt. Conciliator bibaces etiam eſſe dicit.

Carnoſæ coſtæ, & duræ.

Latra carnoſa, & dura diſciplinis inhabilem arguunt. Alibi: Carnoſæ coſtæ ruditatis ſignum. Ex Polemone, & Adamantio. Rhaſes: Coſtarum latitudo, & in ipſis carnium multitudo, ſtulditatem declarant. Albertus latera carnibus referta, iis duri, indocilem hominem oſtendunt. Qui tamen hoc cum ſuperiori ſignificatione confundens, ranis tribuit.

Non carnoſæ coſtæ.

In figura ingenioſi, Ariſtoteles tribuit ei coſtas non carnoſas, à conario iam ſupra narrato ſigno.

De

De lumbis, Cap. 34.

OMNIVM maximæ & crassissimæ sunt quinque lumborum vertebræ, & angusto foramine magnam medullam continent. Lumbi dicuntur à cinctura vsque ad renes. Hæc est sedes luxuriæ. In sacris literis legitur: Sint lumbi vestri præcincti. Et Ægyptii, vt Orus in Hieroglyphicis testatur, hominis statum conditionemq; innuere volentes, lumbum, aut spinæ dorsi ossa pingunt. Sunt enim qui dicant hinc semen effluere. E regione ventris consistunt, & in concumbendo maxime laborant. Persius:

-- cum carmine lumbum
Intrant, & tenero scalpuntur vbi intima versu.

Validi & ossei lumbi.

Lumbi ossei validique virilitatem significant. Polemon & Adamantius.

Parui, & imbecilles lumbi.

In figura timidi, Aristoteles tribuit ei lumbos paruos & imbecilles. Sed Polemon & Adamantius lumbos longos dicunt. vbi notandum Polemonis textum corruptum; habet enim ὀφὺς pro ὀσφὺς.

Carnosi lumbi.

In figura rudis, Aristoteles tribuit ei carnosos lumbos.

Carnosi & molles lumbi.

Carnosi lumbi & molles effeminationem indicant. Polemon, Adamantius. Albertus spinam vocat. Spinæ pars inferior si latis iacet natibus, & molli carne circumdata, effeminatum ostendit.

Acuti lumbi.

Lumbi in acutum tendentes, mulierosos, intemperantes, & timidos ostendunt. Ex Polemone & Adamantio Albertus: si hæc pars prolixa desinit in acutum, intemperantiam ostendit, timiditatem, & libidinem.

Tremuli

Tremuli lumbi.

Duplices ambulationes lumbos tenentes cinædo adscribit Aristoteles in Physiognomonicis in sua figura. Ego suspicor labem in codice: nã non κρατῦντος sed κροτῦλος, id est *strepitum facientes*, legendum est, vt de gembus dixit. Polemon & Adamantius in eadem figura tremulos dixerunt. Polemon vbi de collo loquitur, dicit; *lumbus clamans*: Adamantius: *lumbus mouetur*. Qui enim lumborum motu vehementer vtuntur, vt etiam qui equitant, fluentiore corpore præparatoque ad concumbendum euadunt, & caloris agitationisq; causa eodem afficiuntur modo, quo per coitum, & libidinosiores sunt, vt Aristoteles in Problematis ait. Sic enim textrices, quia frequenter lumbos mouent, etiam lasciviores euadunt.

Teretes & graciles lumbi.

Qui medio ventre mediocriter graciles sunt, venationis studiosi sunt, argumento leonum & canum, videbit enim vtique quis, & canes ferarum amatores lumbis succinctos esse. Sed antiqua translatio huic contraria est. ait enim: Qui lumbosi sunt, ferarum amatores, & potius εὔζωνοι, quam διάζωνοι, legendum, vt habet Aristoteles in Physiognomonicis, & potius succinctos, & graciles, quam lumbosos interpretandum; & philoteri canes lumbos habent oblongos, duros, graciles, neruosos, teretes, & mediocriter magnos. Albertus dorsi & lumborum signa confundens, ait; Qui incuruum habent dorsum, præsertim in molli carne, & quæ iuxta ilia angusta sit, tamquam succincti, in omni opere præcellunt, & præcipue venationis studio.

De Humeris, CAP. 35.

HVMERI sunt, è quibus brachia pendent, ij & armi dicuntur pro re dicti. nam eis arma dependent, ait Festus: nunc vsus obualuit, vt brutorum etiam armi dicantur.

Ro-

Robusti humeri

Robusti humeri robustos mores significant; Adamantius. idemq; & Polemon fortì tribuerunt robustos humeros, & iracundo latos. Sed corrigatur interim Adamantii textus. ait enim: Venter latus, & humeri vacui, robustæ spatulæ. legendum enim *Venter latus, & vacuus, humeri robusti, & spatulæ.* Conciliator addit, *carnosos*; quod quidē in Græcis codicib. non reperitur. Cicero de bobus loquens, ait; terga eis esse data, humerorum vires, & latitudines, ad aratra extrahenda. Leo humeros, vt Aristoteles scribit, validos & robustos habet. Leodamas ex forma humerorum Vlyxis, eius fortitudinem arguit, aitque apud Homerum:

-- quantum suris, humerisq; torisq;
Colligere est, non segnis, inersq;.

Et Vlyxes increpans Laodamantem ait:

-- si membra tibi dant grandia Parcæ;
Inarticulati, & imbecilles humeri.

Quibus humeri imbecilles & inarticulati, animabus fortes sunt, & referuntur ad feminas, ex Aristotele in Physiogn. Sed Polemon & Adamantius inquiunt: Vacui humeri effeminatorū & timidorum sunt. Conciliator: Articuli indiscreti, & nodi, ad stultitiam sunt. Sed huiusmodi humeros ipse habebat, qui adeo stultus est, vt neque ab aliis recte transcribere sciat.

Male soluti humeri.

Quibuscumque humeri difficulter soluti; conuulsi sunt illiberales: & referuntur ad apparentem conuenientiam, & vt dixit Muricenus, ad apparentem morem. nam auari, qui dare nolunt, humeros contrahunt constringuntque. Conciliator ad verbum.

Humeri laxi.

A contrario signo, Albertus laxos humeros infirmitatem & timiditatem significare scripsit.

Soluti humeri.

Quibuscumque humeri bene soluti sunt, hi secundum animam liberales sunt, & referuntur ad apparentiam, quia conuenit, apparenti formæ liberalitas. Aristoteles in Physiognomonicis, & per communem regulam id probauit. Bene constitutæ formæ virtus; male vero ordinatæ vitium: sic apparenti formæ & bene constitutæ, liberalitas conuenit; male autem constitutę, illiberalitas. Potest etiam id signum ad leonem referri, qui humeros, & vniuersum corpus bene solutum habet. Muricenus philosophus ad apparentem morem refert, nam liberales in dando humeros soluunt. Sæpe me vidisse memini in triremibus, dum nudi remiges agebant remos, quod qui bene solutos & articulatos humeros habebant, præ cæteris fortiores habebantur. Clare id etiam in pistorib. obseruani, dum triticeam massam pugnis subigunt, qui quanto cæteris solutiores humeros haberent, eo fortiores erant. Sępius, illustrissime Princeps, tuos solutos humeros admiratum me esse recordor, qui ambulando leniter quatiebantur.

Ampli, distantes, nec soluti, nec colligati humeri.

In figura fortis viri Aristoteles in Physiognomonicis perfectam describens humerorum formam, ait: Humeri ampli & distantes, non valde colligati, nec omnino soluti, fortium sunt.

Pingues humeri.

Pingues humeri nullo modo laudantur, ex Polemone, & Adamantio. Albertus satis crasse ait: Crassi humeri & solidi, virtutem ostendunt.

Extenuati, & acuminati verticis humeri.

Graciles & acuti humeri pessimorum morum sunt; Polemon, & Adamantius. Conciliator insidiosos dicit. Albertus: Tenues & in acutum erecti humeri insidiosos ostendunt.

Grati-

Graciles & colligati humeri.

In figura ingenioſi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis tribuit ei, quæ circa collum & humeros graciliora & colligata.

Eleuati humeri.

Eleuatio humerorum eſt ſignum aſperitatis naturæ, & infidelitatis, & in idea rudis ei humeros largitur ſurſum expanſos, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.

Humeri piloſi.

Ad Alexandrum ſcribens Ariſtoteles ait: Multitudo pilorum ſuper vtroque humero, ſignificat ſtultitiam & fatuitatem. In Phyſiognomonicis vero: Qui humeros piloſos habent, numquam in eodem perſeuerant. Et ad aues refert. Polemon & Adamantius, capite de pilis: Quibuſcumque humeros & metaphrenum pilis denſari inſpexeris, tales auibus ſimiles putabis. nam alta conſilia & cogitationes habent. Socrates piloſis humeris fuit, & ipſemet vxoribus ſuis de ipſo iurgantib. dicebat, ſe eſſe fœdum & deformem, ſimis naribus, recalua fronte, piloſis humeris, repandis cruribus, vt Hieronymus ad Iouinianum refert. Iuuenalis ad id:

Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum.

Auiculares humeros pilis obſitos, require folio 157.

De Pectore, Cap. 36.

PECTVS à collo priorem obtinet ſitum; in mammas vtraque ſui parte extuberat. Pectus quatuor partibus terminatur. incipiens à iugulo, deſinit in aluum, & duobus lateribus concluditur. Dictum pectus, quod peſsum ſit inter mammas.

Magnum pectus.

Quicumque vero pectora magna & articulata habent, animo tores sunt, & referuntur ad marem. Et in figura fortis, tribuit ei pectus amplum & carnosum, non vere carnosum, sed ossibus compactum, & leonem describens ad quem refert, ait, pectore valido, & robusto, νεανικὸν, quod Suellanus male, *iuuenile* interpretatur. Polemon, & Adamantius ab eo: Pectora ingentia & fortia laudato, quia robustitatem significant, & in figura fortis, tribuunt ei pectus & metaphrenum robustum. Galenus, esse amplum pectus oportet, ait. non latum aut longum, sed amplum intelligit; per latum, profundumque diuisione, pectus, collum, & vnum quodque membrum. Albertus, & Conciliator hanc Galeni pectoris diuisionem ignorauit. ait enim Pectoris latitudo hominis est propria: at pectus latum est, cuius cæteræ partes latè dispositæ existunt. Ait Auicenna, quod calidam complexionem sequatur pectoris amplitudo, & extremitatum, & ipsarum complementum in quantitate earum. Vegetius tirones lato pectore eligit. Martem robusto pectore fuisse figurant Poëtæ, ob eximiam eius fortitudinem & ferociam in bello, ideo obsceni carminis auctor:

Nemo est forti pectorosior Marte.

Et gemens Hercules apud Sophoclem ait:

O pectora, ô terga!

Et Achillem Græcorum fortissimum pectorosum fuisse memorant historiæ Daretis Phrygii. Lato fuit pectore magnisq; lacertis Mahometes Secundus imperator Turcarum, & eximio fuit corporis robore præditus, ad omnia promptus, audax, & bellator egregius & inuictus.

Gracile & imbecille pectus.

Imbecille pectus, vt ait Polemon (sed Adamantius addit, &

dit, & gracile) animi pusillanimitatem & timiditatem indicat. Iidem in figura imbecillis, imbecille pectus ei adscribunt. Conciliator Auicennæ auctoritate, tale pectus frigiditatem indicare scribit. Albertus tenue pectus, imbecillem & inualidum notare dixit.

Latum pectus, & humeri magni.

Latitudo pectoris, & humerorum grossities, & tergi, significat probitatem, audaciam, & rectitudinem intellectus, & sapientiæ. Aristoteles ad Alexandrum.

Angustum pectus, & mediocris venter.

Mediocritas ventris, & pectoris strictura, significat altitudinem intellectus, & boni consilii. Aristoteles ad Alexandrum.

Carnosum pectus.

Valde carnosum pectus Polemon & Adamantius rudem & timidum ostendere scribunt. Conciliator ait significare ingratos; quod nescio vnde excerpsit, nisi ex suis optimis conciliis. Albertus: Pectus multis carnibus congestum, indociles & ignauos demonstrat.

Mediocritas pectoris, & tergi æqualitas.

Mediocritas pectoris, & tergi æqualitas signum est optimum & probatum. Aristoteles ad Alexandrum.

Erubescens pectus.

Quibus est flammeus color circa pectus, sunt difficilis iræ: & ad passionem refertur; iratis namq; superaccenduntur ea quæ sunt circa pectus. Adamantius vbi de colore loquitur, ait: Pectora rubrà existentia feruere intus iram ostendunt, quod ab Aristotele, vt prius diximus, excepit. Albertus: Pectus rubore obductum, iracundia inflammatum virum ostendit.

Piloſum pectus.

Pectus ipſum ſecundum ſeipſum denſis pilis conſitum, callidi cõſilii hominẽ, & magnanimum notat; Polemon, ſed Adamantius non magni, ſed duplicis animi dicit: iis enim, qui temperamento calido ſunt & humido, circa pectus, lacertos, ſpinam, ac denique per totum corpus multi pili generantur: nam pilorum copia, roboris & virilitatis eſt indicium. Pudendarum partes ſunt calidæ & humidæ, multis pilis circumdantur. Item quibus exempti ſunt teſtes, ii glabri fiunt, & ſi prius erant hirti. ob id *ſpadones* appellauit antiquitas.

Piloſum pectus, & venter.

Multos habere pilos in ventre & pectore, declarat horribilitatem, & ſingularitatem naturæ, & diminutionem apprehenſionis, & amorem iniuriarum. Ariſtoteles ad Alexandrum. In Phyſiognomonicis vero: Qui circa pectus & aluum nimium piloſitatis habent, in eiſdem operationibus numquam perſeuerant, & ad aues referuntur; quæ pectus, & aluum piloſiſimam habent. Polemon: Pectus, & aluus, quæ multa pilatura redundat, mente leues, inſtabiles, & imbecilles notat. Sed Adamantius non imbecilles, ſed luxurioſos dicit, ob id labem ſuſpicor in Polemone. Albertus: Venter, & pectus nimio pilo obſeptum, leuem & & inſtabilem dicunt, id monſtrauêre aues, quæ ſunt ſine religione & pietate.

Glabrum pectus.

Qui pectora valde lenia habent, inuerecundi ſunt, & ad mulieres referuntur. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sueſſani interpretatio non *inuerecundos*, ſed *aſperos* habet, ſatis inſulſe, nam mulieres inuerecundæ, non aſperæ ſunt. Galenus glabrum pectus frigidam naturam arguere dixit; nam calor eſt qui pilos creat, ob quam cauſſam etiam eunuchis deſunt. Lęue autem corpus veluti multo conſtipatum frigore eſt; algorem

comi-

comitatur densitas; densitatem vero læuitas. Auerroes depile corpus frigidam cordis notare complexionem, actimidos dicit. Aristoteles in physiognomonia iracundi, & Polemon, tribuunt ei leuitatem circa pectus & inguina. Albertus: Nuditas pectoris, & paucitas pilorum cordis notat frigiditatem.

Mediocriter pilosum pectus.

Quoniam pectus neque valde pilosum, neque læue esse oportet, medius vtique habitus est optimus. Aristot. in Physiogn.

De Mamillis, Cap. 37.

MAMILLIS laxior contextus corporis est, vberum apex papilla est, per quam feminis lac emittitur; supra pectus existunt, vt Aristoteles Animalium libro scribit.

Mamillæ dependentes, pectore amplo & macilento.

Quibus mamillæ dependent, pectore amplo & carne vacuo, scortatores & ebriosi sunt. Polemon & Adamantius. Sed hi de maribus loquuntur. Conciliator autem de feminis. Quibus abscissæ à pectore sunt mamillæ & magnæ, sunt inertes & vinolentæ, sed suum Albertum sequutus, inquit. Quibus mamillæ dependẽt molli carne circumdatæ, effeminationem, vinolentiam & intemperantiam designant. Polemonis textus mendosus est. De his Martialis loquitur:

Aut tibi pannosæ dependent pectore mammæ.

Mamillæ paruæ, & extenuatæ.

Mamillæ paruæ & extenuatæ, imbecilles notant. Conciliator.

Mamillæ mediocres.

Mediocriter magnas mamillas, & plenas, & molles, perfectam complexionem ostendere scribit Conciliator, Galeni auctoritate.

De ventre. Cap. 38.

VENTER, vt Aristoteles Animalium libro ait, infra pectus est, in parte priore; eius radix vmbilicus est. Græci ὑγιλίαν vocant.

Amplus & concauus venter.

Quibus ea quę sunt circa ventrem, pinguia: bene fortes sunt, & referuntur ad masculos. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed per ea, quæ sunt circa ventrem, latera, pectus & lumbos intelligit; & per pingua, magna: quæ notæ sunt fortitudinis. Idem in figura fortis, tribuit ei ventrē magnum & in se contractum: Polemon & Adamantius in eadem figura ventrem latum, & concauum. Conciliator carnosa, quæ circa ventrem, conferre ad fortitudinem ait.

Magnus, carnosus, mollis, & dependens venter.

Qui habet ventrem magnum, iudicandus est stolidus, superbus, & luxuriosus, Aristoteles ad Alexandrum. Venter concauus & carnosus, si quidem mollis fuerit, & pendens: sensuum hebetudinem, ebriositatem; & intemperantiam arguit; Polemon. sed Adamantius, venter magnus, non concauus dicit. Iidem in figura rudis, eum ventricosum depingunt, & fatuum improbum, vt sit vitiorum vsquequaque plenus, similiter ventricosum. Galenus ad Thrasybulum; Crassiuenter non erit subtilis intellectus. Albertus: Qui magnum ventrem habet, indiscretus, stolidus, superbus, & luxuriosus est. Rhases: Ventris nimietas, libidinis declarat nimietatem, eadem ab eo Conciliator. Plinius: Minus solertes, quibus obesissimus venter. Albertus: Ventris spatium multa carne & solida vestium, si quidem nimia sit comparatione quantitatis staturæ, malitiosum quidem, non autem voracem & luxuriosum notat. Æsopus ventricosus fuit, vt à Maximo Planude describitur. Nero prominulo fuit ventre, cuius fuerat efferata libi-

do: sic

do: sic etiam Pertinax, vt à Suetonio narratur. Plautus suum lenonem facinorosum, inter alias notas etiam ventricosum facit. Sic etiam in sua Asinaria Leonidem aliquantulum ventricosum.

Macilentus venter.

Quibus autem ea quæ sunt circa ventrem, non sunt pinguia, molles; & referuntur ad indecentiam. Nam decentia est, vt sit magnus; ad hoc, vt calor circumstans magnus & fortis sit, qui est roboris fundamentum.

Durus venter.

Venter si dura carne compactus sit, gulositatem & ruditatem demonstrat; Polemon, sed Adamantius non ruditatem, sed versutiam dicit.

Mollis venter.

Ventrem molliorem, & depressiorem, animi magnitudinem & virtutem Albertus notare dicit, ex Loxo.

Mediocris venter.

Mediocritas ventris, cum strictura pectoris decenti, altitudinem intellectus & bonum consilium testatur; Aristoteles ad Alexandrum. Ventres vacui animi bonam valetudinem, & mentis altitudinem significant; Polemon & Adamantius. Corrigendus textus Polemonis, qui pro animi valetudine, ægritudinem conuertit. Sfortia fuit ventre adeo restricto, & castigato, auctore Iouio, vt angustissime cingeretur. fuitque dux fortis & animosus. Sed quid pilosus venter significet, supra iam proximo capite declarauimus. Albertus eadem, quæ Aristoteles.

De Vmbilico, Cap. 39.

PECTORI subditam ventris planitiem mediam fere vmbilicus non indecenti nota signat.

Spatium ab vmbilico vsque ad pubem, maius, quam ab vmbilico ad pectoris imum.

In Problematis Aristoteles ait: Qui partem vmbilico subiectam habent maiorem, quam superiorem pertinentem ad pectus, vita breui imbecilliq; viribus sunt. Ratio est, quod venter ob suam breuitatem frigidus est: nam cum paruam obtineat concoquendi vim; ad excrementorum redundantiam aptissimus est, morbis etiam nimium patent, qui tali ventre constiterint. Conciliator ab eo: Cum ea, quæ sunt ab vmbilico deorsum vsque ad fundamentum, maiora fuerint his quæ sunt ad pectus, hos imbecilles & breuis vitæ existimato.

Ab vmbilico vsque ad pectoris imum, maius quam ab imo pectore ad iugulum.

Quicumque autem maius habent quod ab vmbilico vsque ad extremum pectoris, eo quod est ab extremitate pectoris vsque ad collum, voraces sunt & insensibiles; voraces quidem, quia ventrem magnum habent, quo appetant cibum; insensibiles autem, quia angustum locum habent sensus, atque in arctum redactum ab eo, qui recipit cibum; ita vt sensus grauati sint, propter complexionem ciborum, aut indigentias. Et iterum in figura comedonis, ait eos esse, quibus id quod est ab vmbilico ad pectus, maius est quam quod inde est, vsq; ad collum. Polemon, & Adamantius ab eo hæc habent: Quibuscumque ab vmbilico vsq; ad imum pectoris maior commensus, quam hinc vsque ad coniunctionem colli; gulosi, & esuriones. Polemonis textus accommodandus est: nam μακρὸν corrigẽdus, ἄκρον, id est, à summo, vt habet Adamantius. Albertus, si spatium ventris vincit spatium superius, erit fornicator, & voluptuosus. Sed has diuisiones ipse non intellexit; quippe totius corporis duas facit: sed spatium ventris intelligendum ab vmbilico vsque ad imum pectoris.

Ab

Ab vmbilico ad pubem, & ab vmbilico ad imum pectoris, & hinc ad iugulum æquale.

His maxime consonum videtur, vt in quibus, facta dimensione, æqualis fuerit pars, quę vmbilicum & pudenda interiacet, & pars, quæ vmbilicum & imum pectoris, & ea, quę imum pectoris & gulam, vt tripartita dimensio sit, id perfectam animi virtutem & corporis optimam habitudinem denunciet: quod etiam à Conciliatore comprobatur. Albertus ex Philemone (sed puto ex Polemone, quod abest.) Metiendum est spacium, quod est ab vmbilico inferius asque ad imum pectinis, & spacium, quod est ab vmbilico vsque ad colli initium in furculis; hoc enim in bene extenso homine secundum naturam est æquale, & si quidem ęquale est, significat laudabilem & animi virtutem, & corporis dispositionem. Sed ignorauit, vt diximus, veram dimensionem.

De Pudendis, Cap. 40.

OMITTENDA hæc fore iudicaueram, quum apud castas aures vix vlla eorum mentio fieri honeste possit, sine honoris præfatione; tamen quia ordo rerum conscribendarum hæc nobis obtrudebat, ne manca mutilaque hæc forent, necessaria nobis visa sunt, quæ breuiter declaremus. Galenus ex quatuor corporis partibus, quator proficisci affectus animi dixit; ex corde iram, ex cerebro ingenium, ex iecore lætitiam, ex verendis luxuriam. Inferior pars viri mulierisue *pecten* dicitur, in qua pili nascuntur. Est enim mutua partium corporis correspondentio, vt oris sciscio, & labiorum crasities vel tenuitas, mulierum naturæ & sciscuram, & labiorum crassitiem vel tenuitatem indicet; vt etiam nasus mutonem. Magnum pecten fortes demonstrat, & ad mares referre licet; vt pingue & molle imbecilles; ad feminas. Idem pilis valde densum iisq; vibratis; luxuriosum & fœcundum. Sic raris, gracilibus, & extensis pilis obseptum, neque luxuriosum, neq; fœcundum ostendit. Magnum penem, durum & stolidum ingenium

nium ostendere dicunt, ad asinos comparando: nam inter animalia asinus magno præstat mutone. Commodus Cæsar, vt Lampridius refert, habuit hominem, cuius penis mirum in modum prominebat, quem *asinum* appellabat; vnde viriliores *onobelos* vocant, quasi asini telum proferentes. Sic ad sinistram sui partem vergens masculorum, esse prolificum, quod semen in dextram mulieris vteri partem proiiciat; ad dextram vero feminarum, medicorum consensus declarat: quod falsum esse deprehendi. Paruos testes malorum dicit Conciliator, vt magni stolidum & inertem accusant, sed ego robur demonstrare contenderem, cum in testibus virilem vim inesse opinentur Philosophi; argumento, quod in eorum exsectione mares effeminari contingat, ac ceu in feminarum naturam conuerti, quum tales & barba careant, & naturæ vi sobolis procreandæ facultate priuentur, nec virilis vocis vsum habeant, nec prorsus quamplurimis negotiis peragendis à femineo sexu discrepent; & vulgo iactatur: *Qui fortes sunt, magnos testiculos habent.* Præcipuum generationis organum sequitur vmbilici proportionem: vnde postquam ex materno vtero progressus est infans, diligenter præcidendus est illius vmbilicus, iusta longitudine eminentiæ. In feminis vero nimium religatus, stantis progressu pariendi conatus restringere potest. Sic vulua, quæ intus laxa est, insatiabiles in coitu demonstrat, vt in adolescentulis videre est: inæqualiter iacens, libidinosam & loquacem. Et interstitium inter anum & vuluam externus expositum, in coëundo insanas demonstrare innuit Conciliator.

De Vlnis, Cap. 41.

IAM ad quartam & vltimam corporis partem deuentum est, scilicet ad duplex brachium, & crus. Aristoteles in suis Physiognomonicis de iis non loquitur: nam de coxis, & tibiis loquens, de vlnis intelligi iubet, & animalium libro ait: Crura cum brachiis communem ineunt rationem: nam quib. breues cubiti, iis etiam femora breuia; & quibus pedes exigui, iis etiam paruæ manus.

Vlnæ, brachia, & cubiti robusti & bene articulati

Vlnæ, & brachia robusta, & cubiti bene articulati, optimum hominem significant, Polemon. Sed Adamantius, vlnas, & brachia robusta & cubitos ipsos bene articulatos esse oportere, si probari velint, inquit. Aristoteles de tibiis loquens (quod etiam ad vlnas & brachia referendum admonet) ait: Tibiæ robustæ, articulatæ & neruosæ, animā fortes viros ostendunt, & ad masculinum genus referuntur. Hercules apud Sophoclem lugens ait:

O pectora, ô terga, ô lacertorum tori!

Id est, neruis, & eleuatis musculis plena. Laodamas ex Vlyxis corporatura vires præsagiebat, inquens apud Homerum:

-- non segnis inersque
Hospes adest, quantum suris, humerisq́, torisque. &c.

Cicero libro De senectute Milonis Crotoniatæ verba refert, qui cum iam senex esset, & athletas se curriculo exercentes videret, aspexisse lacertos suos dicitur, illachrimansque dixisse: At hi quidem iam mortui sunt. Dares Phrygius depingit Achillem magna vi brachiorum præditum. Cæsar fuit teretibus membris, & fortis. Vespasianus compactis firmisque membris: ad expeditionem Iudææ ob suam strenuitatem fuit electus, vt à Suetonio describitur. Robustis artubus, ac toroso corpore fuit Georgius Scanderbegus, vt prægrandi ponderosoque acinace, quo vtebatur, medios hostes ad vmbilicum proscinderet, transuersos diuideret, & sæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facile detruncaret: quorum immanium vulnerum trunculentiam audiens Mahometes Turcarum imperator, inusitatæ violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque ab eo vt Byzantium mitteretur. Cæsar Borgia Dux Valentinus habile corpus habebat,, validaque neruorum compagine firmissimum, cuius artus reliqui ad decorem egregie correspondebant. Ad cunctas equestris & pedestris armaturæ, ludorumq; omnium exercitationes præstantissimus erat, in palæstra robustissimum

quem-

quemque prosternebat, & currentem in arena taurum vno machæræ ictu decollabat.

Vlnæ, brachia, & cubiti exiles.

Contraria prædictis erunt, (secundum Polemonem & Adamantium) vlnæ, brachia, & cubiti exiles; quæ imbecillis naturę argumenta dixeris. Albertus: Tenues cubiti, imbecilles notant, confunditque præsens caput cum inferiori satis perplexe.

Vlnæ valde carnosæ.

Carnosiores vero vlnæ, disciplina & sensibus carentem arguunt; Polemon & Adamantius. In figura rudis Aristoteles adscribit ei, quæ sunt circa collum & brachia, carnosiora. Albertus: Cubiti pleni, rudes & indociles ostendunt.

Vlnæ oblongæ vsque ad genua.

Quando vero protenduntur brachia intantum, vt manus perueniant ad genua, significant audaciam cum probitate & liberalitate; Aristoteles ad Alexandrum. Vlnæ si ita fuerint prolixiores, vt protensæ manus vsque ad genua perueniant; fortitudinis & caliditatis est signum; Polemon, sed Adamantius; fortitudinis & felicitatis. Rhases: Cum brachia adeo fuerint oblonga, vt manus ad genua perueniant, sublimitatem animi, & arrogantiam, & regnandi cupiditatem arguunt: idque à cordis caliditate & humiditate prouenire dixit. Albertus (etsi extremitas medii digiti manus genua non tangant, & deficiat mensura quator digitorum) humilitatem & fortitudinem denotare scripsit. Aristotelem legimus exserto brachio fuisse. Alexander Magnus tales manus habuisse dicitur; & ob id audaciam cum probitate & liberalitate ostendisse. Artaxerxem Longimanum, quod dextram manum sinistra longiorem haberet, cognominatum esse ferunt; vnde Persarum regibus tum facilitate humanitateque, tum animi magnitudine præstitit.

Vlnæ

Vlnæ breuiores, adeo vt comedentes cogantur capite occurrere manibus.

Quando vero decurtantur brachia, signum est amantis discordiam & ignorantiam; Aristoteles ad Alexandrum. Breuiores vlnę, vt ad genua non perueniant, sed iis in comedendo cogatur caput occurrere, maleuolos atq; alienis malis gaudentes, & inuidos ostendunt; Adamantius, sed Polemon addit, *Pessimos, & malorum ministros.* In Petræa interpretatione omnia peruersa reperies. Rhates: Curta brachia timidum hominem ac malitiæ amatorem innuunt. Idque ex superiori adducta ratione, scilicet ex frigiditate & siccitate prouenire dixerunt. Albertus: Cum autem prolixitas hæc ad femur desinit, vel parum ante, maleuolos declarat homines, alienis malis gaudentes, qui inuidi vocantur; & quicumque cibos cum desiderio sumentes extendunt os, vt occurrat manibus, iisdem vitiis obnoxii sunt. Sed confundit omnia.

Brachia venosa.

In figura luxurioſi, Polemon tribuit ei venas in brachio perspicuas.

De manibus, Cap. 42.

ANIMALIVM libro summus Peripateticorum princeps, Manus, ait, partes sunt palma, digiti, & nodus: cum quo brachiale coniungitur. Pars interior manus, *vola*; exterior, *neruosa*, & *carnosa* dicitur.

Manus magnæ, articulatæ, & neruosæ.

Vbi de pedibus agit Aristoteles in Physiognomonicis, etiam de manibus intelligi voluit, cum communem simul ineant rationem; ob id magnæ manus, articulatæ, & neruosæ, robustos ostendunt, secundum ea, quæ sunt in anima, & refert eos ad masculinum genus. Et in figura fortis & animosi: tribuit vtrique extrema corporis fortia & magna; per magna extrema

extrema non nisi manus, pedes, & similia intelligit. Polemon & Adamantius in figura fortis, etiam pedes & manus bene articulatas tribuunt. Sfortia habuit manum amplam, & prælongam, & digitorum compage adeo firma, vt ferream soleam rumperet, & prælongam equestrem lanceam à calce sublatam attolleret. Selimus Baiazetis filius lata manu, & teretib. membris fuit; fuit & bellator fortissimus, nullo vnquam labore aut corpus eius fatigari, aut animus debilitari poterat.

Manus paruæ, graciles, & inarticulatæ.

Idem eodem in loco de manibus etiam intelligens, ait; Paruæ manus & graciles, & male articulatæ, potius visu delectabiles quam robustæ, molles notant secundum ea quę sunt in anima: & refert ad femininum genus. Idemque in figura imbecillis, imbecillia tribuit corporis extrema, & timidi manus describit graciles & longas; easdem quoq; ab eo tribuunt ei Polemon & Adamantius.

Manus delicatæ, & molles.

Nos, quæ carni Aristoteles & alii tribuunt, manibus tribuemus: quia reliquas corporis partes contectas portare solemus, & quisquis physiognomonicam scientiam exercens, honestius manus contrectare poterit. Aristoteles in libro De animalibus ait: Duri carne, inepti mente: qui vero molles, ingenioſi. In Physiognomonicis vero hæc habet, secundum Suessani translationem; Caro dura & habituatæ naturæ, insensibilem significat; lenis autem & bene nata, & instabilem, nisi in forti corpore & habente extremitates duras hoc accidat. Sed hæc ex varia textus corruptione, tum Suessani interpretatione, quid significent, vix conici potest; & Suessanus dum sensum versioni accommodat, proh Dii immortales, in quantas labitur ineptias! Verum textus ita accommodandus est: Caro lenis ingenioſum significat; dura quidem & boni habitus, (id est, superflua) insensibilem, nisi in forti corpore & habente magnas extremitates hoc accidat. Et in figura ingenioſi:

Caro

Caro humidor & mollior, non superflua, neque pinguis valde & cutis subtilis, &c. Galenus & Rhases temperati corporis signum dant cutis subtilitatem. Polemon & Adamantius: Manus teneræ & molliores, optimi dicuntur esse ingenii argumentum. Et in figura ingenioſi dant ei carnem mollem & mediam. Cuius rationem afferre tentabimus. Legitur in naturali hiſtoria quamplures fuiſſe, qui ſubtilitatem animi conſtare non ſanguinis ſubtilitate opinati ſunt, ſed cutis aut corporum operimentis; & ob id magis, minusve bruta eſſe, vt oſtreas, teſtudines, boum & ſuum terga. Sed Ariſtoteles ſecundo De anima ſcribit, hominem guſtum præ cæteris animalibus certiorem habere: eſt enim guſtus tactus quidam; & ob id, quia homo tactu præſtantior ſit, etiam ceterorum animalium prudentiſsimũ eſſe. Vnde inter homines σκληρόσαρκοι (id eſt, duri carne) hebetes μαλακόσαρκοι. (id eſt, carne molles) ingenioſi, nam qui huiuſmodi carne conſtant, meliorem tactum & ob id meliorem ſenſoriam facultatem obtinere, & inde melioris eſſe intellectus; quia ſenſuum bonitas diſpoſitio eſt ad bonitatem intellectus: quia bonitas tactus ex bona ſequitur temperatura, & bonam complexionem ſequitur nobilitas animæ, vt ſæpius diximus. Vnde quibus præſtantior fuerit tactus, præſtantiorem quoq; eis ineſſe animam & ſperſpicaciorem mentem, infertur. Sed pueri & mulieres molles ſunt carne, & ab eodem Ariſtotele conſilio, & ingenio inualidi dicti ſunt? Quibus reſpondendum, mollitiem duplici de cauſa euenire, ſiue ex complexionis bonitate, quæ rara ſit & bene diſpoſita, ſiue phlegmatis redundantia, qua conſtãt pueri & mulieres. Ob id Fabius in malaco ſanum dixit, quaſi in carnis mollitie & raritate ſummam intelligat eſſe mentis ſanitatem, id eſt prudentiam & perſpicaciam. Non probat Plinius illos, qui ſubtilitatem animi conſtare non tenuitate ſanguinis putant, ſed cute operimentisque corporum magis aut minus bruta animalia eſſe. Sic boum tergora, ſetas ſuum obſtare tenuitati immeantis ſpiritus, necpurum liquidumque tranſmitti. Elephantorum quoque tergora impenetrabiles ſetas habent, cum tamen omnium quadrupedum ſubtilitas animi præcipua penetrabilis

illi, sic & crocodilis tergoris duritia, & solertia tribuitur.

Manus duræ, & plus iusto carnosæ.

Ex his, quæ supra ex Aristotelis dictis in Physiognomonicis adnotauimus, duras manus & maxime carnosas ruditatem notare docuimus. Hinc Plautini sales adnotandi: *Meus herus elephanti corio circumtectus, non suo'st; neque plus habet sapientiæ, quam lapis.* Fatuos & rudes Græci παχυδέρμους, quasi *crassipelles* dicunt.

Manus magnæ, & duræ.

Durę magnæque manus fortem illum quidem significabunt, haud satis tamen disciplinis idoneum. Adamantius.

Manus valde breues.

Perbreues manus stultitiam exprimunt, Polemon, Adamantius, & ab eis Conciliator.

Crassæ manus.

Manus crassæ nequitiam ostendunt, Adamantius. Polemonis textus corrigendus est. nam pro μαιρίας, habet μὴ βαρεῖαι.

Manus plenieres, cum digitis longis.

Pleniores manus, quæ oblongos habent digitos, furaces notant. Polemon & Adamantius. Crassæ manus cum breuibus vltra mensuram digitis, tergiuersorem, furem, & insidiosum dicunt; Conciliator. Albertus non longos, sed breues dicit.

Manus angustæ, & graciles

Angustę manus gracilesque, Polemon infidissimi, Adamantius rapacissimi hominis esse dicunt. Conciliator satis inepte, iracundi & stolidi.

Valde paruæ manus.

Manus valde paruæ, versutæ & furto gaudentes. Polemon, Adamantius.

Græ-

Graciles, & obtortæ manus.

Graciles & obtortæ manus, nugacitatis, voracitatisque indicium; Adamantius. Quod ex Polemonis textu fortasse excidit. Conciliator: Manus intortæ & graciles, voracem & loquacem indicant; ex Alberto.

Manus longæ cum digitis longis.

Optimam describens manus qualitatem Aristoteles ad Alexandrum ait: Manus longæ cum digitis longis, dominum suum significant habilem ad multas artes, & præcipue ad mechanicas, sapientem in operibus; & boni regiminis signum. Conciliator, quæ ab eo excepit, habet.

Articuli manuum generosi.

In figura ingeniosi, tribuunt ei Polemon & Adamantius manuum & pedum articulos generosos.

Articuli manuum longi, crassi, & asperi.

Stulto fatuo pessimam manus formam tribuens Polemon, ait: Articulos asperos, & crassos & oblongos. Adamantius, extrema crassa & aspera. Ego Polemoni assentior.

Manuum motus languidi, & dissoluti.

In schemate cinædi, Aristoteles in Physiognomonicis adscribit ei motus manuum languidos & imbecilles. Polemon vbi de collo agitur, solutas manus ei tribuit. Adamantius vero eodem loco, non χειρων λύσις, sed ἄλυς dicit.

Collisio, & fricatio manuum.

In figura auari, tribuunt ei Polemon & Adamantius spissas manuum collisiones & fricationes.

Qui corpus & manus mouent, loquentes.

Qui vero frequenter mouetur, & loquitur motu manuum est immundus, eloquens, & deceptor; Aristoteles ad Alexan-

drum. eadem habet Albertus ab eo, ego potius loquacem, quam eloquentem dicerem.

Loquentes immotis manibus.

Qui vero est abstinens à motu manuum, hic vero perfecti intellectus, bonæ dispositionis, & sani consilii, Aristoteles ad Alexandrum. Eadem Albertus.

Pilosæ manus.

Qui manus densis pilis hispidas habet, luxurię dat signum. Michael Scotus, quod nos quoque diutina experientia comprobatum hic apposuimus.

Dextra, vel sinistra manu qui vtantur.

Verum id prætereundum non duximus, quidnam morum portendat ambi dexter vir, non qui consuetudine, sed qui à natura ita nascatur; cum sæpius multos videamus vtraque manu vtentes, vel sinistra pro dextra, Vocant Græci ἀμφιδέξιον qui vtraque manu pro dextra vtitur, Homerus ἀμφοτεροπαῖον, vtraq; manu pariter vtentem, Aristophanes *ambilæuum*, siue *ambifariam læuum*, Hipponax *ambidextrum*. Sed prius scisciteamur caussam è medicorum scholis, ob quid id fieri contingat, vt certius quid præsagiat, nanciscamur. Ambidextrum fieri hominem illa ratione produnt Physici, quod calor cordis affatim se promat in sinistrum latus, & hepatis ad dextrũ. Quod vero sinistra vtatur aliquis pro dextra: caussam assignarunt cor, item & hepar, vbi horum viscerum affluentior sese vis in sinistrum latus corriuat; id vero contingere, vbi in sinistris tam cor quam epar situm nanciscantur. Mulierem vero ambidextram non effici, auctor est Hippocrates. Retulit & septimo libro Plinius. Ratio est ex naturæ debilitate: si enim ambabus manibus ob neruorum robur viri vtuntur, optima ratione nulla mulier vtetur; sed satis habeat si vna dextra vel modice vtitur. Amazonidas dextram amburere mammam solitas dicunt, vt in proximam manum plus commeans alimenti, robur adderet ei, quæ per naturam inualida habebatur. Hos ego viros numquam rectos vel optimos existimarem,

tum

tum quia quod præter naturæ ordinem naſcitur, defectum naturæ arguit, & præcipue circa duo præſignia viſcera, cor & hepar; tum ex ſuperabundanti calore, ob id iracundos, callidos, iniurioſos, & deceptores argumentarer; nec meam opinionem fefellit vmquam experientia, cum eiuſmodi viros ſemper tales conſpexerim, & peſsimi hominum ſint, qui ſiniſtra ſola vtantur. Iſmael Sophi Perſarum Rex, ſiniſtre manu agiliore, & validiore erat; ob id ardens in crudelitate, vel ad breuiſsimum temporis momentum, & in Venerem pronus.

De Digitis, Cap. 43.

ANIMALIVM libro Ariſtoteles ait: Digiti quinque numero; digiti pars, quę ſe flectit, nodus ſiue articulus; quæ rigida conſtat, internodium.

Digiti groſsi & breues.

Groſsities digitorum & breuitas ſignificat inſipientiam, & ſtoliditatem; Ariſtoteles ad Alexandrum: Polemon in fine operis hæc habet: Breues & pingues digiti tum manuum, tum pedum, ſtolidos oſtendunt, à quo quidem vitio exemtos eos dicimus, qui corpus neque pingue neque breue habuerint. Albertus: Parui & craſsi digiti inuidum, ferum, & audacem indicant.

Digiti breues & tenues.

Breues & tenues digitos ſtultum demonſtrare dixit Albertus.

Longi manus digiti.

Vt vidimus ſuperiori capite, Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens, longos digitos cum manibus longis, mechanicum ſapientem & boni regiminis ſignificare dixit; & vbi optimum virum deſcribit, tribuit ei longas palmas longoſq; digitos, de-

clinantes ad subtilitatem. Plinius ex Aristotele prælongos digitos breuis vitæ signum esse dixit.

Digiti longi, molles, & inuicem distantes.

In figura ingenioſi, Polemon & Adamantius tribuunt ei simplices, Adamantius molles, longos, & distantes inuicé. Plinius de picarum genere scribens, facilius discere sermonem illas dixit, quibus quini sunt digiti in pedibus. Internobiles, & plebeios discretionem digitorum facit numerus; qui præstant, quinos in pede habent digitos; cæteri ternos; Solinus, & Apuleius. Polyxena, vt à Darete Phrygio describitur; digitis erat polixis, sed animo simplici, larga, & dapsilis.

Digiti retro conuersi.

Digiti qui curuantur sursum, id est; qui retro curui sunt (est enim inepta & barbara Michaelis Scoti loquutio) liberalem hominem, optimæ capacitatis, officiosum, & boni intellectus ostendunt, & si minus eius doctrinam approbamus; id ratione & experientia à veritate non abesse sæpissime cognouimus. Argumentum à contrario signo rapacium auium sumi potest. carniuoræ enim aues, vt astur, aquila, falco, accipiter, & similes, quæ curuos digitos habentes, maxime rapaces sunt. Idque etiam ex apparenti more probatur: Qui enim largi, apertis manibus; & digitis retro conuersis sunt; auari & rapaces strictas & incuruas habent. Ita efformati sunt, munificentissime princeps, digiti tui, aperti, & retro conuersi, vt vere liberalitatis simulacrum ostendant.

Digiti in manibus superstui.

Qui sex digitos in manibus habent, vel quatuor, quemadmodum solet euenire, vt etiam claudi, & gibbi, aliquantulum in prauitate suspecti sunt, quia minus in necessariis abercauit natura: est enim, vt sæpius diximus, præter naturæ normam. Volcatius Sedigitus in Poëtica illustris habitus fuit, dicunt

cunt appellatum fuisse *Sedigitum*, quod in singulis manibus sex digitos haberet. Sic Horatii filiæ *Sedigitæ* appellatæ sunt.

Iactare digitos.

Digitos iactare inter loquendum, vehementis naturæ est. Socrates semper inter loquendū, agente id orationis vehementia, iactare digitos solebat, & crines vellere, vt recte etiam Zopyrus Physiognomon indicauerat. Erat & molliciei nota apud Ciceronem, vno digito caput scalpere.

De coxendicibus, Cap. 44.

MAGNA duo ossa, ad os quod sacrum dicitur, apposita, ingentibus processibus, pro diuersa constructione, & partium ad quas pertinent, vicinia, variam denominationem habent. nam ea parte, qua crura in suo sinu recipiunt, coxendices dicuntur, Græcis ἰσχία, sursum, vbi lata sunt, versus ilia, dicuntur *ilium ossa*, vulgus *anchas* vocat, de quibus præsens est sermo; retrorsum ad pudenda, *ossa pubis* dicuntur, rectiora in viris, recurua magis versus exteriora, in feminis, ne partum prohibeant.

Ossa coxendicum exterius apparentia.

Ancharum ossa, quum exterius protenduntur, fortitudinem demonstrant & virilitatem. Rhases, & eadem ab eo Conciliator.

Coxendicum ossa gracilia.

Ancharum gracilitas, mulierum amatorem significat, corporisq; debilitatem & timorem. Conciliator ex Rhase.

De natibus, Cap. 45.

IN postrema thoracis parte nates sunt. homini tantum sunt hæ decenter conglobatæ, sedendi muneri peraccommodæ.

Aristoteles Animalium libro ait: Subditum, quasi stragulum, excretoriæ parti nates siue clunes sunt. Et in Physiognomonicis πυγάς vocat; Polemon & Adamantius, ἴσχια, qui eadem eisdem quasi verbis referunt, ideo sub diuersis nominibus de eadem re loquutos existimamus.

Pingues nates.

Quicumque carnosas & pingues nates habent, molles sunt, Aristoteles in Physiognomonicis. Nates præpinguidiores mulierum sunt. Polemon & Adamantius. Has Conciliator ilia vocat. Hæc molli carne circumdata muliebrem animum denunciant. Albertus eadem.

Inspicito primi libri virilem figuram & muliebrem, sic enim quæ hic scribimus, facile ibi contemplando intelliges.

Osseæ nates acutæ.

Quicunque nates acutas habent & osseas, fortes, sunt. Aristoteles in Physiognomonicis, Polemon & Adamantius: osseæ nates virorum sunt. Aristoteles in schemate fortis, ei dat nates contractas. Iidem duras dant. Conciliator: ilia dura, solida, & ossibus discreta, ferum & bellatorem indicant, leonibus comparatum. Albertus eadem.

Graciles nates, siue veluti desiccatæ.

Nates modice carnosæ, veluti desiccatæ, malignos arguunt, à simili simiarum ingenio. Polemon habet graciles, & modice carnosæ; Adamantius addit rugosæ, veluti eliquatæ, versipelles arguunt: tales enim habent & simiæ. Conciliator: Ilia hirsuta, rugosa, & exili carne circumdata, malignitatem testantur, simiis comparati. Albertus eadem.

Nates neque rugosæ, neque læues.

In figura fortis, Aristoteles tribuit ei ischia neque læuia, neque

neque omnino rugosa. Id si ad naturalem causam referre licet, læuitas ex humiditate, rugositas ex siccitate prouenit, qui igitur nates inter rugosas & læues medias habuerit, temperatus erit inter humiditatem & siccitatem, quod fortitudinis est indicium.

De femoribus. Cap. 46.

ANIMALIVM libro Aristoteles ait: Membri inferioris bipartita compactio; crus, & femur, quod biceps est; femoris pars ima tibiis annectitur, superior coxendicibus. Hæc homini carnulenta sunt, cum animantes cæteræ vacua carne habeant, neruosa sunt, offulenta, & rigida: causa; quod homo solus animalium erectus est, vt facile sustinere superiora posset, parti superiori natura corpulentiam dempsit, inferiori, addidit. Aristoteli μηροὶ dicuntur. Polemon & Adamantius de iis verba non faciunt, cum quæ de tibiis loquantur, de eisdem intelligi iubeant.

Femora ossea, & neruosa.

Qui coxas osseas & neruosas habent, fortes sunt, & referuntur ad genus masculinum, Aristoteles in Physiognomonicis.

Femora mollia & inarticulata.

Qui vero osseas & carnosas habent coxas, molles sunt, & referuntur ad femininum, sed Aristotelis textus in Physiognomonicis corrruptus est, cum non osseas, sed pingues, vel inarticulatas dicere deberet: nam hæc ad femineam naturam sunt similia, cui refert. Polemon, & Adamantius de tibiis loquentes, & de his intelligi præcipientes: Coxæ, aiunt, inarticulatæ & molles, imbecilliores arguunt. Iidem in figura fatui improbi, tribuunt ei crura crassa. Inferna mulierum magna ex parte crassiora sunt, virorum autem superna, cuius ratio est in frigiditate, & calore; nam frigidiori muliebri naturæ, alimen-

ci, vnde augescit corpus, portio minima suggeritur, quod efficere calor potest; residens vero in imo, id corpulentius efficit & auctius: in maribus vero contrarium euenit, siquidem caloris copiam, sursum defertur alimenti pars magna, vbi effectum ostendit ampliorem.

Mediocriter carnosa coxa.

In figura ingeniosi, Polemon & Adamantius tribuunt ei crura & femora non admodum carnosa, id est, bene nutrita.

Femora, & lumbi pilosi.

Quorum femora & lumbi, absque aliis corporis partibus, multis pilis intecta sunt, eos luxuriæ obnoxios iudicato, Polemon & Adamantius.

Breuia crura.

Breuia crura maleuolos, alieniſque malis gaudentes, & inuidos ostendunt, vt ex doctrina brachiorum habemus: & ex Polemone, pessimos & malorum ministros. Selimus, Bajazetis filius, Turcarum Tyrannus decimus, procera statura fuit, verum breuioribus cruribus, iniuriarum memor, ingenio perfidus, præceps in auersam Venerem, raroque cum pellicibus coibat.

De Genu, Cap. 47.

FEMORI genua annectuntur, ibique vertebra est, quæ sedendo vel ambulando ita se flectit, vt litteræ Græcæ figuram habeat; retro poples est, anterius mola siue patella foris adiecta est, cuius munus est iuncturam tueri, curuaturæ & flexui partium præesse, facilioremq; motum efficere.

Carnosa genua.

Multitudo carnis in genubus significat debilitatem virtutis & molliciem; & referri possunt ad mulieres, quæ genu crassę sunt. Aristoteles ad Alexandrum.

Genua

Genua stridorem facientia.

Qui γονύκρωτοι fuerint, cinędi sunt; & ad apparentem conuenientiam refert Aristoteles in Physiognomonicis. Suessanus per γονυκρότας, *genucrassos* satis inepte interpretatur, cum κροτὸς strepitus sit, non crassities: atque per eos Aristoteles intelligit, quibus deambulando genua stridunt, & rumorem faciunt, vt articuli manuum cōpressi facere solent. Polemon in figura cinædi: γονάτων κροτὸν, id est, *genuum stridorem faciens*; & Adamantius γονυκρότας vocat, idem exprimens.

Genua intus innuentia, & sese collidentia.

Genua quæ intus vergunt, secundum Polemonem (addit Adamantius, veluti se collidentia) mulierosos effeminatosque innuunt. Conciliator: Genua inter se complexa, vt collidantur, femineam naturam ostendunt. Eadem Albertus.

De tibiis, Cap. 48.

TIBIA subiacet genu, à quo initium capit, & ad talos desinit. Tibia dicebatur ab Hetruscis, quia ex ossibus tibiarū musica instrumenta conficiebāt, quę tibias vocauerunt. Tibia per omnia brachio respondet, vt femur vlnæ, adeo vt habitus & decor alterius ex altero dignoscatur. Græcis κνῆμαι dicuntur.

Articulatæ, neruosæ, & robustæ tibiæ.

Qui tibias habent articulatas, neruosas, & robustas, anima fortes sunt, & referuntur ad masculinum genus; Arist. in Physiogn. & ad Alexand. scribens ait, Tibiarum grossitiēs designat audaciam & fortitudinem, intelligens per grossitiem, ex barbara interpretatione, articulatas, robustas & neruosas. Polemon & Adamantius: Qui articulatas, solidas, & magnas tibias habuerint, egregiam naturæ generositatem (Adamantius addit, & aptitudinem) demonstrabunt. Iidemq; fortitudinem tribuunt crura carnosa. Homerus Vlyxem describens, ait:

Cruri-

Cruribus, & tibiis, & ambabus manibus,
Ceruiceq; forti, magnoq; robore.

Iouius Sfortiam describens, ait eum fuisse torosis, & parum teretibus cruribus, & maxime ad suram, & erat eximiæ fortitudinis & generositatis.

Inarticulatæ, & molles tibiæ.

Quibus contra inarticulatæ & molles tibiæ, timiditatem & imbecillitatem arguunt, Polemon & Adamantius. Ab his Conciliator: Crura mollia effeminati signum. Zeno Cittieus, vt ex Diogene habetur, crura turgida, imbecilla, infirmaque habuit.

Valde exiles tibiæ

Prægraciles tibiæ timiditatem & improbitatem notant, Polemon & Adamantius. Aristoteles in Physiognomonicis, in figura timidi, crura breuia tribuit, exque ipso exceperunt. C. Caligula huiusmodi tibiis fuit, & apprime timidus, vt diximus. Sed ad Alexandrum scribens, tibiarum gracilitatem notare dixit: sed textus ex Arabica translatione male versus est. nam, si crassitiem fortitudinem denotare diximus, à suo contrario exilitas debilitatem & timiditatem indicat.

Graciles, & neruosæ tibiæ.

Quicumque tibias graciles & neruosas habent, luxuriosi sunt, & referuntur ad aues, Aristoteles in Physiognomonicis. Tibiæ si præter gracilitatem etiam neruosæ fuerint, immodestissimam intemperantiam arguunt. Polemon, & Adamantius. Sed Polemon in figura luxurioſi depingit eum imbecillibus cruribus & neruosis, & totus est auitii generis. Conciliator. Crura subtilia & neruosa abundantiam Veneris indicant, cum eorum humiditas nutrimentalis conuertatur in sperma. Aristoteles Peripateticus gracillimis fuit cruribus, & luxuriosus, vt à Diogene describitur. Caligula maxima fuit ceruicis

&

& crurum gracilitate; vnde nec suæ, nec alienæ pudicitiæ pepercit. Domitianus etiam fuit deformis crurum gracilitate, quæ tamen ei longa valetudine remarserunt: ex Suetonio. Ego quamplurimos amicos habeo tibiis prægracilibus, vt auiū vel locustarum potius, quam humani generis videantur, & sunt immoderatæ & inexplebilis luxuriæ.

Tibiæ, & calcanea crassa.

In figura rudis, Aristoteles in suis Physiognomonicis tradit ei crura circa malleolum crassa, carnosa, & rotunda. A quo illustres sequaces de tibiis loquentes, inquiunt: Tibiæ, & calcanea crassa, seruilia sunt, & hominem indocilem arguunt. Has tibias iuxta talos Polemon in fine etiam tribuit effeminato: sed in figura rudis, iidem crura crassa, sed non vsque ad talos, tribuunt, ab Aristotele accipientes, & stulto fatuo iidem crassa crura tribuunt. Sed ne decipiantur lectores, vel addendum est, iuxta calcanea, vel intelligendum per crura tibiam crassam à genu vsque ad calcanea. Conciliator ab his: Crura, & cauillæ grossæ incompositæq; existentes, hebetem, & inuerecundum ostendunt.

Crura circa talos carnosa.

In figura fortis, Polemon & Adamantius tribunt ei crura circa talos carnosa non crassa.

Pilosæ tibiæ

Qui hirsutas tibias habent, libidinosi sunt, quemadmodum hirci: Aristoteles in Physiognomonicis, Hirci enim propter libidinem efferantur, qui enim superiori tempore socii & iugi concordia pascebantur, coitus tempore dissident, & alter alterum libidinis rabie inuadit: septimo etiam die, à quo natus est coire incipit, & quamuis semen sterile emittat, omnium tamen maturissime quadrupedum coit; dum adhuc vberius alitur; immodica libidine matrem stupro superuenit.

Saty-

Satyros finxit antiquitas villosos, & hircinis cruribus, ac in libidinem petulcos, immo omnem Veneream virtutem ostendere mutone intento. Aristoteles etiam in Problematibus, hirtos homines & aues Veneris esse auidiores tradit: causſam esse, quod naturâ humida & calida sint; qua quidem vtraque qualitate opus est in coitu: calor enim excernit, humor excernitur. Sed Polemon & Adamantius non tibias, sed lumbos & femora pilosa dicit esse luxurię signa. In figura vero luxuriosi, Polemon hirsuta dicit; capite vero de pilis, iidem crura satis admodum densis oblongisque pilis obsita, rudi & agresti naturæ adscribenda dicunt, non luxuriosæ. Sic Albertus hirsutum, ex Loxi sententia, indocilem & ferum dicit virum.

Cruribus claudi.

Claudos, salaces dicit Aristoteles Problematum libro, & affert causſam: His enim vt parum alimenti deorsum propter crurum vitiationem labitur, sic multum loca petit superiora, atque in semen conuertitur. Antiauira Amazonum Regina, vt ex Theocriti interprete elicitur, in claudos, qui ad venereos vsus implendos præpotentes essent, dixit, Optime claudus init. Indeque natum dicterium putant in salaces claudos, quod domi tota die desidentes, perpetuo fere venereis intenti, agant, vt Hieronymus ad Iouinianum refert. Socrates repandis fuit cruribus. Hos improbos esse nemo est qui ambigat; quia magno membro vitiati sunt: & præsigne est apud Medicos dogma: *Non est tam bona complexio, quæsi membro aliquo decurtetur, suum statum in peius non mutet.* Aiunt alii, hos superioris naturæ opere infortunatos esse, ob id maximè præcauendum ab infortunatis & diminutis, quia occultum nocumentum ferunt secum agentibus; & tutius se homo ab hoste, quam ab infelici amico tueri potest. Ob id Aristoteles Alexandrum suum, Macedonum Regem, inter præcepta memoriæ commendanda, iubet sibi præcauere ab homine infortunato, & diminuto in aliquo membro, tamquam ab inimico. Sed qui claudicatem non in lasciuiam, sed in virtutem, studio & diligen-

ligentia commutarunt, hoc ex historiis colligimus. Androclides Lacon crure debilis, cum bellatoribus se immiscebat, & cum ab aliquibus prohiberetur, quod parum robustus videretur, respondit: In aciem egredi eos oportere, qui de prœlio cogitent, non de fuga. Romanus Cocles, principis liberator terrarum populi, cum ei vitium cruris obiectaretur, Per singulos, inquit gradus, admoneor triumphi mei; quippe pertinax occupatio pontis, aduersus Hetruscam vim grauius assultanti, eam illi contraxerat calamitatem.

De suris, Cap. 49.

PARS tibiæ sura est, caenim ex anteriore parte tenuis & carnis expers est; retro carnosa, vt in ventrem turgescens: Græcis γαστρονημία, id est, *cruris venter*, dicitur; Latinis *sura*.

Valde crassæ suræ.

Quicumque tibias valde superfluas habent, veluti parum disruptas, odibiles & inuerecundi sunt, & referuntur ad apparentem decentiam. A quo duo sequaces: Prægnantes tibiæ, in medio crassescentes, abominabiles, inuerecundos & luxuriosos notant. Conciliator: Crura satis prominentia, tamquam prægrauida, assentatorem, intemperantem & impudicum ostendunt. Albertus sordidum & seruilium morum dicit.

Sura deorsum contractæ.

Contractæ deorsum suræ fortem virum innuunt. Aristoteles enim in figura fortis, tribuit ei suras deorsum contractas. Surarum prægnantia ex humiditate prouenit, vt in mulieribus videre est, quæ humidæ cum sint, prægnantes habent suras. Contractæ vero, & deorsum ductæ; ex caliditate; ob id viriles. Ex huiusmodi signis Laodamas collegit apud Homerum Vlyxis fortitudinem:

-- *quantum suris, humerisq́, torisque*
Colligere est, &c.

Suræ sursum ductæ.

A contrario signo, suras sursum ductas, timiditatis signum notare Aristoteles in suis Physiognomonicis in schemate timidi dixit, qui tales ei adscribit.

Molles suræ.

Molles autem suræ effeminatis adscribuntur, à sexu muliebri, Albertus.

Moderatæ magnitudinis suræ.

Moderatæ magnitudinis, & plenitudinis, solidæque & discretę adinuicem optimum ingenium indicabunt.

De talis pedum, Cap. 50.

PEDES communi quadam appellatione id omne vocamus, quod ab ima tibia ad extremos vsque digitos continetur; Aristoteles Animalium historia. Et multiplici osse constat, cuius posterior pars calx est; de quo præsens erit sermo, In sequenti de priori. Græci σφυρῆ dicuntur.

Neruosi, & articulati tali.

Quibus ea, quæ circa talos sunt, & neruosa, & articulata fuerint, fortes sunt secundum animā, & ad masculinum genus referuntur; Aristoteles in Physiognomonicis. Idemque ad Alexandrum scribens, Latitudo, ait, talorum & tibiarum, fortitudinem innuit corporis. Duo interpretes: Tali bene discreti (Polemon addit, & solidi) generosi signa viri præbent, & in figura fortis, dant ei quæ circa talos, robusta; & ingenioso robustos talos.

Tali inarticulati, & carnosi.

Quibuscumque sunt tali carnosi & inarticulati, molles erunt secundum animam, & ad femininum genus referuntur; Aristoteles in Physiognomonicis. Adam. paraphrastes: Tali molles

molles lenesque, effeminatum ostendunt. Sic Polemonis textus λίον, non λεία habet, ex Adamantio corrigendus. Rhases. Calcaneum gracile timorem significat, eadem eius simia.

Tali valde graciles.

Graciliores tali timidum, intemperantemque demonstrant, vt Adamantius scribit; sed Polemon insidiosum & intemperantem habet, lapsus fuit ex δόλιον, & δεῖλον. Talus enim ex extremis est partium; quæ si alicui gracilia fuerint, timidum & imbecillem significabunt, non insidiatorem.

Tali crassi, calcanea aspera, carnosi pedes, curti digiti, & prægnantes suræ.

Præpingues tali, aspera calcanea, (Adamantius, crassa) corpulentiores pedes, curti digiti, prægnantes tibiæ; frequentissime desipientes, furiosos, &, vt Polemon addit, dæmoniacos significabunt. Albertus: Pars ima pedum, & calcanea si longa & carnosa sint, stultum & insanum indicabunt, refertque sæpius expertum Polemonem efficacius signum esse, si contingat vastos digitos & humiles esse. Sed Polemon nil nisi quod scripsimus, habet.

De pedibus, Cap. 51.

PEDES, Græcis πόδες dicuntur; quid ii sint, diximus.

Pedes bene formati, magni, articulati, & neruosi.

Quibuscumque pedes bene formati, magni & articulis discreti, & neruosi; fortes sunt secundum ea quæ sunt in anima, & reducuntur ad genus masculinum. Aristoteles in Physiognomonicis. Sed Polemon & Adamantius: Neruosi pedes & articulati, generis & morum nobilitati insignem præmonstrant virum. addit Polemon, qualis Hercules fuerat, & in figura fortis, tribuunt ei pedes articulatos. Conciliator: Pe-

dumima discreta & articulata, clarum, generosum, & virile notant ingenium. Albertus eadem. Dares Phrygius Polyxenam optimis pedibus fuisse dicit, & animo simplici & dapsili.

Pedes parui, graciles, & inarticulati.

Quicumque autem pedes paruos, graciles & inarticulatos habent, delectabiliores visu, quam robustiores, molles sunt secundum ea quæ sunt in anima; & referuntur ad femininum genus; Aristot. in Physiognom. Teneri & carnosiores pedes, molliores hominum mores significant; Adamantius. sed addit Polemon, si & alia signa concurrant. Rhases & Conciliator ab eis: Pedes parui pulchrique fornicatorem & iucundum hominem arguunt. Huiusmodi pedes Homerus dat Telemacho.

Carnosi & grossi pedes.

Pedes carnosi & pingues significant fatuitatem, & amorem iniuriæ; Aristoteles ad Alexandrum. Polemon & Adamantius in figura fatui improbi, tribuunt ei manuum & pedum extrema pinguia & dura. Rhases & Conciliator ab eis: Pedes carnosi & duri, praui intellectus, fatuum, & incuriosum notant. Camelo & vrsæ pedes carnosi sunt; qua de causa longo itinere sine calceatu fatiscunt: qui stolidi sunt, fatui pernicioſi, ex Aristotele.

Pedes parui & graciles

Pedes vero parui & lenes, significant audaciam & fortitudinem; Aristoteles ad Alexandrum. Sed textus ex Arabica in Latinâ translatione corruptus est, Quæ interpretes habent, rectiora videntur. Parui pedes (addit Polemon, & graciles) veteratorem arguunt. Albertus: Prætenues & breues pedes malignum produnt hominem.

Articuli pedum generosi.

In figura ingenioſi, tribuunt ei Polemon & Adamantius manuum

manuum & pedum generosos articulos, id est, bene nutritos; nec nimium eleuatos, nec depressos, sed decenter formatos.

Curti & pingues pedes.

Præmutili ac pingues pedes sunt immanis naturæ. Polemon & Adamantius. Crassi & breues pedes valde notant firmum hominem, sed puto *ferinum*, non *firmum* scribere voluisse Albertum.

Oblongi pedes.

Oblongi pedes multa molientem ac malorum artificem innuunt. Polemon & Adamantius. Pedes plurimum prolixi dolositatis & perniciei indicia præbent, Conciliator & Albertus. Suum Pseudolum' Plautus, qui multa contra lenonem moliebatur, vafrumque hominem describens, ait magnis pedibus esse. Cui respondens leno, Perii, inquit, quoniam dixti pedes.

Curui, & infra concaui pedes.

Gibbosi pedes, inferne caui, prauitatis dant signum, Adamantius & Polemon. sed hic in figura effeminati, tribuit ei pedes σκαφοειδεῖς, id est, concauos, in scaphæ modum efformatos. Conciliator, & Albertus: Curui pedes & concaui, reprobi sunt; quia versutam & malignam mentem denunciant.

Planta pedis plana, vt talis incedat.

Extat Aristotelis locus Animalium libro, vbi dicit: Quibus pars interior plantæ non concaua, sed ita planiuscula est, vt solum toto attingat vestigio, ii versuti sunt & fraudulenti. Polemon & Adamantius: Similiter autem: & qui adæquatas plantas habuerint, vt quasi talis incedant, fraudulenti sunt, corrigendus est Polemonis textus: nam vbi Adamantius, κατωόμαλα ipse μαλακά habet, vt ipsemet Polemon in fine sui libri idem recensendo habet. Qui pedis cauitate carent, vt plana planta incedant, ii fraudulenti sunt, quod hoc modo incedat vulpis. Ab his eadem Albertus. Plautus similes pedes habebat, & à simili pedum affectione nomen asciuit, nam à pedū planitie Plautus dictus fuit, cum prius *M. Plotus* diceretur, vt in Sexto

pompeio habetur, & in eius comœdiis mira eius calliditas apparet.

Pedes mediocris cauitatis.

Satis mendosè Albertus ad hæc. Sed quantum ego iudicare possum, hæc eius est sententia; Pedum ambitus cauitatis mediocris, honesti et circumspecti hominis signum esse.

De digitis pedum, Cap. 52.

ANIMALIVM libro Aristoteles ait: Pars pedis digiti sunt, discriminata in quinque, speciem magis quam vsum præbentes.

Curui pedum digiti.

Quibus pedum digiti curui, inuerecundi sunt, & referuntur ad aues curuorum vnguium. Nos coruos, sturnos, & similes existimamus, quæ & curuos digitos habent, & impudentes sunt.

Consepti pedum digiti.

Quibus pedum digiti consepti; sunt timidi: referuntur ad conturnices, & aues strictorum pedum in lacubus degentes. Sed Græcus textus mendosus est; nam non ὄρτυγας legendum est, nam ortyx auis palustris non est, sed ὄρνιθας reponendum; sunt enim aues palustres multę digitis pedum angustius junctis quasi membranosæ, quæ & timidæ sunt. A quo Poemon; sed vix ex textus corruptione sensus elicitur: Qui, vt palustres, angustis pedibus sunt, fatuos, & pauidos censebis. Et parum superius iuxta finem: Quibus pedum digiti parum fissi, vt auibus angustorum pedum, impudicos existimabis Sed Albertus suæ ingentis doctrinæ magnitudine fretus, concludit: ita ex his digiti cohærentes & coniuncti inuidum ostendunt, in multis amicis obseruaui digitos, in quib. intersepiens membrana fere vsque ad primos articulos extendebatur, & timidissimos deprehendi.

Com-

Compacti digiti.

Digitos quicumque copulatos habuerint, luxuriæ obnoxios iudicabis, instar suis; Polemon; suillos & fœdos mores Adamantius dicit. Conciliator: Digiti cohærentes coniuncti immundum notant. Sus enim, vt ex Aristotele habetur Animalium libro, inter solipedes & bisulcos ambiguus est, à quo Plinius: Sues ex vtroq; genere (scilicet solipedorum, & bisulcorum) existimantur; ob id fœdi eorum tali.

Contracti digiti.

Qui contractos digitos habuerint, vafri, & perditissimorum morum sunt; Polemon. addit Adamantius, & auari. Conciliator & Albertus: Digiti collecti & conglobati, auarum & malignum ostendunt.

Mediocriter distantes digiti.

Qui moderato spatio à se distant, leues & loquaces demonstrant. Albertus.

Breues & valde exiles digiti.

Digiti plus nimio breues exilesque, paucissimi intellectus hominem monstrant; Adamantius, sed Polemon *longos* dicit; sed male: facilisque fuit lapsus ex μακροὶ, & μικροὶ, cum longitudo digitorum, vt videbimus paulo post, aliud significet. Conciliator: Parui, & tenues digiti stultum monstrant.

Breues crassique digiti.

Præmutili crassique digiti, temerarium, improuidum, & ferinum indicant; Polemon & Adamantius. insipientẽ ex stolidum significare dixit Aristoteles ad Alexandrum.

Longi & graciles digiti.

Digiti oblongi gracilesque, rudioris mentis virum figu-

gurant; Adamantius addit Polemon, nugatorem & ostentatorem. Conciliator: Nimium prolixi & tenues, valde à sapientia alienum indicant. Eadem Albertus. Sed *vicinos* male addit.

Digiti moderate magni, & commensurati.

Si vero moderatæ magnitudinis, & commensu constiterint suo, omnium optimi erunt digiti, Adamantius, addit Polemon, & concinnæ formæ. Conciliator: Digiti, qui condecentis fuerint speciei, & magnitudinis temperatæ, optimos mores testantur. Albertus eadem.

De vnguibus, Cap. 35.

VNGVIVM forma teres, concauis tegminib. digitorum fastigia comprehendens, partim ad ornatum, partim ad digitorum munimentum confert: quorum substantia carne est durior, osse mollior. Polemon & Adamantius dicunt ipsos per se infirmam habere rationem, id est, minimam ex humani corporis partibus: sed Polemonis textus corrigendus est, nam vbi μοὶ ibi μὴ accommodandum, alioqui enim contrarium innueret.

Curui vngues.

Quibus pedum digiti & vngues curui, impudentes sunt, & referuntur ad aues curuorum vnguium, vt diximus ex Aristotele in Physiognomonicis. Corui natura procliues sunt ad furtum: cicures enim, nummos & quæcumque possunt ex domibus in hortulis vel latebrosis locis abdunt: Polemon & Adamantius: Valde torti vngues notant rapaces, sed Adamantius impudentes addit ex Aristotele; & quã optime. Albertus: Vngues inflexi & curui, rapaces & impudentes ostendunt; & si sunt macilenti, futuram phthisin præmonstrant.

Angusti, longi, & curui vngues.

Angusti, prolixiores curuique vngues, male sensatum & ferinum ostendunt; Polemon & Adamantius. Cuius rationem

nem in suis Problematis affert Georgius Valla. Naturam vnguium nouere omnes è superfluitatib. esse. Naturæ enim progressum esse de calore procreatum; angustam vero vnguium hebetudo & ruditas sequi consueuit, quod in ipsis caliditas infirma est, nec latum efficit progressum, quo superfluitates explicentur dilatenturque: propterea qui parũ caloris habent, hebetes & stolidi sunt: omnis siquidem frigiditas stuporem efficit, & hebetudinem, ob id angustos habentes minime ingenioſos esse contingit.

Rotundi vngues.

Valde rotundi vngues libidinositatis indicium. Pol. Adam. Rotundi vngues in venerem pronos declarant. Albertus.

Carnosi vngues.

Vngues qui carni inhæserint, sensibus hebetem, & ferinum ostendunt. Adamantius.

Breues, pallidi, nigri, & asperi vngues.

Breues admodum, & nigri vngues, veteratorem ostendunt; Polemon, sed Adamantius valde breues vngues veteratorem monstrare ait, & similiter, si pallidi, nigri, vel imbricati fuerint. Albertus inuolute satis: Breues nimium vngues, pallidi, nigri, & asperi, malignum ostendunt. Ego ad simias referrem. Satis enim simiis vngues imbricati, ex Plinio.

Lati, albi, & subflaui vngues.

Optimam vnguium formam exprimentes Polemon & Adamantius; aiunt; Vngues lati, albo subflauoque colore, bene compositi viri sunt signa. Cuius ratio naturalis esse potest Quia vngues lucidi, & diaphani sunt, & optime cutis colorem repræsentant: si enim album, subflauumque colorem repræsentabunt, optimam hominis temperiem demonstrabũt, vt diximus, cum de eiusmodi colore differuimus, Albertus: Vngues albi, plani, molles, tenues, subrubẽtes, & bene perlucidi optimi

hominis ingenium indicant; & hoc est vnum ex signis, quod valde raro fallit: tales enim vngues ab optima complexione fiunt. Huiusmodi forma & colore sunt vngues tui, diligentissime Princeps; vnde optimam tui ingenii præstantiam patefaciunt.

De incessu, Cap. 55.

POST pedes ambulatio consequitur. In ambulatione considerantur, motus & tempus; vt longi gressus efficaciam in agendo, & tarditas consilium; breuitas inefficaciam, & festinatio inconsiderationem significant. Ambas has qualitates iungendo, quatuor consurgunt coniugationes. Tarditas & festinatio incessus, qualitatem indicant mentis: ob id commonet M. Tullius primo De offic. ne incessu molliores simus, ne similes pomparum ferculis videamur, Id tamen, quod de crurum motu dicimus, de cubiti etiam & brachii motu intelligendum, vt in Physiognomonicis iubet Philosophus.

Longo gressu ambulantes.

Longo gressu progredi, efficaciam ostendit. Adamantius ab Aristotele in Phyliognom. Longo gressu ambulantes, negotiorum sunt perfectiui, & magnanimi. Eadem Albertus.

Ambulantes tarde.

Tarde ambulantes cogitabundi sunt. Aristoteles in Physiognomonicis, idemque in Moralibus ad Nicomachum magnanimo viro tardum gressum conuenire ait. Et in figuris iucundo & modesto tardum tribuit motum; quod à Polemone, & Adamantio eisdem confirmatur. Tardus enim & cunctabundus incessus matronã decet: ob id Apuleius Venerem incedentem describens, ait: Cunctanti lenta vestigio, & leniter incedebat. Sed valde tardo motui, mollem subesse animam dicunt, vt Aristoteles in Physiognomonicis, quod ex frigida com-

complexione euenire credimus. Iulius Firmicus ait: Molliter ambulantes, & suspendentes vestigia, eo dolere ostendunt, quod viri nati sunt. Tardigradus, & suspenso vestigio incessus feminarum est; vnde Seneca morum castigator seueriſsimus, vltimo Quæstionum naturalium ait: Molli & tenero gressu incedimus; non ambulamus. Albertus: Tardus naturaliter incessus animum indicat pigrum, nisi potentiora alia signa dissentiant.

Longo & tardo gressu ambulantes.

Cuius passus sunt lati, & tardi, prosperabuntur in omnibus factis suis, Aristoteles ad Alexandrum, in Physiognomonicis vero: Qui longi & tardi gressus (sit vtique tarditate molestus) perfectiuus est. nam, vt diximus, longe progredi, efficacem; tarde, cogitabundum demonstrat. Has copulando qualitates ea quæ superius diximus, eueniunt.

Celeri gressu ambulantes.

Acuti motus, calidam animam ostendunt: Aristoteles in Physiognomonicis. Velocitas enim motus ex caliditate spirituum animalium prouenit, & capite de incessu: Celeritas expeditiuum facit. In figura inuerecundi, celerem eum in motib. facit.

Breui gressu ambulantes.

Breuis gressus segnes ostendit: nam si longus gressus efficaciam præstabat, breuis inefficaciam ostendet. Aristoteles in Physiognomonicis. Ab eo Adamantius: Qui breui passu incedunt, inefficaces & tristes. Alii, rapaces, & auari, & occulta consilia facientes. Diximus enim primo, largum gressum consultationem efficere. Sed Aristoteles ad Alexandrum scribens: Cui passus sunt breues, impetuosus, suspicios us, impotens in operibus, & malæ voluntatis. Albertus addit, & si sint artifices, obscuræ mentis.

Breui & celeri gressu ambulantes.

Qui breuis & celeris gressus est, molestus & non perfectiuus; Aristoteles in Physiogn. Diximus enim tarditatem gressuum consultationem præstare in operibus; longitudinem verò efficaciam, has duas qualitates nunc combinando, celeris & breuis gressus, qui contrarius est prædictis, non perfectiuum, segnem, & molestum efficit. Adamãtius ab eo: Qui velociter & breuiter incedit, lucri cupidus, maledicus, & ad summum timiditatis veniens. Albertus male transferens, malignos dicit, imbecilles, & timidos habendos. Ambrosius clericum suum, ne sibi vmquam præiret, commonefecit: quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos sanctissimi hominis feriebat, qui mox ab Ecclesia recessit; in cuius incessu lucebat imago quædam leuitatis scurrilisque discursus.

Modo citus, modo tardus incessus.

Sallustius inter cætera Catilinæ hoc probro dedit, quod eius incessus modo citus, modo tardus foret; ex quo animus coniiciebatur varius, simulator, atque omnium facinorum plenus. Polemon & Adamantius simulatori versatilem incessum tribuunt, & se concinnæ formæ adaptantem.

Breui & tardo gressu ambulantes.

Qui breuis, & tardi gressus sunt: non perfectiui & segnitie molesti. Aristot. in Physign.

Longo, & celeri gressu ambulantes.

Qui longi & celeris gressus, minime molestus & perfectiuus est; quoniam celeritas expeditionem; longitudo vero inefficaciam affert. Adamantius ad hanc incessus qualitatem innuens, ait: velocitas in motu simul cum rectitudine & ornamento, formam perfecti consilij ostendit, & qui opera incipit, & perficit. Gressus autem probabilis, vt Ambrosius refert in primo de offic. in quo sit species auctoritatis, grauitatis pondus, & tranquillitatis vestigium. Apuleius suum incessum

sum describens, ait: Quoquo versum floridus incessus speciosus, & immeditatus, id est non infractus affectatione, suspensus, & suspensq;, quamcumq; in parte vestigia moueantur. In decretis canonis: Moneantur sacerdotes, vt in incessu ornatisint, & grauitate itineris, mentis maturitatem ostendant. Incomposita corporis, vt Augustus ait qualitatem indicat mentis. Heraclides incessu motuque venerando, vir maximo ingenio & disciplina. Ordinatus incessus signum ostendit optimæ complexionis cerebri, scilicet siccæ. Assymbeius Vssumcassanus in motu magnam grauitatem non seueram, sed comitate conditam ostendebat; clemens, gloriæ cupidus, bellator, & in dandis beneficiis miram serenitatem præseferebat.

Celeri gressu ambulantes, si qui deprehendantur, formidant, & totam effigiem deorsum trahunt, & contrahunt seipsos.

Multas incessus qualitates Adamantius innuit perneces-sarias. Si velociter incedens deprehendatur, formidet, & totam effigiem deorsum trahat, & contrahat seipsum; auaritiæ: pusillanimitatis, mali consilii, & illiberalitatis signa præbet fidelia. Albertus peruertendo textum, inquit: Si qui celeriter mouetur, submittat oculos & se comprimat; vultum deducat, totumque complicet corpus; timidum, parcum, auarum, & versutum ostendit.

Celeri gressu ambulantes cum oculis perturbatis, & capitis inconstantia, & anhelatione.

Si simul cum veloci motu sit in oculis perturbatio, capitis inconstantia, & anhelatio magna; mala operantis, & fugiendi hominis signa præbet. Albertus audacem, immanem, magnarum cladium autorem dicit.

Tardo gressu incedentes, sponte morantes & manentes in viis, & circumcirca aspicientes.

Qui

Qui tarde graditur, & sponte moratur, & manet in viis, & circa aspicit; glorioſum scias & iniurium existere, superbum, & adulterum. Adamantius. Satis inepte Albertus ab eo: In motu tardus, qui interdum resistat, & ceruicem reflectat, & circumspiciat, superbiæ signum.

Pedibus & cruribus conuersis ambulantes.

Qui pedibus & cruribus conuersis ambulant, effeminati sunt, & ad mulieres referuntur, quæ hoc modo incedunt. Aristoteles in Physiognomonicis.

Corporibus se circumtorquentes, & inclinantes.

Qui vero corporibus circumtorquent se & fricant, adulatores sunt, & referuntur ad passionem. Aristot. in Physiogn. ab eo Adamantius. Qui distorquent seipsos, & inclinant, adulatores sunt, ita enim facit canis, dum blanditur & adulatur. Albertus: Qui se submittunt, ac corpus inhoneste infringunt, blandi sunt, quod blandientes canes referant.

Corpore toto se mouentes, humeris & singulis membris.

Qui toto tempore se mouent, humeris, singulisq; membris, effeminati sunt, id enim manifeste mulierum est. Adamantius.

Corpore erecto incedentes

In figura fortis & iracundi, Aristoteles tribuit ei corpus erectum. Polemon & Adamantius in eisdem & ingenioso eandem figuram adscribunt. Scotus: Corpore erecti, vt hasta, audaces sunt. Bartholomæus Coleonus corporis erat statura erecta atque habili, fuitq; egregius bellator & fortis, vt iactu ferrei viri, saltu, cursu & palæstra cunctos superaret, audacis etiam vir ingenii.

Corpore inclinati.

In figura timidi, verecundi, & mansueti tribuit eis Aristoteles figuram inclinatam. Duo eius sequaces idem in figura timidi & fatui, improbi dicunt.

Incli-

Inclinati ad dextram ambulando.

Qui ambulant inclinati ad dextram, ii cinædi sunt, & referuntur ad apparentem decentiam. Aristoteles in Physiogno. Ab eo Adamantius: Qui se in motu ad dextram inclinant, effeminati sunt. Si ad naturalem causſam referre licet, Homo est calidus præ cæteris animalibus, ideo rectus incedit, est enim calidi natura sursum eleuare, vt Aristoteles libro De partibus tradidit. Latus dextrum calidius est siniſtro; vnde qui virilitatem præsefert, latus dextrum rectum effert, qui vero ad dextram inclinatus ambulat, signum frigidæ & humidæ naturæ præbet. Idem etiã alibi tradidit: Ambulatio duplex, vna recta, altera inclinata: qui ambulando sese & inclinant, cinædi sunt, quod ob mollitiem erecti incedere non possunt.

Inclinati ad siniſtram.

Ambulantes inclinati ad siniſtram, insipientes sunt. Adamantius: Qui omni tempore mouentur, & ad siniſtram inclinant partem, quæ mollior est, stulti sunt iudicandi. Albertus.

Suspenso corpore, & sublimi vultu ambulantes.

Alexander Aphrodiseus in suis Problematis ait: Qui minus prudentes sunt, suspenso corpore, ac vultu sublimi incedunt. affertque nauicularii similitudinem, qui cum non admodum robustus est, nauim recta non agit; sic nec corpus animus imbecillis.

[Erecta

Erecta ceruicis equus & vir se insinuant hac tabellula.

Rectus & alta ceruice ambulans, & humeris sese commouens.

Vetus Aristotelis translatio sic se habet: Qui humeris sese rectis extensisque agitant, γαλεαγχῶνες, referuntur ad equos. Sed quid per *galeancones* Aristoteles sibi velit, diu Suessani animum torsit, exponentis per galeancones brachio minores, & pusillos; quod probat; quia referuntur ad equos, qui pusilli sunt, & rectis humeris incedunt. Galenus dum Hippocratis vocabula declarat, per galeancones eos intelligit, qui minimè nutritum brachium habent, & ea quæ circa brachium sunt, inflatiora, vt feles: ex Hesichii interpretatione. Cornarius vero *cubiti gibbum* vertit, quod minime quadrat. Plutarchus in libro De Isi & Osiride, Mercurium γαλεάγχωνα esse corpore dicit. Cælius Calcagninus opusculo De rebus Ægyptiacis nescio, qua ratione *albicubitum* exponit. Grammatici ab Etymologia *galeancôna* exponunt, *qui iusto breuiorem habeat cubitum*: γελιάγχων is dicitur etiam, qui prælongo & gracili collo est, & Cratini Poë-

ni Poëtæ filios Aristophanes *gyliauchenas* appellauit, quod colla & ceruices longas & angustas haberent. Sed nos locũ explebimus emendabimusq; ex Adamantio, qui fere, vt cætera, hunc locum in suis Physiognomonicis transcribit: Qui vero in humeris submouetur, rectus & elatæ ceruicis existens ὑψαυχενῶν sibi placens, & iniuriosus est; ita enim graditur equus. Et sic τῷ γαλάγκωνες, quod est apud Aristotelem, τὸ ὑψαυχενῶν, Adamantii respondet. Equus glorioſus & ambitioſus est, de eo hæc habet Ælianus: Inter cæteras animantes equus magno elatoque est animo, enimuero magnitudine, & ceruicis eminentia, audacius exsultat, gestit, & insolentia effertur. Equa comata superbiens, ab asinis se iniri iniquissime fert, cuiusmodi affectus gnari, qui sibi mulos gigni volunt, equæ iubam sine artificio tondent, posteaque asinos admittunt; ea vero mariti ignobilitatem, cuius antea pudebat, facilius patitur. Sophocles eius rei etiam videtur meminisse. Albertus: Qui humeros commouendo incedit, superbus & insolens iudicatur. Tiberius Cæsar incedebat ceruice rigida & obstipa, adducto fere vultu & plerumque tacito, nullo aut rarissimo etiam cum proximis sermone, eoq; tardissimo, & non sine molli quadam digitorum gesticulatione, quæ omnia ingrata & arrogantiæ plena animaduersa Augustus in eo excusans apud Senatum & populum, professus est, Naturæ vitia, non animi esse.

Humeri curui ad singulos passus se submouentes.

Qui humeris mouentur incuruati, animo sunt elato, & referuntur ad leones, vbi vero leonis figuram Aristoteles designat, ait: Ambulans tarde, magnifice, atq; seipsum in humeris, dũ ambulat, quatiens, hoc est, (vt coniicio) humeris ad singulos passus commotis. Alibi leonis incessum gradatum esse scribit, idq; fit cum pes sinister non transit dextrum, sed subsequitur, quod incedendi genus Græci κατὰ τὸ σκέλος vocant, incedit enim tarde, & passib. multum distantibus. Adamantius ab eo hæc habet: Qui humeris submouetur, adducto capite, magnanimitatẽ & fortudinem innuit; ita enim incedit leo. Re-

liqua

liqua ab his iam inſpicere poterit. Albertus optimam inceſſus rationem deſcribens, ait: Cũ pedum & manuum motus, cum totius corporis conſentit, & cum moderate & tranquille infertur, cum inclinatione aliqua capitis & ceruicis decenti, magnanimum hominem, & fortem notat, qualis eſt leonis inceſſus. Sed Plinius humeris incuruos longæuos dicit.

De magnitudine & paruitate corporum, Cap. 56.

DIXIMVS de ſingulis hominum partibus, nunc de toto ſimul corpore verba ſunt facienda.

Corpore valde parui.

Valde parui, præcipites ſunt, Ariſtoteles in Phyſiogn. ratione enim ſanguinis paruum locum continente, motiones quoque valde velociter accedunt ad ſapere; Cauſſa eſt, quia in corpore paruo pauca eſt intercapedo à corde ad cerebrum, vnde fit ſpirituum alcenſio, ex quib. ingenii vbertas: vnde ſunt ingenio & actionibus valde celeres. Alexander Aphrodiſeus aſſerit corpore breues plerumq; eſſe iis qui longi ſunt, prudentiores, cũ coarctata ſit in toto corpore anima. Innati n. ſpiritus vis ipſa collectior, paruæ compaginis membra aptiſsime regit, & quod mentis eſt, ad excogitandum validius illuſtrat. Præterea animalia parui corporis ingenioſa ſunt, vt apes, formicæ, araneæ. Et Auicenna dicit, quod natura ſupplet ingenio, vbi defecit corpore. Ariſtoteles ad Alexandrum præcipit, non debere contemnere paruam ſtaturam in hominibus, quia plerumque hi ſapientia, conſilio, & optimis moribus ſunt prædiți. Viri fortitudine & conſilio præſignes in hiſtoriis hi leguntur. Ageſilaum parua fuiſſe ſtatura ferunt, & forma deſpicabili; ſed animo imperioſum, & ingenio ſublimem, iuſtitiæ obſeruantem, natura & arte his popularitate humanitateque coniunctis, ſed hilaritas viri, & illa quotieſcumq; locum tuliſſet, vrbanitas effecit, vt eadem ad extremam vſque ſenectam gratia, præſignes forma, pulcritudineque viros æquaret. Alexander Magnus non magna fuit ſtatura, & Orientem ſubegit, omneſque

omnesque Reges præiuit. Vlysses modica fuit statura præditus, procerus & maximus Aiax, vt ab Homero describitur Iliados tertio: ille iudicio & virtute præpotens; hic stolidus & furiosus. Homero etiam teste, Tydeus minor quidem corpore, sed fortior animo fuit. Antoninus Caracalla breui fuit statura; & tamen dicacitatem Alexandrinorum vltus est ingenti cæde; Persas item dolo & virtute fudit. Etsi à Mario tironum proceritas probatur, eamque exactam esse intra senos pedes, vel certe quinos, & denas vncias inter alares equites, vel in primis legionum cohortibus; à Vegetio tamen infertur, vbi necessitas exegerit, non tam staturæ rationem, quam virium habere conuenit. Paulo ante nostra tempora Nicolaus fuit Piccinus dictus à parua corporis statura, in Italia, magnus fuit virtute bellica, & præclaris facinorum gestis. Erat vir ingenio apprime sagaci, feruido, & mirabiliter soierti ad præcauendos hostium dolos, tentandasque insidias, & si homines ingenio, & facundia præsignes referre licet, qui modica fuerunt statura; Cor. Licinius Caluus breuis fuit staturæ, & exiguo corpore, quocirca à Catullo *Calopichius* est appellatus, hic poêmatis scribendis perelegans habitus est, & apud veteres inter optimos poëtas relatus. Anius statura fuit admodum breui, vt à C. Plinio refertur, & inter principes tragœdiarum scriptores relatus est à veteribus: fuit enim acri ingenio. Horatius item statura fuit breui, & corpore obeso, & oculis lippis. Marsilius Ficinus pusillo corpore fuit, vt vix semi hominem æquaret; sed tantam vim inusitati spiritus, & tantas vtriusque linguæ facultates habuit, vt in admiratione haberetur. Iacobus Faber Stapulensis statura perhumili homuncio, sed magnis ingeniis haud dubie conferendus. Aurelius Augurellus Poëta in pusillo corpore præclarum habuit ingenium.

Parui corpore, siccis carnibus, & colore qui caliditatem indicet.

Quicumque autem paruorum siccis carnibus sunt, aut coloribus, aut quæ per caliditatem corpori superfluunt, nihil

proficiunt, existente enim latione in paruo corpore & veloci propter ignem, numquam secundū idem est sapere, sed aliud in alio, priusquam excedēs perficiat. In corpore paruo aliquam adhiberi considerationem iubet Aristoteles: nam potest esse paruum corpus, & non ita malum; vnde ex qualitate carnis & coloris, potest qualitas effectus augeri vel minui. Vnde persiccis carnibus vtentes, intelligit, in sui corporis constitutione, quod macri sint, vnde cum corpore duæ causſæ coniunguntur, altera ex parte loci, videlicet cum corpore pauci sint, altera ex parte complexionis, quæ sicca, & ignea est: sic ex breuitate corporis, spirituū breuis est motus: ex complexione calida celeris, sic animum reddunt mutabilem, nam spiritus prius mutantur, quam animus opinione firmetur.

Corpore parui humidis carnibus, & colore humidum innuente.

Quicumque vero paruorum humidis carnibus & *calore* humidum innuente præditi sunt, propter frigiditatem, perfectiui sunt: existente enim motu in paruo, idque cum difficultate, mobile temperatur commensuratione, & motum potest optime perficere. Aristoteles in Physiognomonicis.

Corpore incommensurati.

Incommensurati, astuti sunt, & referuntur ad passionem, & ad feminas, relationem autem commensurationis corporum, ad bonam motionem, & bonam natiuitatem ducere oportet, sed non ad formam maris, sicut initio dictum est. Idem in Physiognomonicis,

Valde magni corpore.

Qui autem sunt valde magni, tardi. Latione enim sanguinis magnum locum continentis, tarde accedunt ad sapere

Idem

Idem in Physiognomonicis. Ait Alexander Aphrodisiensis, in magnis corporibus anima extremum soluitur in spatiũ. Grus magna auis est, & timida; Eustathius. Homerus Aiacem describit, vt diximus, enormi proceritate staturosum, πέλωρ & τεῖχος Ἀχαιῶν, id est, *excelsus Aiax Græcorum murus*, & ἐξοχος Ἀργείων κεφαλὺν, *capite supereminens Græcos*. Vlyxes contra Eurialum ait, qui esset magnus, & insipiens, apud eundem:

-- si membra tibi dant gradia Parcæ;
Mentis eges.

C. Caligula statura fuit eminenti, corpore enormi, gracilitate maxima crurum & ceruicis.

Corpore magni, carne humida, & colore humidum innuente.

Quicumque vero magnorum humidis carnibus vtuntur, & coloribus, qui propter frigiditatem innascuntur, nihil perficiunt. Existente enim latione in magno loco, & humido propter frigiditatem, non permittit aliquid accedere ad sapere. Aristoteles in Physiognomonicis. Sunt homines grandiores timidiores, vt struthiocameli. Ludouicum Pannoniæ Regem & Boemiæ ferunt cum vtero matris excluderetur, informem prope, & sine certis oris lineamentis vrsini fœtus speciem prætulisse, & ereuisse ad iusto maiorẽ hominis staturam; nec eius molis artus decenter viuidus & illustris spiritus regebat, ore etiam obeso erat, nec poterat à nutriciis ita excitari, vt literarum pariter & armorum disciplinam exerceret. Ita grande corpus sine pectore & mente sortitus est.

Corpore magni, & duris carnibus, & colore calidum innuente.

Quicumque autem magnorum siccis carnibus vtuntur, & colore propter humiditatem, sunt perfectiui, & sensitiui: existente enim latione in loco magno, & tarda propter frigiditatem,

tem, nil conducit accedens ad ſapere: magnitudinis enim exceſſum, & carnium, & coloris caliditas acquiſiuit, vt commenſurata ſit ad perficiendum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, & in Problematis, homines, & aues, & genus quodque animalium forte, eſſe dixit corpore duriori. Ratio: quia animoſitas cum calore eſt; metus enim refrigeratio eſt, quorum igitur ſanguis magis feruet, hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt. Sanguis autem alimenti loco corporibus eſt. Multi ſunt homines viribus & ingenio præſignes, qui procera ſtatura, ſed contemperata membris & complexione fuerunt. Legitur apud Græcos Titormum bubſequam corpore ſtaturoſum, & viribus præcellentem fuiſſe: in eum cum incidiſſet Milo Crotoniates, illius proceritatem ac robor periclitari cupiens, nil magnum poſſe dicebat. Is permagnum arripuit lapidem, quem primo ad ſe protraxit, inde propulit, ter idem efficit, poſtea ſuſtulit ad genua, demum humero impoſitum ad quinquaginta tulit vlnas, proiecitque, lapidem vix emouebat Milo: inde perrexit ad armentorum gregem, ſtansque maximi & ferociſsimi omnium tauri pedem corripuit, furentemque, acinde ſe proripere adnitentē fruſtra, retinuit conſtantiſsime. Magno corpore fuit Theſeus, cum Cimon eius ſepulcrum inueniſſet, forma præſtanti, & digna maxima animi magnitudine, vt ex Plutarcho habetur. Palamedes longus & gracilis fuit; animo ſapiens, magnanimus, & blandus. Antenor longus & gracilis, & velocibus membris; ſed verſutus & cautus. Agamemnon corpore magno, membrisque teretibus, fuitq; prudens, & nobilis. Neſtor magnus, longus & latus; conſiliarius prudens. Neoptolemus magnus, diducto corpore, ſic Caſtor, Pollux, & Helena. Polyxena alta, animo ſimplici, larga, & dapſilis. Sic Priamus & Machaon, qui fortes, prudentes, & miſericordes fuêre. Troilus magnus, & pulcherrimus forma, militiæ cupidus, vt ex Darete Phrygio habetur. Romulus fuit magnitudine & formæ præſtantia inſignis, vt ex Plutarcho habetur. Flauius Domitianus ſtatura fuit excelſa, præterea pulcher & decens, maximeque in iuuentute, & quidem toto corpore, maximo valuit ingenio, facundia, ſagittandi arte, & militia.

litia. Claudius Cæsar prolixo, nec exili corpore fuit. C. Cæsar excelsa statura, sed teretibus membris, ore paulo plenio re, fuit animo, ingenii magnitudine, & virtute insigni. Tiberius Cæsar corpore fuit amplo, & robusto, statura, quæ iustum excederet, latus ab humeris, & pectore, cæteris membris vsq; ad imos pedes æqualis & congruens; vnde fortis erat, vt ex Suetonio colligitur. Mausolus procero corpore, & prudens fuit, Georgius Scanderbegus excelsa fuit statura, toroso corpore, vt magni Herois effigiem repræsentaret, fuit admirabili robore ac bellica virtute præditus, vt historiis testatum est: vt supra duo milia barbarorum diuersis prœliis sua manu interfecerit, cùm singulis ictibus singulos per medium scinderet. Georgius Fronspergius Sueuus, vasto corporis pondere, sed artuum robore adeo valido fuit, vt extento tantum medio dextę manus digito, validissimum quemque firmo innixum vestigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto freno sisteret, tormentumque murale solo innixus humero, propelleret quo vellet. Gottofretus Bulionius, sacri belli aduersus Turcas dux, statuta fuit sublimi, & eximia corporis specie, militaris artis peritissimus, & religione insignis, sermone breui, sed sententiis admirabili. Carolus Rex Francorum statura eminenti, corpore amplo, membris congruentibus, facie pulcherrima, à rerum gestarum magnitudine cognomento dictus fuit Magnus, vniuersa specie augusta. Otho excelsa fuit statura, & strenuus bellator. Sic Magnus Sfortia, sic etiam Consaluus Cordubensis, vt ex Iouio habetur. Mahometes secundus Turcarum imperator, statura fuit grandi, pectore & lacertis magnis; fuit natura pugnax, & strenuus, & prudentia mirificus, solers machinarum bellicarum inuentor, difficilimarum & abstrusarum rerum peritus. Ioannes Assumbeius Vssumcassanus eximia corporis magnitudine, bellicosus, & appetens gloriæ fuit. Zenyal Persa Cassani filius excelsa statura, & grandibus oculis, manu strenuus, audax in prœliis, equitando & iaculando excellens. Tamerlanes Scytharum imperator, corpore fuit ingenti, validis neruis adeo firmo lacerto soque, vt Scythici ingentis arcus cordam, quod pauciss imis præstare licebat, vltra aurem extenderet,

deret, cupreumque mortarium pro scopo sagittariis in ludo propositum, emissæ harundinis spiculo perfoderet; maxima præditus bellica virtute extitit, & animo indomito. Non deerunt Philosophi. Zeno procera fuit statura, vt Plato in Parmenide indicat, fuitque magni ingenii, dialecticæ inuentor, & in Philosophia, & in Rep. vir sane nobilissimus, vt indicant ipsius volumina sapientiæ plenissima. Zeno Cittieus procera & gracili corpore fuit, vt ex Appollonio Tyaneo Diogenes refert.

Corpore mediocri, carne, & calore.

Excedentia igitur corpora magnitudinibus, & paruitatibus deficientia, quomodo imperfecta sint & quomodo perfecta, dictum est; mediam autem horum naturam ad sensus optimam & perfectissimam esse, ab omnibus conceditur. Motus enim non multi existentes, facilius ad mentem accedunt; nec etiam pauci existentes, supergrediuntur, quare perfectissimam, & ad perficiendum quæ fuerint proposita, & ad sentiendum, oportet moderatam esse magnitudinem. Mediocri statura fuit Ruellius Gallus, & in scribendo felicissimus. Iusto humilior, vel quadrata statura fuit Iacobus Triuultus, sed ingenti spiritu, & vigore plenus, Italorum ducum celeberrimus.

Corpore commensurati.

Si enim incommensurati astuti sunt, commensurati vtique erunt iusti & fortes, Aristoteles in Physiognomonicis. Sed hic vsus est loco à contrario. Et ad Alexandrum scribens, ait Homo bonæ staturæ sit; nec nimis longus, nec nimis breuis. Polemon & Adamantius in idea ingenioſi, tribuunt ei corpus mediocris magnitudinis. Quadratum virum appellare solitus est Simonides apud Platonem & Aristotelem, qui esset omnibus numeris absolutus; & quadratæ statuę sine manibus, & pedibus, cuiusmodi Hermes, quē τετράγωνον apud Græcos fingi solebant, cum quadratis literis & illustribus notis dicatas ab antiquis fuisse non aliam ob causſam, vt coniicio, quam quod ea forma, quæ sola perfecta esset, absoluta sit, illorum virtutem

& sa-

& sapientiam minime fluxam, & mutabilem indicare vellentt. Celsus Medicinæ secundo, corpus staturæ mediæ quadratum vocat, atque habilissimum esse inquit, præcipue si neque gracile, neq; obesum sit, nam gracile corpus, infirmum; obesum, hebes est. Columella de canibus loquens, quadratum probat potius, quam longum, aut breuem; sic & gallinas quadratas. Homerus Vlyssem mediocris staturæ, dicit ingeniosissimum, & fortem: sic etiam Dares Phrygius eum fuisse scribit, corpore medio, & firmo, sed eloquentem, sapientem & fortem. Aiax Oileus corpore quadrato, valentibus membris, aquilino corpore, fuit iucundus, fortis, & sagax. Sic Diomedes corpore quadrato, fortis, & in bello acerrimus, crebro callidus, impatiens, & audax. Menelaus mediocri corpore, & statura fuit, & formosus, valens ingenio, & viribus. Briseis non alta statura, corpore æquali fuit, blanda, verecunda, simplex, & pia. Æneas quadratus, fortis, pius, & prudens, vt ex Darete Phrygio habetur. Iustinus narrat Ninum Semiramidis filium fuisse statura mediocri. Augustus statura fuit breui, quinum pedum, & dodrante, quæ compositione & æquitate membrorum occuleretur, & nonnisi ex comparatione alius alicuius procerioris intelligi posset. Galba etiam statura fuit iusta, vnde maxima eius liberalitas, & iustitia. Sic Vespasianus quadrata statura compactis firmisque membris: fuit liberalis, magnificus, & validus, vt in Suetonio legitur. Plautus in Asinaria suum Leonidam commoda statura, & intelligentem fuisse scribit.

Pilosi corpore.

In quibus totum corpus asperis densisque pilis obsitum inspexeris, illud tarditati inertiæque adscribendũ putabis; Polemon. sed Adamantius bouinum esse dicit. Aristoteles Problematum libro quærit, cur aues & pilosi homines libidine vehementer agantur? & rationem affert, quod multum humoris contineant, & genus illiud vtrunque multi humoris concoquere propter caloris copiam, est indicio pilus, ac penna,

neque si non à calore vinceretur, pennæ auibus, pili hominibus posſint vmquã oriri; ſemen autem vel loci, vel temporis portione, vel ratione creari plurimum poteſt, vt in aëre, vt in vere: nam eius natura calida eſt. Et in natura luxurioſi facit eum piloſum. Lepori vni pili in bucca intus ſunt, & ſub pedibus, vt Ariſtoteles ait, & Plinius: Villoſiſsimus animalium lepus. Quæ Trogus conſiderans in lepore, hoc exemplo libidinoſiores hominum quoque hirtos eſſe dixit. Scotus ait: Cum videbis hominem piloſum in carne & cruribus, & in ventre, & non luxurioſum, redde gratias Deo. Caligula fuit capillo raro, & circa verticem nullo, hirſutus cætera; luxurioſus maxime fuit, multoſque dilexit commertio mutui ſtupri; ſuper ſororum inceſtu abominabilis, nullaque illuſtri femina abſtinuit, vt à Suetonio habetur. Marſias vultu ferino, trux, hiſpidus, multibarbus, ſpinis & pilis obſitus, veluti belua, ſtultitiæ maximum ſpecimen, Appollini ſe præfert, laudans ſeſe, quod erat & coma relicinus, & barba ſquallidus, & pectore hirſutus; contra Appollinem aduerſis virtutibus culpabat, quod eſſet coma intonſus, corpore glabellus; tandem cum eo certans, ſuæ temeritatis bellunæ pænas dedit.

Glabri corpore.

Quærit Aphrodiſeus in ſuis Problematis, cur mulieres & ſpadones pilis careant, mulieres quidem, quia frigidæ ſunt, foramina ſui corporis ſpiſsiora habent atque coarctatiora; vis enim frigoris coarctare, conſtipareque aptiſsima eſt; itaq; exitus pilis denegatur, ſpadones vero, quia iuſto humidiores ſunt, excrementisq; admodum redundant. Hæc enim ratio eſt, cur loca neque præhumida, neq; præſicca ſaxoſaque pilos generare valeant. Plinius: Pubeſcit homo ſolus; quod niſi contingat, ſterilis in gignendo eſt, vnde glabri ad femineos mores accedere iudicantur.

SECVNDI LIBRI FINIS.

IOAN

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA Physiognomonia,

LIBER III.

PROOEMIVM.

SVPERIVS *post superciliorum tractationem, constitutus erat oculis sermo; sed quia ipsi nobilissima sunt corporis partes, & in eis præcipua Physiognomoniæ vis consistit, in præsentem librum delegimus. A prudentissimis quibusque dictum est,* Vt vultus animi imago, sic oculi vultus indices sunt. *Alii oculos* animi fores *vocarunt; quia ex eis foràs emicat. Ait Polemon: Oculi arcana cordis manifesta reddunt; quoniam signa, quæ in oculis cernuntur, idola sunt affectionum cordis. Loxus, referente Alberto, scribit, omnem physiognomoniæ perfectionem in oculis consistere, & oculorum signa potentiora esse cæteris, quæ in vultu conspiciantur, & sioculorum indicia confirment cæterorum membrorum, tunc firma, ratáq; esse dixit; si contraria fuerint, prævalent signa oculorum, cetera vero infirmantur. Plinius inquit: Nulla ex parte maiora animi indicia cunctis animalibus, vel homini maxime, id est, moderationis, clementiæ, misericordiæ, odii, amoris, tristitiæ & lætitiæ. Profecto in oculis animus inhabitat, hinc illæ misericordiæ lacrimæ; hos cum osculamur, animum ipsum videmus attingere, animo videmus, animo cernimus; oculi, ceu va-*

ſa quædam viſibilem eius partem accipiunt atque tranſmittunt; ſic magna cogitatio obcæcat, abducto intus viſu; ſic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, animo caligante. Aphrodiſeus in ſuis Problematis ait. Ob id nos, cum puduit, oculos deorſum vertimus; quia Natura oculos animi ſpeculum conſtruxit; quippe cum ceteras quoque affectiones animi per oculos intelligimus, videlicet cum angimur, cum iraſcimur, & cum verecundamur, quod cum animus perſonam quampiam reuerendam adſpicere libere, atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorſum à muſculis cogit, quaſi occulens partem, qua facultas conſpiciendi administrari ſolida eſt. Galenus diuinum membrum vocat, & caput à natura propter oculos formatum putat, cum in illis totus conſpiciatur animus, & cerebro in quo eſt præcipua animi facultas coniunxit, in ſinuoſa recondit valle, prominentibus ſuperciliis, vt fierent, quaſi vallo obſepiente ad propugnacula partium toto corpore precioſiſsimarum. Hi lucis vſu vitam à tenebris & morte diſcernunt.

De oculorum quantitate, Cap. I.

QVIA multifaria eſt oculorũ conſideratio, quippe de quantitate, ſitu, colore, motu, forma, & contuitu quoque, multiformes, truces, torui, flagrantes, graues, tranſuerſi, limi, ſubmiſsi, blandi dicuntur, & ſimiles. A quantitate incipiemus: Oculi, vt Ariſtoteles Animalium libro ait, ſubiacent ſuperciliis quorum partes inferius & ſuperius tegentes palpebræ appellantur. Pilos, qui in extremo palpebrarum ambitui adhærent, cilium nominamus. Dicuntur oculi, quaſi capite occulti, vel quia animæ occulta reuelant,

Tabu-

Tabulam bouinos oculos offerentem adducimus, vt horum exemplo humanis opportunius coniectarentur.

Valde magni oculi.

Grandiores oculos improbat Aristoteles Animalium libro, similiter ab eo Galenus libro eod. Quoad animi mores corporis temperaturam sequantur. In suis vero Physiognomonicis oculos magnos habentes pigros dicit, & ad boues refert. Galenus ad id refert. Si magnitudini oculorum concinnitas desit & operationum virtus, multam quidem substantiam, non tamen bene temperatam ostendit. Eadem Rhases & Conciliator ab Aristotele. Piscis Melanurus, *oculata* vulgo dictus, oculos habet, secundum suæ magnitudinis proportionem maximos, Oppianus eum imbecillem, & timidum dicit, immo piscium omnium timidissimum. Hepetus segnis est, nec à suis speciebus oberrat ob timorem, oculis est maiorib. quam corpotis proportio requirat. Sed videamus ecquid Philologi doctissimi de magnitudinis oculorũ causſa dixerint. Democritus Abderita propter superfluã humiditatẽ magnos oculos oriri ait, eiusque amplificationis causſam humidum esse, atque eiusmodi

eiusmodi magnitudine præditos talem sortiri naturam. Hetophilus autem de calido oriri asserit, nam magis esse humidi, quã calidi amplificare, & caloris vehementia, qui in prima formatione sursum confertim magis copiosusq; efferebatur, non oculos modo, sed os ipsum, reliquosque meatus ampliores factos ait. Galenus autem in libro De temperamentis, ambos à veritate aberrare dixit; vno, quod vnius particulę occasione de toto corpore pronunciare sint ausi; altero, quod formatricis in natura virtutis, quę artifex facultas est, & particulas secundum animi mores effingit, parum meminerunt. De hac Aristotel. dubitauit, num diuinioris originis sit. Domitianus, vt Suetonius refert, prægrandibus oculis fuit, verum acie hebetiore, ob id minor ingenii suis & disciplina,

Oculi magni, & liuidi.

Ad Alexandrum scribens Aristoteles ait; Qui oculos magnos habet, inuidus, inuerecundus, piger, & inobediens, & præcipue si sint liuidi.

Oculi magni, & concinni.

Idem ad eundem scribens, optimos oculos & laudabilis naturę magnos dicit, ad rotunditatem declinantes. Galenus in libro De arte medicinali oculorum magnitudinem, sicut de capite, dixit, aliquid boni, aliquid mali indicare: nam si magnitudini concinnitas oculorum adsit, & operationum virtus, multitudinem bene temperatæ substantiæ ostendit, ex qua sunt conformati. Homero βοῶπις dicitur, quod oculos magnos, non bouinos habeat, & ob id decori sint, frequensq; ei est Dearum epitheton. Ceruus oculos magnos habet & cõcinnos, & ingeniosus inter animalia. Grandibus oculis, & sublimibus & fulgentibus Socratem fuisse narrat Polemon. Sed Plato in Theęteto prominentibus dicit: ob id iustum, prudentem, studiosum, & amoris plenum fuisse, quem Appollo omnium sapientissimum appellauit. Neoptolemus oculis fuit rotundis, & maximus bellator, vt ex Darete Phrygio apparet. Tiberius Cæsar prægrandibus oculis fuit, qui etiam (quod mirum

rum est, nec cuiquam (mortalium contigit) expergefactus noctu paulisper, haud alio modo, quam luce clara contuitus est omnia, paulatim tenebris sese obducentibus: erat enim corpore amplo & robusto; fuit & in eo vis acerrima ingenii in disciplinis, & militia. Huiusmodi ipse etiam oculos à natura sortitus sum, quod Plinius nulli genitorum mortalium, nisi Tiberio contigisse dixit, nã expergefactus, in tenebris clare omnia cõtueor aliquantisper, paulatim inde lumine euanescente. Tales sunt oculi tui, Princeps dignissime, magni, fulgentes, & concinni, & cum maxima operationum virtute, vt longinqua omnia contuearis, & propinqua. Vnde misericordia, iustitia, prudentia, iudicium, præstantissimique tui mores præfulgent.

Veritus ne eiusdem tabulæ copia, neutiquam ludo malierum aut puerorum ioco parata, vel librum oneraret, vel lectoris animo fastidium ingereret, hanc, vt repetitam, obliteratam reiecissem, ni præsenti exemplo necessariam cognouissem.

Valde parui oculi.

Oculos valde paruos, Aristoteles Animalium libro improbat,

probat, vt extremos, & similiter à Galeno eodem loco idem probatur. Sed in Physiognomonicis ait: Quib. parui oculi, vt simus, pusillanimi sunt, & referuntur etiam ad apparentiam. Sed Galenus. Si oculi cum paruitate sociam habuerint inconcinnitatem quandam, ac operationum vitium, tunc paucam simus & vitiosam materiam ostendit. Polemon & Adamantius in figura auari, ascribunt ei modicos oculos. Torpedo oculos paruos habet, & vafra est.

Parui & concinni oculi.

Vt nec magnos oculos Galenus improbat, ita nec paruos, quib. concinnitas & operationum virtus adsit: nã paucam quidem, sed bene temperatam substantiã ostendunt, ex quo sunt conformati. Aristoteles ipse; vt Diogenes testatur, paruis fuit oculis, auctoritate Timothei Athenienſis in libro De vitiis.

Oculi mediocres.

Animalium libro Aristoteles nec magnos, nec paruos ait esse oportere oculos, qui probentur; & similiter ab eo Galenus. In Physiognomonicis vero: Medius est igitur oculorum status, qui probetur, qui mediocritatem quandam magnitudinis habeant castigatam. Ad Alexandrum item scribens: Cuius oculi sunt mediocres, declinantes ad cœlestem colorem, vel nigredinem; talis est penetrabilis intellectus, curialis, & fidelis. Et Polemon in figura virilis, tribuit ei aciem humidam, oculos neq; magnos, neque paruos.

De angulis oculorum, Cap. 2.

NVNC ad oculorum partes deueniendum, & primo de angulis. Sunt enim anguli, vt Aristoteles Animalium libro ait, pars inferioris superiorisq; palpebræ, horum duplicem vterque oculus habet, alterum iuxta nasum, alterum iuxta tempora.

Oculorum anguli longi.

Si oculorum anguli iusto sint longiores, maleficorum morum notam præbent, Aristoteles Animalium libro quod à Galeno

Galeno recitatur, & Plinius ex Trogo refert idem. Quibuscumque oculi sunt longi, maleficos esse indicant. Sed quæ de angulis oculorum Aristoteles, Plinius eum irridens, satis ipse irridendus, perperam de oculis protulit.

Oculorum breues anguli.

Galenus ex his infert, breues angulos, velut inter hos medios, laudabilis esse naturæ. Sed Albertus perperam malitiam dispositricis naturæ innuere dicit.

Carnosi oculorum anguli.

Oculares anguli, qui iuxta nasum coniunguntur, carnosi, more pettunculorum, malitiam præseferunt, Aristoteles etiam notato loco subdit. Quod à Galeno, & Plinio est transcriptum. Claudio Cæsari oculos fuêre, in quorum anguli candore carnoso, & sanguineis venis subinde suffusos. A Suetonio cibis, luxuriæ, & ludis deditus, & timidus describitur. Albertus non more pettunculorum, sed vt videtur in oculis miui, dicit, & astutiam & calliditatem innuere.

De genis oculorum, Cap. 3.

GENAS dicimus palpebras superius & inferius tegentes, quasi à genis contineantur. Hæ namque vesicularum instar tumentes, somnolentiæ & vinositatis testes sunt. Albertus barbare, cilia vocat.

Aden

A dextris figuram inspicies, quæ supra & infra oculos vesiculas tumidas habet.

Vesiculæ oculorum infra.

Quibus autem, quod ab oculis, veluti vesiculæ dependent, ebriosi sunt, & referuntur ad passionem; Aristoteles in Physiognomonicis: id est, inferior gena facile vesicarum instar, intumescit. Vinum enim, vt Medici dicunt, cerebrum debilitat; vnde iis, qui largius merum ingurgitant, ex cerebri debilitate inferiores palpebræ prægnantes visuntur. Suessanus male putat Aristotelem de lippitudinibus & superfluitatibus, velutivesiculis ex oculis exeuntibus, locutum fuisse. Polemon, & Adamantius: Sub oculis vesiculæ, vinolentiæ nota. Albertus inferius cilium grossum, vinolentiam significare dixit.

Vesiculæ oculorum supra.

Adhuc eodem loco Aristoteles: Et vehementer cadentibus, quæ supra oculos, veluti vesiculæ, somniculosos arguit, & referuntur ad passionem: nam somno surgentibus dependent,

dent, quæ sunt in oculis. Et si ex Polemonis textu pauca adrem accommodata leges, ex Adamantio tamen restituta. Superne vesiculæ tumentes, somnolentos indicant. Albertus superius supercilium quasi inflatum aliquantulum cadens, super oculum somnolentos significare ait. Medici ex humoris superfluitate id euenire autumant, vel per se, vel è somno surgentibus; vtroque argumento nobis insinuant somni esse agnatores. quod Galenus in Arte medicinali non tacuit: frigida enim, & humida cerebri temperies somnolentos, & capitis destillationibus obnoxios reddit-Ouidius somnum describens;

--tardaque Deus grauitate iacentes,
Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento.

Vesiculæ oculorum infra & supra.

Ex supradictis Adamantius infert; vtraque oculorum vesicula, superior inferiorque tumens, vtrumque significat. Polemonis textus vix sententiæ vestigia seruat.

Sanguinea gena, & crassa.

In figura inuerecundi Aristoteles adscribit ei palpebras crassas, & sanguineas; Polemon, & Adamantius apertas, & crassas. Rhases: Cuius palpebræ grossæ, inuerecundi. Sanguinolentiam palpebrarum prouenire dicit ex sanguine indigesto, grosso, vt in senibus & ganeonibus.

Inferior gena breuis.

Inferior gena, inquit Albertus, retracta, quæ oculum non cooperiat, significat interiturum ex nimia siccitate; & si est ex infirmitate, imminere mortem.

De pupillis oculorum, Cap. 4.

SVNT etiam pupillæ oculorum partes, Aristoteles Animalium libro ait: Oculorum humor, quo videmus, pupilla est,

circulus qui circumdat, orbis est; albugo vero orbem circumdat. Plinius inquit, Mediam oculorum pupillam fenestrauit pupilla; esseque, ait, gentes in Triballis, & Illyriis ex Isigoni sententia, qui pupillas binas singulis in oculis habeant, qui visa effascinent, interminantque quos diutius intueantur, iratis præcipue oculis, & eorum malum facilius sentire puberes. Dicitur pupilla, Isidoro teste, quia ibi paruæ imagines à nobis videntur, & paruuli, *pupilli* dicuntur; vel quia pura & impolluta est, vt puella.

Ouis figuram adducimus, in qua latas pupillas contemplare licet.

Qui latas oculorum pupillas habent, eos prauis moribus obnoxios dixeris. Sed Adamantius, laxitatem foraminum pupillarum, stultos (& rectius) notare dixit; nam oues, & boues, & quæcunque animalia stulta sunt, eadem adspectus aciem latam habent. Idq; mihi frequenti experientia compertum est.

Ecce

Ecce ichneumonem ad viuum effigiatum adducimus, qui adhuc sedulæ cura diligentißimi noſtri Ferdinandi Imperatoris viuus adſeruatur, in quo paruæ pupillæ deteguntur.

Pupillæ oculorum paruæ.

At qui paruas pupillas habuerit, cum & huiuſmodi ſerpentes, ichneumones, ſimiæ, vulpes, cæteraque quæ anguſtiis ſunt pupillis, & improbe aſtuta ſunt, habeant, tales ad eorum ſimilitudinem maligne machinantes iudicare queas; Polemon. eadem confirmat Adamantius. Alberrus quidem: Serpentes hyænæ, ſimiæ, vulpes & vniones, ſiue teſtudines quæ margaritas ferunt, pupillas habent paruas; & qualis beluarum harum animus, talis erit hominis, qui eas habebit. Sed pro ichneumone ſatis imperite vniones habet, & rudior expoſitio eſt, *ſiue teſtudines*. Sed occurrit turpi Veneri obnoxios me obſeruaſſe paruas pupillas habere; argumento fortaſſe Ichneumonum, hyænarum, perdicum, coturnicum, gallorumque: hæc namque animalia malefica, inſidioſa; maſculaque vtuntur. Venere ex Ariſtotele, & Aphrodiſeo. Ichneumoni, inquit Ælianus,

vtriusque sexus participi, à natura tributum est, vt & suo semine grauiditatem, & parum aliis afferat, & ipse quoque nomen ferat. quod de hyæna item scripserũt; qui in pugna, quam inter se pugnant, victi fuerint, ea bellicæ offensionis nota inuruntur, vt & in viliorem sexum censeantur, & muliebria patiantur; contra ii, qui superiores in bello euaserunt, victos subigunt, & simul suo semine implent; at victi ex ea male à se pugnata pugna, hoc præmio afficiuntur, vt ex patribus, qui iam ante fuissent, matres reddantur. Libido perdicum maxima dum incubat femina, cælibes mares pugnam inter se conferunt, victus in pugna victoris venerem patitur, ex Aristotele, Athenæo, & Trogus idem de gallis prodidit, qui omnes anguſtas pupillas habent.

Mediocris oculorum pupilla.

Optimam describens pupillarum qualitatem Adamantius, Qui bene, ait, sunt animis affecti secundum oculorum rationem, decentes pupillas habent. Albertus: quibus moderati sunt pupillæ orbes, fortes sunt.

Pupillarum orbes inæquales.

Qui impares habent pupillarum orbes, stolidos dixeris; Polemon. Adamantius vero nefarios dicit; & rectius. Albertus iniquos.

Æquales pupillarum orbes

Optime Adamantius addit, quæ Polemon omiserat: Qui vero æquales habuerint pupillarum rotationes, amici erunt iustitiæ.

Circumuoluentes se pupillarum orbes.

Adamantius habet, quæ Polemoni exciderunt, vel ipse studio omisit: pupillarum orbes circumuoluentes, tamquam insequentes habuerint, nefarii.

Inæquales pupillarum orbes, & si nubis cærulea, viridis, discolor, tenebricosa eorum fronti super supercilia insideat.

Si præter id signum (id est, inæquales pupillarum rotationes) nubis cærulea, viridis, vel discolor eorum frondi insederit, scito eos à dæmone omnis generis nocumentis lædi; Polemon. Sed Adamantius: Si hoc signum eorum fronti insederit, tamquam nobis cærulea viridis, discolor, vel tenebricosa super supercilia apparens, hos dæmon in domestica irruens bona variis erumnis vexat.

Inæquales pupillarum orbes, & circumcurrentes.

Si autem nubes ipsa superciliis insederit, & ores pupillam eodem modo comitentur iniusti sunt, & iniusta opera patrabunt, vtpote cognatorum cędes, aut coitus, aut nefarios cibos, vel qui idolis offeruntur, qualia Mycænis Pelops, & Oedipus Lai filius Thebis feciſſe à Tragico memorantur, & præsertim si ipsi oculorum orbes semper eodem modo vagi circumcurrant; Polemon. Sed Adamantius fere aliter: Si superciliis nubes non insideat, sed circum pupillas orbes circumcurrant, oportet considerare, an eodem modo semper curarant: quod est indicium eos nefaria opera moliri, aut cognatorum cędes, aut coitus. vel nefarios cibos, & veneficia.

Orbes pupillarum conuersi, coniunctim se mouentes.

Qui conuersos orbes circa pupillam habuerint, coniunctim se mouentes, iniusta moliuntur, eaque mala consilia perficiunt, ad quæ animi furor concitat. quasi à peruerso quodam dæmone exagitari, omnibus odio habentur, ac propterea alia atque alia cogitantes, nihil perficiunt, sed cuncta peruertunt: horum oculi arcana manifesta reddunt, quoniam signa, quæ in oculis cernuntur, idola sunt cordis affectionum; Polemon. Sic habet Adamantius: Si in motu circuli conuertuntur, interim statum aliquem vel motum accipiant, ab his certe nil agi-

tur, sed tamen illis sunt iucunda opera nefaria, & modo facere cupiunt, motu metu, & pigritia prohibentur.

Prominens pupilla.

Qui pupillam foris prominentem habet, cum totius substantiæ latitudine demens est. Rhases.

De oculorum situ. Cap. 5.

NVNC de oculorum positione, scilicet prominentia & cauitate. nam nonnullis ipsos natura ad interiora impegit; quidam quasi à sua sede prominuli visuntur: hæc malitiam vel bonitatem reliquarum qualitatem oculi augent, vel minuunt.

Asininos oculos extra prominentes, quære fol. 173. Oculi multum prominentes.

Oculos, qui sese extra mittant, Aristoteles Animalium libro improbat, & similiter ab eo Galenus. In Physiognomonicis autem, vbi ex aliqua hominis & eius partium similitudine ad asinum, de ingenio pronunciat, ait fatuitatem innuere; & ad asinos refert, quorum oculis plurimum foras eminent. Refert etiam ad apparentiam. Ad Alexandrum scribens ait: Qui habet oculos simile asinis, insipiens est, & duræ ceruicis. Polemon & Adamantius non omnes turgidulis oculis præditos laude dignos censent. Rhases inuerecundos, loquaces, & stolidos facit. Plinius hos hebetiores putat; ratio, quod quanto oculus eminentior, eo plus distatà cerebro, scilicet ab eius principio, & ob id ab eius decenti dispositione. Oculorum prominentiam ex anteriorum ventriculorum cerebri humiditate prouenire autumant Medici, vel debilitate, ob id fatuitatem innuere.

Prominentes oculi, tumidi, foueatique.

Prominentes oculi, quibus in circuli speciem tumor circumducitur, aut contra veluti castrorum fossa circumdatur, doloſi

dolosi hominis signa interpretantur Polemon & Adamantius.

Prominentes sursum oculi.

Omnes erecti oculi, leonis ferociam, vanitatem, & insaniam denotant; Polemon, Adamantius vero ingluuiem arguere dicit. Conciliator, Insaniam.

Deorsum prominentes oculi.

Versi tamen deorsum, tamquam concidentes, immites & implacabiles denunciant.

Sanguinei oculi, prominentes.

Petulcos & sanguinolentos oculos, ebriosos gulonesq; indicare dicunt. Conciliator timidos & instabiles satis inepte transfert, ex Polemone & Adamantio. Cocles hanc descriptionem cum superiori confundit.

Oculi prominentes cæsii.

Prominentes cæsios oculos in quoquo perspexeris iniquum, & incompositæ mentis virum censeas Polemon & Adamantius.

Prominentes oculi cum grauedinosis superciliis.

In prosilientibus oculis, si supercilia grauarint, certior erit dementia. Pol. Adam.

Prominentes sicci oculi.

Si tumentes oculi ad aridiorem naturam vergant, patricidas homicidas, puericidas, & venenorum propinatores existimabis: Polemon, turgidulos; & paruos Adamantius dicit. Ego Polemoni assentirer, quum inferius de prominentibus paruis scribat; & quotquot huiusmodi facinorosos homines videre contigit, omnes prominentibus, siccis oculis præditos inspexi. Oritur huiusmodi oculorum siccitas ex cerebri siccitate, & ex melancholia adusta, quę horũ caussa est facinorũ; Conciliator. Aristoteles Animalium libro optime cernere.

censet in genere brutorum animalium, qui cauitatis receſſu oculos habent. Aquilæ oculos valde profundos habent & acutiſsime vident. Quod acutiſsimi omnium intuendo ſint, ratio eſt; quia viſibiles ſpiritus in profundo magis aggregantur, & hinc virtus viſiua fortior, & lux à maiori quantitate recipitur. Suetonius concauis oculis Caligulam fuiſſe ſcribit, vnde maleficum ac peruerſæ admodum mentis extitiſſe meminit.

Concaui, & parui oculi.

Concaui oculi & exigui doloſos hominũ mores teſtantur; Polemon & Adamantius; hominibus inſidioſos, inuidia & æmulatione tabeſcentes. Rhaſes idem confirmat. Oculorum profunditas ex caliditate & ſiccitate prouenit, quæ humores deſiccant muſculorum, ita etiam ex aduſta melancholia; vnde homines calidi ſiccique, ſunt melancholici; ratione humorũ & ſpirituũ, ſunt proditores, quia ex caliditate ſiccitate & cholerica aduſtione procedit; ex melancholia vero timiditas & ſtultitia. Introrſum recedentes oculos, & atroci vipereoque obtutu ſcintillantes & igneos habebant Cæſar Borgia Dux Valentinus, quos nec amici quidem contuendo ferre poſſent, quamquam feſtiuus, & iocabundus erat: ſed fratrem iugulauit, & in Tiberim proiecit; metuebatque pater Pontifex vim ſibi afferri ab efferato filio: multos dolo & veneno ſuſtulit, vt ſui ſeculi peſtis haberetur. Erat Tamerlanes ore recedentibus oculis, ſemper minaci, qui propter in auditam animi feritatem atque ſæuitiam, portentoſasque vires, *orbis terror*, & *Oriendis clades* appellatur.

Concaui, parui, & ſicci oculi.

Siccíores oculi propter ſupradicta mala, infidelitatem & ſacrilegium notant; Polemon. Adamantius vero non ſacrilegium, ſed perfidiam notare. Polemonis interpres hæc omiſit. Iidemque infigura ſtulti fatui peſsimas omnes oculorum notas collegerunt, tribueruntque ei cauos oculos, exiguos, ſiccos, caliginoſos, & intentos.

Magni

Magni, & concaui oculi.

Oculos vtique, qui concaui sunt, vtà turpitudine absint, magnos esse oportere dixerunt Polemon & Adamantius. Vetus Aristotelis interpres ita transfert: Quibus vero plus concaui oculi, mansueti: referuntur ad boues. Sed si aperte contradiceret Aristoteles: nam dixit alibi; Quibus valde concaui, maglignos esse, vt simiæ, qui parum concaui: sed oportere esse oculos neque concauos, neque eminentes; oculi ergo plus concaui, quomodo erunt? Gesnerus de literis Græcis bene meritus, interpretatur: Quibus admodum caui, mites, ad boues referuntur, etiam male. Præterea si bouis oculos inspiciemus, hæc non quadrabunt. Textus Græcus οἷς δ' ἐπιπλέον, πλαὸς ἀναφέρεται ἐπὶ βῶς. sed illud, ἐπιπλέον, non *plus*, sed *pleniores* significare; ac si diceret; Oculos cauos, qui maiores sunt, mites esse, vt si quis boum oculos inspiciat, id videat.

Concaui, & vt aqua in vase sese mouentes oculi.

Quos autem concauos, & vt aqua in vase, se mouentes inspexeris, si magni sint, haud prauæ naturæ virum, nisi alia intercesserint signa, iudicato. Polemon & Adamantius.

Concaui, intenti oculi.

Oculi defixo obtutu in vno hærentes, probos mores indicabunt, Polemon. in Adamantio nusquam hæc adsunt.

Concaui, intenti, & fluidi oculi.

Prædicti oculi si subterfluentes, dolosiores ostendunt; Polemon & Adamantius.

Concaui, intenti, & fluidi cum mollitie oculi.

Si prædicti oculi cum mollitie quadam fluidi fuerint: dementem indicabunt; Polemon, cum humiditate fluidos dicit Adamantius.

Neque prominentes, neque caui oculi.

Quibuſcumque oculi parum concaui ſunt, ii magnanimi ſunt, & ad leones referuntur Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Nos per parum concauos, medios inter prominentes & concauos iudicamus. Alibi enim: Quoniam neque eminentiam oculorum, neque concauitatem laudamus, medius vtique habitus præſtabit. Hos etiam Animalium hiſtoria laudat, & notam optimorum morũ prębere, vt medios ſtatus inter tumentes & concauos. Meletius Philoſophus. Oculi vero qui ad neutrum horum declinant, ſed medium quoddam inter extrema tenent, optimi vſquequaque putantur, taleſq; eorum in quibus viſuntur, præclaros mores notant.

In longitudine vultus oculi poſiti.

Qui habet oculos extenſos, cum extenſione vultus, eſt malitioſus & nequam. Ariſtoteles ad Alexandrum, ex quo Rhaſes. Quando oculi in corporis longitudine poſiti fuerint, callidum & deceptorem denotant. Ratio eſt, quia naturaliter in humana ſpecie oculi ſecundum corporis latitudinem ſituati ſunt, & ſi in longum acciderit, monſtrum præſeferunt, & monſtrum in corpore, monſtrum eſt in anima. Sunt qui dicant ex nimia cerebri caliditate prouenire.

(·,·)

De

De coloribus oculorum.

CAPVT 7.

DE oculorum Coloribus loquemur. Sed vt intelligatur de qua colorata parte loquamur, repetendum ex Aristotele primo De historia animalium, quod tres sunt oculi partes, pupilla, quam Græci κόρην dicunt, orbita illa nigra, qua videmus, quam *nigrum* etiam vocamus. Album, siue albugo in duabus oculi extremitatibus, & tertia, orbiculus in horum medio locatus. Pupilla in omnibus animalibus nigra est, vel ad nigritiem tendit, quod in omnibus simile; nisi quod in aliquibus purior vel impurior videtur. Sed orbiculus ille in omnibus animalibus (homine, & equo exceptis) in sua cuiusque specie vnicolor est. Nam boues hunc nigrum habent, capræ medium, oues aquilum vel aquilinum, at in hominibus, & equis magna est varietas. Sunt enim albi, nigri, caprini, cærulei, fului, & subfului, immo omnium animalium solus homo omnes colores in oculis habet. Nec solum in omnibus hominibus variat color, sed etiam diuersis ætatibus: nam in libro Generationis ait Aristoteles: Puerorum oculi omnes sunt cæsii, at deinde in eum colorem mutantur, quem retenturi sunt. quod in reliquis animantibus non videtur. solus equus homini in hoc similis, vt demonstrat in Problematum libro. Cuius ratio est, quia in vtroque maior morum variatio, quam in cæteris. Sed cum hominis cerebri complexio ab equina differat, oculi etiam inter se differunt. Nos de colorum multiplicitate tabellam more nostro proponemus, quo sermo noster dilucidior fiat. Oculorum colores sunt vel simplices, vel mixti; de mixtis loquemur, vbi de simplicibus loquuti fuerimus. Simplices vel splendentes, vel clari vel obscuri: nunc de simplicib⁹. Aristoteles in Problematis tres esse colorum varietates dixit; nigrũ, cęsium, & caprinum.

In

In Hiſtoriis autem quatuor, nigrum, cæſium, charopum, & caprinum; ſed quia Græca oculorum colorum nomina non paruam difficultatem perperere, de ſingulis clare & particulariter ſcribemus.

Cæſii oculi albicantes.

Nos reiecta illa Galeni glauci coloris diuiſione, vtpote à noſtro propoſito aliena, glaucum colorem in tres partiemur. Primus multum luminoſus eſt, ob id inter ſplendentes colores à Gellio numeratur. Latini cæſium dicunt à claritate cœli, vel aëris cum ſplendet, non à cæruleo colore, vt aliqui putant. Itali *beanchiccio* vocant, quaſi albicans. Is color in oculis infantium, quum naſcuntur, viſitur, vt diximus ex Ariſtotele. Altera ſpecies glauci eſt, quæ quaſi ad croceum colorem declinat, is potiſſimum in noctuarum oculis cernitur, quas Græci γλαυκὰς dicunt, & ab huius animalis nomine ſibi nomen comparauit. Virgilius *glauca ſalicta* dixit. Tertius magis ad viriditatem herbarum accedit. Sed ſi nos recte animi prognoſtica noſcere velimus, oportet cauſſas, vnde oriatur, cognoſcere. Empedocles horum colorum cauſſas ad elementa referebat, & glaucum colorem ex multo calore naſci, nigrum ex intemperata humiditate, quæ dominatur, dixit; ob id cæſii noctu vident, ex ignis multitudine oculos clarificante, nigri oculi ex ignis priuatione aquæ multitudine interdiu vident, noctu viſu priuantur, medius color ex horum mediis. Huic Ariſtoteles aſtipulari videtur in libro Problematũ quum dicit, quod qui verſus Meridiem habitant, nigris oculis ſunt; & qui Aquilonem cæſiis. Cæſius enim color ex calore proficiſcitur, inquit, interius abundante. nam iis, qui arcton colunt, calor interior ab exteriore frigore coëercetur; qui vero Meridiem, propter aëris circumfuſi teporem obuium, calorem continere nequeunt; ſic qui relinquitur humor nigreſcit. Inquit præterea, oculorum colorem corporis colorem ſequi. nam qui Aquilonem habitant, cum colore ſint albi oculos quoque cæſios habent; qui vero ad Meridiem vergunt, cum & ipſi nigri ſint, etiam oculos nigros ſortiuntur. A Galeno

leno in Arte medicinali quatuor enumerantur huiusmodi colorum causæ: Magnitudo crystallini humoris, eiusdem splendor & claritas; tertio situs, id est, maior vel minor prominentia: quarto tenuitas vel paucitas humoris aquei, qui in pupilla consistit. Quod hæc opinio paucis arrideat, discutiemus. In oculi dissectione videtur crystallinus humor purus, & magnus, non tamen oculus glaucus perspicitur, sed niger; idque facile experiri poteris. Præterea magnitudo, & splendor Aristoteli vnica causa est. nam crystallinus nulla, vt opinor, ratione claritatem, & colorem glaucum generat, nisi quia modice splendet, & multum illuminat; vitanda est ergo multiplicitas: Aristoteles Empedocli obiicit, quod visorium ex aqua sit, & quia rationi consentaneum est, vt ex humore sint oculi, ex quo proficiscuntur: ergo colorum causa erit ex aqueis humoribus, ex quibus constat. Vnde quinto Animalium, glauci coloris has docet causas: nam humoris paucitas glaucum colorem causat; copia nigrum. Conducit præterea pelliculæ corneæ læuitas & splendor, quæ si plus iusto excesserint, ad glaucedinem commutat, sed præcipua causa humoris copia vel paucitas est, sed quis humor sit ille, ab eo non explicatur: putamus autem humorem intra vitrum contentum, qui aqueus est, (idque etiam à Galeno assumitur) à cuius paucitate & arefactione proficiscitur effectus ille, *glaucedo* dictus. cõfirmatur ideo, quod glaucos oculos hábentes de die minus vident, cum lumen interdiu multum sit, & oculi cæsii motum illum à multo lumine factum non sustineant; contra qui oculos nigros habent, interdiu magis vident: cum humorem multum habeant, multo indigent lumine, vt clarescant. Mare etiam cum modica aqua est, clarescit, & fundus perspicitur; sed vbi multa est, nigrescit, & lumen adfundum non penetrat. Sed huic opinioni recentiores anatomici non assentiunt: aiunt enim colores illos à tunicæ vueæ coloribus nasci, quæ in anteriori parte semper varie tingitur. Auerroes in suis Colliget, ex cerebri complexione prouenire dixit, & cæcitatem illam ex cerebri frigiditate & propterea paucitatem digestionis. & est similis color aquæ. Aristoteles enim huiusmodi colorem

quinto

quinto De generatione ex imbecillitate prouenire dixit, quia partes nuper natorum imbecilliores sunt; ob id cæsitas imbecillitas est: igitur color hic cæsius albicans timiditatem arguit, vt Aristoteles in suis Physiognomon. Quibus oculi glauci, albi, timidi sunt, quia videtur color albus timiditatem significare. A quo Polemon: Ex cæsiis color, qui ad albedinem vergit, timoris est. Nero oculis fuit cæsiis & hebetioribus, quod peius erat, ob id præ cæteris timidissimus, vt ex Suetonio habetur. Diuo Augusto equorum modo glaucos oculos fuisse Plinius scribit, superaque hominis albicantis magnitudinis; quam ob causam diligentius spectari eos iracunde fere. bat. Sed hæc falsa esse facile existimo, tum quod Augusti mores optimi spectatique fuere, cuius notæ morem contrarium indicant, tum quod à Suetonio clarissimo historico aliter eius oculi describuntur: immo contrarie. Inquit enim: Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam existimari volebat inesse quiddam diuini vigoris. gaudebatq; si quis sibi acrius contuenti, quasi ad fulgorem solis, vultum submitteret.

Cæsii crocei oculi.

Secunda species cæsiorum oculorum, quam describemus, ea est, quæ ad croceum colorem inclinat, vt in noctuæ oculis videmus. Hi oculi siluestres & ferinos mores ostendunt. Polemon: Oculorum cæsitas agrestem hominem testatur, sed ea, quæ ad bilem vergit: plura enim animalium siluestrium rationis expertium cæsiis oculis sunt. nam cicura fere omnia nigricantibus oculis inuenies. A quo Adamantius: Glauci oculi & sicci, agrestes & iniquos accusant, bile quidem tincti sunt, sed non cærulea. Polemon, & Adamantius capite de oculorum cenchris, ὠχρός, dolosos homines notare dixerunt. Ptolemæus Philosophus cæsios oculos crudelem hominem, & deceptorem notare dixit: nam hic color dominium cholerę arguit, cum maxima adustione. Rhases Oculi, qui habent citrinitatẽ, vt croco tincti esse videantur, pessimos significant mores. Glaucos oculos habebat Sylla, sæuos & accerbissimos, quibus

bus terribilem reddebat aspectum, vnde agrestis & sæuus à Plutarcho describitur. Cæsiis oculis fuit Sfortia, vnde sæpius in agrestem iram & sæuitiam incidebat, vt à Iouio scribitur.

Cæsii oculi, cum paruis pupillis.

Quorum oculi glauci minimas acies habuerint, illiberales, versipelles, auari potius, quam alii reperiuntur, Adamantius. Vbi Polemonis textus non integer ait enim: Parui oculi paruas pupillas habentes, illiberales, versipelles, & auaros significant.

Cæsii oculi ficciores

Oculi glauci ficciores, iniustos homines arguunt, à bile enim ipsi exagitantur, Polemon. sed Adamantius; Oculi glauci ficciores, iniustos homines arguũt, à bile exagitatos, sed non cærulea. Conciliator: Glauci, sicci, feroces mores pariunt. nam si cæsius color per se agrestes parit mores, & siccus insuper fuerit, ex adusta siccitate peiores euadunt.

Cæsii oculi viridantes.

Est species cæseitatis illa, quæ ad viriditatem accedebat, scilicet olerum. Polemon: Qui autem oculos habent, similes viriditati olearum, fortes viri sunt. Huiusmodi oculorum cæseitate præditus erat Patroclus, vt Daretis Phrigii testantur monumenta, qui fuit robustissimus.

Cærulei oculi.

Ex iis, quæ Aristoteles primo De generatione dixit, cognoscimus cæruleum colorem ex humorum multitudine prouenire, cum à nigro parum differat; &, vt mihi videtur etiam species est glauci coloris. Equus Neptuni glaucus erat, idque ob colorem maris; & epitheton est maris color glaucus, & marini Dei quoque. Polemon. Cærulei oculi, cum humidiores sunt, præstantiores sunt quam cæteri communes, & dolosum hominem significant. Adamantius aliter: Cærulei oculi humidi valde sunt, & præstantiores aliis. Galba cæruleis oculis fuit, ob id sæuus, auarus, & dolosus.

Cærulei

Cærulei oculi, magni, ſtantes, & ſplendentes.

Cærulei oculi, Polemon inquit, humidi, ſtantes, virum optimis morib. prædituũ indicant, & animoſum; adeo optime Adamantius: Oculi cærulei, humidi exiſtentes, ſtantes, ſplendentes, magni, optimam hominis naturam & animoſitatem præferunt. Sed in textu ἀλαμπεῖς, litera α tollenda eſt, vtpote additicia. Hæc eadem Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribit. Cuius vero oculi ſunt declinantes ad cœleſtẽ colorem, vel nigredinem, talis eſt penetrabilis intellectus, & fidelis. Cæruleus hic color eſt medius inter album & nigrum; & temperatam monſtrat cerebri complexionem, & ſic bonum ingenium & hominis naturam: & eſt priuatus aduſtione choleræ, & melancholiæ. Hos oculos Homerus cæterique Poëtæ Mineruæ fortitudine & prudentia inſigni tribuunt, & ob id *Glaucopis* dicta, id eſt, cæſios oculos habens. Diodorus ſcribit aëra nominatum eſſe Pallada; aër autem coloris eſt glauci, vel cærulei. Alii Mineruam *Glaucopim* dictam διὰ τὸ λαμπρόν, περίβλεπτον ἢ τῆς ἀρετῆς quod virtus illuſtris ſit, & conſpicua. Alii Glaucopim dictam, non quod oculos glaucos habuerit, ſed formidoloſus, cum glauci dicantur leones regii. Traditur à Pauſania, fuiſſe Athenis Palladis ſtatuam glaucis oculis ex Libyca fabula: ſi quidem ex Neptuno, & Tridonide palude natam Deam fuiſſe, atque eo argumento glaucos eis oculos fuiſſe, cæruleos Neptuno. Cicero de natura Deorum primo, Mineruæ confingit oculos cæſios, Neptuno cæruleos. Philibertus Aurantius cæruleis oculis fuit, belli cupidus, ſtrenuus & acer bellator, adeoque ardenti feruidoque ingenio in hoſtes irruebat, vt ægerrime periculo elaberetur. Inuſitata, & prodiga liberalitate fuit, vt regna non ſibi ſed militibus acquireret. Hic eſt tuorum oculorum color, Princeps illuſtriſsime; ſunt enim cærulei, magni, humidi, ſtabiles, & ſplendentes; tu vir optimus, laudabilibus moribus, animoſus, acris intellectus, officioſus, & fidelis.

Ni-

Nigri oculi.

Dixerant prius Polemon & Adamantius, cicura animalia nigrorum esse oculorum, & mansuetiora esse; siluestria esse glaucorum; ob id hæc agrestium morum, illa mansueta, & timida, simplex enim nigredo timidos facit.

Valde nigri oculi.

Oculi valde nigri, timidi sunt; color enim valde niger videtur timiditatem significare. Aristoteles in Physiognomonicis, Sed melior eo Polemon: Valde niger in oculis color, callidos & dolosos arguit, Adamantius, timidos, & dolosos. Hos ego ad Æthiopas referrem, qui nigris oculis sunt, timidi, & deceptores. Auerroes quarto Colliget, oculi nigredinem ex cerebri caliditate prouenire scripsit, quæ fit per excessum decoctionis, significatque aduſtionem terrestrium partium, ex quibus doli proficiscuntur.

Aquilus oculorum color.

Aquilus color, Græcis ὑδατώδες dicitur. Gaza *aquinum* vertit, medici *aquaticum*: dictus est aquilus non ab aquila, sed ab aqua. Hic color maiorem humoris copiam arguit, quam caprinus & cæsius: discedit à claritate cæsii & caprini, & accedit ad colorem illius aquæ, quæ media est inter claram & atram. Nos Neapolitani brunum dicimus, alii fuscum, siue subnigrum. Huiusmodi colore fuit Augustus. Hic color maxime in ouium oculis cernitur, & ob id ouinus ea ratione dici posset, qua caprinum antiqui dixerunt, qui in caprarum oculis cernitur; quia hic color in ouium oculis reperitur. Ego stoliditatem arguere dicerem.

Flaui oculi.

Altera nigredinis species ad flauum colorem declinat;

est enim flauus color, qui virginum & puerorum capita sæpe ornat, atque in maturis frugibus elucet: vnde flaua Ceres. Galenus in libro De methodo medendi, de vino loquens: Vinum, inquit, quod non admodum splendet, sed pallescit, fuluum est, sed si vini flauities claritatem habet, flauum est. Aristoteles in Physiognomonicis: Quibus oculi valde nigri declinant ad flauum colorem, animosi sunt, id que ad decentiam refert. Polemon & Adamantius: Oculorum color subflauus, robustum, & magnanimum notat. Huiusmodi colorem Græci ξανθὸν vocant, vel ὑπόξανθον appellant. Fuit. Cæsar, vt ex Suetonio habetur, nigris vegetisque oculis, quasi ad flauum accedentibus, vigilantibus, micantibus, & veluti exilientibus, elatique animi signa præbentibus.

Fului oculi.

Cum flauus color ad nigredinem vergit cum splendore: dicitur fuluus; nam vnus color non est, sed ex vtroq; constat; & quoniam niger color & flauus splendens pulcherrimum reddunt oculum, Græci colorem hunc χαροπὸν, quasi *gratiosum* dicunt; Latini *rauum*; licet Horatius rauam lupam dixerit, cum sit lupa nigri coloris, cineritio commixti. Gazaapud Aristotelem fuluum traduxit. Hic color in oculis leonum & aquilarum & vulturum clare cernitur. Aristoteles pro splendenti sub flauo accepisse videtur. Rauum colorem in arietum & canum oculis laudat M. Varro. Porphyrius rauum fuluum esse dicit. Aristoteles in Physiognomonicis. Quibus non glauci oculi, sed charopi, animosi, referuntur ad leonem & aquilam. Auerroes in suis Colliget, ait: Varius color medius est, & intelligit per varium, charopum, & demonstrat vltimam temperiem decoctionis, quæ est minor quam illa quæ fert nigredinem, & maior quam illa quæ ferr subalbedinem. Rhases. Oculi omnium optimi sunt varii, medii inter nigrum & album, præsertim si non sint multum radiosi, neque rubedo neq; citrinitas appareat. Polemon & Adamantius, optimam describenres ingenioſi qualitatem, tribuũt

ei

ei charopos oculos, lucidos, & humentes, & modestos; qui color etiam temperiem præsefert. Fronto canes pastorales laudat, fuluos oculos habentes, vt leones.

Caprini oculi.

Ex extremorum oculorum temperatura etiam caprinus color nascitur, vt Aristoteles Animalium libro, caprinum & fuluum medios colores ponit; & in Problematis caprinum solum. Hic à claritate glauci coloris cadens in squaliditatem se recipit, est sane color sordidiusculus; & aliquo modo vinosus, & flauescens, sic dictus; quod in caprarum oculis cernatur, hic ad cernendi claritatem primatum obtinet, & optimorum morum indicium esse affirmat Aristoteles primo Animalium libro. Sed in suis Physiognomonicis οἰνωπὸι id est, *vinosi coloris* oculi, stolidos indicant, & ad capras referuntur. Sed ego non οἰνωπὸι sed αἰγωπὸι legerem, nam ægopos oculos subglaucos intelligerem, & caprinos. Præterea idem Aristoteles libro De generatione quinto, ait: Quorundam Animalium oculi rufi. cæsii, nonnullique caprini, vt Gaza Latine reddidit. Sed quæ Aristoteles Animalium libro dixit, aduersantur iis, quæ in Physiognomonicis dixit, & ob id hunc librũ Aristoteli falsè adscriptũ putant: Sed animaduertendum, quod Aristoteles de capris dixit, puto ouib. adscribendũ, nã oues oculos aquilo colore habent, & ab eodẽ genus ouile amens habetur, & morib. stultissimis, & omnium quadrupedũ maxime ineptũ. Repit in deserta sine causa, hieme obstante egreditur è stabulo occupatum à niue, nisi pastor compulerit abire, non vult sed perit desistens, nisi mares à pastoribus educantur, ita reliquus grex insequitur. Quibus verbis videmus fatuitatem ouibus adscribere, & capris prudentiam cum ipsemet sexto historiæ dicat: Capræ prudentes sibi opitulari videntur, nam & in Creta insula capræ siluestres transfixæ sagitta, herbam dictamnum quærunt; hæc enim spicula è corpore eiiciunt, animalia itaque, quæ secundum vniuersum genus fatua dicuntur, nulla prudentia cõmendantur. Adamantius splendentes oculos capræ tribuit, & ob id stupiditatem. Rhases eiusmodi colore oculos stupiditatem significare dixit.

Subrubri oculi.

Quibus oculi supere rubescunt, stupidi fiunt ob iram, idque ad passionem referas, quia iis qui ira exacerbantur, erubescunt oculi: idemque in Problematis rationem affert, quare irati oculis maxime erubescunt, quia præsidium natura in eam partem tanquam violatam transmittit, quæ & sensu & motu facilior est: nam & in metuendo calor eam partem maxime deserit. Alexander Aphrodiseus hæc ait: Quoniam ira sanguinis cordi suffusi & calidi spiritus feruor est; hic agitur, vt tenuis ad caput effertur, atque ad oculos, quoniam pellucidi sunt, se ostendit, & vapores ascendunt sanguinei, vnde facies quoque rubicunda existit. Homerus ira excandescentem Antinoum ita describit:

-- olli flammantibus anxia curis.
Corda tument, rutilis ardescunt lumina flammis.

Et alibi:

-- ardentes candebant lumina flammæ.

Auerroes in suis Colliget, ait: Oculi rubei cum venis rubeis significant complexionem cerebri calidam. Vidimus sæpe homines adeo effrenatæ iræ vt stupeant, & à se alienentur; quibus non solum oculi, sed totum oculi album sanguineis venis erat refertum. Vnde prouerbio fertur: Hic habet sanguinem in oculis, id est, iniurias non fert quin vlciscatur ob iram. Aristoteles & Polemon hunc colorem ὑποφοίνικον dicunt. Polemon etiam & Adamantius in capite De oculorum cenchris, sanguineos oculos, αἱματώδεις, in consultos & feruidos in operibus demonstrare dixerunt. Ægyptii hominem impudentem designare volentes ranamp ingunt; hæc enim non alibi sanguinem habet, quam in oculis. Porro qui illos sanguine respersos habent, impudentes dicunt Muscam etiam impudentiæ signum faciunt, quam constat in capite tantum circa oculos sanguinem habere.

Sub-

Subrubri, sicci oculi.

Addunt Polemon & Adamantius siccitatem, vnde quos subrubros & siccos oculos habere noueris, securius iudicare poteris valde esse iracundos. Albertus: Oculi cum rubore sicci, iracundorum sunt.

Subrubri, humidi oculi.

Ijdem inquiunt, si humidos videris & rubeos ad vina propensum hominem iudicabis. Albertus, si rubent oculi cũ humore, ebriosos notant.

Igniti oculi.

Quibus ignei oculi (πυρώδεις) inuerecundi sunt, & ad canes referuntur. A quo Adamantius: Igniti oculi & canini, impudentiam demonstrant. Introducit Homerus Achillem Agamemnoni oculos caninos & ceruinum cor exprobrantem, quo impudentiam & timiditatem eius notat:

Ebrie luminibus canis, effrons, pectore cerui.

Sed in figura impudentis procacis, intuitus oculos dixit. Apud Hesichium & Varinum impudentissimus & inuerecũdus, *caninus* dicitur, ob fixum & impudentem aspectum. Aristogiton Cydimachi filius canis vocabatur propter audaciam; & Cynici philosophi dicti sunt ab ingenio canino, impudente, audace, & contumace; vt qui publice, non priuate, quem vellent tamquam adlatrantes, reprehendebant.

De varijs oculis, & primo de Granitis.

CAP. 8.

DIXIMVS hucusque de simplicibus oculorum coloribus, nunc de mixtis, seu varijs. Portio igitur illa oculi, quæ interiacet pupillam & album, si vnicolor est, duobus modis erit. nam vel orbiculus ille varijs punctulis variegatus est, albis, nigris, rubidis, pallescentibus, vel diuersicoloribus circulis destinctus. Dicemus primo de ijs quibus in-

sperſa tamquam mileacea grana, quæ Græci *cenchros* dicunt; mox de aliis. Sed dicet fortaſſe quiſpiam, vnde tam varii colores in oculis? quibus reſpondendum quod oculi diaphani ſunt, raræque ſubſtantiæ, ideo per eos viſiui ſpiritus tranſparent, vt in menſtruata muliere videre licet, quæ ſpeculum bene terſum viſu ſuo ſanguineis maculis inficit.

Maculoſi oculi.

Deteriores oculi ſunt, ait Ariſtoteles ad Alexandrum, qui habent maculoſos orbiculos, nigros, vel rubicantes circumquaque; quia talis homo deterior eſt omnibus aliis, etiam reprobis. Rhaſes ab eo: Pupillæ in quarum circuitu ſimilitudo margaritarum apparet, inuidum, verboſum & peſsimum oſtendunt, & ſi oculus varius fuerit, peſsimi erit ingenii. Quotquot ad hucnobis videre licuit homines huiuſmodi oculos ſortitos, fœdis maculis inſperſos, omnes proditores, homicidas, infidos, & irreligioſos fuiſſe memini. Ariſtoteles ſcripſit hyæna & vitulus marinus mille colores in oculis habent, & hyæna omnium fraudum plena eſt & inſidiarum.

Parui & varii oculi.

Quibus ſunt varii (ſed Polemon imbecilles) & parui oculi; quæſtuoſiores ſunt, ſeruiles, & adulatores, & auari, alia dicentes, & alia facientes, & in his occulte gaudent, quamuis ipſis nil emolumenti eueniat; & in ſumma, omnia lucri gratia agere neutiquam abſtinent, niſi quatenus præformidine deterrentur, huiuſmodi homines ſunt imbecilles, ſicut lepores, cum & ipſi ſimilem oculorum ſpeciem retineant.

Calculi æquales in fuluis oculis.

Si huiusmodi calculi æquales in fuluis oculis extiterint, agrestitatis, iracundiæ, iniuriæ, & adulterii nota est. Adamantius.

Calculi inæquales in fuluis oculis.

In eisdem oculis calculi maiores vel minores, mitiores mores demonstrant. Polemon aliter habet: In fuluis oculis calculi maiores, sæuiores; minores vero, mitiores mores ostentant.

Calculi sanguinei in nigris oculis.

Sanguinei calculi in nigris oculis, venenorum ministrum indicant; Adamantius, sed in Polemone desunt.

Calculi pallidi in nigris oculis.

Pallidi calculi in eisdem oculis, mangones & venenorum propinatores ostentant; Adamantius, nec in Polemone hæc adsunt.

Calculi cærulei & flaui, æquidistantes, circa pupillam ordinatim currentes in oculis variis.

Oculi varii, Adamantius, imbecilles Polemon, magis in fuluis, quam in cæsiis fiunt, & adhuc de variis cæsiis loquor oculis, cum circa horum oculorum pupillam cærulea grana milii magnitudine, & alia flaua ordinatim inter se æquidistantia, sicut monile, circa pupillam currant, eiusmodi oculi dolosum & furtiuum ingenium maxime inter omnes oculorum species significant. Addit Adamantius, Solertiæ intelligentiæ satis illis est, sed sunt mendaces.

Calculi ignei, albi, subalbicantes, pallidi, igneis admisti, sanguinei in nigris oculis; vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admista, subalbicans, non valde ignea, vt eminus nigrum repræsentet.

Vtriusque scilicet Polemonis & Adamantii textus mihi non videtur integer; sed quod ex vtroq; percipere potuimus, scribemus. Fului oculi nigrorum species sunt: nam nigredo eos decorat, si in oculis nigris ipsis calculi visuntur, ignei, albi, subalbicantes vel pallidi, vel aurei igneis admixti, vel sanguine, vel sunt, qui in eiusmodi nigra oculorum specie calculos non habent, sed extra circuli circumferentiam habent nigredinem igni admistam, vel calculos subalbidiores, non valde igneos, vt à longe nigros repræsentet, tales generosos hominis mores, prudentes, taciturnos (Adamantius, iustos) bonæ indolis, & magnanimos indicabunt.

Calculi pallidi, igneis admisti, & cæsii, & oculi magni commoti micantes, & aspicientes, vt irati solent, & quasi palpebras referent, & subluceunt velut ignis.

Magni oculi, & commoti micantes, aspicientesque, vt irati homines solent, & quasi palpebras referent, omnes hi incommodi sunt, hæc enim luporum silvestrium, & aprorum species est; & si subalbicantes fuerint, vt ignis, & circa hos calculi crocei igneis admisti, cum aliis cæsiis, omnino, vt superius dixit (cum ad luporum silvestrium aprorumque naturam accedant) crudeliores, agrestiores, & rapaciores habendi sunt. Adamantii textus defectuosus est, vel studio decurtatus, cum calculorum non meminerit, ita enim habet: Magni oculi, & commoti micantes, iracundis similes, & palpebris apertis patuli, quales in lupis & apris apparent, omnium pessimi, crudelissimi namque, & maxime silvestres, & rapacissimi sunt.

Calculi quadrangulari forma ignei, instar ignis sublucentes, & præter hos alii pallidi, igneis permisti, & si circuli cæsii, & cærulei pupillam ambiant.

Re-

Reficiemus Polemonis textum ex Adamantio dilaniatum, Quibus vero non ignei calculi rotundi, sed valde ignea quadrangulari forma grana, instar ignis sublucentia, fuerint, præter hæc calculi pallidi, igneis permixti, & alii cæsii, & circuli sanguinei & cærulei pupillam ambiant, pessimi sunt. Conciliator ab his: in quibus guttæ vehementer rubidæ, non omnino rotundæ, sed ad quadratam formam accedentes, & sublucentes, velut ignis, & intus post ipsas, guttulæ pallentes vel glaucæ circuli pupillam foris ambiant, sæuus oculis animus occulitur, qui ferarum omnium attocitatem excellit: hi sunt patratorum nefandorum, qui non à domesticorum sanguinis effusione, non ab impietate vlla, dolo, versutiave abstinent. Hos oculos puto Ezellinum de Romano habuisse. humani sanguinis inexplebilis. Vnde Iouius eum vipereis oculis, atroci pallore, & ferali fronte fuisse scribit: qui plusquam barbaro more, ferro & flammis vrbes & multa corporum millia excidit. Ioannes Maria Vicecomes vipereis oculis & venenum spirantibus fuit; sæuus princeps, in suos ciues inauditæ crudelitatis carnificinam exercuit, prægrandibus & voracibus molossis humana carne nutritis, fera immanitate quos odisset obiiciebat vt ab eis discerperentur, incredibili horrore populi.

Mediocrs oculi.

Rectus igitur oculorum status probi viri indicium affert. Polemon, Adamantius.

De oculis cum versicoloribus circulis.
CAP. 9.

ALTERA est species versicolorum oculorum non qui variis distinctus est punctulis, sed orbiculus, qui pupillam & albuginem interiacet, variis circulis discolor est, vt qui pupillam ambit subniger, qui vero in extima parte album contingit, subalbicans sit, viridis, vel alterius coloris.

Circuli in oculis candidi, imbecilles,

Qui imbecilles oculorum circulos habent paulo candidiores, eorum omnium, quos dixi, maxime sunt imbecilles, & pauori obnoxii. Polemon & Adamantius.

Circuli varii coloris.

Quibuscumque non fului calculi sunt, sed orbita variegata in oculis, fraudulentiores sunt; Adamantius, textus Polemonis hiat, quia desunt signa.

Circulus sanguineus, angustus, niger, alter supra igneus in humidis oculis.

Si sanguinei circuli fuerint, considera colorem & circuli magnitudinem; si circulus angustus, & niger, alter vero supra igneus in humidis oculis sit, præterea sit, præterea si nihil in ipsis apparet alienum, magnanimum virum, prudentem, iustum, bonæ naturæ, & supra modum filios amantem iudicato; Adamantius. Ex Polemonis textu vix quidquam intelligi potest.

Circulus inferior viridis, superior niger.

Si autem viridis inferior ambitus, superior vero niger fuerit; dolosum, iniustum, pecuniæ furem, & turpiter cum mulieribus conuersantem existimabis. Polemon & Adamantius.

Circuli coloris iridis in siccis oculis.

Si autem varii coloris oculi fuerint, similes colori mali punici, & aridiores, vanum hominem indicant, Polemon. Aliter Adamantius; Circuli varii coloris, iridis colores referentes

lentes in aridioribus oculis, luxurioſum manifeſtant.

Circuli iridis coloris in humidis oculis.

Varii coloris circuli iridem referentes in humidis oculis fortitudinem, animi magnitudinem, integrum eloquium, & rectum conſilium indicant; iidem.

Circuli coloris iridis in aſperioribus oculis.

Si oculi truces fuerint, & in eis circuli iridis coloris reperientur, ad iram & ad venerea opera propenſum iudicabis; iidem.

De oculis obſcuris, vel claris.

CAP. 10.

SEQVITVR vt dicamus de ſplendore oculorum, nam ſicut claritas & ſplendor optimam præſagiunt morum qualitatem; ita obſcuritas iniqnam. Hæ demum qualitates in aliis ſe permiſcentes, ſcilicet paruitate, ſqualliditate, & ſimilibus, malitiam eorum adaugent.

Tenebricoſi oculi.

Tenebricoſos habentes oculos omnes impudentes iudicat Polemon; ſed incommodos Adamantius eſſe dicit.

Tenebricoſi, & aridi oculi.

Aridos obſcuros oculos, ſuperbos Polemon, inuidos notare Adamantius dicit.

Tenebricoſi oculi parui.

Si parui, & obſcuri fuerint oculi, doloſos, malorū artifices, muta-

mutabiles, & multiplicis animi homines indicabunt. Conciliator ait: Ad eorum augendam nocentiam nil refert magnitudo vel paruitas, sed minores maiorem angent malitiam.

Tenebricosi, & caliginosi oculi.

Qui squallidos, Polemon, caliginosos, Adamantius, habuerint oculos, dolosos, perfidos, & intemperantes iudicato.

Discolorati oculi.

Qui oculos discoloratos habent, timidi sunt, & ad passionem referuntur, quia qui timet pallidus fit. ego per oculos discoloratos, vti conualescentes habent, intelligerem, qui inæqualiter colorati sunt: Aristoteles in Physiognomonicis. In libro Problematum reddit rationem. In metuendo color deserit partes externas, & maxime oculos. Polemon & Adamitius in figura timidi oculos ei adscribunt turbulentos.

Truces oculi.

Mahometes Secundus Turcarum Imperator profundis ac trucibus oculis fuit, ijsque minacibus; crudelis, & naturæ immanis, octingenta mortalium millia occidisse creditur, sed remota illa sæua atrocitate, æquus fuit. Selimus decimus Turcarum Imperator prægrandibus ac truculentis oculis, & intuentibus mortem prope spirantibus, sæuus fuit, armorum crepitu gaudens, ingenio perfidus, asper, immitis, atrox. Solimanus Solimani filius trucibus oculis, sæuus in victoria, fractus in aduersis, fœderum ruptor; subdolus. Selimus nonus Turcarum Imperator ferocibus oculis, & ore truci fuit, insitam suo animo diram sæuitiem ostendit, qui in sanguinem gentilium suorum immaniter desæuijt, vt etiam de extinguendo filio cogitarit, adeo vt immanitate feras anteiret, mõstro quam homini similior, qui animo plusquam Tartarico nemini suorum pepercerit.

Fedi

Fœdi oculi.

Est & oculorum species veluti obscura, turbata, squalens, nebulosa, subliuida, & vt ita dicam, cadaueroſa, sæua, immanis, & mortem minitans, qualem sicarii & carnifices præseferunt: hi semper insidias, cædes, & facinora minitantur. Saluſtius insignis historicus Catilinam fœdis oculis fuisse scribit; & animo fuit impuro, scortator, adulter, sacrilega, ganeo, infidus, sceleſtus, & occisor. Eiusmodi fœdos oculos habuit Nero, vt à Suetonio describitur, quod tyrannicæ crudelitatis & impiorum morum non leue fuit argumentum.

Oculi obscuri, humidi, & iustæ magnitudinis.

Oculi obscuri, humidi, & iustæ magnitudinis, constantem, disciplinis habilem, ingenioſum, verecundum, timidum, & fere parcum hominem testantur. Pol. Adam.

Lucidi oculi

Contrarii supradictis tenebricoſis oculis sunt clari luminis oculi, quibus si contradixerit aliud nihil, optimos mores præseferunt, Polemon, Adam. Eadem Conciliator. Aristoteles libro De partibus, Oculorum claritas, ait, ex humorum claritate procedi, & animalia, quæ subtilem habent sanguinem, prudentiora sunt. Auguſtum oculos habuisse claros & nitidos diximus, fuit & optimis moribus, ingenio, & militari disciplina percellens. In Bartholomæo Liuiano viuidi & peracres oculi erant, innatæ virtutis indices: quantum enim excelso, efficacique ingenio valeret, facile oſtendit, nam pertinaci induſtria, singulari labore, maximaque vigilantia ad summos militiæ honores ascendit. Clari nitidique fulgoris oculi tui sunt, digniſsime Princeps Eſtensis, nec sine vi aliqua diuini fulgoris cuiusdam; vt si aliquem enixe contuearis, vultum submittere cogas; vnde optimis diuiniſque moribus & disciplina præpolles.

De oculis splendentibus, Cap. II.

DE oculorum coloribus dum verba faciunt Polemon & Adamantius, de quodam splendore loquuntur, quem vocant μαρμαρέον id est, incertum & discurrentem splendorem quendam, non qui in politis gemmis, sed perpolitis lapidibus marmoreis, vt in iaspide, porphyrite, & huiusmodi lapidibus, conspicitur. Adamantius huiusmodi splendorem in capræ oculis reperiri scribit, & ob id stoliditatem quandam significare. Plinius: Oculi capræ lupiue splendent, ignemque eiaculantur.

Splendentes oculi

Oculi splendentes & magnum lumen habentes, hominem furtis se oblectantem indicant; Polemon. At Adamantius aliter: Oculi splendentes stupiditatem arguunt; ita enim aspicit capra.

Splendentes, cæsii, & sanguinei oculi.

Quoscumque plendentes & luminosos inspexeris oculos, cæsios, & sanguineos, in negotiis feruorem ac vesaniæ proximiorem audaciam inde colliges; Polemon. Aliter Adamantius: Splendentes oculos, etiam si ipsis lux aderit, non bonos iudicato; hiusmodi enim splendor in cæsiis & sanguinolentis oculis, feruidum in negotiis peragendis, & ad quæuis audentem, vt prope furori proximus sit, denotant.

Oculi splendentes fului, cum lumine.

Si in fuluis oculis etiam splendor inierit, tales pauori obnoxios dicas; quippe omne negotium pertimescentes, cuncta suspecta habent. Polemon & Adamantius.

Splendentes nigri oculi.

Oculi splendentes nigri, paucos & meticulosos, & valde

de malignos astutos homines testantur ; Ex eisdem.

Splendentes, nigri subridentes oculi.

Qui huiusmodi oculos magnos & subridentes habuerint, ad omnes tupitudines venient. Ex eisdem.

Splendentes, torue aspicientes oculi.

Oculi humidi, si toruum contueantur, animosos, fortes, furiosos, iracundos, in actionibus properos, temerarios, timidos ad dicendum, & in summa, nequissimos homines iudicandos censemus ; Polemon, rectius Adamantius loquitur: Oculi si toruum contueantur, molesti ; siquidem humidi aspiciant, animosos, fortes, furiosos, recte loquentes, actionibus properos, temerarios, inelegantes, & secordes ostendunt.

Splendentes, sicci oculi.

Aridi oculi, prauos & sceleſtos notant. Iidem.

Splendentes concaui, parui oculi.

Si huiusmodi oculi concaui & exigui fuerint, peiores sunt, tametsi enim prudentes existant; sunt tamen insidiatores, dissimulantes propositum, & omnia simulantes, & omnia cupientes ; Polemon. Aliter Adamantius : Si exigui & concaui fuerint oculi, peiores, crudeles, insidiatores, simulatores, & omnia cupientes significabunt. Textus Polemonit corrigendus, vbi ὅμως ἢ φρόνημα legendum ὁμόφρονες, ex Adamantio.

Splendentes oculi, quibus funiculus imminet, supercilia aspera, & palpebræ erectæ.

Et si huiusmodi oculis funiculus imminet, & supercilia aspera, & palpebræ erectæ sint, fortitudine absq; consilio, & malitia, & audacia significabit: Polemō. Ex Adamantio ita textus corrigi potest : Et si huiusmodi oculis funiculus immineat, super-

supercilia aspera, & palpebræ erectæ fortitudinem cum consilio significabit.

Splendentes oculi, quibus funiculus supereminet, aspera supercilia, & palpebræ erectæ, & aspectus trux, & amarus.

At quibus tum funiculus, tum palpebræ, & supercilia deposita fuerint, & aspectus asper, & amarus, peiora hæc quã quæ diximus, signa erunt; Polemon. Aliter Adamantius. Quibus autem tum funiculus, tum palpebræ, & supercilia, non vt diximus, erunt, aspectus autem asper & amarus, omnium pessimi.

Splendidi oculi.

Qui splendidos oculos habent, luxurioſi, ceu qui gallos, & coruos hac parte referant, Aristoteles in Physiognomonicis. Ego autem ad passionem referrem. nam per coitum oculi splendent. Polemon fornicationem, tum in maribus, tum in feminis ex sublimibus corporis partibus deprehendi posse dixit, scilicet in oculis, & supercilis; qui si lucentes fuerint, ita vt voluptate repleti videantur, libidinosos arguunt. Adamantius autem: Oculi splendentes, quales habent aues, venereos ostendunt.

Fulgentes humidi oculi.

Oculi humidi splendentes, vt aqua, hominem bonis moribus præditum denotant; Polemon, Adamantius. Oculi tamquam guttæ splendidi nitoris relucentes, compositos mores & graues indicant; Albertus.

De motu oculorum, & primo de stantibus,

CAP. 12.

NVNC de oculorum motu agetur, vt qui fixi, mobiles, rigidi, trementes, & conniuentes, aliisque speciebus distincti recensentur. Auerroes Colliget quarto, Motus, air, velo-

velociores oculorum, ex cerebri caliditate; tardiores vero ex frigiditate proueniunt.

Stantes oculi.

Cohærentes oculi omnes incommodi; Polemon, & Adamantius.

Stantes oculi humidi.

Homines ſtantibus præditi oculis & humentibus, pauidi ſunt; Polemon & Adam. & in figura manſueti, eum conſtantis intuitus faciunt.

Stantes & ſicci oculi.

Si rigidi & aridioris oculi fuerint, perturbationum plenum hominem oſtendunt; Polemon. ſtolidum dicit Adamantius.

Stantes oculi, & pallidi.

Oculos ſtantes & pallidos, inſanos Polemon, bardos, & ſtupidos Adamant. oſtendere dicunt.

Stantes, caſii, & obſcuri oculi.

Eum qui cæſios, ſtantes, & citra perſpicuitatem oculos habebit, nec tibi amicitia arcta coniungito, nec vicinũ exoptato, & itineris comitem habere vitato, vt qui doloſus ſit, & ſemper alterius calamitati inuigilans. Polem, Adamantius.

Stantes oculi, & ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes.

Quoſcumque ſupercilia ſurſum eleuare, & ſpiritum ab intimis trahere inſpexeris, praui conſilii homines, ſæuos, iniquos cenſeto. Polemon praui conſilii; Adamantius imprudentes, inſipientes, & iracundos dicit. Idque etiam ex apparenti more mihi tractum videtur: qui enim facinus aliquod patrare intendit

dit, supercilia erigit, ex imo suspirat, fixis oculis contuetur. Fixus intuitus ex nimia cogitatione & decipiendi desiderio prouenit. In sacræ paginæ prouerbiis extat: Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua, perficiet malum.

Subintuitus.

Nunc amoris feruentiæ signa dabimus, etiam ex Physiognomonia; cum facile ex signis cognosci possint, quæ tum continua & diutina experientia, tum ex repetita historiarum lectione animaduertere licuit. Plutarchus de Antiocho, Stratonices suæ nouercæ amore excandescente, hæc recitat: Cum enim ipse eam deperiret, reuerentia patris detentus, cum nullum remediũ huic malo reperiri posse speraret, simulans se corporis morbo vrgeri, ex cibi astinentia, voluntaria morte, ab amore quo excedebatur se vẽdicare statuerat. Erasistratus medicus, qui curam eius habebat, cũ eum amore deperire cognosceret certo, sed cuius amore, penitus ignoraret, ex vultu, qui mutari facile solet, indicia colligebat; cum puellæ multæ & formosissimæ ad eum accederent, nullum in vultu mutationis signum obseruabat, sed accedente Stratonice, tam repente perturbatio Antiochum occupabat, vt facile deprehenderit, cuius amore langueret, ex vultus rubore, subintuitu oculorum, acutis sudoribus, motu incredibili venæ, ac post deficiente sensu, ingens pallor toto corpore diffundebantur. Sed apud Apuleium nouercam sui priuigni amore exardescentem ita descriptã leges: Deformi pallor in ore, marcentes oculi, lassa genua, quies turbida, suspiritus, cruciatus tarditate, vehementior, & fletus. Ouidius de Byblide:

Et color, & macies, & vultus &, humida sæpe Lumina.
Stantes, subruffi, & ingentes oculi.

Oculi subrubicundi, grandiores, ingluuiei & salacitatis estes sunt. Polemon & Adamantius.

Stantes, subrubri, ingentes, & infra spectantes oculi.

Si

Si qui tales sortiti fuerint oculos, & infra spectabunt; impudentiæ signum, iniustitiæ, cogitationis, & inanitatis, Polemon. Si oculorum partes inferius rimas agent, eadem significant, & impudentem, iniustum, consilii inopem, & iucundum Adamantius.

Stantes parui oculi.

Quemcumque paruis oculis & stantibus præditum inspexeris, auarum iudicato, & quoquo modo quoduis lucellum aucupantem. Polemon, Adamantius.

Stantes parui, prominentes oculi, qui frontem & supercilia contrahant.

Si frontem etiam vna cum superciliis in medium contrahat, homo est ad rem intentus. Iidem.

Stantes parui, prominentes oculi, & qui frontem & supercilia contrahant, & corpus sursum trahant.

Si cum his oculorum indiciis totum corpus sursum trahatur, secundum Polemonem (sed Adamantius deorsum dicit) iracundum & violentum iudicabis.

Stantes, parui oculi frons exporrecta, & palpebræ mobiles.

Hanc optimam oculorum constitutionem stantium censet Adamantius, quam Polemon omiserat. Oculi immobiles parui, humidi, frons exporrecta, palpebræ mobiles, virum indicant curiosum, disciplinarum amantem, & discendi cupidum; & hæc sola facies fixorum optima est oculorum.

De oculis se mouentibus, Cap. 13.

DIXIMVS de cohærentibus; nunc de sese mouentibus oculis, scilicet de oppositis. Græcis huiusmodi oculi dicuntur ὀφθαλμοὶ κινούμενοι, id est, se mouentes.

Se frequenter mouentes oculi, quasi stantes cum tinctura albuginis.

Qui oculos frequenti tempore se mouentes, quasi stantes, & tincturam albuginis in oculo habent, intellectiui sunt, & referuntur ad apparentiam. Si enim in aliquo vehemens intellectio fiat in anima, stat & visus, Aristoteles in Physiogn. Tincturam albuginis in oculo Suessanus ad naturalem caussam refert, quia ex humore melãcholico, ex quo fit ingenium, tinctura albuginis in oculo fiat.

Se mouentes, sicut turbati oculi.

Oculi se mouentes sicut turbati, suspicioſum & fidei expertem hominem arguunt; Polemon. Oculi velociter se mouentes, turbati, suspicioſum, fidei expertem, ostentatorem magis quam effectorem indicant.

Se mouentes oculi cum palpebris.

Qui autem oculos (Polemon addit magnos) cum palpebris mobiles habuerint, impotentes homines sunt quo ad animum. Idem.

Se mouentes cum palpebris oculi parui.

Oculi parui, voloces, & palpebræ quæ semper moueantur, pessimi omnium iudicandi. Rhases.

Se mouentes cum palpebris immotis oculi.

Qui oculos dumtaxat, non palpebras satis mobiles habuerint, confidentes & in arduis rebus audaces erunt. Polemon, Adamantius.

Circum se mouentes, obscuri oculi.

Oculi omnia spectantes obscuri, vesanos & libidinosos arguunt. Polemon. Oculi omnes circum volubiles obscuri, ganeones denotant. Adamantius.

Se

Se mouentes tarde oculi.

Tarde autem mobiles oculi, segnes, tardos, inertes, & male sensatos homines arguunt; Polemon addit Adamantius; Et qui difficulter incipiunt, & tarde desinunt. Alexandrinus ait: Mobiles oculi iracundiam ex calida complexione, tardi ex frigida, timiditatem ex contraria causa notant.

Se mouentes mediocriter oculi.

Ex iam dictis optimam motus qualitatem innuit Adamantius. Motus mediocritas oculorum, omnium quæ dixi, mediocritatem significat. Auerroes quarto Colliget, Mediocritatem motus oculorum ex mediocritate calidi & frigidi, ait prouenire, velut ex optima temperatura.

De Vibrantibus oculis, CAP. 15.

TOTVM hoc caput in Polemone deest, ab Adamantio solum appositum, hos oculos ita se mouentes παλομένους vocant Græci: alia à iam dicta mobilitas species est, nos vibrantes dicimus.

Oculi vibrantes, parui.

Vibrantes paruique oculi dolosum hominem arguunt: Adamantius.

Vibrantes magni oculi.

Vibrantes, si magni, stolidum, & libidinosum dicunt. Adamantius.

Vibrantes, tamquam salientes.

Vibrantes, tamquam exilientes, mali & hi sunt oculi. Idem.

Vibrantes, tanquam salientes, grandes, splendidi, & lucidi oculi.

Vibrantes vero, tamquam exilientes, grandiusculi, splendidi, & humidius contuentes, ingentem commonstrant spiritum, & excelsam, vt maximorum operum effectricem, animam, iracundos tamen, ebriosos, celeres, epilepsiæ vicinos, & supra homines gloriabundos, qualis fuit Alexander Macedo.

Vibrantes circumtumentes oculi.

Circumturgentes oculi, inamabiles, crudos, gulones, salaces, cithara, fistula musicaq; gaudentes viros demonstrant, alia ex aliis signa coniecta. Idem.

Vibrantes turbidi oculi.

Oculi turbidi, si alia signa consentiant, infidi, iniusti & audacissimi sunt. Idem.

De oculis se claudentibus, Cap. 16.

EST etiam motus species clausura & reseratio oculorum: diuersimode hæc fit actio, & varie animi passiones portendit, & primo de sese claudentibus agemus.

Clausi, sursum abeuntes oculi, & stantes.

Oculi, qui quum se claudunt, sursum abeunt, ipsiq; stantes & subfluidi sunt, intemperantem, vanum, insanientem hominem arguunt; Polemon. Ingluuiem vero Adamantius, & libidinem significare vult. Vltima particula deest in Polemone, quæ mihi perneccssaria videtur: coeuntes enim & insanientes oculos claudendo sursum vergunt. Aristoteles libro Problematum rationem addit, Cur coeuntes oculos sursum vertant: quia ex superiore parte veniens calor, eo oculos inuertit, quo defluxerit. Torquatus Tassus acuti ingenii vir, & de poesi optime meritus, oculos habet subfluidos, eosq; claudendo vergit sursum, est & Veneri, & mentis alienationi obnoxius.

Clausi

Clausi, recti, humidi, iustæ magnitudinis, splendentes, cum læua fronte oculi.

Si autem recti oculi clauduntur, & humidi, castigatæ magnitudinis, resplendentes, cum læuigata fronte extiterint, verecundos, optimi consilii, studiosos, dulces & amabilis ingenii homines indicant. Polemon, Adamantius.

Claudentes recti, iustæ magnitudinis, cum læua fronte sicci oculi.

Si autem sicci fuerint, temerarios; malignos & iniustos significabunt. Iidem.

Claudentes sese oculi cum fronte aspera, supercilijs obliquis, palpebris duris & concretis.

Si autem frontem asperam, supercilia obliqua palpebras duras & concretas habuerint; siluestriori animo præsidentes, ad temeritatem propensi, & qui laudibus inflentur, & muneribus corrumpantur, erunt. Polemon, Adamantius.

Claudentes sese oculi cum palpebris non rectis, nec superciliis immotis sed trementibus, & quando oculi & aspectus submouentur,

Qui vero palpebras non habent rectas, nec supercilia immota, sed trementia, & simul oculi & aspectus submouentur; tales effeminati sunt, & viri videri cupiunt. Iidem.

De oculis frequenter se aperientibus, Cap. 17.

DIXIMVS de sese claudentibus oculis; nunc de oppositis, scilicet, se aperientibus.

Aperti semper, & valde stabiles oculi, vt aliquid meditantes,

Oculi qui valde frequenter se aperiunt, & perstant, vt aliquid meditantes, eorum animi conceptum vel significationem commonstrabunt; quæ res ex superiorum omniū ratione

captabitur, si ficci, vdi, lucidi, tenebrosi, magni, parui, prominentes, absconditi, mobiles, &c. fuerint. Quod si ergo supra à nobis dicta recte percepisti; facile cuiusmodi mores portendant, pronunciare poteris.

Aperti semper oculi, obscuri, humidi.

Oculi semper aperti, tenebrosi, & humidi, accuratum hominem indicant, Iidem.

Aperti semper oculi, obscuri, humidi, & mitis aspectus.

Si ad hæc mitis eorum aspectus fuerit, probi hominis indicia testantur. Iidem.

Aperti oculi, sicci, splendentes, puro lumine relucentes.

Oculi aperti, sicci, splendentes, (μαρμαρυγες) & puro lumine relucentes, impudentes & audacissimos indicant. Iidem. Aristoteles in Physiognomonicis in figura impudentis tribuit ei oculos apertos & splendidos; sic in ea etiam Polemon & Adamantius. Oculi quidem, inquit Rhases, parentes, & acute intuentes, inuerecundi sunt; cuius caussa est multitudo spirituum cum igne effundentium se ad musculos, & vulgo iactari solet, Apertos oculos & fixe intuentes, inuerecundi esse.

Apertis oculis dormientes.

Multos noui homines, qui oculis apertis dormitant; quid de eorum moribus præsagiendum? Ego timidos existimarem, & quam plures hoc modo dormientes timidissimos cognoui, & ad lepores referrem. Xenophon leporem apertis & immotis palpebris dormire scribit. Vnde Ægyptii patens aliquod significare volentes, leporem pingebant, cum id animal oculos semper apertos habet, vt scripsit Horus. Græci hos homines λαγωφθάλμους vocant, id est, leporinos oculos habentes.

tes. Κορυβαντία morbus est, à pupillis oculorum, quas κόρας appellant, dictus; cum qui custodes Iouis essent, non modo excubare, sed etiam apertis oculis domire cogebantur. Plinius: Dormiunt lepores oculis apertis, multique hominum, quos *corybantes* Græci dixere. Dorcas etiam dormiens oculos habet apertos, & saxa & rupes altissimas habitat propter timiditatem.

De claudentibus sese & aperientibus oculis,
CAP. 18.

DIXIMVS de simplici aperitone & reseratione oculorum; nunc de mixta, scilicet, qui clauduntur & reserantur.

Claudentes sese, & aperientes oculi.

Oculi sese claudentes, & rursus aperientes, insidiosos, inconsultos, & deceptores notant. Polemon, Adamantius.

Claudentes sese, & aperientes oculi humidi.

Si humidi fuerint, prudentes & artium amatores, Polemon, Adamantius.

Claudentes sese, & aperientes oculi pallidi, & trementes.

Si autem tremor ipsis inerit, & pallidi fuerint insaniam & mentis alienationem designant. Idem.

De oculis nictantibus, Cap. 19.

NICTANTES oculos dicimus, qui frequenter aperiuntur & clauduntur, alii palpebrizare dicunt; Græcis est καρδαμύττω.

Conniuentes oculi.

Qui palpebrizant, timidi; quia in oculis primum mouentur.

tur. Et in figura timidi ait: Qui palpebrizant, imbecilles. Et in figura ornati, ait: Oculorum, qui velociter palpebrizant, hi quidem timidum, hi autem calidum significant. Aristoteles in Physiognomonicis. Tribuit enim ornato tardam nictationem. Polemon, & Adamantius. Oculi nictantes formidolositatem arguent, iidem in figura timidi, tribuunt ei palpebras velociter mobiles, sed ornato oculorum vel palpebrarum motum neque tardum, neque velocem tribuunt. Vnde corrigendus venit Aristotelicus textus, cum ornatus intra timidum & fortem versetur. Plinius: Plerisque vero naturale, vt nictare non cessent, nos pauidiores accepimus. Ego nictationem ex cerebri humiditate & debilitate prouenire dicerem: debiles enim oculi. qui se continere non valent, contremiscunt, & nictant. Alexander Aphrodiseus post Venereum coitum oculos paulisper conniuere dixit, idque propterea fieri, quia in concumbendo ita nos voluptati damus, totique dilabimur, vt erigere oculos, animumque & sensum in sublime euehere nequeamus, quo fit, vt animus minus corporeas sentiat affectiones; debilitatur & cerebrum post coitum, ideo & oculi nictant.

Conniuentes sicci oculi.

Quod si conniuentes oculi cum siccitate fuerint, insidias, fraudes, & occultum aliquod malum ordiri arguunt; Adamantius. in Polemone dee st principum.

Conniuentes distorti, & subpallidi oculi.

Si tales distorti & subpallidi fuerint, fatuitatem testantur. Iidem.

De

De non conniuentibus oculis,

CAP. 20.

RESTAT de supradictis contrariis oculis non nictantibus dicamus.

Non conniuentes oculi.

At contra, qui non conniuent, robustiores & inuicti sunt. Aristoteles in figura ornati, non conniuentes oculos calidos dicit, id est, audaces, & fortes; cum eius contrarium sæpe conniuentes timidos innueret. Plinius narrat, viginti gladiatorum paria in Caii Principis ludo fuisse, in iis duos omnino, qui contra comminationem aliquam non conniuerent, & ob id inuictos fuisse, tantæ hoc difficultatis est homini.

Non conniuentes, & grauiter intuentes oculi.

Oculi non conniuentes grauiter contuentes nihil vnquam boni moliuntur. Polemon & Adamantius,

Non conniuentes, placide intuentes, & humidi oculi.

Non conniuentes oculi, qui placide intueantur, humidique fuerint, curiosos, multa animo spectantes, amori deditos, & faciles arguunt, idem. Constantes & sine nictatione oculos Celebinus Turcarum Imperator habuit, qui compositi animi indices fuere.

Non conniuentes, pallidi, subrubri & sicci oculi,

Oculi non conniuentes, pallidi, & subrufi apparentes, & sicci, malitiam, iniquitatem, iram, dæmoniacam nequitiam, & stoliditatem testantur; Polemon. sed Adamantius, Calamitatem dicit, & improbissimarum rerum memoriam, iracundiam, inuidentiam, & quamuis aliam extremam malitiam denotabunt, Christiernus Daciæ Rex insidiosos & vipereos oculos

oculos habuit, id est, igneos, & non conniuentes, vel fixi obtutus, qui feras omnes nimia sæuitia superauit.

Non conniuentes, in se ipsos circumuoluti.

Si autem & ipsi in se ipsos circumuoluantur, magna amentia laborare scias, iidem.

De mobilitate oculorum, Cap. 21.

HVNC oculi motum Aristoteles, Polemon & Adamantius ὀξὺν vocant; nos velociter mobiles, siue præcipites dicimus, alii acutus interpretantur, cum ὀξὺς vtrumque significet, sed à veritate maxime aberrant, quum Physiognomones hos oculos ascribant accipitribus, aquilis, & reliquis rapacium animalium.

Mobiles oculi.

Qui oculos satis mobiles habent, raptores iudicantur, argumento accipitrum; Aristoteles in Physiognomonicis, à quo Polemon, & Adamantius. Oculorum motus præceps rapaces indicat. Peracris iudicii vir Lucianus suum describens pseudomantem, Alexandrum maximum latronem (quippe qui non in siluis & montibus, sed in ipsa ciuitate sit latrocinatus) oculos dixit habere vehementer acres, & versatiles.

Mobiles, & acuti visus oculi.

Cuius oculi velociter mouentur, & visus est acutus, talis homo est latro, fraudulentus, & infidelis; Aristot. ad Alexandrũ, ex quo Rhases: Oculi acute cernentes, & satis mobiles, latrones, deceptores, & callidos ostendunt. Conciliator: Oculi vehementer se mouentes, & acute cernentes; callidi, latrones, & infideles. Motus oculorum, vt diximus, ex cerebri caliditate procedit, quæ quando magna est, oculorum velocitas præceps est; ex caliditate complexionis procedit horum subtilitas, ex quo ingenium; ex ingenij subtilitate procedit alterius deceptio, & furtum.

Mobil-

Mobiles rubei oculi.

Si vero oculi sunt rubei, (& mobiles, subintelligendum) ille, cuius sunt, est animosus, fortis, & potens, idem ad Alexandrum, Hos oculos, vt diximus, Aristoteles rapacibus auibus assignauit, astures enim, & accipitres, qui mobilibus & sanguineis oculis præditi sunt, pugnaciores aliis sunt, & de pertica in astantis faciem semper volant, & pugnam appetunt.

Luscioſi oculi.

Oculi subcæcutientes (καλιπλάνωποι) Aristoteles in Physiognomonicis, sed Polemon imbecilles (λεπτοὶ) palpebras cõiungentes (ἐπιβάλλοντες,) Adamantius cæcutientes (ἰλλάποντες) androgynos notant, nos textus omnes subdimus, vt mutua ope corrigantur, & videant lectores monstrosas interpretum translationes, vt omne aliud potius, quam de oculorum physiognomonia tractare videantur. Luscos vero oculos habentes, qui ad lucernam minus vident, semper improbi habiti sunt, naturæ defectum ostentantes in principalibus membris; ob id luscis moribus & operibus iudicandi. Angelus Politianus subluscus fuit, peracris vir iudicii, ingeniique e, sed astuti, aculeati occulteque liuidi, quum aliena irrideret, & sua à probo iudicio expungi non pateretur.

Alteram palpebram iuxta medium visum stantem congruentem, sursum attollens placide & molliter intuens.

Qui alteram palbebram congruentem (ἐπιβέβληκες) iuxta medium vsum stantem, & qui palpebras supra oculos reducentes, molliter intuentur, androgyni sunt, Polemon ab Aristotele in Physiogn. Qui palpebras medias comprimunt, & vniunt, & vtrimque, vt expauescentes, retrahant, mœchii homines sunt. Adamantius: Si in medium palpebras comprimunt, & vtrimque expellant, & luscioſi sint; hos si mœchos dixeris, non peccabis: similiter vtrimque comprimentes, vel retrahentes iudicabis.

Pal-

Palpebras comprimentes, & vtrimque retrahentes molliter & placide intuentes.

Qui palpebras comprimunt, & omnino molliter & delitioſe intuentur, effeminati ſunt, & ad feminas, & ad decentiam referuntur. Ariſtoteles in Phyſiogn. Qui alteram palbebram ſupponentes (ὑποβάλλοντες) & ſubuertentes (ἀνατρεπόμενοι) luſcioſi, & placide molliterque intuentur, ſe formantes, ac fingentes, & plurimum formæ indulgentes adulteri. Polemon. Qui alteram palpebram ſupponentes, & ſubuertentes, & ſimul humide placide, & molliter intuentur, delitioſi, formæ indulgentes, & mœchi ſunt.

De oculis ridentibus.

CAP. 22.

DIXIMVS de motu oculorum, nunc ad alias qualitates accedamus, ſcilicet, qui riſibiles, & qui triſtes tuerint, nam plerumque ita ludibundi viſuntur, vt eos aſpicientes non ſolum oculi, ſed eorum cauſſa, & totus vultus ludere, & ridere videatur. Hi præcipue oculi in mulieribus viſuntur, quæ plerumque fraudibus doliſque ſcatent.

Ridibundi oculi, hilares.

Oculos, in quibus voluptas quædam ac riſus inhabitant, non ſine culpa putamus: doloſos enim, & quorſum tendant conſilia celantes, maligne omnia machinantes, & operantes indicant. Polemon, Adamantius. Æneas Phrygius hilaribus oculis fuiſſe ſcribitur à Darete; & ob id ſuæ patriæ proditor, & doloſus fuit. Erat Tammaſus Iſmaelis filius Sophi Rex Perſarum, alacribus oculis, dignaque imperio facie, quod maxime apud Perſas decorum eſt, equitandi ſagittandique peritiſſimus, & maxime artificioſus imperio regendo.

Ridibundi, ſubaſpicientes, ſicci oculi.

Qui autem ſimul cum riſu ſubaſpiciant, & ijdem aridi-

usculi fuerint, supremam hominis nequitiam designant. Polemon, Adamantius.

Ridibundi, & caui oculi.

Caui & ridibundi oculi, tamquam insidiosi semper malum aliquod voluentes testantur. Polemon, Adamantius.

Ridibundi oculi, & frons, genæ, supercilia, & labia commota.

Vel in Polemone temporis vetustate collapsa desunt; vel ab Adamantio inuenta. Et si quæ extra oculū sunt, vt frons, genæ, supercilia, & labra interim moueantur, malus est risus, malum enim intendit consilium, & iniusta opera significat.

Ridibundi oculi, & fixi, minaci aspectu.

Et si minaci aspectu conniueant, & fixis inspiciant oculis, iniusta consultant opera. Adamantius.

Ridibundi, aperti, & minaci aspectu oculi.

Si autem aperti oculi, & minaci aspectu fuerint, iniusta ab ipsis geruntur opera. Polemon, Adamantius.

Ridibundi, patuli oculi, & sicci.

Si quibus valde patulos & lætabundos oculos inspexeris, insidiosos iudices, si sicci fuerint; Polemon. valde autem ridibundos, magis insidiosos & iniquorum operum factores prognostica, præsertim si sicci fuerint. Adamantius.

Ridibundi, & humidi oculi.

Deest in Polemone principium, & male coniungitur præcedentis finis cum subsequentis principio. Non malos mores, neq; malos animi affectus notāt, sed vanos, absq; amore, & intemperantes. Adamantius supplet: Nam humidi non malos quidem mores, sed vanos, rudes, imprudentes, amore carentes, & intemperantes notant.

Ridibundi humidi oculi, palpebræ remissæ, frons longa, tempora vtrimque producta.

Oculi ad risum hilares, humidi, palpebræ remissæ, frons longa

longa (sed Adamantius, mollis, absurde satis) tempora vtrimque producta; mores decoros, iustos, humanos, pios, hospitales, prudentes, optimæ consultationis, beneuolos, & caritate plenos ostendunt. Polemon, Adamantius.

De oculis tristibus, Cap. 22,

NVNC de contrariis oculis hilaribus, scilicet tristib. Græci σκυθρωπαίζν dicunt, vt qui vultu ita demisso, & superciliis laxati sint, siue præ ira, siue præ tristitia, Scythicum intueri dicuntur, quasi eorum facies non serena, sed nubila, nec frons exporrecta, sed rugosa appareat, idque præ tristitia, vel aliqua molestia multis accidit; nomine tamquam à Scythis facto, id est, præ tristitia & austeritate, demissis oculis & Scythico vultu sum

Tristes & humidi oculi.

Oculi tristitiam præseferentes, & humidi, prudentes, & qui disciplinarum amore trahuntur, notant. Polemon, Adamantius, Corrigenda dictio apud Polemonem, & Adamantio, φροντιςὺν, non ωερίνοον.

Tristes & aridi oculi.

Si aridi oculi fuerint, & tristitiam præseferant, summæ affabilitatis hominis argumenta dixeris, Polemon. Sed Adamantius noxiæ plenos dicit, & melius; cum semper siccitas malum in oculis adaugeat, quod mendum in textu non solum suspicor, sed pro certo habeo.

Tristes oculi, supercilia compressa, frons demissa, & austera.

Si autem comprimantur supercilia, sicut demissa, & frons demissa & simul austera sit; fidos, pios, probos, boni consilii, & prudentes notat; Adamantius, ex Polemonis textu vix quicquam percipi potest.

Tristes

Triſtes, aridi oculi, frons aſpera, obtutus intentus, palpebræ rectæ.

Quod ſi accedat frontis aſperitas, & intentus obtutus, palpæbræque rectæ fuerint, ruſticaniſſima conſilia, & qui ad omne opus peragendum feſtinent, & à nullo facinore abſtineant, indicabunt; & qui velut neceſſitate compulſi, ad ea omnia quæ in mente veniunt, adimplenda, præcipites ferantur; Polemon. Sed Adamantius habet: Barbara conſilia, nec vllum vnquam ijs intentatum imperfectumque facinus.

De ſurſum deorſumque oculis directis.
CAP. 23.

NVNC ad alias oculorum qualitates accedamus, ſcilicet qui ſurſum deorſumque vergant.

Surſum euntes oculi.

Oculi ſurſum euntes, ſtoliditatis, ſtupiditatis, ſacri morbi, ſalacitatis, ingluuiei, & vinolentiæ ſignum ſunt. Supra, vbi de oculis ſurſum vergentibus, rationem adduximus. Polemon & Adamantius.

Surſum euntes &, trementes oculi.

Adhæc ſi tremor aderit, non multum aberunt à ſacro morbo. Polemon & Adamantius.

Surſum euntes, & pallidi oculi.

Si pallidi fuerint, crudi, inhumani, timidi, inuidentiſque ingenij, & homicidæ ſignum erit. Polemon & Adamantius.

Surſum euntes, ſubrubri oculi.

Si ſubrubri potius exiſtentes (μᾶλλον, vt Adamantius, non πέλοντες, vt Polemon) & magni, bibaces, aleatores, φυλόκυβοι, non φυλόκωμοι, vt Polemon) mulieroſi, canibus ſe oblectantes, immunda loquentes, intemperantes (ἀκρατεῖς, non πράττων, vt Polemon, & ſtupidi erunt. Rhaſes: Oculi ſurſum verſi. vt oculi boum, & ſubruffi, & maximi, denotant hominem ſtolidum, dementem, bibacem. Eadem ab eo Conciliator.

Deorsum euntes oculi, & supplices.

Oculi deorsum tendentes supplices, eadem quæ sursum versi, animi prognostica præbent, id tamen plus habent (περιπλόπεροι Adamantius, non περιεσόπεροι, vt Polemon) quod rusticanum animum & iram monstrant. Adamantius molestos, rusticanæ iræ, & crudeles.

Sursum vnus, deorsum alter euntes oculi, trementes, & halitus asper & densus.

Si alter oculorum sursum, alter deorsum ibit, & tremor ipsis inerit, & cilia comprimant, & medium plus asperum & densum referat, (Adamantius vero, & halitum asperũ & densum referat, sane melius) hi in fine ad epilepsiam deuenient.

De limis oculis, Cap. 24.

NVNC de limis oculis, id est, obliquis, vel de strabonibus loquamur. Communis est Physiognomonum opinio, strabones peruersæ mentis esse, & naturæ monstra, defecit enim natura in eorum formatione, & quia defecit circa cerebrum, ex quo formantur oculi, maximus est defectus, cũ nobilissima sit hominis pars cerebrum; ob id mala significare. Ouidius oculos obliquos tradit.

-- nusquam recta acies.

Mineruæ Statius oculos toruos confingit, quasi atroces, & minaces:

-- hic toruæ Palladis angues.

Taurine tueri olim adagium erat, pro eo quod torue. Aristophanes Æschyli faciem iratam exprimens, id memorat. Plato demonstrat Socrati fuisse morem taurinis oculis obtueri, & apud Pollucem odii signum est, limis oculis aspicere. Durat adhuc loquendi modus: Instar tauri tuetur, qui ab ictu lanii euasit. Attila Hunnorum Rex torua oculorum nictatione terribilis fuit, toto ore sæuitiam spirabat; omnes barbaros ingenio

nio maxime fero, & agresti superauit, humani generis ferale portentum fuit.

Retorti ad dextram oculi.

Oculi peruersi, ad dextram euntes, stultum notant, Polemon & Adamantius. Ego hos ad hircos referrem, & luxuriosos dicerem. Hircus animal est libidinosum; quoniam libido oculos contrudit in angulorum angustias, quos vocant *hircos*, auctore Suetonio in vitiis corporalibus: & Virgilius:

--transuersa tuentibus hircis.

Quoniam libidinis, quæ in hirco præferuida est, illic promuntur signa. Apuleius Grammaticus, quod illic hæreant oculi, hirquos dici opinatur. Isidorus ipsum hircum animal ab oculis hirquos, id est, angulis conuersis, appellatum autumat. Limos oculos Veneri & amasiis tribuunt Poëtæ. Apuleius de Fotide: Ad me conuersa limis & morsicantibus oculis. Plautus in Milite: Aspice me oculis limis. Roscius Gallus à Q. Catulo maxime dilectus, oculis peruersis fuit, & ob id amabilis, eleganti forma, & optima indole ab eo describitur, vt de eo epigramma scripserit. Hector strabus erat, & amoribs aptus, vt à Darete Phrygio describitur. Menander fuit aspectu strabo, sed ingenti acumine insignis.

Retorti ad sinistram oculi.

Si vero ad sinistram ierint, luxuriem significant iidem.

Retorti ad nasum oculi.

Si vero adspicient ad nasum introrsum, gratiosi, venerei, amicabiles, amorosi, iidem.

Oculi ſtrabi, aridi, patentes.

Si vero aridiores, patenteſque fuerint, & non tremulli; non mali improbique, neque gratioſi amoroſique, ſed verecundi & iuſti, iidem.

Strabi, aridi, patentes, & tremuli oculi.

Si vero aridi, patentes, ſtrabi, & tremuli fuerint; maleſici, & audaciſsimi ſunt. iidem ſed Polemon addit, trementes, & lachrimoſi.

TERTII LIBRI FINIS.

IOAN. BAPTI STÆ
PORTÆ NEAPOLITANI
DE HVMANA
Physiognomonia,
LIBER IV.
PROOEMIVM.

IAM *ad vltimam operis partem deuentum est, vbi, quæ superioribus tribus libris de singulis humani corporis partibus scripsimus, omnia in vnum signa, quæ hominem demonstrant diuersis virtutibus vitiisque praditum colligemus, vt liceat cuiqne iniustum, luxuriosum, magnanimum, vel ingeniosum contemplari. Sed prius, quam ad virtutes & vitia deueniamus, de quibus Physiognomon disputat; quibus animæ partibus inhæreant, vt clarius quæ scribimus intelligantur, æquum est recensere. Sed Platonem de animæ virtutibus disputantem audiamus, ab Aristotele libro De virtutibus adductum. Anima consideratur secundum se tota, vel secundum partem. Totius autem animæ iustitia, liberalitas, & animi magnitudo virtus est, vitium vero iniustitia, illiberalitas, & animi prauitas. Partes sunt tres. Rationalis quidem virtus, est prudentia, animosæ autem clementia ac fortitudo, cupidæ vero temperantia & continentia. Vitium vero rationalis quidem imprudentia, animosæ autem iracundia & ignorantia, cupidæ intemperantia & incontinentia. Aristoteles autem libros Moralium Nicomachicorum*

animæ alteram partem rationis participem dicit, alteram expertem; irrationalis autem vegetanti persimilis, altrix facultas est, & quia humanæ virtutis expers est hæc pars, omittenda. Sed altera irrationalis pars, rationis quodammodo capax est, & in concupiscibilem & irascibilem diuiditur. Rationalis animæ pars virtutes habet intellectiuas, sapientiam, prudentiam, & perspicaciam. Sed concupiscibiles & irascibiles partes in magnis Moralibus subdiuidit, & vnaquæque virtutes & vitia possidet. In irascibili parte, magnificentia, fortitudo, mansuetudo, & magnanimitas; in concupiscibili vero sex sunt virtutes, temperantia, liberalitas, honoris desiderium, affabilitas, & vrbanitas. Sed de vnaquaque speciatim dicamus.

De iusti & iniusti figura. CAP. I.

QVÆ est intellectus omnium prima & maxima virtus, & quæ omnes complectitur, & de omnibus determinat, iustitia est; ab ea igitur inchoandum. Iustus igitur legitimus est, & iusta petit, & iusta agit; & virtus iustitia est perfecta, non absolute, sed ad alterã. ob id virtutum præstantissima videtur, & vt prouerbio dicitur, Iustitia virtutes in se complectitur omnes. Multi enim sunt, qui in priuatis rebus virtute vti possunt, sed in cæteris, quæ ad alium spectant, non possunt; ob id iustitia alienum bonum videtur, agitque ea, quæ alteri conducunt, aut Principi, aut Reipublicæ: & non pars virtutis, sed integra virtus est. Contra vero iniusti sunt & illegitimi, qui & & iniusta volunt, & iniusta agunt. Ob id iniustitia omnium vitiorum pessimum est. Antiqui Physiognomones, neque iusti, neque iniusti figuram apposuerunt. Nos ex signis, quorum ipsi sparsim meminerint, eas formabimus. Chrysip. in libro de honesto & voluptate, describit iustitiæ imaginem à pictoribus rhetoribusq; antiquioribus ita depingi solitam. Os, oculos, & vultum venerandis coloribus, forma atq; filo virginali, aspectu vehementi, & formidabili, luminibus oculorum actibus, neq; humilis, neque atrocis, sed, reuerendæ cuiusdam tristitiæ dignitate. Sed quia hanc delineationem quidam disciplinarũ philosophi sæuitiæ imaginem, non iustitiæ dixerunt, huius imagi-

nis

nis significationem adiungemus. Iudicem, qui iustitiæ antistes est, oportere esse grauem, sanctum; seuerum, incorruptum inadulabilem, contra improbos nocentesque immisericordem, atque inexorabilem, erectumque, & arduum, & potentem vi, & maiestate æquitatis veritatisque terrificum. Dicitur virgo; indicio, eam esse incorruptam, improbis numquam concedere, non sermones blandos, non purgationem; non deprecationem, non denique quicquam aliud pati. Vultu graui, aspectu contento, & toruo, vt iniustus terrorem incutiat, iustis fiduciam præbeat. Ego iustos ad leonem referrem. Scribunt enim auctores leonem dolis carere, & iustum esse: in vlciscendo iniurias tantumdem fere lędit, quantum læsus est ipse. Historia est: Equitantes inuenerunt tres leones, inquorum vnum quidam ex eis sagittam immissurus aberrauit; sagitta prope caput ipsius traiecta; quod animaduertens leo, substitit, cæteri duo præterierunt; qui prius sagittam emiserat, lancea eum confodere conatus est, sed iterum vano ictu percussit terram, & simul de equo ad terram delapsus est. Leo accurrens, militis caput in galea percussit, cõpressit, læsitque, sed non vulnerauit: mox alios leones secutus est. Scribit Auicenna, si quis telum leoni immiserit, vt nil lædat, aut parum leonẽ irruere in illum solere, & minari, non tamen interficere.

IVSTI. Ad leones.

Corpore commensurati. Color capillorum obscurus, Vox grauis, concaua, & inflexibilis, vel media inter grauem, & acutam. Oculi magni, sublimes, prominentes, fulgidi, & humidi, cum æqualibus pupillarum orbibus, vel inferior orbis, qui pupillam amplectitur, angustus & niger; superior vero igneus in humidis oculis, & nil in ipsis apparet alienum. Vel ad risum hilares, humidi. Palpebræ remissæ. Frons longa ad tempora vtrimque porrecta.

INIVSTI.

Oculi, cuius inferior pupillæ orbis viridis ambitus, superior niger. Vel glauci, sicciores. Vel stantes subruffi, ingentes, & infra spectãtes. Vel vibrantes turbidi. Vel sese claudẽtes, castigatæ

magnitudinis, splendentes cum læui fronte, & sicci. Vel ridibundi, & quæ extra oculos sunt, vt frons, genæ, supercilia, & labia moueantur; vel ridibundi aperti, & minaci aspectu fixi.

De probi viri figura. Cap. 2.

COMITANTVR autem iustitiam probitas morum & fidei, & vitiorum odium. Nos probi viri, siue bonorum morum, & naturæ, signa sparsim colligemus, & in vnam coaptabimus figuram, quæ præcipue ex mediocritate accepta sunt.

PROBI VIRI.

Ad signorum mediocritatem,

Nasus magnus ad faciem bene discretus. Vel longus, ad os protensus, vel mediocriter longus, latus; & apertus. Facies pulchra. Spiritus temperatus. Pectus latum, & humeri magni. Mamillę mediocres. Oculi caui, & magni, vt aqua in vase, se mouentes, defixo obtutu hærentes. Circuli oculorum mediocres. Oculi semper aperti, obscuri, humidi, & eorum adspectus mitis. Vel tristes, & supercilia comprimentes, & frons austera, & demissa.

BENE MORATI.

Frons media inter tranquillam & nebulosam. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Facies mediocris. Vox media inter intensam & remissam, vel gracilis. Risus paucus. Vngues lati, albi, subflaui. Oculi concaui, intenti, cærulei, magni, stantes, & splendentes. Vel lucidi, splendidi, vt aqua humidi. Pedes bene formati, articulati, & neruosi.

De improbi viri figura, Cap. 3.

NVNC improborum virorum vel malorum morum figuras adducemus, etiam ab antiquis prætermissas; furis,

ris, deceptoris, insidiosi, versipellis, & alienis malis gaudentis.

IMPROBI.

Facie est deform. Aures longæ, & angustæ. Os parvum exterius protensum, Dentes canini longi, exserti, & firmi. Loquela velox, & præcipue si graciliis vox fuerit, vel quæ è naribus effertur, vel difficilis. Collum incuruum. Gibbosus. Sedigitus. Tibiæ valde graciles. Pedes gibbosi, infra concaui, Oculi positi in longitudine vultus, vel circa pupillam conuersi, coniunctim se mouentes, splendentes vt marmor, aridi, vel splendentes nigri. Vibrantes, tamquam salientes. Non conniuentes, pallidi, subrubri, sicci.

VENENORVM PROPINATORES.

Oculi prominentes, sicci. Inæquales pupillarum orbes circa pupillam currentes. Calculi sanguinei, vel pallidi in oculis nigris.

VENENO PLENI.

Labia exilia inferiora, ad caninos dentes tumentia.

HOMICIDÆ.

Supercilia pilosa, & coniuncta. Inæquales orbes circa pupillam currentes. Oculi prominentes, sicci; vel sursum euntes, pallidi.

De infidelis & fidelis viri figura.

CAP. 4.

CONCOMITATVR iustitiam fides, vt diximus; vnde fidelis, & infidelis signa colligemus.

FIDELIS.

Oculi mediocres, declinantes ad cæruleum colorem, vel nigrum. Vel oculi ad cæruleum colorem declinantes, magni, ſtantes, & ſplendentes. Vel triſtes, & ſupercilia compreſſa, frons auſtera, & demiſſa.

INFIDELIS.

Caput valde paruum, cum inconcinna figura & dorſi imbecillitate. Frons aſpera, monticulis & foſsiculis plena, Humeri ſurſum eleuati. Manus anguſtæ & graciles. Oculi caui, exigui, ſicci; vel obſcuri, & aridi; vel obſcuri, & ſqualentes. Vel ſe mouentes, ſicut turbati. Vel obſcuri aridique. Vel mobiles, & acuti viſus.

De prudentis & imprudentis viri figura. Cap. 5.

EX intellectualibus quoque virtutibus prudentia eſt. Et prudentis viri proprium videtur conſulere de iis quæ ſibi bona ſunt & vtilia, & de iis quæ requiruntur ad bene viuendum in vniuerſum. Vnde & prudens, qui conſultatorius. Pericles prudens exiſtimatus fuit, quia & quæ ſibi & quæ aliis hominibus bona erant, contemplabatur. Prudentiam igitur actionum habitum dicimus, circa ea, quæ humana bona ſunt. Cum autem duæ ſint animæ rationalis partes, prudentia virtus eſt operatiuæ; nam circa id quod aliter ſe habere poteſt, opinio & prudentia verſatur.

PRVDENDES. Ad mediocritatem.

Corpore parui. Caput paulo maius paruo, in ſinciput & occiput protenſum, quale Pericli fuiſſe fertur. Capilli in pueritia cani. Frons quadrata iuſtę magnitudinis. Facies mediocris, pinguiuſcula. Lingua ſubtilis. Vox media inter grauem & acutam. Labia oris ſuperiora prominentia. Collum ad dextram inclinatum. Claues mediocriter ſolutæ Metaphrenum medium inter curuum & conuexum. Pectus latum cum latitudine

titudine humerorum. Ventris medietas, cum pectoris angustia. Manus longæ cum digitis longis, Immotæ in locutione. Oculi magni, sublimes, fulgentes, humidi obtutus, vel lucidi; vel calculi subalbidiores, pallidi, igneis admisti, & sanguinei in nigris oculis; vel extra rotæ circũferentiã nigredo igni admista, vt à longe nigros repræsenter; vel circulus angustus, & niger, alrer vero supra igneus in humidis oculis & si nihil in ipsis appareat alienum; vel circuli iridis coloris in humidis oculis, vel se claudentes & aperientes, humidi; vel sese claudentes, recti, humidi, iustæ magnitudinis, splendentes cum læui fronte: vel ad risum hilares, & humidi, & palpebræ remissæ, frons longa, ad tempora vsque producta; vel tristes, humidi; vel tristes si comprimant supercilia, & frons demissa simul & austera.

IMPRVDENTES. Ad asinos, apparentiam, & indecentiam.

Eius contrarium imprudens est. Imprudentiæ autem est iudicare peruerse de rebus, & perperam deliberare; nequire vti præsentibus bonis, & in falsam adduci opinionem de iis quæ ad vitam & bona honesta sunt. Frons conuexa alta. Anhelitus quemadmodum iis, qui post cursum quiescunt. Manuum digiti præmutili, crassique. Velociter incedunt, & si deprehendantur, formidant, & totam effigiem deorsum trahunt, & contrahunt seipsos. Suspenso corpore & vultu sublimi incedentes. Corpore magni, vel corpore parui, & sicci carnibus, & colore calidum innuente. Oculi prominentes parui, & igniti; vel tenebricosi, rubri, sanguinei; vel stantes, subrubri, ingentes, infra spectantes; vel stantes, & supercilia eleuantes, & suspirantes; vel se claudentes, & aperientes.

INSIPIENTES.

Ad asinos.

Facies carnosa. Labra crassa. Loquela difficilis. Collum erectum. Metaphrenum erectum. Corporis inclinatio ad sinistram.

De ingenioſi viri figura. Cap. 6.

INGENIOSI viri figuram Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis appoſuit, vocaturque ab eo Græce εὐφυὴς ſic enim Polemon & Adamantius. Sed diſsimulare nequeo Platonis ſententiam in libro de ſcientia. Inquit enim: Arduum eſt hominem comperiſſe ingenioſum, qui ſimul manſuetudinis & modeſtiæ exſors non ſit. Siquidem qui acumine illuſtres, callidi ac memoriæ inſignes & docilitate, nunquam iracundi ſunt, & contentionis auidi, nec raptantur ſecus, ac nauigia, retinaculorum prorſus expertia. Hos item furore potius quam fortitudine præſtare dixeris. Sed qui ad grauitatem nati, ſi ſe ad ingenij cultum dent, hebetiores apparent, mox deſidioſi obliuioſique. Thracas tradunt ingenio eſſe obtuſo, & propemodum nulla memoria, vt nec quaternarium numerando queant tranſcendere: in ijs tamen robur & ad belli munia promptitudinem ſingularem non deſiderari.

INGENIOSI.

Ad mediocritatem, & eſt Ariſtotelis ad Alexandrum.

Carnes habent molles, humidas, mediocres inter aſperitatem & læuitatem. Nec nimis longus nec nimis breuis. Albus, declinans ad rubedinem. Adſpectu mitis. Capilli plani, mediocres. Magnorum oculorum, declinantium ad rotunditatem. Mediocris, & menſurati capitis, cum magnitudine colli. Æqualis, & bene diſpoſitus. Cuius humeri parum declinant. Carens carnoſitate in cruribus & genibus. Claræ vocis cum temperatione in ſubtilitate, & groſſitie. Longarum palmarum, longorum digitorum, declinantium ad ſubtilitatem. Modici riſus, & fletus, & deriſionis. Cuius adſpectus eſt quaſi commiſtus lætitiæ & iucunditati.

IN-

INGENIOSI.

Et est Aristotelis, Polemonis & Adamantii in Physiognomonicis.

Caro humidior & mollior; neque macra, neque valde pinguis. Quæ circa humeros & collum, & quæ circa faciem, graciliora. Adamantius: Facies nec admodum corpulenta, nec quidem attenuata. Quæ circa humeros colligata, & quæ deorsum sunt, demissa, & bene soluta. Circa costas, & dorsum non carnosa. Corporis color candiruber, purus, Sed Polemon & Adamantius: candidus, subrufus, flauus. Cutis subtilis. Pili neque valde duri, neque nigri. Sed Polemon & Adamantius: Capilli neque valde crispi, neque recti. Oculi charopi, humidi. Polemon addit, & splendentes. Moderatæ magnitudinis. Totumque corpus erectum. Addimus nos: Capilli medii inter molles & duros. Facies mediocriter pinguiuscula, vel media inter carnosam & macrã, Color candiruber in læui corpore. Dentes mixti, lati, stricti, & rati. Lingua subtilis. Vox media inter intensam & remissam. Costæ macilentæ. Manus graciles & molles. Manuum & pedum articuli generosi. Digiti molles, longi, & inuicem distantes. Femora mediocriter carnosa. Oculi obscuri humidi, iustæ magnitudinis. Dorsum macilentum. Mea figura hæc est (absit iactantia, & inanis gloriæ fucus.) Frons in longum porrecta, capilli neque duri neque nigri, neque recti neque crispi. Aures exsculptæ. Facies macilenta, mediocris. Supercilia magna, rara, & commensurata. Oculi charopi, sublimes, magni splendentes. Collum, & humeri graciles, & bene soluti. Crura, & latera non carnosa, venter mediocris. Caro colorata. Statura commensurata, & recta. Tali præualidi, manuum & pedum articuli fortes, & bene soluti. Digiti molles, longi & inuicem distantes. Vox media inter remissam & intensam.

SENSITIVI.

Caput paulo maius mediocri, in sinciput protensum. Frons longa.

longa. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Corpore magni, ſiccis carnibus, & colore ſiccam temperaturam innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore. Claues mediocriter ſolutæ.

MECHANICI.

Manus longæ cum digitis longis. Oculi ſe claudentes & aperientes humidi. Capillorum color leniter ſubflaueſcens.

COGITABVNDI.

Fros caperata, vel in medium ſui eleuata, ſpiritus facilis, & ſine ſtrepitu progrediens. Collum incurruum. Inceſſus tardus.

DOCILES.

Capilli placide ſubflaueſcentes. Frons in longum porrecta. Supercilia rara, commenſurata, & magna. Aures exſculptæ. Facies macilenta. Riſus parcus. Collum inclinatum ad dextram. Humeri magni & pectus latum. Vel pectus anguſtum, & venter mediocris. Manus in loquendo immobiles. Digiti retro conuerſi. Oculi mediocres declinantes ad cæruleum colorem, vel nigrum. Vel cærulei, ſplendentes, magni, ſtabiles. Vel obſcuri humidi, iuſtæ magnitudinis. Vel ſtantes, parui, humidi. Frons exporrecta, & palpebræ mobiles, vel ſe mouentes, & quaſi ſtantes, & tincturam albuginis in oculo habentes. Vel ſe claudentes, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte. Vel triſtes, humidi.

CONSTANTES.

Riſus paucus. Cilia nigra, ſolida. Oculi obſcuri humidi, iuſtæ magnitudinis.

De hebetis viri figura. CAP. 7.

NVNC ingenioſo contrariam figuram apponemus; eam ex Ariſtotele, Polemone & Adamantio deſumemus, & ſunt ſigna fere contraria oppoſitę naturæ. Eum inſenſitiuum vocant, quaſi ſine ſenſu.

HE-

HEBETES.

Quæ circa collum & brachia, carnosa, complexa, & colligata. Sed Polemon & Adamantius; Clauiculæ colligatæ, vel magna vasa circa collum complexa & immanifesta. Κοτύλη rotunda. Vel capitis occiput cauum, vel, vt ego suspicor, κοτὶς, id est, occiput rotundũ, nam vt diximus in capitis figura, cum eminentia occipitis perit, & rotunda est, male sensati & hebetis ingenii virum præsefert. Interpres pro acetabulo assumit. Sed quid coxarum acetabula cum intelligentia faciant, ignoro; præsertim cum tale quidpiam apud Polemonem & Adamantium non reperiam. Omoplatæ sursum contractæ. Frons magna, carnosa, rotunda. Oculus pallidus, stupidus (siue languidus, vt caprarum oculi, quæ stupidæ sunt, quod linguæ Græcæ imperitia, Sueffanus satis peruerse *surdum oculum* transfert, quasi oculis audiamus.) Crura circa talos crassa, carnosa, & rotunda. Maxillæ magnæ & carnosæ. Lumbus carnosus. Sed Polemon & Adamantius metaphrenum dicunt. Crura longa. Sed ego in Aristotelico textu mendum suspicor, & non μακρὰ sed μικρὰ, id est, breuia legendum, nam cum vlnæ longæ, quæ cum cruribus eandem subeunt rationem, naturæ bonitatem innuant; breuiora crura imperfectionem & ruditatem. Polemon & Adamantius paruos articulos, breue collum, & imperfecta extrema tribuunt ei. Collum pingue. Polemon & Adamantius addunt, & breue. Facies carnosa, satis magna. Motus figuram, & morem qui in facie apparet, secundum similitudinem accipit, scilicet insensitiui, & stupidi, & huiuscemodi textus, vt diximus, mẽdosus est. Polemon, & Adamantius: Adspectus hebes, & inhians. Sed Polemon συμφυὲς χανὲς, Adamantius vero ἀχανὲς, & melius Addunt iidem: Corporis color valde albus, sed Polemon, Non valde albus, sed valde niger & melius, quod puto ex illius textu excidisse; cum valde albus, & valde niger color naturæ imperfectionem ostentet, quæ est ingenio. Venter porrectus. Articuli pusilli, & colligati. Extrema colligata. Sed corrigatur Polemonis textus, qui τέλεια habet, Adamantius verp ἀτελῆ. Opponuntur n. signa Ingenioso erãt digiti soluti, & inuicẽ distantes; huic colligati, complexique.

IN-

INSENSATI.

Ad Asinos,

Caput valde paruum, sinciput cauum; vel sinciput, & occiput. Frons rotunda alta. Nasi imum à summo crassum. Facies carnosa, longa. Genæ carnosæ. Mamillæ magnæ, & carnosæ. Spacium quod est ab vmbilico vsque ad imum pectoris longius, quam ab imo pectore ad iugulum. Vlnæ carnosæ. Vngues curui, angusti. Oculi tarde se mouentes.

RVDES. *Ad sues & vrsos.*

Caput, quod magnitudine exsuperet, Capillorum color flauus, albicans. Frons carnosa, vel angusta. Aures rotundæ, non exculptæ; vel paruæ, & arrectæ. Nasus ad faciem male discretus. Os valde exsertũ. Labia crassa, & rotunda, vel inferius labrum prominens. Collum crassum, & pingue, vel durũ firmum, & immobile. Ceruix crassa. Humeri eleuati. Costæ carnosæ. Pectus valde carnosum. Manus magnæ & duræ. Venter dura carne compactus. Digiti plus nimio longi exilesque. Tibiæ, & calcanea crassa, Vngues carnosi.

INDOCILES. *Ad asinos.*

Caput quod magnitudine exsuperet, vel valde paruum. Facies magna. Collum molle.

INSIPIENTES.

Nares obstructæ. Oculi se claudentes & aperientes, pallidi & trementes. Vel quum se claudunt, sursum abeunt, ipsique stantes & subfluidi sunt. Vel in seipsos circumuoluti. Vel obscuri se circumcirca mouentes.

STVLTI. *Ad aues & simias.*

Frons lata & magna. Aures magnæ, & arrectæ. Color flammeus.

flammeus. Genæ contractæ in trifti vultu, ſuperius labrũ craſſius, inferiori propendens. Lingua velox. Riſus multus. Vox cum clangore acuta. Collum ſurſum erectum, vel inclinatum ante, vel in aliam partem, vel neruis intenſum. Manus valde breues. Humeri piloſi. Oculi retorti ad dextram. Latæ oculorum pupillæ.

DEMENTES.

Os exſertum. Pupillæ oculi cum totius ſubſtantiæ latitudine prominentes. Vel oculi ſurſum prominentes. Et præſertim ſi ſupercilia grauoſa fuerint. Vel concaui, cum mollitie quadam fluidi.

EPILEPTICI.

Vibrantes oculi, tamquam exilientes, grandiuſculi, ſplendidi, & humidius contuentes, vel ſurſum euntes. Et præſertim ſi trementes fuerint. Vel ſi alter oculorum ſurſum, alter deorſum ibit, & tremor ipſis inſit, & halitum aſperum & denſum referat.

DAEMONIACI.

Tali præpingues. Calcanea aſpera, digiti curui, pedes corpulentiores, & tibiæ prægrandes.

MOBILES. Ad aues.

Frons parua, & lata. Naſus valde paruus. Vel longus & ſubtilis, vel imum gracile. Os planum. Aluus, & pectus nimium piloſum. Oculi obſcuri parui.

De memoris & obliuioſi viri figura, Cap. 8.

MANAT autem à prudentia memoria ipſa vel eius aſſecla eſt, vel prudentiæ adminicula, & ex virtutibus intellectiuis eſt. Ariſtoteles libro De memoria ait: Ad be-

ne memorandum requiritur cerebri siccitas; ad facile descendum humiditas. Vnde vt plurimum ingenio tardi memoria valent; dociles reminiscentia. Memoris viri Aristoteles in suis Physiognomonicis huiusce modi figuram apposuit.

MEMORIS.

Superiora minora Hæc enim dispositio paucitatem arguit vaporum, propter cerebri siccitatem. Pulchra, id est, bene formata, dispositaque Carnosa. Non pinguia, sed carne bene vestita, nam pinguia habetem & obliuiosum arguunt. Addimus nos; Aures magnæ.

OBLIVIOSI. A contrariis signis.

Superiora maiora. In libro De reminiscentia ait: Superiora maiora habentes, vt nani, non sunt memoratiui; propterea quod grauitatem multam habent in sensitiuo. Et quia à principio motus non possunt immanere, sed dissoluuntur, neque in reminiscendo recte procedunt.

De audacis viri figura, Cap. 9.

DIXIMVS de virtutibus & vitiis, quæ intellectiui inerant. Nunc quæ in ea animæ parte, quæ irascibilis dicitur, sita sunt, dicemus; quarum prima fortitudo est. Hæc inter duo extrema versatur, scilicet fiduciam, & timiditatem. Audax est, qui confidendo in terribilibus rebus excellit, qui & arrogans, & fortitudinis affectator videtur, vt insanus quidam, aut insolens. qui neque terræmotus, neq; inundationes timeat, quod Celtæ facere dicuntur. Timent enim res non sicut oportet, & minus, quam fortis, nam præcipites sunt, voluntque ante ipsa pericula periclitari, in ipsis vero constituti, absistunt. Hanc figuram Phisiognomones non apposuerunt. Nos ex eorum scriptis formabimus.

AVDACES. ad Tauros.

Vultus austerus. Frons nebulosa. Supercilia oblonga. Nasus longus, ad os protensus. Os magnum. Dentes longi, rari,

rari, acuti, & fortes. Collum mutilum. Vlnæ prolixæ, & quæ extenſæ vſque ad genua pertinguht. Pectus latum, humeri magni. Oculi ſplendentes, cæſii, ſanguinei; ſe mouentes cum palpebris immotis; aperti, ſicci, ſplendentes, & puro lumine relucentes, vel vibrantes turbidi.

TEMERARII.

Os magnum, & exſertum. Digiti breues, & craſſi. Oculi ſplendentes, torue adſpicientes. Se claudentes cum fronte aſpera, ſuperciliis obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel ſe claudentes, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte, ſicci.

SVPERBI.

Supercilia arcuata, & quæ frequenter eleuentur. Venter magnus, carnoſus, & propendens. Greſſu tardo ambulantes, ſponde morantes & manentes in viis, & circumcirca adſpicientes. Oculi obſcuri, aridi.

De timidi viri figura. Cap. 10.

NVNC de altero fortitudinis extremo dicemus, in quo defectus; & eſt timiditas. Timidi ſunt, qui nõ terribilia quaſi terribilia timent, vel timent ea quæ nõ oportet, vel non ſicut oportet; tandẽ ii timendo excedunt, & in dolorib. excedentes, magis eſt manifeſtius. Id Ariſtoteles ait in Nicomachicorum libris. Alibi etiam: Ignauia eſt, metu quouis, facile percelli, mortis maxime, & noxarum corporis, arbitrantes præſtabilius eſſe quomodocunq; ſeruari, quam pulchre mortem obire. Frigiditas & humiditas in cõplexione timiditatẽ inducũt, vel etiã intemperata ſiccitas. Feminæ viris frigidiores ſunt, & ob id timidiores & imbecilliores. Galenus putat frigiditatẽ cauſſam eſſe, quæ feminas viris molliores & imbecilliores reddat: vnde quo præſtantior eſt frigore caliditas, eo eſt vir femina perfectior; & ob id timidiores feminæ; quia frigus timorem gignit, & frigidioris naturæ homines timidi & effeminati ſunt. Scribit Lactantius Firmianus, humanum ſemen dextrum

in coitu in ſiniſtram vteri partem, mulieris ceciderit, virum quidem naſciturum, ſed effeminatum, quum pars eamulierum generationi deſtinata ſit, & ob id femineo corpore, carne alba, molli, glabra, voce exili & clara. facie imberbi, ac ſine animo, pectore, fore vt ſemiuir dici poſsit. Plato feminas ex viris fieri dixit, quando frigidioris naturæ ſunt. Ad id facit etiam illa commigratio animarum, Pythagoreorum, quum eadem viri anima, dum timidum ſortitur corpus, feminam efficit; & ſic reliqua animalia. Solet etiam timiditas euenire ex ſanguinis paucitate, vt in chamæleonte. Timida animalia ſunt ceruus, lepus, cuniculus, muſtela, hyæna, & mus, quibus Ariſtoteles cor magnum tribuit, vt cunctis metu maleficis; & quæ magno corde prædita ſunt, frigida ſunt. Hanc figuram Ariſtoteles, & Polemon & Adamantius appoſuerunt.

Eandem,

Eandem, quam primo libro, hic denuo feminam figuram non ab re fore putaui in huius capitis fronte oculis subiicere, vt exactius eas partes visu assequi queas.

TIMIDI. Ad mulieres, ceruos, lepores, cuniculos coturnices, & ad complexiones.

Mollipilus. Corpore inclinatus, non erectus. Suræ sursum ductæ. Color in facie subpallidus. Oculi imbecilles, & qui palpebrizant. Corporis imbecillia extrema, & crura gracilia extrema, & crura gracilia, & manus subtiles & longæ, Lumbus paruus & imbecillis. Polemon & Adamantius: Oblongus. Figura contenta in motibus, non inuerecundus, sed languidus, & stupefactibilis. Sed Polemon & Adamantius; Tota corporis facie ac statura dissolutus. Color qui in facie apparet, varius, & mos subtristis. Iidem addunt. Collum longum. Respiratio debilis, vel tumultuosa. Pectus debile. Vox acuta & mollis Addimus nos: Occiput cauũ. Vel caput in quo vtraq; eminentia perit. Capilli recti, vel crispi, molles, & plani. Colore vel nigri, vel albi. Frons magna. Facies carnosa, vel ossosa. Colore nigro, vel albo, vel subliuido, mellino. Labia exilia in ore paruo Spiritus paruus, rarus, tardus; & corpus, & pectus macrũ, & glabrũ. Vel spiritus altus, densus, & agilis. Vel pectus carnosum. Vox remissa, vel tremula. Loquela breuis vel acuta, & debilis. Vel è narib. efflata. Metaphrenum imbecille, inarticulatũ, & macilentum. Collum gracile, & longum, vel asperum, & pingue. Pectus carnosum, & glabrum. Vel gracile, & imbecille. Lumbi acuti. Humeri inarticulati & imbecilles. Vlnæ, & brachia breuia, quæ extensa ad genua non perueniant, sed cogant caput occurrere manibus. Coxendicum ossa gracilia. Femora marticulata, & mollia, Tibiæ inarticulatæ, & molles & valde graciles. Digiti conscpti. Oculi discolorati. Vel cæsij albicantes. Vel valde nigri. Vel fului splendentes, vel nigri splendentes. Conniuentes. In quibus circuli candidi, & imbecilles. Vel stantes humidi. Vel asperis oculis dormientes. Vel sursum euntes, pallidi, vel obscuri humidi, iustæ magnitudinis. Timidos canes Xenophon ita describit. Corpore paruo. Naso aquilino, paruo rostro. Oculis luscios. Deformis, dura, strigosa, glabra, infirma. ionga, corporis partes non bene respondentes, molli pedes, non sagaces.

De

De cinædi viri figura. Cap. II.

IN Moralium Nicomachicorũ libris Aristoteles, vbi de continente & incontinente tractat, & de toleranti, ait mollem toleranti opponi. Tolerans in resistendo consistit; qui enim deficit in ijs aduersus quæ plerique renituntur, is mollis est, & delicatus. Delitiæ enim mollities quædam sunt. Qui scilicet pallium trahit, ne si ipsum tollat, dolorem sibi laborando crepet, & dum ægrotantem imitatur, miserum esse non existimat, cum misero similis sit. Ex genere quoque mollities oritur, vt apud Persarum Reges. Aristoteles Polemon, & Adamantius cinædi iconem apposuerunt, & talem Dionysium sophistam fuisse scribit Aristoteles.

CINÆDI. *Ad Mulieres.*

Oculi confracti. Sed Polemon & Adamantius humidi, & impudenter adspicientes. γενύκροτοι, alij *genu flexiles* interpretantur; ego vero genu rumorem facientes incedendo. Sed Polemon γονάπων κροτίς. Inclinatio capitis ad dextram. Idem, Collũ inclinatum. Motus manuum languidi, & dissoluti. Sed hic Polemonis textus satis corruptus, & facile ex Adamantio corrigendus. Ambulationes duplices, vna quidem circumclinantis, alia vero tenentis lumbos. Iidem: Lumbus, & membra omnia trementia. Sed omnes textus corrigendi, quia mendosi sunt. Oculorum circumspectiones, id est, oculos vertens, & circumducẽs, vt Polemon & Adamantius scribunt adduntq; Frontem contrahit, & genas. Supercilia suo loco manent. Vox exilis, infracta, acuta, & inæqualis, & valde tremula. Pedum παράχωρα Polemon, sed Adamantius παραφορά, & melius; id est, pedum distractio, quasi conuersis cruribus & pedibus ambulantes. Colla eorum non satis firma; sed subtremiscunt, vt si stabilitas coacta esset. Labiorum contractio: nam lepores labia perpetuo mouent. Vocis clangor. Addimus nos: Mentum longum. Genas contrahentes in hilari vultu.

Exilia labia, ad inciſorios dentes tumentia. Corpore inclinati ad dextram. Ambulantes pedibus & cruribus conuerſis, comatuli, incinnatuli. Alte reſpirant, & ipſis denſus & agilis è naribus ſpiritus effertur. Alteram palpebram, iuxta medium viſum ſtantem & palpebras ſupra oculos reducentes, molliter intuentur. Palpebras non habent rectas, nec ſupercilia immota; ſed trementia, & ſimul oculi & adſpectus ſubmouentur. Oculi mobiles, luſcioſi.

Cinædi ſigna ex P. Africano.

P. Africanus, Pauli filius; P Gallo homini delicato inter pleraque alia hæc quoque probro dedit, quod tunicis vteretur totas manus operientibus, quotidie vnguentis delibutus, ad ſpeculum ornetur, quod ſupercilia radat, quod barba vulſa, feminibuſue ſubuulſis ambulet, quod in conuiuiis adoleſcentulus cum amatore, cum chirodota tunica inferior accumbat, quod non modo vinoſus, ſed viroſus quoque fit.

Cinædi ſigna ex Archeſilao philoſopho.

Plutarchus refert Archeſilaum philoſophũ vehementi verbo vſum eſſe de quodam nimis delicato diuite, qui incorruptus & caſtus dicebatur, nam cum vocem eius infractam, capillumq; arte compoſitum, & oculos ludibundos atq; illecebræ voluptatiſque plenos videret. Nihil intereſt, inquit, quibus membris cinædi ſitis, prioribus an poſterioribus.

MOLLES. Ad Mulieres.

Nates præpingues. Genua carnoſa. Supercilia recte extenſa. Collum ante inclinatum. Humeri inarticulati, imbecilles. Metaphrenum imbecille, macilentum, inarticulatum. Dorſum anguſtum, imbecille. Coſtæ male ſolutæ. Venter macilentus. Tali carnoſi, inarticulati. Pedes parui, graciles, inarticulati.

EFFE-

EFFEMINATI.

Ad Mulieres.

Frons demissa. Nasus ad faciem male discretus. Os paruum, mentum rotundum, & glabrum. Claues male solutæ. Lumbi carnosi, molles. Ambulantes pedibus & cruribus conuersis. Vel corpore se mouentes humeris, & singulis membris. Genua intus innuentia, vel collidentia sese. Oculi ex facie multum extantes, valde parui, igniti, vel parui, & varii.

IMBECILLES.

Ad mulieres.

Supercilia rara, extensa, vel quæ suo loco manent. Lingua balbi, vel blesi. Collum gracile. Vlnæ, brachia, & cubiti exiles. Manus paruæ, graciles, & inarticulatæ. Mammillæ paruæ & extenuatæ. Oculi se mouentes, cum palpebris mobilibus. Vel eius circuli candidi, & imbecilles.

De fortis viri figura.

CAP. 12.

DIXIMVS de audacia, & de timore; nunc de fortitudine, quæ est mediocritas quædam, quæ circa timorem & fiduciam versatur. Fortis est, qui non timet mortem oppetere in bello, in maximo & pulcherrimo periculo, & circa præclaram mortem impauidus existit. Primi excedebant, & deficiebant; hic mediocriter se gerit. Fortes ante periculum quieti sunt, & in eo ipso celeres, & acres. Vel fortitudo est inconcussum à mortis metibus, & constantem in malis, & intrepidum ad pericula esse, & velle honeste mori, & victoriæ caussam præstare, quam tur-

piter seruari. Accedit fortitudini animi præstantia, & confidentia, industria, & tolerantia. Aristoteles cæterique Physiognomones hanc figuram apposuerunt: sed de forti secundum animam, & de robusto simul locuti sunt. Sic etiam si sinistræ partis hominis semen in dextram mulieris vteri partem illabitur, nascitur & mulier; sed qnia eo loco nata est, vbi vir nasciturus erat, virilis erit mulier, robusta membra, visus fuscedinem, vocem grauem, & interpidum animum habebit, hæ sunt mulieres, quæ nec supponi, nec regi à viris possunt, sed in dominatu primas sibi vsurpant partes.

Hic etiam virilem attulimus figuram, vt leuiori negotio partium similitudines, de quibus loquimur, assequaris.

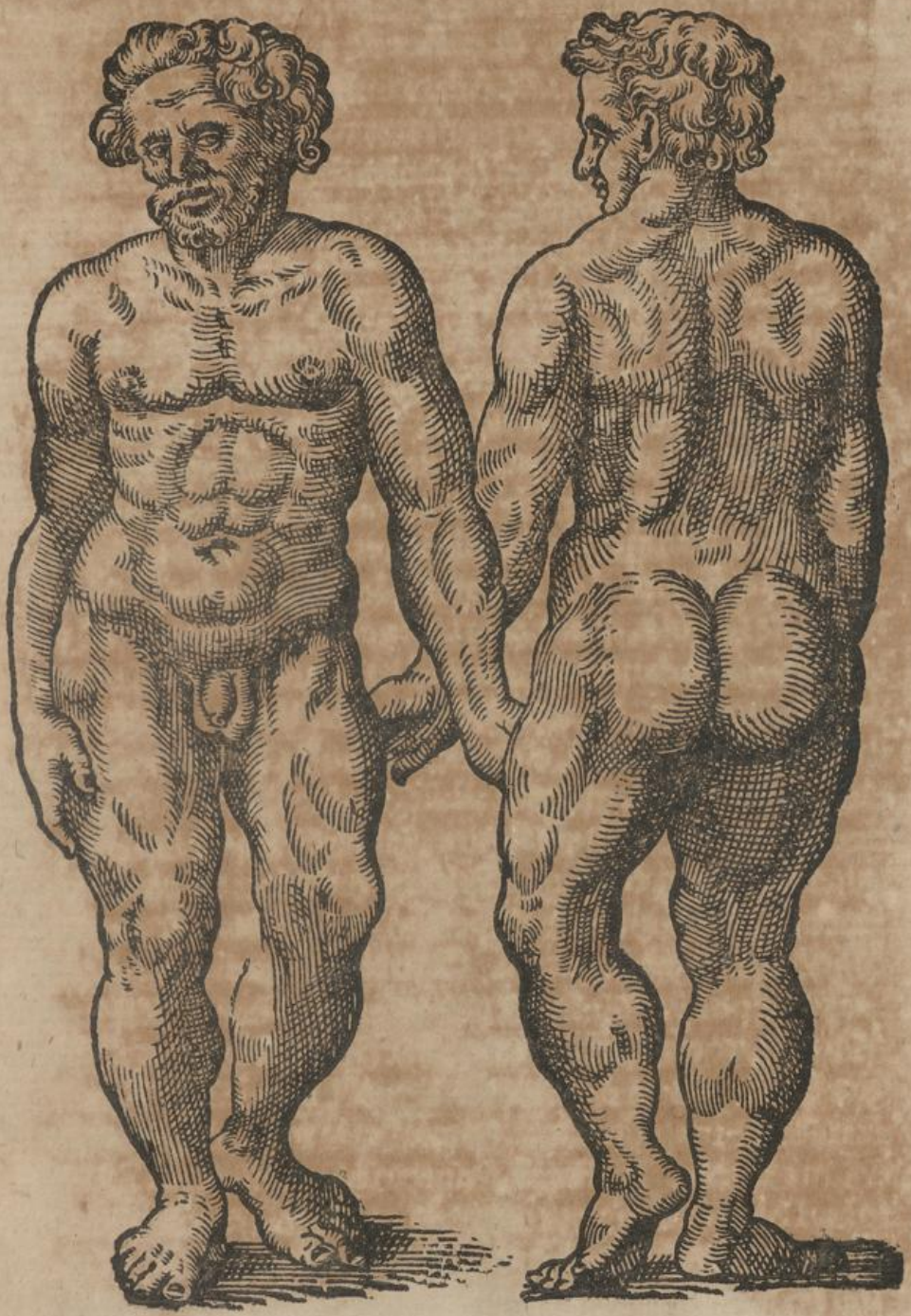

FOR-

FORTES ANIMO Si Ad viros, leonem, taurum, & robuſtos canes.

Duri pili. Sed interim Adamantius textus corrigatur; nam vbi Polemon κόμη σκληρὰ, ipſe κόμη σμηρὰ, habet. Figura corporis erecta. Oſſa, & coſtæ, & extrema corporis fortia, & magna. Polemon & Adamantius: Latera, & vniuerſos corporis articulos, & extremitates robuſtas habet, & oſſa magna. Venter amplius, ad ſe contractus, Pectus carnoſum, & amplum. Idem: Pectus, & metaphrenum robuſtum. Oculus charopus, non valde expanſus, nec omnino clauſus. Color corporis ſqualidus, & acutus. Et illud ὀξὺς non ad frontem, vt perperam facit Sueſſanus, ſed ad corporis colorem referri debet: quia acuta frons non reperitur, ſed ſqualida. Ob id iidem. Color magis acutus. Frons recta, non magna, neque læuis, neque aſpera, macra. Vbi textus corruptus eſt; nã ν in υ mutatum eſt, ἰσχνὸς, non ἴσχυος legendum. Humeri ampli diſtantes, non valde colligati, nec omnino diſſoluti. Sed Polemon & Adamantius: Humeri robuſti, & ſpatulæ, & altera in latitudinem diſtenta, ſed vbi Polemon ἰρεῖαι Adamantius πλευραὶ habet. Collum firmum, non valde carnoſum. Nates contractæ, ſed duræ. Suræ deorſum ductæ. Crura carnoſa, circa talos robuſta. Pedes articulati. Acies humida: Adamantius addit, & terribilis. Inſuper iidem hæc habent in eiuſmodi figura: Supercilia non extenſa. Vox minax, intenta, & magna. Spiritus reciprocatio conſtans. Nos quæ ex eiſdem aliiſque diſperſim collegimus, & experientia cognouimus, adducemus. Caput paulo maius mediocri, vt leo; occiput protenſum cum valida ceruice. Vel caput vtrimque protenſum, cum mediocri magnitudine. Capilli colore flaui. Aures decenter magnæ & quadratę. Frons quadrata iuſtæ magnitudinis, neque lenis, neque aſpera recta, macra, mediocris. Naſus ad frontem bene diſcretus, Nares patulæ. Labia exilia in ore magno, vt ſuperiora inferioribus ſuperponantur, & iuxta angulos laxa. Vox grauis, & intenſa. Vel grauis, & ſonora. Spiritus ſpiſſus, fortis, & velox. Vel ſpiri-

ſpiritus conſtans. Collũ mediũ, inter longum & craſſum, vel craſſum. Vlnæ prolixæ quæ extenſæ ad genua perueniant. Vel vlnæ, brachia, & cubiti robuſti, & bene articulati. Humeri robuſti. Metaphrenum magnum, carnoſum, articulatum. Coſtæ bene ſolutæ. Teſtes magni. Coxendicum oſſa exterius apparentia Nates oſſeæ, neque lenes, neque rugoſæ. Dorſum magnum, robuſtum. Pectus piloſum. Manus magnæ, articulatæ & neruoſæ. Vel magnæ, & duræ. Femora neruoſa, oſſea. Tibiæ articulatæ, neruoſæ, & robuſtæ. Pedes bene formati, magni, articulati, neruoſi. Tali neruoſi, articulati. Corpus commenſuratum. Oculi quorum ſupercilia arcuata, quæ frequenter eleuantur; vel ſplendentes, tarde adſpicientes, vel ſplendentes, quibus funiculus imminet, & ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ, vel cæſii viridantes; vel colore flaui; vel circuli, iridis colorem referentes, in oculis humidis; vel mobiles, rubei Oppianus robuſtos canes, & acerrima audacia præditos ita deſcribit: Vaſto corpore, roſtro ſimio, horribili ſupra oculos inter ſupercilia pelle, oculis igneis, rauo colore ſplendentibus, pelle tota hirſuta, robuſto corpore, dorſo lato.

FORTIS VIRI figura à Vegetio deſcripta.

Ita Vegetius tironem Martio operi deputandum elegit. Vigilantibus oculis, erecta ceruice, lato pectore, humeris muſculoſis, valentibus digitis, longioribus brachiis; ventre modicus, exilior cruribus, ſuris, & pedibus nou ſuperflua carne diſtentis, ſed neruorum duritia collectis. Hiſpanus quidam, Petrus nomine. Neapolim venit 1555. & domi meæ ſuæ fortitudinis tale ſpecimen dedit. Homo maxime corpulentus ſuo dextro humero inſidebat, alter læuo; dextro brachio vnum, altero alterum ſuſtinebat; ſupra binos pedes, alios binos ferebat; aderant etiam alii, qui hos amplexatos tenebant: ac ipſe poſt incedebat, ac ſi vacuus eſſet. Dein paſsis in terra manibus ſupra eas duos homines aſcendere iubebat, erigens ſe poſtea, eos vſque ad caput eleuabat. Poſtea dextram & ſiniſtram manum func alligauimus, & hinc inde decem viri, pedi-

bus

pedibus terra fixis, binis manibus funem in diuersas partes trahebant, ipse tractis ad se manibus, pectori in crucis modum admouit tam vehementer, vt multi in terram prociderint. Fronte clauum percutiens, muro medium infixit, etsi ictu frontem vulnerauerit. Extendens brachium manum claudebat, nec poterant cuncti simul nec manum aperire, nec brachium plicare. Cum in solitudine quadam à binis latronibus inuaderetur, ipse iniectis ceruicibus eius manibus, vnius caput alterius capiti tanta vi illisit, vt longe vtriusque cerebrum dissiliret. Rogatus à me, vt corpus nudum demonstraret, vt illud contemplari possem, libenter paruit. Corpus erat quadratum, statura recta, caput decenter magnum, in sinciput prominens, valida ceruice suffultum, capilli duri & flaui, frons quadrata, non magna, oculi charopi, castigatæ magnitudinis & aperturæ, os magnum, vox intensa, & sonora, vt etiam optime caneret, nasus rotundus, ad faciem discretus; anhelitus spissus, fortis, & constans, collum rectum, firmum, neruosum. Humeri, spatulæ, & brachia, torosa & teretia; carne ita dura & compacta, vt cum brachium extenderet, & manum comprimeret, adeo musculos & neruos intenderet, vt modicam carnem apprehendere non valerem, & si valido nisu. Pedes, & manus magnæ, robustæ, articulatæ, crura lacertosa, suræ contractæ, pectus amplum, latum, aluus contractus, modici cibi. coxendicum ossa eleuata, magna. adspectus iucundus, acies atrox, & minax.

ANIMOSI. Adleonem.

Capilli medij inter rectos & cripsos; descendentes à fronte iuxta nasum, colore flaui; supercilia arcuata, & quæ frequenter eleuentur, mentum acutum, collum crassum, dorsum magnum, & robustum. Pectus magnum, articulatum. Manus magnæ, articulatæ, & neruosæ. Incedens humeros commouet ad singulos passus. oculi colore flaui, vel fului: vel splendentes torue, adspicientes: vel circuli coloris iridis in humidis oculis: vel mobiles, rubei.

VIRI.

VIRILES. Ad viuos.

Supercilia non recte extensa, sed tortuosa. Spatulæ latæ, magnæ, & distantes. Coxendicis ossa exterius apparentia, mentum quadratum. Claues mediocriter solutæ, Densa barba. Et mulier barbata, virilis.

BELLICOSI.

Os magnum. Vox canora.

De inflati viri figura, Cap. 13.

IAM ad alteram virtutem accedemus scilicet magnanimitatem, sed ea quoque, vt cæteræ, inter duo vitia versatur, scilicet inflatos & pusillanimos. Inflatus est is, qui quum sit indignus, dignum se magis putat, & in excessu peccat, tamen malus non est, sed peccans. Inflati se ipsos ignorant, atque palam, quasi sint digni, honorabiles res aggrediuntur, deinde redarguuntur vestitu enim, & habitu, atque huiuscemodi rebus ornantur, prosperasque fortunas suas esse manifestas volunt, de se prædicant, quasi ob eas honores sint consecuturi. Minus opposita est magnanimitati, quam pusillanimitas. Nos hic inflati, signa congessimus Adamantius superbiam & gloriæ studium equi ingenio attribuit Lactantius, in equis gloriæ cupiditas expressa deprehenditur; victores exultant, victi dolent, Hinc & Virgilius.

Insultare solo, & gressus glomerare superbos.

Ouidius in Halieuticis:

Hic generosus honos, & gloria maior equorum,
Seu septem spatii circomeruere coronam,
Attollat caput, & vulgi se venditet auræ.
Quam tumidus quantoq; venit spectabilis actu,
Vngula sub spoliis grauiter redeuntis opimis,
Cum capiunt armis palmam, gaudentq; triumpho.

GLO-

GLORIOSI, Ad equos.

Supercilia arcuata, & quæ frequenter eleuantur Metaphrenum erectum. Tarde gradiens, & sponte morans in viis, & circum circa adspiciens, Incedens alta ceruice erectus, humeris submouens. Oculi semouentes, turbati; vel vibrantes, tamquam salientes, grandes, lucidi, splendidi. Digiti longi, graciles.

De pusillanimi viri figura, Cap. 14.

ALTER, qui defectu peccat, pusillanimus est. Is vero est, qui minorib. dignum, quã sit, se esse arbitratur, siue magnis, siue mediocribus, siue etiam paruis dignus sit, modo minoribus dignum se esse censeat; tamen non male dicus, sed peccans videtur: nam cum bonis dignus sit, seipsum iis priuat, quibus est dignus; & videtur peccare, quod bonis seipsum dignum non existimat, & seipsum ignorat. Magnanimitati magis opposita est, quam inflatio. Alibi vero idem Aristoteles ait: Pusillanimitas est, neque honorem, neque ignominiam, neque infelicitatem, & infortunium ferre posse, sed honoratum tumescere, & leui successu subsultare; ignominiam autem nec minimam ferre posse. Hanc figuram Aristoteles apposuit, ac talem fuisse Leucadium Corynthium narrat. Sed Polemon & Adamantius non pusillanimo, sed lucricupido tribuunt; sed notæ fere vtrique conueniunt.

PVSILLANIMI figura ex Aristotele, quam Polemon & Adamantius lucricupido tribuerunt, ad feles, & simias.

Facies parua, parua membra, parui articuli, exigui oculi, corpus macrum. Addimus nos: Frons circularis, loquela intenta, vehemens. Pectus gracile, & imbecille. Costæ exiles & vacuæ. Velociter incedit, & si deprehendatur, formidat, &

& totam effigiem deorsum. trahit, & contrahit seipsum. Oculi magni, cum palpebris mobiles.

QVERVLI. Ad aues.

Comitantur pusillanimitatem querimonia, diffitentia, & humilitas: Nos queruli signa apponemus. Vox in principio grauis, in fine acuta. Guttur asperum, & vertebra prominens.

De magnanimi viri figura, Cap. 15.

DE magnanimitate dicemus, medio inter duo extrema. Est sane magnanimus, quum magnis quoque se dignum existimat. In magnitudine consistit; & si magnis est dignus, optimus quoque sit necesse est. Si non est bonus, ridiculus est. Versatur circa honores, potestates, & diuitias, & in omni tam prospera, quam aduersa fortuna, moderate se gerit, vt ne in prosperis lætitia gestiat, neque in aduersis tristitia obruatur. Beneficiis alios afficere gaudet, & ipse affici erubescit, à nemine quidquam petit, sed prompte aliis ministrat. Odium, aut amorem præsefert. Aristoteles magnanimi signa cum fortis confundit, quippe leoni, & aquilæ comparat, quæ signa fortitudinis & magnanimitatis habent: & eum sequuti Polemon & Adamantius, eadem protulerunt. Nos signa eorundem decerpentes, figuram hanc concinnauimus.

MAGNANIMI. Ad leones, & aquilas.

Caput paulo maius commensurato. Vel moderatæ magnitudinis, & rectitudinis, & modice compressum, Capilli à fronte descendentes iuxta nasum, leuiter subflaueścentes. Frons quadrata iustæ magnitudinis. Nasus à fronte aduncus, bene discretus; vel rotundus, & in imo obtusus. Labia tenuia in ore magno, vt partes superiores inferioribus superiectæ sint, eademque laxa iuxta labiorum angulos. Vox grauis concaua, & inflexibilis Vel grauis, & loquutio stabilis. Incessus tardus. Collum medium inter longum & crassum. Metaphre-

num latum. Incedens humeris curuis, & ad singulos passus commotis. Vel longo gressu ambulans. Oculi colore flaui; neque prominentes, neque concaui; nigri, in quibus calculi non insunt, sed extra circuli circumferentiam habent, nigredinem igni admistam; vel calculos habent subalbidiores, non valde igneos, vt à longe nigros repræsentent. Vel in humidis oculis circulorum alter angustus & niger, alter supra igneus, nihilque in ipsis apparet alienum.

De auari viri figura, Cap. 16.

LIBERALITAS inter duo vitia media est, scilicet prodigalitatem, & auaritiam: verum quoniam de prodigis pauca vel nulla extant signa (quia cum liberalibus conueniunt fere) ideo de eis dicere nolumus; nunc autem de auaris. Illiberalis vel auarus est, qui magis quam decet, pecuniis studet, in dando deficit, in recipiendo excedit; prodigo peior est quia nec vlli, nec sibi ipsi vtilis est, Auaritiæ species tres sunt. Turpis quæstus, Tenacitas, & Illiberalitas. Turpis quæstus est, per quem dites scimus, & lucrum quam pudorem pluris facimus Tenacitas, per quam sumptui & impensis in re honesta parcimus. Illiberalitas, per quam expendimus minutatim male, & plus iacturæ facientes, nullo habito temporis delectu. Aristoteles huius figuram spreuit; sed Polemon & Adamantius quam ille pusillanimo adscribit, lucricupido tribuerunt.

LVCRICVPIDI, Polemonis & Adamantii figura, quam Aristoteles Pusillanimo adscripserat.

Membris & oculis paruis, facie parua. Veloci incessu. Dorso recuruo. Acuta voce, & acuti clangoris. Colore parum rubore perfuso. Addimuus nos: Metaphrenum valde curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum Vox debilis, & flebilis. Breuis & celeris gressus.

QVAE STVOSIORES.

Oculi stantes parui. Vel stantes parui, qui frontem & supercilia contrahant. Vel oculi parui, varii.

ILLI-

ILLIBERALES.

Humeri male soluti. Celeri gressu ambulantes, & si deprehendantur formidant, & suam effigiem deorsum trahunt, & contrahunt seipsos. Digiti contracti, Oculi valde parui. Vel parui, & varii. Vel albicantes cæsii, cum paruis pupillis.

PARCI.

Collum incuruum ante. Metaphrenum valde curuum & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Oculi obscuri humidi, iustæ magnitudinis.

TENACES.

Supercilia incuruata deorsum, & intuentur quasi latenter.

De liberalis viri figura, Cap. 17.

LIBERALIS versatur in datione & acceptione, sed magis in datione laudem meretur. Sed dare quibus oportet, & non accipere vnde non oportet. Liberalitas est, ad honestos sumptus, & præsto esse in auxilium in aduersa fortuna. Comitantur liberalitatem morum facilitas, comitas, humanitas, misericordia, in amicos beneuolentia, hospitalitas, & honesti studium. Aristoteles, Polemon, & Adamantius eius figuram non apposuerunt; quia signa manifestarunt in forti, ex leone desumpta. Nos eam concinnabimus.

LIBERALES. Ad leonem.

Capilli è regione nasi à fronte descendentes. Ceruix hirsuta. Humeri bene soluti. Manuum digiti retro conuersi. Vlnæ prolixæ, quæ extensæ ad genua vsque pertingant.

GENEROSI. Ad leonem.

Dorsum magnum & robustum. Pedes bene formati, magni, articulati, neruosi. Vox concaua, & inflexibilis.

De iracundi viri figura, Cap. 18.

MANSVETVDO inter iram & stoliditatem versatur. Dicemus primo de iracundo. Iracundus in excessu versatur, & is est qui celeriter succenditur, tum in quos non oportet, tum pro quibus non oportet, & amplius quam oporteat, & citius, & diutius, quam oportet. Sunt enim & summe excandescentes, & bilioſi, & acerbi, & qui continent iram, & difficulter conciliantur. Eius species sunt tres, Excandescentia, Sæuitia, & Vecordia. Est autem iracundi, non posse ferre contemptiones, esse plagosum, & vindictæ cupidum. Inquiunt medici, quod in his flaua bilis prædominari videtur, quæ cum acuta & subtilis sit, ob insitam caliditatem facile succenditur, surrigiturque; vnde in oritur vltionis votum. Quibus vero summa est bilis, ad omnia subito excandescunt. Sunt & iracundi, qui non explentur, nisi viso inimici sanguine, quos vocamus *Acerbos*. Hos melancholicos esse tradunt, quod bilis vigeat in eis atra, quæ *cum frigida* & sicca sit, in crassiore materia, quæ haud facile dissoluatur, diutius perseuerat. Ideo tres sunt iracundiæ species, quia cũ ira sit efferuescentia sanguinis circa cor, sanguinis species sunt tres, subtilis, crassus, & medius. Arrianus philosophus illorum cauendam esse iram inquit, qui paulatim eam concipiunt, lentiusque excandescunt magis, quam illorum, qui celeriter, nam his ira breuior; illis diuturnior.

Ob id Homerus in Iliade:

Nam melior princeps iratus forte minori est.
Quod si dissimulat subitum tunc mente furorem,
Tempore post illum pœna grauiore rependet.

Dantes Alaghierius Poëta vernaculus, pro superbia, & ira leonem repræsentat:

Ma non sì, che paura non mi desse
La vista, che m' apparue d' vn leone.

Hanc

Hanc figuram Aristoteles & Polemon confinxerunt.

IRACVNDI. Ad leones, tauros, canes, vrsos, & apros.

Aper animosus, iracundus, furibunduſque est; sanguis enim in eius fibris copiosior est; Aristoteles. Subitam iram ei tribuit Adamantius, semper ferus, & ferox. Corpore erectus. Bene costatus. Animosus. Sed Polemon non εὔθυμος, vt Aristoteles, sed εὔρυθμος habet, id est, optima corporis commensuratione. Subruffus. Scapulæ distantes magnæ, & latæ. Extrema magna, & robusta. Sed id in Polemone deest. Latus circa pectus; & inguina Boni menti. Sed quia in dubium verti poterat, an de carne menti, vel de pilis loqueretur, vt etiam alibi, recte subdit Polemon; densæ barbæ. Floridus capillorum circuitus deorsum descendens. Addit alia Polemon, quæ ex Aristotele sparsim collegit. Humeri lati, Facies rotunda. Supercilia conuersa. Nares concauæ. Et nos alia signa addemus, quæ ex eisdem excerpsimus. Frons circularis; vel caperata ad medium sui declinans. Supercilia tortuose extensa. Tempora tumentia, venosa. Nasi imum acutum. Color carnis mellinus. Dentes recti, acuti. Vox grauis, magna, & perplexa; vel acuta, & intensa; vel à graui incipiens, finiens in acutum. Collum crassum, & plenum; vel crassum & longum; vel crassum & pingue, sanguineis venis refertum. Pectus flammei coloris. Ambidexter. Lingua velox. Guttur asperum, & eius vertebra prominens. Digitos iactans inter loquendum. Oculi sanguinei. Vel circuli varii coloris in oculis asperis; vel stantes, supercilia eleuantes, & suspirantes, vel subruffi, ingentes infra spectantes; vel vibrantes, quasi exsilientes, grandes, splendidi, lucidi.

ACERBI, & qui sero sedantur.

Caput valde paruum, cum inconcinna figura, & dorsi imbecillitate. Supercilia ad nasum inflexa. Nares patulæ. Spiritus fortis, velox, & spissus, & corpus, & pectus macrum. Lo-

quela subflaccida. Oculi sanguinei, & sicci. Calculi æquales in fuluis oculis. Splendentes, torue adspicientes; vel stantes, parui, prominentes, & qui frontem & supercilia contrahant, & corpus sursum trahant; vel non conniuentes, pallidi, subrubri, & sicci.

VECORDES.

Vox acuta, & intensa. Vel in principio grauis, in fine acuta.

IRACVNDI figura, Plutarchi.

Oculi truces. Os turbidum, in spumam ruboremue effer. uescens, immaniter clamans. Trepidatio & gesticulatio, sermo præceps, complosio manus, & fœda visu facies.

IRACVNDI figura, Lactantii.

Oculi ardentes, os tremens, lingua titubans, dentium concrepitus, vultus nunc rubore suffusus, nunc albescens pallore.

De stolidi viri figura, Cap. 19.

DEFICIENS ab iracundia, nomine vocat, quasi iræ vacuus, vel stolidus. Gellius hebetem, ac stupidum vocat, & is est, qui ob quæ oportet, & quando, & in quibus, non irascatur. hi profecto stolidi, siue stupidi videntur: nam qui irascuntur, nec sentire quidem videntur, nec dolere. Sic etiam perferre contumelias seruile est. Medici inquiunt, qui frigidi, & humecti, & fulua atrioreque carent bile, nulla prorsus anguntur ira. Antiqui Physiognomones figuram non apposuerunt; nos ex iis signa collegimus stupiditatis, & indolentiæ, quæ ex asino & capra ipsi exceperunt.

STOLIDI. Ad asinos, & capras.

Capilli recti. Frons parua. Supercilia ad nasum inflexa. Facies magna. Aures valde paruæ. Lubia crassa. Os valde dissectum. Dentes continuati. Vox balans, & deprauata, vel aspera, vel acuta, & clamosa. Loquela velox, & gracilis; vel grauis,

&

& debilis. Collum crassum, & pingue. Venter carnosus, magnus, mollis, & pendens. Oculi caprini coloris, vel aquili, vel splendentes, luminosi, vel vibrantes magni, vel stantes aridiores, vel non conniuentes pallidi, ve subrubri sicci, vel sursum euntes.

SERVILES. Ad asinum.

Vox grauis & magna. Tibiæ, & calcanea crassa. Oculi parui, varii.

De mansueti viri figura, Cap. 20.

AT mansuetudo est mediocritas inter iracundiam, & stoliditatẽ. Qui igitur ob quæ oportet, & quomodo, & quando, quousque iracuntur, mansueti sunt. Est enim mansuetus, qui perturbatione vacat, & ab affectu minime ducitur, nisi quantum ratio statuit; non ad vltionem sed ad veniam propensus est. Vel mansuetus est, qui moderate ferre potest obiecta crimina, & contemptum, nec celeriter rapitur in vltionem, nec facile mouetur ad iram, sed est moribus comes, & mitis, & ingenio quietus & stabilis. Mansuetudines inquiunt naturales ex humiditatis & caliditatis temperie prouenire. In Iracundis ebullit sanguis circa cor; in his deprimitur ab humiditate. Aristoteles, Polemon, & Adamantius eius figuram apposuerunt.

MANSVETI.

Tota figura fortis. Bene carnosus. Carne humida, multaque. Sed Polemon & Adamantius, Carne humida, mollique, Bonæ magnitudinis, & commensuratæ. Figura curua. Capillorum circuitus sursum vulsus. Iidem addunt: Constans intuitus. Tardus motus. Vox grauis, & mollis. Polemon, vox tarda, & mollis.

MITIS. Ad feminas, ceruos, & lepores.

Capilli plani & suaues, colore flaui, aurei. Supercilia in rectum porrecta. Loquela remissa. Vox grauis, & mollis. Oculi nigri. Calculi inæquales in fuluis oculis.

De intemperantis viri figura, Cap. 21.

IAM ad irrationalium partium virtutes & vitia ventum est; & primo de intemperantia dicemus, quæ inter sua extrema etiam iacet, scilicet intemperantiam, & stupiditatem. Intemperantia circa voluptates versatur. Voluptates aliæ animæ, aliæ corporis sunt. Animæ voluptates sunt ambitio, discendi cupiditas, & huiusmodi, quæ cogitationem afficiunt; & hi, qui in talibus voluptatibus occupati sunt, neque temperantes, neque intemperantes dicendi. Sed corporis voluptates hic intelliguntur, neque huiusmodi voluptates in omnibus sensibus sunt, vt in visu, auditu, & odoribus, sed in solo tactu, & gustu. Quidam Philoxenus Erixius gulæ deditus, guttur sibi longius gruis collo dari optabat. Huiusmodi voluptates ob id vituperabiles, quia nobis datæ, non quatenus homines, sed quatenus animalia; & ob id ferinum est iis se dedere. Intemperantes igitur sunt qui oblectantur vel quibus non oportet, vel magis quam plerique faciunt, vel non vt oportet. *Vel* qui oblectationem turpium voluptatum sequuntur, & arbitrantur eos felices esse, qui in his voluptatibus versantur. Sectantur autem intemperantiam impudentia, negligentia, & dissolutio. Nos primum in vniuersali, de intemperantis figura dicemus; mox de particularibus aliis affectionibus.

INTEMPERANTES.

Ad apparentiam.

Os cauum. Lumbi acuti. Venter magnus, mollis, & propendens. Tali valde graciles. Oculi obscuri, caligniosi; qui quum se claudunt, sursum abeunt, ipsique stantes & subfluidi sunt. Vel ridentes humidi. Vel sursum euntes, magni, & subrubri.

LVXVRIOSI. *Ad simiam, ceruos, hircum, sues, & gallum, pardalim, & ad complexionem.*

Nunc

Nunc de intemperantibus circa tactum, & prima de luxurioſis. Sed quo temperamento luxurioſi conſtent, diſquiramus. Sunt igitur ſanguinei, cuius ſanguis ſit melancholię venoſitati permixtus. Ariſtoteles libro Problematum quarto quærit, cur libidinoſi melanholici ſunt? aitque melancholicos flatu redundare; ſemen autem deceſsio flatus eſt: ergo quibus id ipſum abundat, hos ſæpe purgari appetere neceſſe eſt, ſic enim efficitur, vt leuentur. Luxurioſa animalia ſunt hircus, porcus, ceruus, aſinus, ſimia. Dantes Alaghierius pardalim pro luxuria appoſuit, animal, quod cum diuerſo genere coit, & coitus tempore vocalis fit, ſui & alieni generis alliciens animalia.

Et ecco quaſi al comicinar dell' erta,
Vna lonza leggiera, & preſta molto,
Che di pel maculato era coperta.

Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram apoſuerunt. Albicolor. Hirſutus. Capilli recti, craſsi, nigri. Tempora piloſa, rectorum pilorum. Sed Polemon ait, piloſus circa labia. Oculus pinguis, & ſtolidus. Sed Polemon in eius figura plura habet. Crura ſubtilia atque neruoſa, & totius auitii generis. Crura hirſuta. Venter, & oculi pingues. Qui barbam ad naſum contrahit, & circumferentiam illius loci concauam habet, quæ naſo ac mento interiacet, qualem bonum habuiſſe Socratem conſtat. Oculi pingues laſciui. Perſpicuas venas in brachio habens Exilibus tibiis præditus. Et in fine libri hæc ſeorſum habet: Oculi concaui, lucentes, non lacrimoſi, vt voluptate pleni videãtur. Palpebras aſidue mouet, cui cæteræ corporis partes conueniunt. Luxuria enim tum maris, tum feminæ ſupererioribus corporis partibus, videlicet ſuperciliis & oculis, deprehenditur. Hæc autem vniuerſa, quæ dixiimus, quaſi in pictura quadam colores & imagines effigiatæ ſint, deprehenduntur, ſic ex pluribus ſignis veriſsimum iudicium elicies. Effeminati, luxurioſi, impuri exiſtimandi ſunt, qui tibias, qua ad malleolos deſcenditur, craſſas habuerint,

tum qui pedum digitos parum sciſſos, vt auium, quæ anguſtos pedes ſortitæ ſunt & concauos, ad ſcaphæ modum, vel caluariæ. Addimus nos: Capilli rari, vel calui. Pili palpebrarum defluentes. Aures valde paruæ. Naſus incauus, ante frontem rotundus, & ſupereminens rotundum; vel ſimus. Venter, & pectus piloſum. Mamillæ dependentes, pectore amplo, & macilento. Manus piloſæ. Coxendicum oſſa gracilia. Lumbi, & femora abſque aliis partibus piloſa. Suræ craſſeſcentes. Tibiæ piloſæ. Digiti pedum copulati. Vngues valde rotundi. Genarum contractio in hilari vultu. Claudi. Oculi ſplendidi, vel cum circulis, quorum inferior viridis, ſuperior niger Vel ſicci, aut aſperiores cum circulis varii coloris, iridis colorem referentibus. Vel obſcuri circum ſe mouentes. Vel vibrantes, magni. Vel ſurſum euntes. Vel ſubrubri, & magni ſurſnm euntes. Vel ad ſiniſtram retorti. Luxurioſæ mulieris hæc ſigna adnotaui in quadam proſtituti pudoris, & efferatæ libidinis, quam Epicrates *Myoniam* diceret. Colore pallida erat, vel fuſca gracilis, & macilenta: hæ namque rubentibus & obeſis ſalaciores & petulantiores eſſe ſolent. Statura erecta. Mammas habebat paruas, & conuenienter plenas, & duras. Piloſa in locis conſuetis, videlicet cruribus, pectine, alis, & mento, cuius pili groſsi & aſperi. Capilli criſpi, & curti. Vox ſubtilis, & alta. Audax in lingua, animo ſuperba, & crudelis, valde omnib. inſeruiens, ebrioſa, paruo abundabat menſtruo & lacte, cum effœta eſſet.

ADVLTERI.

Tarde incedunt, & ſponte morantur in viis, & circumcirca adſpiciunt. Collum ad ſiniſtram inclinatum. Oculi fului cum æqualibus calculis; vel fœdi. Qui alteram palpebram ſupponentes, & ſubuertentes, & ſimul humidi, & placide intueantur. Vel ſi mediam palpebram comprimant, & vtrimq; expellant, & luſcioſi ſint.

VIRI NEFARII COITVS.

Inæquales orbes, in oculis circumcurrentes.

VE-

VENEREI, GRATIOSI.

Mentum mediocriter sciſſum. Metaphrenum medium inter curuum & conuexum. Oculi ad naſum retorti. Vel vibrantes, alluentes, & seſe inundantes.

AMENTES.

Facies mediocris, in genis & temporibus ad pinguedinem vergẽs. Suſpirans, & inuitus illachrimans, & cum eum reſpicis, terretur, & erubeſcit. Oculi prominentes, ſublimes, magni, lucidi, fulgidi. Vel non conniuentes, humidi, placide intuentes. Vel ſtantes ſubintuentes.

ABSQVE AMORE.

Oculi ridentes, humidi.

EDACIS Figura.

Nunc de iis, qui in ſenſu guſtus excedunt, ſcilicet, qui valde guloſi ſunt Ariſtoteles eos auidæ edacitatis eſſe teſtatur, quos atra infeſtat bilis; eorumque natura ſicca & retorrida eſt, nec hauſtis alitur magnopere, infeſtante plurimum bilis atrioris frigore alimenti conceptacula; quæ ratio efficit, vt purum omnino aut nil fere eat in corpus; &, vt Theophraſtus annotauit, infelicibus plantis aſsimilantur, quæ ſterili ſolo plantatæ, quicqnid per radices aſſumunt, abit in ſuperfluentes, & non in incrementum. Ariſtoteles hanc figuram concinnauit, ad lupos & ſues referens. Sunt enim lupi voraces, & vere inſatiabiles, vorant potius, quam comedunt, & dum edunt, neminem, amant, imo amicos dedignantur.

EDACES. Ad ſues & lupos

Spacium ab vmbilico vſque ad imum pectoris, magis quam ab imo pectore ad iugulum. Addimus nos: Color mellinus in facie, Os valde diſſectum. Dentes acuti, longi, exſerti, & firmi. Gutturis vertebra prominens, loquela grauis & debilis. Collum pingue. Coſtæ exiles, & vacuæ. Manus graciles, & tortuoſæ. Oculi obſcuri, circumcirca ſe mouentes. Vel vibrantes, circum turgentes. Vel magni, ſtantes, & ſubrubri.

BIBACIS.

Facies parua, crocea. Carnoſæ genæ, vel ſemper erubeſcentes. Spiritus fortis, velox, & ſpiſſus. Guttur aſperum, & vertebra prominens. Mamillæ dependentes à pectore amplo & macilento. Oculorum palpebræ infra prominentes. Oculi ſubrubri, humidi; vel vibrantes, tamquam ſalientes magni, ſplendentes, & humidi, & ſurſum euntes, ſubrubri, & magni.

EDACIS, & BIBACIS.

Preminentes oculi ſanguinei; vel ſurſum euntes.

SOMNOLENTI. Ad naturales cauſſas.

Diximus comitari intemperantiam, negligentiam, inertiam, & huiuſmodi ſimilia. Inter hæc ſomnolentia eſt. Somnolentos igitur dicimus, qui ita in ſoporem collabuntur, vt nil procliuius ita faciant. Huius cauſſam eſſe humiditatem frigiditatemque cerebri, inquiunt Phyſiologi. Hanc figuram Ariſtoteles & Polemon appoſuerunt: Qui habet ſuperiora maiora, adſpectum ſomniculorum. Sed corrigendus Ariſtotelicus textus ex Polemone, εὐπνώδεις habet, pro ὑπνώδεις, vt diximus. Natura calidi. Caro boni habitus. Addimus nos: Caput plus nimio tumens. Oculorum veſiculæ ſupra eminentes. Venæ in brachio ita graciles & anguſtæ, vt vix deprehendi viſu queant. Ait enim Ariſtoteles libro de ſomno & vigilia: Anguſtia meatuum, quibus à capite refluunt ſpiritus, nullo negotio præſcipitur, minuta ſiquidem: quicquid acceſſerit, quamuis puſillum, obſtipat præfarcitque, quamdiu vero is libere commeandi facultatem non nanciſcitur, perſeuerat ſopor. Ouidius ſomnum deſcribens, tumentes oculos appoſuit:

— tardaque Deus grauitate iacentes
Vix oculos tollens, iterumque iterumquere labens.

SEGNIS. Ad boues, & asinos.

Sequitur inertia, segnities, vel negligentia. Etsi à veteribus figura hæc opposita non est; tamen ne hinc inde toto hoc volumine dispersa pereat, huc adduximus. Aristoteles cæterique ex bouis figura collegisse videntur, cuius segnities propria. Frons magna. Faciei color mellinus. Nasi imum crassum. Facies que magna & carnosa. Vel genæ crassæ. Adspectus vecors, Loquela breuis. Lingna tarda. Corpus densis pilis pilosum. Longus & tardus incessus; vel breuis & tardus. Oculi valde magni. Vel tarde mobiles.

SINE CVRIS.

Frons erugata.

De stupidi viri figura. Cap. 22.

QVI vero deficit circa voluptates, cui nihil est iucundum, nullamque inter hunc & illum cibum differentiam facit, valde alienus ab hominis natura videtur, ac stupidus dici potest, nam cum tales pauci reperiantur, nomine vacant. Si aliqua sunt apud auctores signa, quę huiusmodi hominem significare possint, hęc esse puto, nam alia apud insensitiuum diximus.

STVPIDI.

Oculi stantes, pallidi, Vel sursum euntes.

De temperantis viri figura, Cap. 23.

TEMPERANTIA est mediocritas circa voluptates & timores. Temperans est, qui ex abstinentia voluptatis nullo dolore afficitur nec gaudet quibus non oportet, nec vlla alia quam

quam diximus re vehementer oblectatur, nec cupit magis quam decet, neque quando non decet. Affectantur temperantiam pudor, reuerentia, & moderatio. Sed veteres Phyſiognomones neque figuram neque temperati ſigna poſuerunt, opinantes quod homines optimæ & laudabilis naturæ, bene ſenſati & probi viri, huiuſmodi forent: Nos ne hic locus vacuus temperantiæ vacaret ſigna, quæ ponimus, ex mediocritate collegimus.

TEMPERATI, ex ſignorum mediocritate.

Medij capilli inter raros & denſos. Anhelitus temperatus. Frons media inter tranquillam & nebuloſam. Os neque extenſum, neque planum. Collum ad dextram inclinatum. Pars, quæ vmbilicum & pudenda interiacet, & hinc ad imum pectoris, & hinc ad iugulum, æqualis. Oculorum anguli breues. Oculorum pupillæ mediocres. Oculi magni, & ſplendidi. Circulus anguſtus, niger, ſupra igneus in humidis oculis. Vel calculi ignei, albi, ſubalbicantes, pallidi, igneis admiſti, & ſanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admiſta, vt longe nigros repræſentet.

De impudentis viri figura. CAP. 24.

QVIA diximus temperantiam ſectari impudentiam, & temperantiam pudorem; poſt earum tractationem de impudentia dicemus. Verecundia virtus non eſt, ſiue habitus, ſed affectus quidam; ſic inuerecundia. Impudens eſt, qui turpia agendo non verecundatur, vt in moralium Nicomachicorum libris Ariſtoteles dixit. In magnis vero ait, verecundiam virtutem eſſe, & mediocritatem inter pudentiam & ſtuporem, & inuerecundos eſſe, qui in actionibus & colloquijs vbiq;, & apud omnes omnia loquuntur, vtcumque euenerint. Alibi vero inuerecundiam eſſe, qui nullam de ſe exiſtimationem curat. Aliqui ſunt, qui hos affectus ad qualitates manifeſtas reducere volunt, & impudentes ſanguineos eſſe, pudentes vero phlegmaticos. Verum contarium apparet; nam quæ hic Phyſigno-

siognomones signa apponunt, non sunt sanguinei signa à medicis scripta, & à nobis superius enarrata; experientiaque contrarium testatur, cum sanguineos pudibundos videamus, & exsangues inuerecundos. Sed omnes ad signa proprietatum adducunt. Aristoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram apposuerunt.

IMPVDENTIS. Ad coruos, & canes.

Impudentia ad canes refertur ab auctoribus, & Canis verbo impudentibus inimicis conuicium fieri solet. Apud Homerum pro graui contumelia in aduersarium dicitur. Oppianus libro de venatione, canum impudentiam notat. Hesychius & Varinus *caninos* valde impudentes vocant. Apud Hesiodum caninus pro inuerecundo & impudentissimo. Canis oculum habere, inquit Pollux, apud Homerum dicitur is, qui nimio plus impudens est. Aristogiton Cydimachi filius, Canis vocabatur, propter audaciam. Cynici philosophi dicti sunt ab ingenio canino, impudente, audace, contumace; non priuatim, sed publice, quem vellent, tamquam allatrantes reprehendebant. Cibum etiam in publico sumebant, & quęuis alia in hominum conspectu faciebat. Athenæus aduersus Cynicos ex Clearcho Solensi dicebant, non frugalem & abstinentem vitam eos exercere, sed re vera caninam: eosque non sagacitate & sensu pollere & fide, vt canes, sed vitia allatrandi, maledicendi, vorandi, & vitæ nuditatem diligenter imitari, & cynomya, id est, canina musca, pro impudentissima ponitur ab Etymologo. Oculus apertus, splendidus. Palpebræ sanguineæ, & crassæ. Spatulæ sursum eleuatæ. Figura non rectus, sed parum pronus In motibus præceps. Corpore subrubeus. Colore sanguineus. Facie rotundus. Pectore sursum eleuatus. Sed Polemon corrigẽdus ex Adamantio, nã hic ταχύτης, ille vero παχύτης habet, quæ sunt admodum aliena. Subdunt mox: Crasso naso. Procaci intuitu, id est, qui aciem in tuam aciem dirigat, quos vulgo impudentes dicimus. Se identidem in altũ extollens Colore fuluo. Voce acuta. Sed ego puto mendũ in textu, nã non φωνὴν ὀξὺς, sed λόφον dicerẽ: nã capite acutos, vt suo loco diximus, inuerecundos testati sumus. Addimus nos: Caput in verticem pro-

protensum, Capilli valde ruffi. Supercilia oblonga. Nasus statim à fronte aduncus. Facies oblonga, vel plana. Risus altus, vel cum tussi, vel cum spirandi difficultate. Suræ crassescentes. Pectus glabrum. Pedum digiti curui, & vngues curui. Celer gressus. Oculi igniti, vel magni, & liuidi. Vel multum prominentes. Vel sese aperientes, sicci, splendentes, puri luminis. Vel stantes subrubri, magni, infra spectantes. Vel stantes, supercilia eleuantes, & suspirantes.

De verecundi viri figura, Cap. 25.

VERECVNDIA media est inter impudentiam & stuporem. Verecundus est, qui apparentes quasdam de se existimationes modeste moratur. Cocles, satis inconsiderate verecundi signa cum inuerecundi confundit, & vt rem accommodet verbis, proh Dii immortales quantas ineptias fundit! Aristoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram apposuerunt, eisque κόσμος est.

VERECVNDI.

In motibus & loquela tardus. Polemonis hic defectuosus est. Vox grauis & spiritus plena. Oculus hilaris, non splendidus, niger, non valde apertus, nec omnino clausus, conniuens tarde. Sed Polemon & Adamantius; Oculus charopus non splendidus, humidi aspectus, & palpebras nec celeri nec tardo motu mouet, sed mediocriter. Rubore plenus. Sed auertant lectores quæso petream & salebrosam Polemonis interpretationem. Addimus nos: Corpus inclinatum. Aures rubidæ. Oculi obscuri, humidi, iustæ magnitudinis, vel recte se claudentes, humidi castigatæ magnitudinis, resplendentes cum læui fronte.

De tristis viri figura, Cap. 26.

CVM in hominum congressibus accidat vt ioco vtamur, sunt qui excessu peccent, id est, rebus ridiculis excedant; qui

qui scurræ & importuni dicuntur: quia ridicula penitus affectant, & student risum mouere, quos, quia eorum physiognomones non meminerint, omittimus. Sunt qui ne ipsi ridicula dicant, neque alios dicentes æquo animo patiantur; hi rustici, & duri dicuntur. De eiusmodi tristibus & agrestibus Aristoteles iconem apposuit; sic etiã Polemon, & Adamantius, & nos alia ex his signa colligemus. Tristitia ex humore melancholico proficiscitur, vt dicunt medici, qui aliquando propter intensum dolorem, per morbum, vel continuum studium nascitur.

TRISTES. *Ad apparentiam*

Facies rugosa. Sed Polemon & Adamantius, frons rugosa. Macer, facie gracilis. Oculi confracti: nam oculorum confractiones demissum demonstrant, & tristem. In figura humilis. In motibus remissus. Sed Polemon & Adamantius: Mouentur, vt cogitabundi: vbi corrigendus est vtriusque textus, habet enim ὑπέρινοι, sed accommodandus est οἰπέρινοι. Addunt iidem supercilia extensa. Sed Adamantius auersa. Palpebræ extensæ. Addimus nos: Capilli obscuri. Frons tristis. Supercilia coniuncta. Gutturis vertebra prominens. Vox debilis, & deflexibilis. Spiritus densus, altus, & agilis.

RVSTICI.

Capilli flaui, subalbicantes. Vox clara. Spiritus fortis, velox, & spissus. Nares patulæ. Oculi cæsii, crocei. Calculi æquales in fuluis oculis. Oculi magni, & commoti, micantes, quales iratis solent, & palpebris apertis patuli. Vel sese claudentes cum fronte aspera, & superciliis obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel tristes, aridi. Frons aspera, & intentus obtutus cum rectis palpebris.

De amari viri figura, Cap. 27.

ARISTOTELES cæterique Græci physiognomones πικρῦ, id est, amari figuram apposuerunt. Nos hic apponimus, quia videtur cum tristis hominis figura maxime conuenire.

AMARI.

Facie remissus. Nigri coloris. Sed Polemon habet, pallidi; Adamantius subpallidi. Macer, quo idem caret. Sed Aristotelicus textus ex Polemone corrigatur, qui habet, ἰχνὸς, pro ἰσχνὸς. Quæ circa faciem, glabra. Facies rugosa. Sed Adamantius, frons rugosa. Non carnosus. Recti crinis, & nigri. Sed id Adamantius non habet. Addunt Polemon & Adamantius; Aspere, & sicce intuetur. Sed corrige Polemonis textum, παχὺ, non, παχύ. Loquela & anhelatio vehemens, Sed corrige Polemonem, qui habet ἐν τῳ ἀσθενεῖν, pro ἀμαίνειν, & suo loco repone. Manus sæpe concutit, & fricat, & pedes velociter insilijt. Addimus nos: Spiritus fortis, velox, & spissus; & corpus & pectus macrum.

SVSPICIOSI.

Quia semper cum tristibus, infidis & timidis suspicioſi conueniunt, quæ signa ex his collegimus, hic addimus, Vox dulcis; vel debilis, & flebilis. Gutturis vertebra prominens, oculi splendentes fului. Vel se mouentes, turbati.

A DAEMONE & molestia vexati.

Loquela placida, & collecta. pupillarum orbes inæquales & nubes cærulea, viridis, & discolor fronti insidens. Vel tristes aridi oculi.

De iucundi viri figura, Cap. 28.

FACETIA est in congressibus moderatio quædam dicendi & audiendi ea, quæ oportet, sicut oportet. Vrbani & dextri hominis est ea audire & dicere, quæ probo ingenuo viro conueniunt. In ridiculis verborum obscenitas risum facit; in his obscenitatis suspicio tantum: vnde & iucundi sunt. Physici hanc naturam à sanguine & spirituum claritate proficisci dixerunt, alii à priuatione humoris melancholici, alii à pauca cosideratione; vnde stulti. Aristoteles, Polemon & Adamantius hanc figuram ponunt, & εὐθύμους vocant. Cocles

satis

satis inepte hoc caput ornato adscribit, & dum à vero sensu distorquet verba, concultat & peruertit omnia.

IVCVNDI. Ad complexiones.

Frons magna, carnosa, & lenis. Sed Polemon & Adamantius, frons plana, & tota facies carnosior. Quæ circa oculos, humiliora, vt facies somniculosa videatur. Neque intense adspiciens, neque remisse. Sed Polemon, & Adamantius Oculi humidi, splendentes, sicut adspicientes. At Adamantius habet, non adspicientes. In motibus tardus. Figura, & mos qui est in facie, non præceps, sed bonus videtur. Insuper addunt: vox blanda. Addimus nos: Frons hilaris. Vultus iucundus. Metaphrenum placide teres.

De arrogantis viri figura, Cap. 29.

NVNC de veracitate. Verax medius est inter arrogantem & dissimulatorem. Dicamus primo de arroganti. Arrogans is est, qui illustria quædam, quæ vel non habet, vel maiora quam habeat, fingit, ac sibi vendicat; nam qui maiora quã habet fingit, quia mendacio gaudet; prauus est, vel potius vanus; minus autem, si gloriæ aut honoris caussa id faciat. Alibi hos Aristoteles iactabundos vocat.

ARROGANTES.

Guttur asperum. Risus cum irrisione.

IACTABVNDI,

Collum crassum, & longum. Pedum digiti longi graciles.

VANI & sublimia cogitantes. Ad alios.

Inferius labrum supereminens. Acuta vox cum clangore. Guttur asperum, & vertebra prominens. Metaphrenum pilosum. Oculi claudentes, sursum abeuntes, & stantes subtiuidi.

De simulatoris viri figura, Cap. 30.

ALTERVM extremum dissimulatio est. Dissimulator est, quæ sibi insunt, vel negat, vel diminuit. Interdum dissimulatores elegantes sunt, quum non quæstus gratia id faciant, sed vt euitent importunitatem, ac fastum: atque hi illustria & clara solent recusare, vt Socrates faciebat. Sed qui parua & manifesta dissimulat, versute glorioſi dicuntur, & contemnendi sunt, Aristoteles, & ab eo Polemon & Adamantius hanc figuram concinnarunt simulatoris, siue τῦ ἄρτου.

SIMVLATORES. Ad simiam, & apparentiam.

Quæ circa faciem, pinguia. Quæ circa oculos, rugosa. Facies somniculosa. de more videtur. Addunt insuper sequaces: Adspectu eleganti, voce remissa, incessu bene versatili, moueturque continuo motu. Addimus nos, supercilia ad tempora inflexa. Ambulantes modo cito, modo tardo ingressu. Oculi splendentes, concaui, & parui.

De mendacis viri figura, Cap. 31.

DIXIMVS de iis, qui mentiuntur, ea affirmando quæ ipsis non sunt; sic de iis qui abscondunt quæ ipsis insunt. Nunc vero de mendacibus quorum ingens numerus.

MENDACES.

Facies carnosa. Nasus in medio latus, declinans ad summitatem. Bucca risibilis, vel risus cum derisione. Loquela velox, & gracilis. Vel è naribus efflata. Gibbositas. Supercilia inclinata deorsum, & intuentur quasi latenter. Cilia inferius arcuata, vel ad vnam partem. Oculi ridentes, hilares. Vel calculi ca rulei, & flaui, æqui distantes circa pupillam, adinuicem currentes in oculis variis.

De

De veracis viri figura, Cap. 32.

VERAX is est, qui tam verbis, quam re, ea ipsa quæ ipsis insunt, neque maiora neque minora esse confitetur, & tam vita, quam verbis verax est; sed non de eo intelligi volumus, qui in pactionibus verum dicit, (id enim est alterius virtutis) sed de eo, qui propterea verum dicit, quia talis ex habitu est, & merito probus est, & si vbi nil refert, verum dicit, multo magis vbi refert, id faciet. Nemo huiusmodi figuræ meminit.

VERACES.

Facies mediocris, in genis & temporibus ad pinguedinem vergens. Vox media inter grauem & acutam.

De adulatoris viri figura, Cap. 33.

IN congressionibus quoque, conuictu, sermonum & negotiorũ communitate, in alii placidi sunt & obsequiosi, alii omnia in gratiam laudant, nullaque in re aduersantur, sed minime molestos se esse existimant oportere iis, quibus cum habent consuetudinem. Sed qui id agit nulla alia de caussa, nisi vt iucundus sit; placidus & obsequiosus est; si vt emolumentum aliquod adipiscatur, adulator. Huiusmodi antiquiores non meminere.

OBSEQVIOSI. faciles.

Oculi se claudentes, recti, iustæ magnitudinis splendentes in læui fronte humidi. Vel non conniuentes, placide intuentes, humidi.

ADVLATORES.

Facies parua. Frons serena, exporrecta, ambulantes corporibus circumtorquentes se, & inclinantes. Oculi varii parui.

De molesti viri figura, Cap. 34.

ALII sunt è contrario, qui omnibus aduersantur, nullamque sibi habendam rationem putant ne molesti sint; qui

morosi, & litigiosi nuncupantur; quorum habitus, vt superior vituperabilis est.

MOLESTI.

Frons tetra. Oculi deorsum versi, supplices. Breui, acceleri passu ambulantes.

PERTINACES.

Caput satis protensum. Frons alta. Nares patulæ. Collum firmum & immobile, vel crassum & longum.

LITIGIOSI.

Frons lenis. Facies plana.

IMPORTVNI.

Facies carnosa. Lingua velox.

De inuidi viri figura.

SEQVI deberet grauis viri figura, quæ inter iam dicta duo extrema, media erat; sed quia illius signa maiores nostri non apposuerunt, omisimus. Sequitur indignatio; sed prius de inuidentia & moleuolentia, illius extremis, dicemus, quæ sub vituperationem cadunt, Inuidus est, qui tristatur, quum quempiam omnino, siue dignum, siue indignum, bene agere viderit. Hanc figuram Polemon apposuit.

INVIDI. Ad canes.

Terrestris herinaceus inter animalia inuida censetur ab Æliano. Statim enim vt capitur, vrina sua reddita tergus suum conspergit, cuius vi perfusum, corrumpitur, & quod futurum erat ad multa vtile, inutile redditur; sic de stellione, lynce, rubeta, & cæteris dixit antiquitas, sed mihi viles, & aniles persuasiones videntur: nam potius metu, cum capiendus est, erinaceus vrinam reddere videtur. Potius canis vere inuidus videtur. Qui sinistra dextris maiora habuerint. Quibus supercilia ad genas dimittuntur. Addimus nos: Facies plana. Aures oblon-

oblongæ, & anguſtæ. Genæ graciles. Vel craſſæ, ab oculis diſtantes, Faciei color ſubliuidus. Os cauum. Dentes longi, acuti, rari, fortes. Vox dulcis. Loquela acuta, & debilis. Metaphrenum valde curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Vlnæ, quæ ad genua non perueniant, ſed cogant caput occurrere manibus. Oculi caui, exigiui. Vel ſurſum euntes pallidi.

INVIDI figura ab effectu, ab Ouidio deſcripta:

--paſſuque incedit inerti:
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nuſquam recta acies; liuent rubigine dentes;
Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores.

De impii viri figura, Cap. 35.

INVIDO par eſt impius, ſiue maleuolus; quippe qui lætatur, quod quis male agat, ſiue dignus, ſiue indignus ſit.

IMPII.

Tempora caua. Supercilia coniuncta, piloſaque. Oris vaſta diſſectio. Dentes longi, acuti, rari, fortes. Oculi concaui, parui. Vel magni & commoti, micantes, iracundis ſimiles, palpebris apertis patuli. Vel ſurſum euntes, pallidi, vel deorſum euntes, ſupplices. Vel vibrantes, circumturgentes. Vel ſplendentes, parui, concaui.

MALEVOLI.

Vlnæ breuiores, quæ ad genua non perueniant, ſed inter edendum cogant caput occurrere manibns. Celeri & breui greſſu ambulantes.

De miſericordis viri figura, Cap. 36.

INTER extrema iam dicta, vituperatione digna, medium eſt indignatio, Eſt autem indignatio quædam ægrimonia de

bonis, quæ indigno alicui aliquo pacto eueniunt; eademq; est contristatio, si quem viderit indigne malis afflictatum. Si ad temperaturam referre licet, videntur complexione temperari misericordes esse, cuius iconem Aristoteles apposuit; qui misericordes dicit sapientes esse, timidos, & ornatos,

MISERICORDES.

Pulcri. Albicolores. Habentes oculos pingues, & nares sursum distantes, & semper plorant. Amatores mulierum. Genitores feminarum. Et circa mores in amorem propensi. Semper memores. Ingeniosi, & callidi. Addimus nos: Supercilia in rectum extensa. Oculi ridibundi, humidi, palpebræ remissæ. Frons longa, ad tempora vtrimque producta, vel tristis; & supercilia compressa, & frons demissa, & austera.

INDIGNABVNDI.

Vox grauis in principio, in fine acuta. Vel acuta, & intensa. Dentes mixti, lati, stricti, rari, spissi.

De iniurioſi viri figura. Cap. 39.

SVessanus hic increpat Græcanicarum literarum imperitos, qui præsens caput iniuriarum amatoribus inscripserunt, cum potius munerum amatoribus inscribere debuissent; cum ipse hic, & vniuerso hoc libro, Græcarum literarum imperitia, omnia distorqueat, dilaniet, & conculcet: nec aduertit signa, quæ amatori iniuriarum competunt, esse iam iracundi, impetuosi, & fere callidi hominis. Sed Græcus Aristotelicus textus corruptus est, & signa quæ sparsim toto opere iniuriarum amatori adscripta sunt, hic in vnam figuram Aristoteles & Polemon collegerunt.

INIVRII. Adcanes.

Superius labrum eleuatum. Forma præceps, siue proteruus, & temerarius. Addimus nos, collum erectum. Ceruix crassa vel aspera, & vertebra eius supereminens. Facies oblonga. Loquela grauis, & debilis. Tardo gressu ambulantes, manentes in viis, & circumcirca adspicientes. Æquales calculi in fuluis oculis.

De talorum amatoris viri figura, Cap. 40.

FIGVRAS apposuit Aristoteles in suis Physiognomonicis amatoris talorum, gloriæ, & saltationis. Sed temporis iniuria exciderunt, solum tituli, siue capita remanserunt, non signa. Sed Polem. & Adaman. qui optime Aristotelem descripserunt, & paraphrasibus ornarunt, quum posteriores fuerint, minus temporum iniurias senserunt. Sed Polemon φιλόκαμος, Adamantius φιλόκυβος habet. Si Aristoteles pristino candori restituetur. in Polemone cum figura lucricupidi implicitū est. Sed Aristoteles habet amatores talorum, vt etiam Adamantius. Sed Polemon φιλόκωμος vel φιλόκαμος. nam κῶμος, aleæ ludus est, & κώμη ebrietatis & intemperantiæ festum, vel procacium iuuenum contubernium, siue κωμικός, dicax, quod mihi valde arridet, quum huiusmodi signa quæ afferunt, callidi viri sint.

AMATORIS talorum.

Densi capilli, erecti, & nigri. Densa barba, & hirsuta tempora. Sed Polemon pro erectis capillis, recti menti dixit; ob id textus corrigendus. Oculus pinguis, splendidus, & lucidus. Hæc figura, inquit Adamantius, est amatoris talorum, choreæ, & vini. Sed corrigendus est Adamantii textus ex Polemone. Addimus: Oculi sursum euntes, magni, subrubri.

AMATORES venationis. Ad canes.

Libitum est, ne signa hæc amatoris venationum rerarumque eue dispereant, hic addere. Lumbi teretes, longi. Oculi sursum euntes, magni, & subrubri.

De loquacis viri figura, Cap. 41.

SI iam prope finem non essem, profecto à suscepto opere destitissem, ita me deprauationes, mutilationes, & monstrosæ scriptorum deterrent interpretationes, vt vix versum reperiã, in quo non tot errores, quot verba sint. Aristotelicus textus, qui somnolenti figuram habet, intra se implicitam habet dicacis figuram, vt admonet nos Polemonis textus, qui separatum

habet caput, & signa etiam diuersa sunt: nam quæ somnolenti, nullo pacto dicacis sunt.

LOQVACIS. Ad aues, & ranas.

Ranis ab auctoribus tribuitur loquacitas, assidue enim obganniunt, & odiosam illam cantionem iterant sine fine. Forma pulcri. Pilosi circa ventrem. Addit Polemon, superiora maiora habentes. Aures magnæ, & arrectæ. Nasus rectus, vel in medio latus, declinans ad summitatem. Genæ oblongæ. Color faciei mellinus. Athelantes, ceu cursu defatigati. Mentum oblongum. Guttur asperum. Manus graciles, & tortuosæ. digiti longi, graciles. Costæ tumidæ.

STVLTILOQVI. Ad aues.

Genæ oblongæ. Os exsertum. Costæ prætumidiæ. Oculi sursum euntes, subrubri, magni.

SONORI. Ad aues.

Collum gracile, & longum.

CLAMOSI. Ad canes

Superius labrum & gingiuę prominentes.

ELOQVENTES.

Vox grauis & sonora.

De inefficacis & efficacis viri figura, Cap. 42.

NVNC inefficacis & efficacis viri figuram, quam ex Aristotele aliisque collegimus, in negotiis peragendis, apponemus.

INEFFICACES.

Corpore parui, siccis carnibus, & colore calidum innuente præditi. Vel magni corpore, carne humida, & colore humidum innuente. Vel breui gressu ambulantes; vel breui, & tardo; vel breui, & celeri.

EF-

EFFICACES.

Corpore parui, humidis carnibus, & colore humidum innnente prædiți. Vel corpore magni, & duribus carnibus, & colore ſiccum innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore temperaturam bonam innuente. Vel ambulantes longo greſſu, vel longo, & tardo, vel longo & celeri, vel celeri. Oculi tarde ſe mouentes.

PRÆCIPITES, calidi.

Corpore parui, Caput valde paruum. Capillorum color flauus rubeus. Lingua velox. Carnis color flauus rubeus. Lingua velox. Carnis color rubeus. Ambulantes celeri greſſu. Oculi ſplendentes cæſii, ſanguinei, vel ſplendentes torue intuentes.

CIRCVMSPECTI in operibus.

Facies macilenta.

SOLICITI.

Facies macilenta. Oculi aperti, obſcuri, humidi vel non conniuentes, humidi, placide intuentes.

LABORIOSI.

Facies oſſea.

De fatui improbi viri figura, Cap. 43.

IAM figuras hominũ vitioſorum virtuoſorumque deſcripſimus; reliquum eſt prius quam operi coronidem imponamus, de ea virtute ſermonem habere, quæ virtutes omnes excellit, & de eo vitio, quod vitiũ omne ſuperat, immo eſt vitiorum omnium ſentina, *ferinum* dictũ, vel *beluinum*. De hoc prius ſermonem habebimus. Ferinum hoc vitium, cum in hominibus præualet, homines feris ſimiles efficit. Sed vt melius quæ dicamus, percipiantur, ſcitote, quod homo locatus eſt à ſummo Deo in confinio ſupremarum intelligentiarum & brutorum, nam ob intellectum illis aſſimilatur; ob ſenſum beluis

Si vitiis imbutus, non beluis similis (quæ vitia fugiendi electione carent) erit, sed brutis peior; & hic non homo, sed ferinus, & beluinus dicitur: vt qui omni abdicata ratione, humanis carnibus vescatur, cum filiis coëat, filios trucidet, eosque parentibus esui apponat, vt Thyestes, Tantali, & Atrei. Antiqui Physiognomones, hos *stultos fatuos* vocant, signa simul colligentes stultitiæ, malitię, & agrestitatis. Inquiunt enim: Quemadmodum feræ eiusdem generis aliæ cicures, aliæ agrestes sunt. Cicures mitiorũ placidorumq; sunt; agrestes asperiorum, peiorumq; vt in capris siluestribus, ouibus, equis, asinis, & cęteris eiusmodi animalibus videre licet; ita etiam in hominibus distinguere licet, vt cum mores signa sequantur, singula signa iuxta huiusmodi discrimen apponantur. Nam alii homines signa hæc ferociora, agrestiora, vehementioraque habent, alii mitiora vrbanioraque. Signorum discrimina in læuitate & asperitate, mollitie & duritie, siccitate & humiditate distinguere oportet, & ex iis agrestes & mites mores, iniustitiam & iustitiam, temperantiam & incontinentiam agnoscemus, vt ex hominibus, qui agrestes, vel qui vrbaniores fuerint, agnoscamus. Hæc ex Polemonis & Adamantii verbis, vt potuimus, interpretati suumus. Nunc signa fatui improbi, id est, agrestis & pessimi hominis apponemus, eumque ad vrsos, vel si quæ sunt sæuiora, pessimaque animalia, referemus. Vrsos enim fatuos, astutos, sæuos, pernicioſos, perfidos, & fraudulentos esse scribunt, & feritate cæteras bestias superare, Philostratus scribit. Ouidius:

Quid nisi pondus iners, stolidæque ferocia mentis?

Vtcumque manſuefacto (quod valde malignum & fraudulentum sit animal, & subinde ad ingenium redeat) minime fidendum est, quod miserabiles sæpe casus ostenderunt.

FATVI IMPROBI. Ad vrsos.

Capilli rigidi: Sed Polemon id non habet. Caput durum, & acuminatum. Sed Adamantius angustum, & acutum habet, & melius. Aures magnitudine nimia, & subflaccidæ. Ceruix, & collum rotundum. Tali acuti. Sed Adamantius id non habet, & puto mendum in Polemone, cum suo loco de

pedibus

pedibus loquatur. Frons dura & aspera, nec tale Adamantius habet. Oculi obscuri, parui, sicci, concaui, profluentes, intente aciem dirigentes Malæ angustæ, oblongæque. Mentum longum. Sed ego paruum puto, ad serpentes relatum. Os loquax, longum, apertum, vtquasi bifida facies videatur. Incuruus. Ventricosus. Crassis lacertis. Pedum manuumque extrema (Poelmon habet articuli) oblonga pinguia, & dura. Colore subpallidus, vt excitatus à somno & crapula videatur. Vox balans, turpis, pusilla, & ferox. Sed Adamantius non habet, Turpis.

FERINI *Ad feras.*

Capilli densi. Rufus plus nimio capillorum color. Genæ pilosæ. Dorsum pilosum. Humeri eleuati. Pedes breues, & pingues. Vngues curui, angusti, & longi, vel carnosi. Digiti breues, & crassi. Oculi cæsii, crocei. Supercilia concreta, coniuncta.

PESSIMI MORIS.

Nasus ad faciem obliquus. Facies deformis, vel parua, & crocea. Imberbis. Loquela subflaccida. Humeri extenuati, & acuti verticis. Magni oculi, & commoti micantes, adspicientesque vt irati solent, palpebris reseratis subalbicantes & circa hos calculi crocei, igneis admisti, cum aliis cæsiis. Vel non ignei, calculi rotundi, sed ignea grana quadrangulari forma instar ignis sublucentia, & præter hæc calculi pallidi igneis permisti, & alii cæsii, & circuli sanguinei & cærulei pupillam ambientes. Vel oculi splendentes, nigri, subridentes, vel splendentes, & iis funiculus imminet, & cilia aspera, & palpebræ erectæ, & anspectus trux, & amarus; vel oculi se mouentes, parui, cum palpebris mobilibus. Vel ridentes, sicci, subadspicientes.

NEFARII.

Pupillarum orbes inæquales, vel pupillarum orbes eodem modo circum currentes. Vel conuersi, coniunctim se mouentes. Vel orbes maculosi, nigris maculis, & rubidis.

De

De heroici viri figura, Cap. 44.

NVNC de virtute ea dicemus, quæ virtutum omnium cumulus dicitur, quæ supra nos est; heroicam dicunt, & diuinã. Hæc maxime opponitur vitio, quod supra diximus. Hęc virtus, quũ humanam naturam nostram & conditionẽ excellat, efficit homines, in quib. reperitur, fere diuinis intelligentiis similes, nam homo, quũ tantarum virtutũ plenus est, videtur humanitatẽ superare; sed non potest intelligentiis vel angelis similis dici, quos morales virtutes non decent, quum morales virtutes omnes excedant. Sed dicitur *Heros*, vel *semidius*, vt antiquis temporib. præfulsit Mercurius, Hercules, cæterique. Et Homerus introducit Priamum de Hectore loquentem, eo quod valde erat honus:

--non hominis mortalis filius ille
Esse videbatur. sed magna è stirpe Deorum.

Et Lacones, quum aliquem valde admirantur; Diuinus, inquiunt, vir est. Vtriq; inter homines rari sunt; illi inter Barbaros reperiri possunt. Inter Heroas tu solus, vt nitidissimus sol, hoc nostro æuo refulges, Princeps Illustrissime; summa siquidem in te naturæ adspirantis dona superi adeo cumulate contulerunt, vt enim apta membrorum corporis compositione oculos allicis; ita animi virtute rara modulatione respondes. Et si vero singulis capitibus de tui corporis partibus peculiarẽ sermonem habuimus; lubet tamen vna omnes recensere, vt signa omnia, & virtutes videantur, quæ heroa hũc formãt, & effigies moresq; tui semper per hominũ ora currant, volitentq;. Radiat primo in tuæ frontis intuitu supra mortale decus admirabilis splendor, regia quadã maiestate præfulgens, qui virtuosos omnes allicit, ita reprobos quoq; deterret; quem nescio vel à regali prosapia Ludouici duodecimi, Franciæ Regis, aui tui, quẽ ore & animo refers, vel ab Estensium sanguine Principũ & Imperatorũ fæcundo, possides; vel à Deo fortasse datũ, qui id tantũ ei largitur, quẽ à cæteris seiungere vult, ac sui fauoris priuilegia secum ferre. Hic nec scribi verbi, nec depingi valet penicillo, sed solum oculorum & mentis obtutu considerator. Similem formã habuisse Demetrium memorant historiæ Plutarchi. nã gratiam simul & terrorẽ, grauitatem simul

&

& manſuetudinẽ præſeferre videbatur, vt ſculptorum aut pictorũ nemo ſimilẽ vmquam potuerit effingere. Memini, cum Romæ eſſem, multoties tuam effigiem coloribus effictam vidiſſe, ſed nunqã, quæ veram demonſtraret: nã etſi lineamenta & colores recte exprimerent; regiam tamen hanc dignitatem, quã memoro, minime exprimere valuerũt. Huiuſmodi ſplendor, regiam hanc dignitatem præſeferens, magnificentiam præmonſtrat tuã magnitudinẽ, animi dignitatẽ, virtutes tã egregias & præſtantes, vt digniori & illuſtriori loco non poterant locari. Caſtigatæ magnitudinis caput eſt, vel paulo maius intra menſum, rotunditatis cõpreſſæ, ante & pone prominẽs, iuſtę magnitudinis ceruice ſuffultũ, cuius forma alia eſſe nõ potuit, ũ arx & regia futura eſſet memoriæ, & intellectus, prudẽtiæ, & perſpicaciæ ſingularis tuæ. Frõs quadrata magnitudinis metas nõ præterit, media inter trãquillã & nebuloſam, ex qua lucidiſsime trãſparet animi fortitudo, virilitas, iuſtitia, & ſeueritas. vbi alterã altera ſuperare nititur; & in hoc præclaro inſignium virtutum certamine, vnaquæque ſeipſam ſuperans, animum tuum omni earũ pompa & multiplici decore explent. Micant ſub fronte oculi magni, ſplendentes, lucidi, ſublimes, vt illi Socratis, cærulei coloris, acuti viſus, humiliter ſuperbi obtutus, quibus veluti diuini fulgoris vis quædam ineſt; quos ſi quis acrius contueri velit, vultum ſubmittere cogitur, vti de Auguſto legitur. In his reſidet animoſitas, manſuetudo, clementia, temperantia, comitas, regaleſq; mores. Aures exſculptæ, extãtes, quadratæ, mediocriter magnæ, auditus arguti: Adulationibus, iniuriarum ſuſurris, inhoneſtiſque locutionib. clauſum animum demonſtrant. Labia delicata, colorata, in ore maiori, moderatæ vocis, modici riſus, grauis ſermonis, ac deniq; nemini iniuria, optimi cõſilii, modeſtiæ, & vrbanitatis ſedẽ oſtendunt. Capillorum color ſubflauus carnis color candidus rubore perfuſus, lõge alius ab eo quem Cicero ſeruilẽ vocat, & Piſoni obiicit, optimã oſtẽdit corporis temperiẽ, & ex ea perfectã animi compoſitionẽ, tã, inquã, perfectam, vt ſi malus eſſe velles nõ poſſes. Memini, Illuſtr. Princeps, te in communalib. colloquiis, multis & probabilibus rationibus cõprobaſſe, hominem ad bonitatẽ ita propenſum, maximo labore multiſque

tisque stimulis opus esse vt ad improbitates & maleficia impellatur; & conuictus multis argumentis, dixisti: Quod dico verum est; sed vt sentio demonstrare non valeo: cum alienos animos tui mensura metieris. Manus amplæ, semper patulæ. Digiti longi, graciles, & retro conuersi, liberalitatis simulacrum ostendunt. Etsi importunus chiragræ rigor eas deformarit; distorserintque eius vis tamen eas incuruare non valuit, vt in manibus omnium fere nostri æui principum videre licet. Hæ pauperum sunt alimentum, miserorum leuamen, pietatis & misericordiæ effectus, principum vituperium, auaritiæ terror, quæ fugit celaturque, vbi tua munera & munificentiæ apparent. In pectoris & humerorum latitudine visitur corporis robur, animus virilis, intrepidus, & inuictus, natus ad clara ingentiaque facinora; statura iusta, & proportioni respondens. Ingressus tardus, grauis, & magnificus ostendit te omnibus actionibus iustum, magnificum, & regalem.

NAEVI, vel signa, in facie apparentia, in qua corporis parte reperiantur præsagiri. Cap 45.

NON alienum à nostro proposito duximus hic aliqua de næuis inserere, siue de signis, quæ in facie apparent, & in qua abdita corporis parte correspondeant, quippe non inutile & iniucundum hoc indicaui, quod si falsum expertus essem, fortasse aliis tradere destitissem. Aliqua de his à veteribus scriptoribus describuntur; sed inter se varia & repugnantia, nec experientiæ respondentia. Astrologi faciei partes planetis distribuunt, oculos luminaribus, nasum Veneri, cæteras cæteris; & hos signare corporis partes eas sub signis, quibus dominantur, constitutas, quæ & si veritatem aliquam subolere videntur; falsa tamen & vana comperimus. Inter quos Hali Abhenragel Arabs aliqua scripsit, vt & Melampus Græcus; aliqua etiã circumferuntur sub nomine Merlini Brittannici, sed manuensium erroribus adeo deprauata, vt nil lucis ex eis nanciscipotuimus; & quotquot videre contigit, vanos omnes & fallaces comperimus. Tandem ad experientiam nos contulimus, humana corpora obseruantes, vt qui singulares næuos in faciem

ciem, & qui plurimos haberent, in quibus corporis partibus responderent, animaduerteremus: quod ita vt potuimus accommodauimus. Considerauimus iam quandam esse proportionem inter faciei & totius corporis partes, & sibi inuicem respondere vt quantitate & qualitate, sic etiam signis. Nasum vidimus præputio respondere, vt quibus longus, obtusus, breuis, vel acutus esset, eadem & mutonis forma esset. sic etiam nares testiculis, labia & oris scissio naturæ ostij liminibus respondent; facies imo ventri & natibus, vt quibus carnosa, & corpulenta, tenuis, vel strigosa esset, easdem similes habere contingat; collum cum cruribus & brachiis eandem subeunt rationem; aures costis, oculos ano: vt ita pars in facie, quæ huiusmodi signis imprimeretur, & corporis partes, quæ illis correspondent, iisdem etiam signarentur. sed ad rem accedamus. Hali Abhenragel libro de iudiciis ait: Si in fronte nęuus fuerit, alium etiam in pectore futurũ iudica. sed de qua frõtis parte loquatur, non dicit. Merlinus medium dextræ partis signat, & dexteram pectoris: partem signare dicit, vt siniſtra siniſtram. Ego in suprema frontis parte affirmarem, super oculos, nam supremam frontis partem, supremam pectoris possidere æquum est; & id magis veritati consonum reperi. Quod si alter paulo sub eo fuerit, videlicet in medio latitudinis; & alter sub mammis erit. Merlinus paulo inferius signat, quod puto accidisse ex manuensium errore; si in dextra parte ad aures accedat, in latere erit; si in siniſtra, in humeris è regione pectoris. Quod si alter plus superciliis accedit; in imo ventre alterum præfigurat; vt si videlicet cilium attigerit, in pectine erit. Sed Hali in pectore tuto esse dixit. Ostendit autem experientia in imo ventre esse. Quod si in siniſtra parte circa aures erit, in natibus signabitur. Sed qui in aluo signatus erit, Melampus Græcus ait gulonem, & voracem significare. Si vero inter cilium, & supercilium; similiter: & inter vmbilicum, &

virilia. Hali dixit reperiri alterum, ego autem in imo pectine. Nunc de naso loquemur, qui, vt diximus, scroto respondet. vnde si in frontis radice, vt in cauitate illa nasi, fuerit nævus, & in perpetuo alter erit. Ob id Hali, si in fronte apparebit, etiam in testibus videbitur. sed non explicauit in qua frontis parte, sed intelligendum in ima fronte, in principio nasi. In nasi summitate alterum in præputio præfigurat. Hali dicit, si in nare nævum vel signum qui habuerit, & in genitali, scilicet in glandis circuitu, habebit, & in sinistro pectore, & in latere etiam. Sed per nares, nasi summum intelligere voluit, quod ex Arabica interpretatione vertens quis facile, errare potuit. Melampus: Si in naso, vel in oculo conspectus nævus fuerit, ad Venerea propensus plus nimio feretur. Quod si feminæ in naso oblique steterit, eriam in abditis habebit, & inexplebilis erit coitus. In naribus nævus, in testiculis nævum signat; sunt in fine nasi nares, in fine scroti testes. Hali: si in aure fuerit, ei in femore idem sortietur. Ego aures brachiis respondere dicerem, & femoribus; & si circa tempora, in spatulis signat. At si sub naribus alius conspicuus erit, in vlnis inter cubitum & humeros habere testatur Hali. Sed ego non vere sub naribus dicerem, sed è regione interstitij oris & nasi, circa aures. Hæc enim regio brachia signat, & vlnas. In tibiis vero feminæ conspiciatur, in naturę ostij limine alius reperietur; dicit Hali. In hominibus testiculos signari comperi, sed Gulones, & Cænipetas esse testantur, inquit Melampus. E regione vero oris maxillam versus, monstrat alterum in cinctura. Genæ natibus respondent. Si in gena dextræ partis erit nævus sub oculis, in natibus erit; in sinistra, sub renibus; semper enim sinistra pars dorsum significat. Mentum, quia pars ima faciei est, imæ pedum parti respondet; ob id mentum pedes ostendit, Pars circa aures femora ostendit, Hali vero: In mento vnus; alter in lienis parte erit. Sed

in lie-

in liene, vel sub aluo indicat valetudinarium. Melampus: Collum cum cruribus eandem subit correspondentiam, sic etiam brachia, & pedes, Hali: si vero in gula apparuerit, & in dextro pectoris latere erit alter. At Melampus ait, vbi desinit venter, Hali etiam inquit: In manibus vero vnus alterum in genitali indicat, sed nævus in manibus virorum mulierumque in sobole fœcundos dicit, sed femina feminas, vir viros generabit. In superiori vero parte, qua cor situm est, nævus in mare, vel in pupilla in femina, facinorosum iudicat. In feminæ dextro genu nævus, probitatis signum; in sinistro, fœcunditatis. Sciendum præterea in dextra corporis parte signa probari, contrarium in sinistra.

FINIS.

IN. IO. BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA libros IV. Rerum & Verborum Index locupletiſſ.

A.

ACcipitres ad aucupium idonei qui 4
Achilles graui fuit aſpectu 151. fuit ore venuſto 149. pectoroſus fuit 228. magna vi brachiorum præditus 237. criſpatus fuit 65. Agamemnoni oculos caninos & ceruinũ cor exprobrat. 309
Achillis color flaui-rubeus fuit 79
Ἀκρογεύσιοι acuti mẽti 198
Actiolinus Patauinorũ tyrannus atroci pallore, vipereiſq; oculis fuit 156 eius flagitia, ibidem, eiuſdem imago 95
Acutæ vocis ſonus arteria 186
Adamantius correctus 57 62. 97.
Adamantij textus corrigendus 225. corrigẽdus ex Polemone 189. 364
Adoleſcentes circa annum 14. vocem aſperiorem reddere incipiunt 191
Aduncus naſus, *vide* Naſus.
Ægrotantium vox curacuta 188
Ægyptij ſapientes 23
Ægyptij hominẽ deſignaturi, qui ſceleſtum ſuum ac malignum occultet animum, ne à ſuis noſcatur, pardalim pingunt 47. Anubim canino capite pingebant 51. hominem imprudentem deſignare volentes, ranam pingunt 308
Ægyptij hominis ſtatum cõditionemq; innuere volentes, lumbũ aut ſpinæ dorſi oſſa pingũt 223

Ægy-

Ægyptij patens aliquid significare volentes, leporem pingebant 328
Æneas ruffo colore fuit 157. fuę patriæ proditor ibid.
Æsopus tumenti & pronulo labro fuit 165
Æthalides 6. Mercurij filius putatus ibid.
Affectio heroica quæ Phauorino 17
Afri in Venerē procliues 23
Agamemnon corpore magno, membrisque teretibus, fuitque prudens & nobilis 276
Agesilaus parua fuit statura 272
Aiax ad insaniam ex atra bile redactus 17
Aiax Telamonius crispatus exstitit, ideoque in hostes audax 65. capillis nigris fuit, maximeque melancholicus 75. clara voce fuit 175. magna statura fuit 273
Aiax πέλωρ & τεῖχ & Αχαιῶν excelsus Græcorum murus ab Homero descriptus 274
Aiax Oileus corpore quadrato fuit 279
αἴσχος γέλως 180
Αἰγωπὸς 307
Αἱματωδεις, oculi sanguinei 308
Alberti versio reprehensa 112.
Albus color libidinis nota 152
Alcibiades blæsus lingua fuit 174 ceruicem quodammodo fregit 207
Alcibiadis pulcritudo 147 eiusdem vitia, ibid.
Alexander Magnus colore candido fuit 158. oblongas manus habuisse dicitur 238. non magna fuit statura, & Oriētem subegit, omnesque reges præiuit 272. 273
Alexander Macedo rubrū habuit vultum 145
Alexander Aphrodiseus 63. per metum & horrorem pilos erigi dicit ibi.
Alexander Priami filius pulcer fuit 148
Alphonsus Læua 79
Amasiis poetę strabos oculos tribuunt 339
Ambidexter qua ratione fiat 244. pessimum notat ibid.
Ambilæuus ibid. quid portendat ibid.
Ambrosij dictum de capillis 62
in Ambulatione duo consi-

siderantur, motus & tempus 264
Amazones dextram mãmam comburebãt 244
ἀμφιδέξιοι qui dicantur ibid.
Anacharsis philosophus apud secordissimos Scythas natus 25
Ανάσιλλος qd significet 72
Anaxagoras Clazomenius numquam risisse fertur 181
Ancharum ossa quum externus prenduntur, fortitudinem notant 247
Androcilides Lacon crure debilis 255. eius egregium & facetum dictũ ibid.
Andromache oculis claris fuit 149. modesta, sapiens, ibid.
Angelus Politianus enormi fuit naso, alienorum irrisor, suorum admirator 111. subluscus fuit, peracris vir iudicij 333
Anguli oculorum longi, maleficorum morum notam præbent 286. breues, laudabilis naturæ sunt, 287. carnosi oculorum anguli astutiã & calliditatem innuũt, ibid. plura vide in oculi.
Anhelitus velox, fortis & spissus caloris excessũ in cordis cõplexione ostẽdit 157. paruus, rarus & tardus anhelitus, timidos 276. temperatus, temperatam cordis cõplexionem innuit, ibid.
Anima habitum mutat; corpus formam 1
Animus imprudentiss & inuerecũdus canimus apud Hesichium dicitur 309
Animi à corporis motibus nõ sunt possibiles 1
Animi mores corporis tẽperaturã sequuntur 7
Animalia parui corporis ingeniosa sunt 272
Animalia rauce scunt omnia coitus tẽpore 191
Anius statura fuit breui 273
Antenor lõgus & gracilis, & velocibus membris fuit 276
Antiauira Amazonum regina 254
Antonia mater Cl. Cæsaris 213
Antiochus Stratonices suæ nouercæ amore correptus, periit 322
Anthropophagorum feritas & sæuitia 98

Anto-

Antonius Heliogabalus extremi luxus fuit 110
Antonius Caracalla breui fuit statura 273. Alexandrinorum dicacitatem vltus est ingẽti cæde. ib.
Anubis canino capite ab Ægyptiis picta 51
Apes operi habiles & ineptæ signis cognoscũtur 15. ingeniosiores multis animalib. sanguine præditis 8
Apollonius Tyaneus 278
Apuleius totum hominẽ in facie esse dixit 38. Venerem dulciter subridentem depinxit 181
Apulei nouercæ priuigni sui amore æstuantis. descriptio 1
Aquila rex auium 114. Aquilæ ex auib. masculinum aspectum; perdix femininum habet 47
Aquilinus nasus, regium quiddam præsefert 114
Aquilus oculorum color, Neapolitani brunum dicunt, 305. stoliditatem arguit 374
Arabes furaces, instabiles, lucri cupidi 23
Aratus panda ceruice fuit 208
Arcto quicumq; subiacẽt, corpore sunt pcero 22
Archelaus rex Macedoniæ 18
Arietes ad fœturam qui eligendi 4
Armi dicti humeri, q; ab eis arma dependeãt 224
Aristio Argiuus pugil 215
Aristogiton Cydimachi filius canis propter audaciam vocabatur 309
Aristophanes in Auibus Rhæ matri deorũ struthiocamelũ cõparat 53
Aristoteles ex corporis tẽpore animi facultates affici tradidit 8. homines qui ingenio claruerunt melancholicos esse ait 17. gracili fuit voce 192. 193. gracillimis fuit cruribus 252. luxuriosus, ib.
Arist. textus corrupt⁹ 224
Aristot. textus in Physiognomonicis corruptus 224
Aristotelis textus correctus 180. 134. 164. 260. 214. 216.
Aristot. textus mancus 119 ex Polem. & Adaman. restitutus, ibid.
Aristot. textus corruptus, ex Adamantio restituendus 30

Aristot. textus ex Polemone corrigendus 129. 380
Aristotelis Physiognomonicus textus Romæ Arabice conscriptus obseruatur 198
Aristotelis textus integritati in Physiognomonicis restitutus 97
Aristoxenis commentarij 107
Arrogantis viri figura 387
Artaxerxes naso fuit inadunco prominente 115
Artaxerxes Longimanus dictus, quod dextram manum sinistra longiorem haberet 238
Arteria acutæ vocis sonus 186
Articuli manuum generosi 243. articuli manuum longi, crassi & asperi, ib.
Articulatæ, neruosæ & robustæ tibiæ, animæ fortes notant 251
Ascalaphus in bubonem mutatus 63
Asini aures habere quis vulgo dicatur 105
Assymbeius Vssumcassanus in motu magnã grauitatẽ ostendebat 267
Ασεροπαῖος quis dicatur 320
Astures qui ad aucupium eligendi 4
Attila in humano luridoque pallore fuit 156. flagellum Dei se appellari voluit ibid.
Attila Hunnorũ rex torua oculorum nictatione terribilis fuit 338
Atra bilis duplex 16. Atra bilis & calidiss. & frigidiss. reddi potest 17
Auari viri figura 370
Auerroes pili materiẽ pure terrestrem dicit 62
Aues mollẽ habentes pennam, timidæ sunt 69
C. Augustus nasum habuit à summo eminentiorem, ab imo deductiorem 112. capillo fuit leuiter inflexo 65. fuit capillo leuiter inflexo, & subflauo 77. vultu fuit iucundo 130. eximia forma fuit 150. inter Cæsares solus felicissimus habitus ibid. colore fuit inter aquilinum & candidum medio 135. raros, scabros & exiguos habuit dentes 172. mortuus anno ætatis LXXVII. ib. statura fuit breui, quinũ pedum & dodrante 279. oculos claros & nitidos habuit 317

glau-

glaucos habuit oculos 302
Auicennæ delactãtis moribus dictum 50
Auicularis roſtri figura 152
Aurelius Sextus 68
Aurelius Augurellus poeta puſillo fuit corpore 273
Auris equorum animi index cauda 5
Aures magnæ, ſtolidæ naturæ indicium 105
Aures magnę & ſubflaccidæ 106. arrectæ & magnæ, 107. valde paruæ 140. protenſæ & paruæ ibidem.
Aures longæ & anguſtæ, inuidum & prauũ hominem demonſtrant 108
nimium rotundę, indocilem ibi. exſculptæ, ibi. aures magnę & quadratæ 109. rubidæ, ibidem.
Αὐχὴν, ceruix 212

B.

Babylonij prudentes 23
Bacchæ 17
Baiazetes primus Turcarum rex, auſtero fuit vultu 131
Balbuties quid ſit 174. quãdo accidat ibid.
Barba homini data, quia ei iuba negata 199
Barba poco è men colore,
Sotto'l ciel non è pegiore. Prouerb. Italicum 199
Bartholomæus Liuianus 317
Bartholomæus Coleonus corporis erat ſtatura habili atq; erecta 268
Βαρύφωνοι 183
Bellerophon 17
Beſiarion Cardinalis 129
Bibacis figura 389
Biſtones boues horribili ſunt ceruice 202
Blæſitas eſt, cum litteram quandã exprimere non poſſumus 174
Bononienſes erugatæ frõtis ſunt 92
Bos Troglodyticus ξανθὸς, ſiue fului coloris eſt 78
Bouis imago cum magna facie 132
Boues caſtrati maiora cornua gerere putantur 66
Βοῶπις quid Homero dicatur 285
Brachia venoſa, luxurioſum notant 239
Bracchi, canes Italis; Moloſſi alias dicti 52
Briſeis flauo & molli capillo fuit 77. ſuperciliis cõiunctis fuit 100. non alia ſta-

tia ſtatura, corpore æquali, blanda & pia fuit 279
Briſtones ſunt ξανθῳ capillo 78
Brunus color ſiue aquilus 305. caliditatem notat 135
Bubulci quib. ſignis, quave forma boues eligere debeant 4
Bucca riſibilis libidinoſum denotat 180
Buſiritæ & Lycopolitę tubas cur nõ admittant 79

C.

Cælius Calcagninus γαλεαγχωνες, albicubitum exponit 270
Cæruleus color medius inter album & nigrũ 304
Cærulei oculi, vide Oculi cærulej,
C. Cæſar ſpumãte rictu, & humentibus narib. fuit 126. excelſa ſtatura, ſed teretib. membris 277. albus fuit, maximeque luxurioſus 152. nigris vegetisq; oculis fuit 306 teretibus membris fuit & fortis 237. anno ætatis ſuæ LVII. interemtus fuit 172
Cæſar Borgia Dux Valentinus facie atro rubore pfuſa fuit 145. habili fuit corpore 237. currentem in arena taurũ vno machæræ ictu decollabat, ibid. atroci vipereoque obtutu ſcintillantes & igneos habuit oculos; fratrẽ iugulauit, & in Tiberim proiecit 296
Cæſius color à claritate cęli dictus 300. Itali bianchiccio vocant, ib. ex colore proficiſcitur ibi. timidos notat 320. dominium choleræ arguit ib.
Cæſij oculi, vide Oculi cæſij.
Calcanea & tibiæ craſſæ, indocilem notant hominem 253
Calculi æquales in fuluis oculis agreſtitatis, iracũdiæ, iniuriæ & adulterij nota eſt 311, calculi inæquales in fuluis oculis, mitiores mores demõſtrant, ibid. calculi pallidi in nigris oculis, mangones & venenorũ propinatores oſtentant, ibid. calculi cærulei & flaui æqui diſtantes, circa pupillã ordinatim currentes in oculis variis furtiuum, doloſumque ingenium ſignificant ibid. calculi pallidi, igneis admiſti

admisti & cæsij, & oculi magni commoti micãtes, & adspicientes vt irati solent, & quasi palpebras referent. & subluceani velut ignis, crudeles & agrestes sunt 312. Calculi quadrangulari forma ignei, instar ignis sublucentes, & præter hos alij pallidi, igneis permisti, & si circuli cæsij, & cærulei pupillam ambiant, pessimos notant ibid.
Calidæ & siccæ temperaturæ signa 12. calidæ humidæ ibid. frigidæ & siccæ ibid.
C. Caligula gracilitate cruicis fuit maxima 203. capillo raro fuit 67. eius stupra cum sororibus à Suetonio notata ibid. concauis fuit temporibus 103. maximæ fuit ceruicis & crurum gracilitate 252. statura fuit eminenti, corpore enormi 275. fuit capillo raro, & circa verticem nullo 280. eius effigies, in qua frontis latitudo perspicua 84
Caluaria capitis pars, veluti ædificij culmen 62
Calui omnes Myconij nominantur 67
Caluitium aliquando ex cognatione prouenit sicut podagra ib.
Calx pedis posterior pars 256
Canes venatici robusto rostro describũtur ab Oppiano 122. Canes à Caribus Marti immolati 162
Canes philoterilumbos habent oblongos 224.
Canes ad venandum qui maxime idonei 3
Canum vestigatorum forma 51
Canib. ira propria 119
Canini dentes 171
Cannibalum feritas & sæuitia 98
Caperata frons à crispis caprarum cornibus dicta 91. Vide Frons caperata ibid.
Caperata frons in altum erecta 92
Capillus natus ad necessitatem, & præsidij rationem 62
Capilli generationis causæ ibid. porrecti in capite quid designent 63. rigẽtes ex refrigeratione eueniunt secundũ Arist. ib. extẽsi & plani, superfluita-

fluitatem humiditatis significant 64. crispi qd designent ibid. rari quid portendant 66. quid dē-si 68. cap. medij inter raros & densos ibid. plani & suaues, mansuetudinem & cerebri frigiditatem docent 69. duri fortē designant 70. medij inter duros & molles ib. cap. depressi imminētes fronti, ferum animū declarant 73. nigri, timiditatē & vafriciem indicant 74. nō valde nigri, neq; duri 76. leniter sub flaui ibdi. cap. flaui rubei demonstrant cōplexionē minoris caliditatis 79. valde ruffi ibid. insipientiā, iracundiā & insidias notant ib. subrubri 80
Capillorum densitas & grassities in iuuentute, tempotis processu maniam pronunciat 68
Capillorum aureus color 78
Capillorum cursus sursum vergēs quid signif. 72. capill. cursus ad ceruiciem 73. capillorum cursus à ceruice sursum vergens ibid.
Capra morbo comitiali tētatur 189. propterea sacerdotes veteres ea abstinuerunt ibid.
Capræ siluestres in Creta insula sagitta transfixæ herba dictamno sibi opitulantur 307
Caprinus color 305. sic dictus, quod in caprarū oculis cernitur 307
Caput maximum quid designet 63
Caput paulo maius mediocri quid designet 50. cap. paulo maius paruo 54. caput mediocre, ingenium indicat & sensum 72. in sinciput cauū, dolis & iracundiæ deditum significat 55. in sinciput prominēs 57. cap. minimum quid designet 52
Caput vbi deficit ibi significatur imbecillitas & defectus operationū 59. cap. in sinciput & occiput protensum quid indicet ibid. accuminatum inuerecundum indicat 61. valde altū contumaces denotat 62. caput planum ibid.
Capitis magnitudo materiei abundantiam potius quam virtutis excellen-

lentiam indicat 63. Capitis laxior requiritur capacitas; quia multarũ est virtutum conceptaculum sensitiuarum 52
Capitis quinque discrimina 56
Carolus Aurelianus Francisci regis F. roseo colore fuit 159
Carolus Francorũ rex vultu maiestatis pleno fuit, facie angusta 131. statura eminenti fuit 277. à rerũ gestarum magnitudine, Magnus dictus, ibid.
Carolus Burgundiæ Dux seuera & minaci fuit fronte 96
Carolus Neapolitanorum rex enormi & rubente naso fuit 145. Corradinũ & Austriæ Regulum in foro securi percussit, ib.
Cassandra ruffa fuit, 157
Castor & Pollux capillo flauo fuerunt 77
Catilina fœdis fuit oculis 317
Cauda leonum animi index 5
Caythbeius Memphiticus Sultanus è sordido loco natus, ad summum rerũ fastigium peruenit 96
Celebinus Turcarũ Imperator formosissimus ac fortissimus 150. cãdido ore 13. constantes & sine nictatione oculos habuit. 331
Cenchri 310
Cerebrũ princeps corporis pars 12. eius temperaturæ deprehensiones. 13
Cerebri forma cranei formam sequitur 59
Cephalus 49
Ceres flaua 306
Cerua Telophum Aganes & Herculis filium nutriuit 52
Cerui simi & luxurioſi 123. ololygones vocantur 190. cerui facies offosa 138
Ceruis castratis cornua cur non decidant 66
Ceruix πάχηλος Græce 200. ceruix capitis pars postica 212. cõstat septẽ ossibus vertebratis, ibi. ceruix torosa & cõpacta 204. crassa supra collũ, ignarum facit cũ iniuria 212. ceruix aspera, & spatularũ vertebra supereminẽs, cõtumeliosos notat 213. pilosa, liberales 214
Chameleõ animal pauidiss. 135. copia sãguinis riget, ib

Cha-

Charilaus 73
Chilones qui 159
Cholerici sæpe faceto animo sunt 8
Christiernus Daciæ rex effera & portentosa fuit fronte 97. portentosis fuit dentib. horridaque barba 173. insidiosos & vipereos habuit oculos 331
Chrysippus 6. optimas & sapientes nutrices pueris optabat 51
Cicero exprobrat Pisoni morũ fœditatẽ, q, pilosas genas haberet 145. Minerua confingit oculos cæsios, Neptuno cæruleos 304
Cilia 101. cilia defluentia sallaces indicant, 102. inferius arcuata, vel intorta, ib. Plura vide in Supciliis
Cimo crispa coma suffultũ caput habuit 65
Cinædi viri figura 359. eius signa ex P. Africano 360. ex Archelao philosopho ibid.
Circuli in oculis cãdidi imbecilles notãt & pauori obnoxios 314. circuli varij coloris, fraudulẽtos, ib. circulus sanguineos, angustos & niger, alter vero supra igneus in humidis oculis, magnanimũ virum & prudentẽ, & iustum denotat, ibid. circulus inferior viridis, superior niger, dolosũ & iniustum, ib. circuli varij coloris iridis colores referentes in aridioribus oculis, luxuriosum notant, 315. circuli iridis coloris in humidis oculis fortitudinẽ, & animi magnitudinẽ notant, ib. circuli coloris iridis in asperioribus oculis, adiram & ad venerea opera propensum notant, ib.
Claritas oculorũ ex humorũ claritate proceditur 317
Claudius Cæsar optimis fuit ceruicib. 213. à matre Antonia dictus portentum hominum, inchoarũ à natura, nõ absolutũ, ib. prolixo, nec exili corpore fuit 277
Claues, siue clauiculæ, ossa sunt quæ humeros pectori adiungunt; Græce κλεῖδες 210
Claues apertæ, effœm natũ ostendunt 212. bene solutæ, sensibiles, ib. male solutæ, insensibiles sunt 211

Clinophale, quale genus exercitij 67
Collum Aristoteles vocat quod inter pectus & faciem est 200
Collum crassum fortes denotat ib. crassum & carnosum, iracundos 20. pingue, stolidos notat 202. gracile imbecilles, 203. gracile & oblongũ, sonorum & stolidũ, ib. medium inter longum & crassũ, magnanimos notat 204. breue, callidum, & detractorẽ notat, ib. neruis intensum collum, prauos, 205. vacuum & imbecille, versipellem virum ib. mutilum collũ, audaces verbis, re timidos, ib. durũ rudes, ib. molle, ignaros 206. asperũ & pingue; pauidos, ib. firmum & immobile, malos ib. collum valde fractũ, cinædos notat 207. sursum erectum iniurioſos notat ib. collum ante inclinatum, curioſum, parcũ & peruersum ib. ad dextram inclinatum, pudentem & studioſum, 205. ad sinistrã inclinatum, adulteros ib. sanguineis venis refertum, iratos ibid.
Columella quadratũ canẽ probat potius quam lõgum 279
Color brunꝰ dominiũ choleræ nigræ ostendit 152
Color roseus 159. albus nota libidinis 152. flammeus, maniacos indicat 157 rubeus calidos, 158. candiruber bonam indolẽ notat ib. Color φλογοειδὴς, flammeus 157. Color ὑπόφοινιξ, subrubꝰ olor 308. rauus, χαροπὸς 405. ruffus, pernicioſos notat. 157 Colore valde nigri, timidi sunt 151. verſuti. 152. valde albi, timidi sunt, & libidinoſi ib. pallidi, timidi sũt 153. ſubluuidi, pauidos arguũt 154. ſquallidi fortes 153
Colores capillorũ vnde 74 75. Colores ſplendentes qui Gellio dicantur 300 col. varij cur ſunt in oculis 310. Colorum varietates tres ſecundum Aristotelem in Problematis, niger, cæſius & caprinus, 399. Coma libertatis argumentum 73
Coma fracta cenſorię apud

apud Senecã notata 74
Comam nutrire fuit Antiquis mos 73
Conciliator correctus 303
non Cõniuere ad comminationem, fortis viri indicium 331
cur Conniuemus post Venereum coitum 330
Consaluus Cordubensis 277
Coptitæ apud Ægyptios asinum præcipitẽ agũt 79
Cor sanguinis frons 21
Cordis temperatura signa 111 15
Cor. Licinius Caluus breuis fuit staturæ, ideo à Catullo Calopichius appellatus 273
Cornelius Celsus 155
Cornarius γαλεαλκῶνες cubiti gibbum vertit 280
Corpus animi affectionibus fluctuat 1
Corpus & manus qui mouent, loquentes, eloquentem & deceptorem denotat 243
Corporis humani quatuor humores 15
Corpore parui, siccis carnibus, & colore qui caliditatem indicet, animum reddunt mutabilem 273. corpore parui humidis carnibus & colore humidum innuẽte, perfectiui sunt 274. corpore incõmẽsurati astuti sunt, ib. corpore valde magni, tardi, ibid. valde parui, prẽcipites sũt 272 magni, carne humida colore humidũ innuente homines, nihil perficiunt 275. corp. magni, & duris carnibus, & colore calidum innuente, perfectiui sunt & sensitiui ibid. corp. pilosi, tardi & inertes sunt & luxurioſi 279
Corui caput ad amussim expressum 61
Corui natura proclines ad futurum 262
Coruorum & aduncorum rostrorum auium rapacitas propria 510
Corybantes 329
Costæ dictæ quod interna custodiant 221. spiritualium partium munimẽtum. ibid.
Costę graciles, imbecillitatem arguũt 222. exiles & vacuę, pusillanimitatem, ib. tumidæ & inflatæ, loquaces & stultiloquos ibid. carnosæ & duræ, stolidos, ibid.

Coxæ

Coxæ inarticulatæ & molles, imbecilles arguunt 249
Coxendices, Græci, ἰσχία 247. coxendicum ossa exterius apparentia, fortitudinem notant ibid. gracilia, mulierum amatorem, ibid.
M. Crassus semel in vita risisse dicitur 181. ἀγέλαστος dictus, ibid.
Cratini poëtæ filios Aristophanes gyliauchenas vocauit 271
Crines valde flaui & subalbicantes 77. crines recti & nigri quid designet 76. quid nigri, recti & crassi crines ibidem. *Vide* Capilli.
Crispi capilli timidos & fraudulentos notant 64. Crispitudo capillorum & simitas in crassitudine sita est 123. Vide plura in Capilli.
Crura breuia, maleuolos notant 250
Cruribus claudi, salaces sunt 254
Cublaienus Scytharum imperator longo rectoq; ad frontem naso erat 112. augusto ore fuit 131
Cutis causa coloris pilorum in omnibus animantibus 74
Cynici philosophi dicti sunt ab ingenio canino 309
Cyrus corporis forma pulcerrimus 149

D.

Dantes Alaghierius Platonis frontem habuit 86
Dares Phrygius Achillem crispatum exstitisse scribit 65
Darius omnes forma superauit 149
Δασυπώγων densè pilosum 199
Delphinus resimo rostro 124
Demetrius Constantinopolitanus auceps 4
Demetrius filius regis Syriæ *Grypus* cognominatus fuit 147
Demetrius eximia pulcritudine 147 omnium regum fuit incontinentiss. ibid.
Democles pulcer cur dictus 149
Democritus Abderita propter superfluam humiditatem magnos oculos oriri dixit 283. semper in vita risit 180. *gelasinus* à risu petulantia dictus, ibi.
Dentes lati, acuti, canini, inciſorii 171. fortes & spissi, hominem longæ vitæ notant 172, rari, breuis vitæ indices sunt 171. acuti & & recti, iratum 173. mixti,

sagacẽ denotant, ibi. canini longi, exserti, & firmi, gulosos & insatiabiles denotãt, ib. lõgi, acuti & fortes, inuidum, impium, ib. Dẽtib. Arist. in problematis vitæ præsagia inesse dicit 171. Deus capitis figuram ad mundanæ rotunda tionis similitudinem compegit 61. Dextra vel sinistra manu qui vtãtur 244. Diagoras Rhodius nimia lætitia mortuus 2. Diaphragma, membrana diuidens spiritualia à naturalibus 217. Dictamno herba capræ in Creta Insula spicula è corporibus eiiciunt. 207. Digiti numero 5. 145. dig. grossi & breues insipientiam notãt ib. breues & tenues, stultum ib. longi, mechanicum sapientẽ & boni regiminis ib. longi, molles & inuicem distantes, simplices notant 246. retro conuersi liberalem hominem notãt ib. digiti in manib⁹ superflui, aliquantulum in prauitate suspecti sunt ib. Digitos iactare inter loquendũ vehementis naturæ est. 247. Diog Cynicus 142. Diomedes austero vultu fuit 131. clamosus fuit 184 corpore quadrato fuit 279. Domitianus vultu fuit modesto, ruboriſq; plenor 42. deformis fuit crurum gracilitate 143. pra grandibus oculis fuit 284. Domitius Nero capillos suę coniugis Popeæ succineos appellabat 77. Dorcas dormiens oculos habet apertos 329. Dorsum constat ossibus 4. & 27. à ceruice vsque ad omoplatas 215. dorsum macilentum, ingenioſos notat 216. pilosum, asperos, ib. robustum & magnum, animæ fortes sunt ib. angustum & imbecille molles ib. Draco ex reptil. masculinã; viperea, fœminina formam habet 47. Δυσάχτεα χάσματα 170. E. Edacis figura 379. Effeminati mentum glabrum 196. Emanuel Chrysalora 130. literas Græcas in Italiam reportauit ib. Empedocles Agrigentinus animos nostros elementares harmonias tradidit esse melancholic⁹ fuit 17. Euphorbus, qui prius Æthalides 6. à Menelao vulneratus ib. Epicrates 378. Epicur⁹ distenta fronte fuit 92. eius instituti ratio ib. Ἐπιπυῤῥός, subruffus color 80. Ἐπίσαυνιον quid 94. Equa

comata ab asinis se iiri ini quissime fert 271. Equus glorioſus & ambitioſus est ib. Equi glorioſi 367. equi ſtatus corporis quis optimus 3. eius deſcriptio ex Virg. 3. Eraſiſtratus medicus 154. Antiochi curã habuit cum Stratonices ſuæ nouercæ amore correptus eſſet 322. Εὐπώγων quid ſit 199. Εὐφυὴς 348. Eurialus magnus fuit, & inſipiens 275. Eurilochus atrabile præditus 17. Europei inter ſe difformes, ob temporũ variationes 22. Εὔξοοι, baſim inuenilẽ Sueſſanus vertit; inepte 31. Excandeſcẽtia 372. Ezellinꝰ de Romano vipereis oculis, atroci pallore & ferali frõte fuit. 313.

F.

Facies ea in homine quæ caluariæ ſubiecta eſt 82. ſedes pudoris 132. fac. valde magna ſtolidos arguit ib. pigros 133. valde parua, puſillanimem 134. parua & crocea, deceptatores & ebrioſos indicat 135. mediocris, ib. mediocris & pinguiuſcula 136. carnoſa, demiſſos oſtendit ib. valde carnoſa, iucundum, 137. macilenta, circũſpectũ in operib. facies neq; carnoſa neq; macilenta, inertiã & curioſitatẽ 137. oſſoſa, timidos, 138. oblonga, iniurioſos denotat 141. plana, litigioſos ib. rotunda, fatuos ib. rugoſa, triſtes 142. glabra & macra, melancholicos ib. rubra, verecũdos ib. facie deformes qui 150. pulcri qui fuerint 148. Falcones ad aucupium qui eligendi 5. Fatui improbi viri figura 396. Fatuos & rudes Græci παχυδέρμους dicunt 242. Fauciũ anguſtia acutã vocem ſequitur 187. Fauorinus 155. Fauſtina pulcherrima fuit ſed impudiciſſ. 148. Fœmina barbata lapidib. eminꝰ ſalutãda 199. Fœminæ deſcriptio 45. eius figura 357. Femora, Ariſt. μηροί dicũtur 349. femora oſſea & neruoſa, fortes notant, ibid. mollia & inarticulata, molles ib. fem. & lumboſi piloſi, luxuriæ obnoxios notant 250. Fidelis & infidelis viri figura 345. 346. Flacci cognominati, quorum aures demiſſæ, 104. Flaccorũ cognomen vnde natum ib. Flatus multi animal, multæ fortitudinis & potus erit 175. Flauedo & liuiditas ſignum eſt diminutæ concoctionis.

Flaui capilli quid significent 78
Flauius Domitianus caluitie deformis fuit 67. libellum de cura capillorum edidit, ibidem. fratris filiam in matrimonium recusatam, corrupit, ibidem. statura fuit excelsa 276
Franciscus Bussonius, Carmagnola dictus 131
Franciscus Sfortia ibid.
Franciscus primus Gallię Rex qua fronte fuerit 97
Franciscus Pactius, in Iuliani Medicis necem conspirauit 357
Fricatio & collisio manuum 243.
Frons, ab oculorum foratu dicta 82. tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, & securitatis index ibid. antiquitus Pudori sacra erat, ibid. magna, maiori ex parte secordiam notat 83. magna, carnosa & lenis ibid. parua, mobiles significat, ibid. lata 84. longa, seusus vigorem & docilitatem præstat 86. quadrata magnanimos ostendit 87. rotunda, iracundos denotat 88. aspera cum fossiculis & monticulis 90. caperata ad sui medium declinans, iracundiæ signum 91. in altum erecta, admirationis signum, erugata frons, à curis semotum hominem indicat, ibid. lenis, litigiosum indicat ibid recta macra, mediocris, neque aspera, neque lenis frons quid portendat, ibid. exporrecta, assentatorem indicat 93. ne bulosa, audacem denotat 94
Frons feralis & obducta 96. media inter tranquillam & nebulosam 97. Frõs alta, ibid. tetrica ib. Frontis paruæ homines imperiti sunt 85
à Fronte descendentes capilli è regione nasi 71
Fronto canes pastorales laudat fuluos habentes oculos 307.

G.

Galba statura fuit iusta 279. eiusque liberalitas ib. cæruleis fuit oculis 303
Galeacius vicecomes secundus, formosus 150. gymnasium & bibliothecam erexit, ibid.
Galeacius vicecomes primus roseo & coruscо ore fuit 159.
Γαλεαχῶνες, Suessanus, interpretatur *brachio minores* & pusillos. Galenus; *qui minime*

nime nutritum brachium habent 270. Cornarius *cubiti gibbum*, *ibid.*
Galeni opinio de anima. 10
Gallinæ fœcundæ vt parandæ. 5.
Galetes Adolescens formosus, Ptolomæo gratiss. fuit 149.
Γαστροκνημία, sura 255
Γέλητα ἄσβεσον 179
Γέλως, ab ἕλη, siue εἵλη, a colo dictum ibid.
Genæ somnolentiæ & vinositatis testes sunt 287
Genæ carnosæ, inertiam & vinolentiam arguunt 143. graciles, malignitatẽ 144 crassæ ab oculis distantes inuidos ibid. rotundæ, dolosos, ibid. oblongę, nugaces, ibid. rubræ, ebriosos 145. pilosæ, stupidos & ferales ibid. sanguineæ & crassæ, inuerecundos notant 289
Genarum & faciei contractiones in tristi facie stultum hominem demonstrant 146. genarum & faciei cõtractiones in hilari facie, certissimus adulterii index ibid.
Genua femori annectuntur 250 carnosa genua debilitatem virtutis & mollitiẽ notant, ib. genua stridoré facientia, cinædos 251. genua intus innuentia, & sese cõllidentia, mulieroſos effeminatosque ibid.
Γένειον maxillæ pars prior mẽtum 195
Georgius Scanderbegus 115. eius os effigiem magni herois præ se tulit ib. robustis artub. ac toroso corpore fuit 237. excelsa fuit statura 277
Georgius Fronspergius Sueuus truculentus 145. forti corpore fuit & vasto 277
Georgius Valla 263. satis inepte pro *mento* vertit genas 195
Gesnerus de litteris Græcis bene meritus 297. labitur, quod coturnici durãpennam tribuat 69. de literis Latinis Græcisq; bene meritus 71. Polemonem & Adamãt. corrigere conatur 184. in suo Quadrupedum libro fallitur 134
Gesneri textus Aristotelici correctio improbata 46. interpretatio in suo de animalib. pro reprehẽsa 90.
Germani cõpresso occipitio & lato capite cur spectentur 57
Gibbosus homo, nequaquã bonus 221
Γλαυκὴ 303

Glaucus color maris epitheton est 303. Globosum caput, sine memoria, sẽsu, & sapientia esse dixit Alb. 59. γονατωνκροτὸς 359. γονύκροτοι genu flexiles, ib. cinædi sunt 241. Gothofrid. Gallus, Lotharingiæ dux, Bullionius, sacri belli contra Turcas imperat, vultu, fuit venerabili 131. statura fuit sublimi & eximia cor. specie 277. Græcorum capita globi fere imaginem exprimunt 59. Gressu longo ambulantes, efficaciam ostendunt 264. tarde ambulantes, cogitabundos, ibid. Gressu longo & tardo ambulantes prosperabuntur in suis factis 265. celeri gressu ambulantes, calidam animã notant ib. breui gressu ambul. segnes ibid. breui & celeri gressu ambul. segnẽ & molestũ 266. Gressu celeri ambul. cum oculis perturbatis & capitis inconstantia & anhelatione, audaces, immanesq; denotãt 267. Griphi apud Persas 62. Grus magna auis & timida 275. Γρυπὸν 51. Grypus Demetrius regis Syriæ F. cognominatus fuit ib. Guttur asperũ, animi leuitatem & loquacitatẽ notat 209. Gutturis nodus prominẽs sapientẽ notat 210. Guttur prior colli pars; Græcis Φάρυξ, frumẽ 209. Γυλιαύχην, qui prælongo & gracili collo est, 270. Gyrina rana 193.

H.

Hadrianus Spataforus 62. Hæsitatio quid 174. Hali abbas 68. Hali Abhẽragel liber de iudiciis 531. Hali Rhodan 53. Hecuba amissis viro & filiis, instar canis latrasse dicitur 2. pulcra 149. iusta, pia, ib. Hector venerabili fuit vultu 131. decẽter fuit barbatus 199. strabus erat & amoribus aptus 339. Helena capillo flauo fuit 77. 148. pusillo ore fuit 167. Heraclides erat incessu motuq; venerando 267. Heraclitus fletu prosequebatur omnia 181. in Herbis notæ quib. earũ virtutes cognoscuntur 5. Hercules sacro morbo fuit obnoxius 17. triplici dentium serie fuit 172. Hermes physiognomõ 8. Heroica affectio quæ, 17. Heroici viri fig. 398. Hetrusci ex tibiis musicæ instrumenta faciebant 251. Hiberi 22. Hircus vnde dicatur 339. Hirci propter libidinem efferantur 253.

septimo

septimo die à quo nati sunt, coire incipiunt, ib. Hispani elatæ iactantiæ 23. Homo sordidus, *sus* vulgo vocatur 202. Homo nisi pubescat, sterilis in gignendo 280. Hominis minimi capitis proportio 52. ab Homine infortunato & mẽbro aliquo diminuto præcauendũ sibi monet Aristoteles Alexandrũ Magnũ 254. Homines omnes qui ingenio claruerunt (secundũ Aristotelem) fuerunt melancholici 17 Homines hirti, Venerisauidi sunt 254. Horatius de Mariis pauci risus fuit 181 Horatius statura fuit breui, & corpore obeso, & oculis lippis 273. Horatio Cocliti, à nasi simitate cognomentum *Cocles* inditũ 125. Humida temperatura, *vide* Temperatura. Humeri sunt, è quibus brachia pendẽt 224. hum. inarticulati & imbecilles, animab. fortes notãt 225. male soluti humeri, illiberale significant, ib. robusti, robustos mores indicant ib. soluti, liberales notant 226 pingues nullo modo laudantur, ibidem graciles & colligati, ingenioſos ibid. eleuati signum asperitatis & infidelitatis naturæ, 227 pilosi, stultitiam & fatuitatem, ib. humeris curuis ad singulos passus se submouentibus, animi sunt elato 271
Humores quatuor humani corporis 15
Hyæna mille colores in oculis habet, & idcirco omnium fraudum & insidiarum plena 310

I.

Iacobus Faber Stapulensis, statura perhumili humuncio 273
Iacobus Triuultius quadrata statura fuit, Italorum Ducum celeberrimus 178
Iactare digitos 247. mollicei signum ib. Ilium ossa, vulgus *anchas* vocat ibid. Ἰκώποντες, cæcutientes oculi 333. Impii viri fig. 391. Imberbis hono mulierib. & spadonibus similis 199
Improbi viri fig. 344. Incedẽdi genus κατὰ τὸ σκέλος. quale sit Græcis 271. Incessus modo tardus, modo citus, varium, & simulatorem notat 266. ordinatus, signum ostendit optimæ complexionis cerebri 267. *Vide* plura in Gressu.

Incompositio corporis qualitatem indicat mentis, ibid.
Infantis vmbilicus diligenter præcidendus 236
Inflati viri figura 367
Ingenioſi viri figura 348 349. hebetis figura 350. 351. &c.
Ingenioſiſsimi maximè furore quatiuntur 16
Ingluuies luporũ propria 170
Intemperantis viri figura 376
Internodium 245
Inuidi viri figura 390. inuidię deſcriptio 2. inuidiæ oculi obliqui ſunt, ſecundum Ouidium 338
Ioannes Aſſymbeius, cognomento Vſſumcaſſanus, grypho fuit naſo 115. læto & hilari vultu fuit 230. eximia corporis fuit magnitudine, bellicoſus & appetens gloriæ 277
Ioannes Picus Mirandula decora fuit facie 150
Ioan. Maria vicecomes vipereis oculis, & venenum ſpirantibus fuit 313
Ioan. Ruellius Gallus ſtatura fuit mediocri, & in ſcribendo feliciſſ. 278
Ioannes Alexandrinus 52
Ioan Baptiſtæ Portæ figura qualis 349
Ionis Chii monimenta 172
Iouianus Pontanus adducto ſupercilio fuit 100. ſubagreſti fuit vultu 130
Iracundi viri figura 372. Iracundi quid ſit ex corde proficiſcitur 235
Iſmael Sophus Parſarum rex, adunco naſo fuit 115. læto & ſereno fuit vultu 130. pulcherrima corporis forma fuit 148. ſiniſtra manu agiliore, & validiore erat 245
Ισχνὸς, macra frons 93
Itali præſtantes, benigni, amicitiæ ſtudentes 23
Iucundi viri figura 386
Iul. Cæſar fuit caluus 67. eius luxuries à Suetonio notata ibid eiuſdem pudicitia ibi.
Iulius Firmicus 165
Iupiter æquilę forma Ganymedem rapuit 149
Iuſti & iniuſti figura 342. 343
Iuſtitia virtus omnium maxima 342. eius imago quomodo à pictor. Rhetoribuſque antiquioribus depicta ſit, ib. cur virgo dicitur 343

K.

Καρδαμύττω, palpebrizo 329
Κατιλλάιπωρο, oculi ſubcæcutientes 333
Κεχυνότες Ariſtophanes proſtultis accipit 170
Κλεῖδες claues ſiue clauiculæ iuguli 210
Κοιλία, venter 232
Κοιλοσομία 186

Κόμησκληρα 364
Κόρη oculorum pupilla 329
Κορυβαντια moribus, à pupillis oculorum, quas κόρας appellant, dictus ibid.
Καυοκέφαλον 60
Κοτὶς, occiput rotundum 351
Κοτήλη L. ibid.
Labia ostii vice adiuncta ori 159. lab. crassa vbi superius vltra inferius eminet, stultum indicant 160. exilia in ore magno, vt superiora inferioribus superponantur, eademq; iuxta angulos lata, animi magnitudinem significant 161. exilia in ore paruo, timiditatem & impotentiam & dolos demonstrant 162. gracilia, dura & iuxta caninos dentes tumentia, ignobiles sunt 163. tumentia adincisorios dẽtes, cinædi sunt 165. labia inferiora tumentia ad caninos dentes, veneno plenos ostendunt ib. lab. inferiora pendentia, inertiã denotant 160. pilosa, luxuriosos, ib. Labeones, & Labrones qui dicti, magnis labiis erant 159
Labiorũ anguli χαλαροὶ 162
Labrum superius prominẽs, prudentẽ significat 165. inferius prominens, imprudẽtiam & simplicitatẽ ibi.
Lacedæmonii Marti canem Euyalo mactabant 162
Lacones ephebi cum pugnã essent inituri Marti canem immolarunt ibid.
Λαγωφθαλμοι, leporinos oculos habentes 328
Lætitia nimia, qui mortui 2.
Lætitię affectus in splene 179
Lais pulcerrima, sed impudiciss. 148
Lamia piscis largo est oris hiatu 170
Laodamas ex Vlyxis corporatura vires præsagiebat 225. & 237
Latus dextrum calidius sinistro 260
Laurentius Valla 61
Leo animal iustum dolisque carẽs 343. in vlciscendo iniurias tãtũmodo lædit, quã tũ læsus est ipse, ib. de eo historia elegãs, ib. eius iustitia celebrata 186. descriptio 30. Leonũ generi duplex affectio contingit; sc. libertas & fortitudo 19. eis propria magnanimitas 121. Leonum animi index cauda 5. eorũ genera duo secundũ lib. Animal. alterũ crispiori pilo, alterũ longiori simplicioriq; villo 64
Leonidas ruffulus apud Plautum dicitur 80
Λεπθοὶ, oculi imbecilles 335

Ἀτυπὸς ὑπέρυθρος color 158
Libes pop. 22
Λεβικὸν ὄρνεον, Prouerbium in Suid 53. Liberi cur aliquando parentib. neq; animo, neq, corpore similes exsistant 51. Lingua subtilis, sagacem hominē notat 174. velox, stultum 175 tarda, pigrum ib. Lingua hæsitantes 174. Liuidus color, inuidiam denotat 155. Loquela stabilis, grauem indicat 193. velox, improbum, ib. remissa, pacatum denotat, ib. tarda verecundū notat 194. vehemens, amarum, ib. breuis, desides & pauidos, ib. grauis & debilis, stolidos, iniurioſos, ibid. acuta & squalida, varii hominis naturam, ib. acuta & debilis, timorem & inuidentiam, ib. loquela è naribus mendaces, improbos ib. subflaccida, violentos, scelestos, ibid. difficilis, improbos, 195. modesta, deceptatorem, ex Loquela animi mores deteguntur 192
Λόφος apex 61. Loxias melancholicos cur tristes vocet 16. Λοξὸν *caput obliquum* inepte à Valla & Pomponio Gaurico interpretatū 61. Lucianus 62. Thersiten fastigiato capite fuisse scribit, ib. peracris iudicii vir, Alexandrū maximum latronē nominat 332 Lucretia Romana pulcerrima & casta 150. Lucretii versus de complexionib, cerebri 15. Ludouicꝰ Sfortia à fuscedine oris, *Morus* dictus fuit 152. Ludouicus Pannoniæ & Boemiæ Rex cum vtero matris excluderetur, informis prope: & sine certis oris lineamentis vrsini fœtus speciē prętulit 275. Lumbi dicuntur à cinctura vsq; ad renes 223. sedes sunt luxuriæ, ib, lumbi validi & ossei. virilitatem significant ib. acuti, mulieroſos & timidos ib. tremuli, cinædos 224. teretes & graciles, venationis studioſos, ib. pilosi obnoxios luxuriæ notant 250. Lupus piscis vastum habet os 170. Luscioſi oculi vide in oculi. Luxuries ex verendis proficiscitur 235. Lycastus à lupa educatus Lycopolitæ tubas cur nō admittant 79. Lycurgus assuefecit ciues suos vt comam alerent 73 Lysander densa fuit cæsarie 68. prolixa barba fuit 199. ei ante mortē genus vlceris emer-

emerſit ex atra bile 17

M,

Machaon fortis & prudens fuit 216. Macri nigri & hirſuti 18 Μακρογένειοι 199. Macrones populi in Ponto 62. Męſtitia nimia multi ſapientes belluis ſimiles facti 2. Magnanimi viri figura 369. & 370. Magnus Sfortia elatũ naſum à medio habuit 115. Mahumetes II. Turcarum Imperat. Byzantii expugnator, inſtar arcus effigiatis ſupercilijs fuit 98. adunco naſo 115. Scythico pallidoque vultu 156. lato pectore magnisq; lacertis 228. & 277. 366. Georgii Scanderbegi gladiũ inuſitatæ violentiæ videre cupiuit 237. profundis ac trucibus oculis fuit 316. Μαλακόσαρκοι, i. *carne molles* ingenioſi 241 Mamillæ dependẽtes, pectore amplo & macilento, inertes ſunt & vinolentæ 231. paruæ & extenuatæ, imbecilles notant 231. mediocres, perfectã complexionẽ, ib. Mãdibula Gręcis σιαγόνες 195. Mania animæ paſsio eſt 2. Manus magnę articulatæ & neruoſæ 239. teneræ & molles, optimi ingenii dicũtur eſſe argumentũ 240. duræ, & plus iuſto carnoſæ, ruditatẽ denotãt 242. magnæ & durę, fortẽ ib. valde breues, ſtultitiã, ib. craſſæ, nequitiam, ib. manus pleniores cũ digitis, lõgis, furaces, ib. anguſtæ & graciles, infidos, ib. valde paruæ, furto gaudentes, ib. graciles & obtortæ, nugacitatis voracitatisq; indiciũ 243. longæ cũ longis digitis ſapientẽ in operib. notant, ib. piloſæ, luxurioſos notant 244 paruæ graciles & inarticulatæ, molles 240. Manus partes quæ ſunt 239. Manuummotus languidi & diſſoluti 243

Manſuetudo quid 10. inter iram & ſtoliditatem verſatur 272. Manſueti viri fig. 375. Marcus ciuis Syracuſanus præſtãtior poëta erat, dum mente alienaretur 28. Maris epitheton, color glaucus 303

Marius tironum proceritatẽ laudat 273, Μαρμάρεος ſplendor marmoreus 318. Mars robuſto pectore à poetis pingitur 228. Martialis 74. Marſias vultu feri no trux hiſpid⁹ multibarb. ſpinis & pilis obſitus fuit 280. Marſili⁹ Ficin⁹ puſillo corpore fuit, vt vix ſemi-

mihominé æquaret 273
Maternus 23
Marti Euyalo mactabant Lacedæmonii 162
Mausolus procero corpore prudens fuit 277
Maximilianus Sfortia illiberali fuit vultu 130
Melãpus Græcus auctor 400
Melanurus piscis, vulgo oculata *dictus* 283
Melecides fatuus, apud Athenienses catos natus 25
Maletius philosophus nõ obscurus 54. 127. immodica fronte præditos hebetis & obtusi ingenii esse ait 83. Aristotelis textum plurib. verbis dilucidauit 88
Melitus Pitteus 115. rara barba fuit 199
Μελίχλωρος, color mellinus 157. frigidos notat ib.
Memoris viri signa & figura 354.
Menander fuit strabus 388
Menelaus flauus ab Homero describitur 76 statura fuit mediocri & formosus 358. eũ cur appellet Homerus ἐοὴν ἀγαθὴν 188
Mens in summo capite collocata, sublimis speculatur omnia 61
Mentum maxillæ pars prior γενύειον Græcis 195. Mentum paruum, insidiatorẽ denotat ibi. longũ, loquaces, ib. rotundum & depile, muliebrem denotat 196 quadratum, virilem, ib. bifidum, venereum & gratiosum 197. leniter scissum ib. ad nares concauũ mentum, luxuriosum 198, acutum, animosum, ibid.
Mercurius ab aliquib. Anubis dictus 51
Meridionaliũ vox arcta 188
Merlinus Britannicus 400
Μηροὶ Aristoteli femora dicuntur 249
L. Metellus statura breui vultuq; deformi fuit 151, Metion ruffus fuit 157. Metoposcopi qui dicti 82. Metaphrenum 217. bene carnosum, magnum & articulatum fortes ibid. inarticulat. & imbecille, molles, ib. latũ, magnanimũ 118. carnosum. sensuum egestatẽ indicat, ib. macilentũ, fatuitatem, ib. erectũ glorioso, & insipientes ib. valde curuũ metaph. humeri adpectus contracti, & corpus effractum, parcũ & lucricupidũ notat 118. pilosum, alta cõsilia & cogitiones habet 220
Metus est refrigeratio per inopiã sanguis caloriscq; 154
Milo Crotoniates 276. eius for-

fortitudo 276
Minerua flaua fingitur ob præclarum ingenium & vim bellatricem 79
Glaucopis dicta, διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ περίβλεπτον τῆς ἀρετῆς 304. eius oculos torsuos Statius confingit, 338
Molares dentes 171. *Vide* Dentes.
Molesti viri figura 389
Mollities duplici de causa euenit 241
Molossi canes 50
Monstrum in corpore, monstrum in anima 146
Mores hominum perscrutandi, tres modi 9. Mores vniuscuiusq; animalis manifesti sunt ex effigie 29. Mores coniectandi modus syllogisticus 49
Mulier barbara, pessimorum semper morũ 199. multæ luxuriæ, ibid. ambidextra nõ fit, secundũ Hippocratẽ 244. Mulieri menstruorum abundantia & seminis quandoq; barba contingit 200
Mulieres cur non calueſcant 66. 370. prægnantes humidas habent suras 336. cur vocem acutam edant 186.
Maricenus 225. 226. Myonia 378. Myconii sine pilis gignuntur ibid.
Myrrhæ color ὑπόχλωρος à Dioscoride vocatus 154

N.

in Nanis vaporũ multitudinis vis ad caput surrgitur 63
Nares patulæ 125. agrestes pertinaces indicant 126. resimæ, ibid. obstructæ vesanos, ib. sursum distãtes 127
Nasus correspondet præputio 110. magnus probi viri indiciũ adfert, ib. valde paruus 111. rectus nasus, intemperantiã 112. obliquus ib. ad faciẽ discretus, ib. ad faciẽ male discretus ib. lõgus nasus ad os protensus, ib. crassus, impudentẽ denotat 113. nasus mediocriter longus, latus & apertus, ibid. nasus incuruus à frõte ib. incautus ante frõtẽ, rotundus, & superemineṅ rotundũ quid significet 116. summo crassus 118 nasus lõgus, & in imo gracilis, leuis & festiui viri est 120. nasus rotũdus, eiusq; extremũ obtusum magnanimum indicat, 121. nasus simus libidinosos indicat 123. in medio latus 117. nasi extremum crassum, 118. nasi extremũ acutum 119.
Nasati viriliores ac bello mutoniati censentur 110
Nasuti qui ibid.

Na-

Nates ſedendi muneri peraccommodæ 147. pingues molles notãt 248. oſſeæ & acutæ fortes ibid. graciles nates, ſiue veluti deſiccatę, malignos, ib. neq; rugoſæ neq; læues, fortes, ib. Neãthes auctor nõ ignobilis 86
Neoptolemus ſuperciliоſus fuit 101. adunco naſo fuit 115. fuit blæſus 174. magnus, deductoq; corpore fuit 276. oculis fuit rotũdis, & maximus bellator 284. Nero oculis fuit cæſiis 302. prominulo ventre 232. eius obeſa ceruix 213. Neptuni equ⁹ glaucus fuit 303. Neſtor magnus longus & latus fuit, conſiliis prudens 276.
Nicolaus Piccinus, virtute bellica magnus fuit 273
Ninus Semiramidis filius gracili fuit voce 192. ſtatura mediocri fuit 279. Nomades 22. Numa à prima ætate fuit canus 81
Νωτον, dorſum 116

O.

in Occiput cauũ caput quid indicet 57. in Occip. prominens caput, quid portẽdat 58. Octauius Auguſtus coiuncta ſupercilia habuit 100. Oculi ſuperciliis ſubiacent 281. dicti, q. capite occulti, vel quia animæ occulta reuelant ib. valde magni & liuidi, inuidos & inuerecundos notant 284. magni & cõcinni iuſtos & prudẽtes notant ib. valde parui, puſillanimes ſunt, 285. mediocres 286. multũ prominentes, fatuitatẽ innuũt 294. prominẽtes, tumidi foueatique doloſi hominis ſigna ſunt 295. prominẽtes ſurſum, ferociã & vanitatem notãt, ib. deorſum prominẽtes, immites & implacabiles, ib. ſanguinei prominẽtes gulones ebrioſosq;, ib. prominentes cæſii iniquũ & incompoſitæ mentis virũ, ib. prominentes ſicci patricidas, homicidas ib. concaui, & parui doloſos hominum mores teſtantur. 269 concaui, parui & ſicci, infidelitatẽ & ſacrilegium notant ib. cõcaui intenti probos mores 297. intenti & fluidi, doloſos oſtendũt ib. cõcaui, intenti & fluidi cũ mollitie dementẽ notant, ib. in longitudine vultus poſiti, malitioſum & deceptorẽ 298 cæſii crocei, ſilueſtres & ferinos mores notant 302. cæſii cum paruis pupillis, illiberales &

verſi

versipelles notant 303. cæsii sicciores, iniustos, ib. cęsii viridantes, viros fortes ib. cærulei dolosum notãt hominem, ib. cærulei, magni stantes & splendentes, virũ optimis morib. præditũ notant 304. valde nigri, timidos indicant 305. flaui, animosos 306. caprini stupiditatẽ 307. rubei cum venis rubeis, complexionem cerebri calidã 308. sicci, subrubri, valde iracundos notãt 309. subrubri humidi, ad vina propensum hominẽ 309. igniti, inuerecundum, ib. parui & varii, adulatores & auaros denotãt 310. maculosi proditores, homicidas & infidos notant ib. tenebricosi impudẽtes 315. tenebricosi & aridi superbos ib. tenebricosi & caliginosi, dolosos & perfidos 316. discolorati timidi sunt, ib. truces immites, & atroces 316. fœdi, sæuos & immanes 317. obscuri, humidi & iustæ magnitudinis, constantem & ingeniosum ib. lucidi optimos mores 317. splendentes, cæsiii & sanguinei, in negociis feruorem ostendunt 318. splendentes fului cũ lumine, pauidos. ib. splend. nigri praeuos & meticulosos, ibid. splend. nigri subridentes turbatos 319. splend. torue adspiciẽtes animosos, fortes & furiosos ib. splend. sicci prauos & scelestos, ib. splend. concaui, parui crudeles, & insidiatores notant, ib. splen. quib. funiculus imminet, supercilia aspera & palpebræ erectæ, fortitudinẽ absq; cõsilio & malitiã notant 9. & 320. subrubicũdi salacitatis testes sunt 322. splend. stupiditatem arguũt 318. Oculi stantes rubruffi, ingentes & infra spectantes impudẽtiæ signũ 323. stãtes parui auarũ notãt 18. stantes, parui, prominentes & qui frontẽ & supercilia cõtrahãt, & corp⁹ sursũ trahãt, iracundũ notãt. 323. stãtes, parui frons exporrecta & palpebræ mobiles, virtũ curiosum indicant, ib. se mouentes ficut turbati, suspicio sum & fidei expertẽ notant 321. se mouẽtes cũ palpebris, impotentes homines sunt, ib. oc. parui mouẽtes se cũ palpeb. pessim. sunt ib. circũ se mouentes obscuri ganeones denotant 324. tarde se mouentes oculi segnes, & inerte ib. Oculi vibrantes, παλμο-

μερῶς

μένον dicti Græcis 325. oculi vibrantes parui, dolosum hominem notant ib. magni stolidum & libidinosum, ib. vibrantes tamquam salientes, malum ib. grandes splendidi & lucidi oculi iracundos ebriosos, celeres & supra homines gloriabundos 326. vibrat. circumeuntes oculi, immobiles, crudos, gulones, & salaces, ib. vibrant. turbidi oculi, infidos & iniustos, ibid. Oculi clausi sursum abeuntes & stantes, intemperantem, vanum & insaniente notant 632. clausi, recti, humidi, iustæ magnitudinis, splẽdentes, cum læui fronte oculi, verecundos notãt 327. claudentes recti iustę magnitudinis cum læuo fronte sicci oculi, malignos & iniustos ib. claudentes sese oculi cum palpebris non rectis, nec supercilijs imotis, sed tremẽtibus, & quando oculi & adspectus submouentur, effeminatos notãt 327. Oculi semper aperti, obscuri, humidi, accuratũ notant hominem 328. oculi aperti, sicci, splendentes puro lumine relucẽtes, prudentes & audaces notant ibid. apertis oculis, dormientes, timidi sunt, ibid. Oculi claudentes sese & aperientes, insidiosos & deceptores notant 329. claudentes sese & aperientes oculi humidi prudentes, ib. pallidi & trementes insaniam & mentis alienationem notant 16. ib. Oculi conniuẽtes timidos notant 329. oculos non conniuentes robustos & intuictos notant 331. non cõniuentes & grauiter intuentes oculi, nihil vnquam boni moliuntur, ibi oculi conniuentes sicci, insidias fraudes & occultũ aliquod malũ ordiri arguunt 330. conniuẽtes distorti, & sub pallidi oculi fatuitatem ib. oc. non cõniuẽtes placidè intuẽtes, & humidi oc. curiosos, amori deditos, multa animo spectãtes, & faciles arguunt 331. nõ conniuentes, pallidi, subrubri & sicci oculi, malitiã iniquitãtẽ, irã, dæmoniacã nequitiã & stoliditatẽ testantur, ib. non conniuentes in seipsos circũuoluti, magnã amentia laborant 332. mobiles raptores iudicantur, fraudulentos & infideles, ib. mobiles & acuti visus,

ibid.

ibid. mobiles rubei oculi, fortes & animosos notant 333. oculi luscioſi, improbos & androgynos, ib. ridibundi, doloſos notant 334. ridibundi & caui oculi, inſidioſos & malum aliquod voluentes, 335. ridibundi, & patuli & ſicci oculi, inſidioſos notant, ib. ridibundi humidi oculi. palpebræ remiſſæ, frons longa, tempora vtrimq; producta, mores decoros, iuſtos humanos & beneuolos oſtendunt 353. Oculi triſtes & humidi, prudentes notant 336. triſtes oculi, ſupercilia compreſſa, frons demiſſa & auſtera, fidos, pios, probos, boni conſilii & prudentes ib. Oculi ſurſum euntes ſtoliditatis & ſtupiditatis indicium 337. ſurſum euntes & pallidi oculi, inuidentis ingenii & homicidæ ſignum, ib. deorſum euntes oculi & ſupplices, moleſtos & crudeles, 338

Oculi ad dextram retorti, ſtultum notant 339. retorti ad ſiniſtram. luxuriem ib. oculi ſtrabi, aridi parentes, verecundos & iuſtos notant. 330

Oculorum humor quo videmus, pupilla eſt circulus qui circumdat, orbis eſt, albugo vero orbem circumdat 289

Oculorum partes tres, pupilla, quam Græci κόρην dicunt, album, ſiue albumẽ, tertia orbiculus, in horum medio locatus 299

Oculorum colores ſimplices ſunt, vel miſti ib. in oculis totus animus conſpicitur 281. in oculis fluuis æquales calculi agreſtitatis, iracundiæ & iniuriæ ſignum eſt 311. *Vide* plura in Calculi.

Oculata piſcis, qui & melanurus 283

Οἰνωπὸς color vinoſus 307

Ὀλολυγὼν de voce ranarum proprie dicitur 190

Onobeli qui dicti 236

Ὀφθαλμοὶ κινέμενοι oculi ſemouentes 2

Os animi veſtibulum, orationis ianua, & cogitationis comitium 166. os magnum, bellicoſos notat 167. paruum, effeminatos, ibid. paruum exterius prominens, inſidiarum & reprobitatis nota ib. valde diſſectum, impium denotat 168. apertum, ſtultitiæ ſignum 170. auum, inuidentię ſignum ib. oris par-

tes palatum & fauces 166
Otho fuit caluus, ſummum inter Neronis amicos locũ tenuit 89. excelſa fuit ſtatura, & ſtrenuus bellator 277
Oues quâ formâ ad fœturam eligendæ 4. ſtultiſſimis moribus ſunt ſecundum Ariſtotelem 190.307
Ouinus color dici poſſet aquilus, brunus, ſiue fuſcus 305
Ομοπλάφαι, *ſcoptula aperta* Celſo dicitur 214

P.

Pallidi cur efficiantur qui metuunt? 135
Palpebrizare, Græcis καρπαμύτω 329
Palpebram alteram iuxta medium viſum ſtantem congruentem, ſurſum attollens, placide & molliter intuens, androgyni ſunt 333. Palpebrarum pili curuati, naturâ mendacem deſignant 102. nigri ib.
Pan Pſychem amore captam ex aſſiduo ſuſpiratu coniicit 78
Pupilla vberum apex 231
Παρειαὶ, genæ 143
Paris capillo molli & flauo fuit 77
Paſſiones animæ accidentales 20
Παχοδέρμας Græci fatuos & rudes dicunt 242
Pecten inferior viri mulierisve pars dicitur 235. magnum, fortes denotat, ib.
Pectus quatuor partibus terminatur 227. magnum, fortem notat, 228. gracile & imbecille, animi puſillanimitatem & timiditatẽ indicat ib. latum & humeri magni, probitatem, audaciam & rectitudinem intellectus 229. carnoſum, rudes & timidos, ibidem. piloſum, & venter, horribilitatem ibidem glabrum. inuerecundum, 230.
Pedes bene formati, magni articulati & neruoſi, fortes notant 257. parui, graciles & inarticulati. molles ſunt 258. parui & graciles, audaciam & fortitudinem ib. curti & pingues pedes, immanem notant, ib. curui & infra concaui pedes, prauitatis dant ſignum 259
Pedum digiti curui inuerecundos notant 260. conſepti, timidos, ib. compacti, luxuriæ obnoxios ib. contracti, vafros 161. breues craſſique, temerarium ib. Pedibus & cruribus cõ-

uersis ambulantes, effeminati sunt 268. corpore erecto incedentes, fortes & iracundi ib. inclinati corpore, timidi & verecundi ib. pedibus inclinati ad dexteram ambulando, cinædi sunt 269. inclinati ambulantes ad siniſtram, inſipientes ib.
Penis magnus durum & ſtolidũ ingenium denotat 235
Pericles Athenienſis quali fuerit capite 60. 346. eius caput à comicis dicterijs laceſſitur ib.
Pertinax prominulo ventre fuit 233
Φαρυξ frumen 209
Phaſim qui accolunt, agreſtes & ad laborem ſegnes ſunt, & cur 21
Phauorinus philoſophus 17. 50. acuta fuit voce 188
Philippus Macedo iudicem qui capillos inficiebat, ab officio amouit 74
Philippus Iunior nullis rationibus ad riſum ſollicitari potuit 181
Philippus Auſtriacus ſubflauo capillitio & barba fuit 77
Philon Lacedæmonius 10. ab Ariſtotele reprehenſus 25. eius opinio reprehenſa quod in animæ nutritiuæ operibus ex plantis ſigna colligi poſſe cogitauit 56
Philoxenus Erixius gulæ deditus, guttur ſibi longius gruis collo dari optabat 376
Phlegmatici cur ſegnes 36
Phocylides poeta, mulieres alias ex aliis animalibus natas fingit 156
Φλὸξ 61
Φλογοειδὴς color flãmeus 157
Φοξοὶ qui Ariſtoteli dicantur 337
Φυλόκυβοι ib.
Φυλόμυσι ib.
Phrænitius cæleſtium rerum ſtudioſus, animas è ſtellis mores ducere tradidit 6
Phyſiognomonia quid ſit eius etymon ibid. Phyſiognomones corporis tẽperiem ex pilorum qualitatibus venari non poſſunt 41
Phyſiognomonicus ſyllogiſmus 42
Pili virilitatis & roboris ſignũ ſunt 130. duri fortem notant 70. denſi & vaſti circa tẽpora, libidinoſum & calidum 104. ex Pilorũ ſignis mores coniici non poſsint 63. Piloſa tempora 104
Pituitæ locus in cerebro, 16. Pituitoſi inertes & frigidi ſunt 152
Plato ex vniuerſo corporis habitu animam lædi putat 7. dixit animam dari

corporibus secūdum merita materiei 9. fuit melancholicus 17. nunquam effuse risisse conspectus fuit 181. ab humeris latis fuit appellatus 215. primò athleta fuit fortiss. post appulit animum ad philosophiam, ib. prominentibus oculis fuit 284. eius frontis simulacrum 86. capitis magnitudo 59

Plautus à pedum planitie dictus fuit, cum prius M. *Platus* diceretur 259

Plinius Aristotelis sensum non percipit 88. eius opinio de animæ ortu 6. Aristotelem & Trogum irridet ib.

Πόδες pedes Græcis 257

Polemonis textus corruptus 107. 223. 231. 185. ex Adamantio restituitur 93 137. 157. 257. 259. 261. 336. 213. mendosus in verbo κατωφέρες 95. correctus à Porta, ib. emendatus 61. 76. 108. 118. 123. 163. 164. 193. 256. 212. 233. 234. 319. 351.

Politianus facie neque illiberali, neq; ingenua fuit 130

Polyxena capillo longo & flauo fuit 76. candida, animo simplici 149. tenui collo 203. prolixis digitis 246 optimis pedibus 258. alta fuit, larga & dapsilis 276

Pompeius Columna Cardinalis 130. graui vultu fuit, ibid.

Pomponius Gauricus 61. inerudite apud Adamantium pro *metaphrenum*, transfert scapulas 217

Possidonius animas è stellis mores ducere tradidit 6

Probi viri figura 344

Priamus Troianorum rex, vultu pulchro fuit 149

Prudentia actionum habitus 346

Prudentis & imprudentis viri figura ibid.

Psittaci non solum loqui, sed etiam meditari discunt 67

Publius Syrus decora formæ fuit 150

Puer lacte porcæ altus, adultus etiam pannis indutus limum intrat, porcorumque more vorat 51. pueri cur vocem acutam edant 186. eorum oculi omnes sunt cæsii 300

Pudori frons sacra 82

Pulchritudinis diffinitio 146

Pulmonis cannæ relaxatio grauitatem vocis producit 138

Pupilla dicta (teste Isidoro) quia ibi paruæ imagines à nobis videntur 290. pupillæ

pillæ oculorum latæ, praуos mores indicant ibid. paruæ, insidiosos 291. mediocres, fortes 292. pupillarum orbes inæquales, stolidos notant ib. æquales, amici erunt iustitiæ ib. inæquales pupillarum orbes & circumcurrentes, iniustos notant 293. conuersis, coniunctim se mouentes iniusta molientes notant ib.
Pusillanimi virgi figura 368. ex Aristotele ibid.
Pyrrho Epirotæ vnicum os fuit dentium vice 172
Pythagoras venustæ formæ fuit 149. Italicæ phylosophiæ princeps exstitit, ib.
Pythagorei humanas animas etiam in ferina corpora transire opinati sunt 6

Q.

Quadratus vir est, qui omnibus numeris est absolutiss. 278

R.

Rana gyrina 193
Rari capilli, dolosum & malignum argunt 66. Vide Cappilli.
Rauus color καροπὸς Græcis 483
Remus lupâ nutritus 38
Rhinoceros nasum habet maximum 110
Risus abundat in ore stultorum 159. risus altus, inuerecundum notat 180
Romam temperata regione collocatã, vt omni terrarum imperio potiretur 24
Romanus Cocles 255
Romulus lupâ nutritus 51 fuit magnitudine & formæ prętantia insignis 276
Rotunda conuexa frons 88. stupidos designat ib. depressa, effeminatos 89
Rubor est virtutis color 142
Ruellius Gallus resimato naso fuit, & luxorioſus 125
Ruffi capilli quomodo fiant 80
Rugæ melancholiæ signum 142. Rugas frontis contractas qui habent, melancholici 91

S.

Sacerdotes in Decretis canonicis monentur vt ornati sint in incessu 267
Sanguinei viri signa 15. cur hilares secundum Loxum 16
Satyri quali naso præditi 117. villosi picti antiquitus, & hircinis cruribus 254
Sauromatæ 23
Scipio Africanus eximia forma præditus 150. eiusdem virtutes, ib.
Scoptula operta 214

Σκληροσαρκα, id est *dura carne præditi*, hebetes sunt 241
Σκυθρωσαίειν 336
Scythæ. in gelidiss. regione cum sint, albi sunt & animosi 152. Scyticum intueri dicuntur, quorum facies non serena, sed nubila 336
Selimus Baiazetis filius arcuato fuit naso 115. lata manus & teretibus membris fuit 240. 250
Selimus X. Turcarum imperator lata & torua fuit frõte 96. macilento ore 137. prægrandibus ac truculentis oculis 316
Selimus nonus Turcarum Imper. Scythico pallidoq; vultu fuit 156
Selimus Solimanni F. absonus in cantu & voce fuit 184
Senes cicadis comparati 187
Septemtrionales populi feroces, peruicaces 23. ad bellum promptissimi 24. eorum vox acuta 188
Sergius Galba præcaluo fuit capite 68. libidinis fuit in mares pronior, ib. adunco naso 115
Seueritudinis signum caperata frons apud scriptores 91
Seruius Numam à prima ætate canum fuisse scribit 81
Sforcia fuit ventre restricto 233. oculis cæsiis 303
Σιαγόνες, mandibula 185
Siccæ temperaturæ signa 11
Sidonius Apollinaris 92
Sibyllæ 17
Signa vel propria vel communia sunt 93. Signa ex quibus Physiognomones diiudicant, ex quibus sumantur 93
Signorum vni non credendum 41. ex Signis corporis brutorum mores innotescunt 3
Silenus dictus, quod magnis & hirsutis superciliis foret 72
Silones homines sunt prominulis ac hirsutis supercilijs 72
Συλλον quid ib.
Simiæ quoddam genus rufum 124. adeo libidinosæ vt quasdam fœminas appetant 124
Simulatoris viri figuras 388
in Sinciput caput prominens quid significet 57
Sinesius eius adagium, *Nullus comatus, qui idem non sit cinædus*, 74
Socrates calua fuit fronte 67. luxuriosus propterea à Zopyro nominatus, ibi. candenti fuit coma 81. pres-

pressis naribus 117.124. digitos iactare solebat 247 repandis fuit cruribus 54. grandibus oculis & sublimibus 284. eius imago ex museo Vincentii Portæ depicta 66. eiusdem dictum, *In aurea vagina plumbeus ensis* 147. ei moris fuit taurinis obtueri oculis 238
Somni descriptio Ouidiana 381
Somnolenti figura 381
Spadones cur non calueſcant 66. cur vocem acutam edant 187. cur pilis careant 280
Spatulæ latæ, magnæ & distantes, animosos notant 215. sursum elatæ, inuerecundos ib.
Σφυρῆ tali 256
Splendidi oculi luxuriosos notant 320. oculi stantes humidi pauidos 321. stantes & pallidi. insanos, ib. Vide Oculi.
Spiritus facilis & sine strepitu, cogitationum plenum arguit 176 altus, densus & facilis, pauidum & incestum 177
Statuæ quadratæ quæ sint 278
Statura parua in homine non contemnenda; quia plerumq; sapientia, consilio & optimis moribus præditus 272
Stoici physiognomoniæ subiectum penitus eliminarunt 6
Stolida ne lactet, cur prohibitum 38
Stolidi viri figura 374
Strabones peruersæ mentis sunt 238
Stupidus quis dicatur 37. eius figura 381
Subscapilium, seu metaphrenum 217
Subtuitus oculorum 322
Sueſsanus non recte ἀνάλιμον *æstrum & templum* interpretatur 71. νεανικὸν iuuenilem vertit, male 208. Græcæ linguæ imperitia lapsus 351. eius versio reprehensa 31.380.134.230. 240
Supercilia torua 98. non extensa, ib. ad nasum flexa, ib. iuxta tempora inflexa, ib. ad tempora extensa, immundos prodit, 99. in totum demissa notam inuidiæ habent 100. supercilia coniuncta, ibid. supercilia pilosa 101. deorsum inclinata. 101
Sura pars tibiæ Græcis γαστροκνημία 255. Suræ valde crassæ, odibilem & inuerecundum notant ibid.

deorsum contractæ fortem virum innuunt ibid. sursum ductæ suræ timidos 265. molles, effeminatos notant, ib. moderatæ magnitudinis, optimum ingenium ib.
Sus vulgo homo sordidus vocatur 202. inter soli pedes & bisculos, ambiguus est 261
Suspirantes cum capitis agitatione 178
Suspiratio est vulgare, amoris signum 178
Sylla glaucos habuit oculos sæuos & acerbiss. 302
Syllogismus physiognomonicus 57

T.

Tali neruosi & articulati, fortes notant 256. inarticulati & carnosi, molles, ib. valde graciles, timidum intemperantemq; notant 257. crassi, desipientem ibid. Talorum amatoris viri figura 393
Tamerlanes truculento vultu fuit 131. corpore fuit ingenti 277. eiusq; fortitudo, ib. arcus vltra aurem extendebat, ib. *orbis terror*, & Orientis clades appellatus 296
Tarquinius à pueritia fuit canus 81
Taurus fortis, quod eius sanguis sit feruentiss. 8
Taurine tueri, Adagium olim 338
Temperantis viri figura 381
Temperaturæ calidæ & frigidæ signa 10. 11. humidæ signa, ib. siccæ, ib. moderatæ ib.
Tempora sunt, quæ frontem vtrimque terminant 102. tempora caua, dolosos truceſque indicant, 103. citius in homine canescunt, ob paucam humiditatem 81. inflata, iracundos notant 59
in temporibus caput quid portendat ib.
Tergi æqualitas & pectoris mediocritas, signum probatum & optimum 229. in Terris frigidis magna corpora nascuntur 25
Τετράγωνον 287
Testes quibus exemti sunt, glabri sunt 230
Theagenis fastigiato fuit capite 62
Theseus magno fuit corpore 276
Thersites protenso capite fuit 62. 150
Thorax pars illa quæ à collo ad pudenda vsque procedit. 214. eius latitudo caliditatis deprehensio est 11

Thra-

Thraces nulla memoria sunt, sunt, vt nec quaternarium numerando queant transcendere 348
Tiberius Cæsar latis fuit humeris 215. colore albus maximéq; luxurioſus 152 Spintharias excogitauit, ib. incedebat ceruice rigida & obſtipa 270, corpore fuit amplo & robuſto 277 grandibus oculis fuit 284
Tibiæ genu ſubiacent 251 Græcis κῆμαι, ibid. Tibiæ molles & inarticulatæ, timidos & imbecilles arguunt 252. valde exiles, improbos, ib. graciles & neruoſæ, luxorioſos, ib.
Tibiæ & calcanea craſſa indocilem hominem 253. piloſæ, libidinoſum ib.
Timiditas melancholicorum comes 152
Timothei Athenienſis liber De vitijs 192
Torpedo oculos paruos habet 286
Torquatus Taſſus acuti ingenii vir, & de poeſi optime meritus, oculos ſubfluidos habuit 326
Totilas roſeo illuſtriq; vultu fuit 158
Torua, epitheton leænæ 98
Τραχύζειν, quid proprie ſit 191
Τράχηλος, ceruix 200
Triſtis viri figura 384.
Trogi & Philonis vana opinio, qui in animæ nutritiuæ operibus ex plantis ſigna colligi poſſe cogitarunt 78
Troglodyticus bos 78
Troilus magnus & pulcerrimus fuit 149. 276
Turcarum capita globi fere imaginem exprimunt 59
Tydeus minor corpore, ſed fortior animo fuit 273
Typhonis color ruffus 79

V.

Valla pueriliter lapſus 106. *Vide* Georg. Valla
Vegetius tyrones Septemtrionales eligendos iubet 23. lato pectore 228. 273
Venæ ceruicis & temporum rubræ, iracundum oſtendunt 59. Venæ quibus circa collum & tempora ſunt amplæ, iracundi habentur ib.
Veneri & amaſiis limos oculos poëtæ tribuunt 238
Venter infra pectus eſt 232. eius radix vmbilicus, ib. Venter concauus & amplus, fortem notat ib. magnus, carnoſus, mollis & dependens, ſtolidum, ſuperbum & luxurioſum ib. venter macilentus, molles indicat 233. durus, gulo-

ſum & rudem ib. mollis, animi magnitudinem & virtutem ib. mediocris, altitudinem intellectus & bonum conſilium ib.
Verecundi viri figura 384
Verecundia in adoleſcentibus laudatur 142
Verres qui ad fœturam eligendi 4
Veſiculæ oculorum infra, ebrioſos notant 288. veſic. oculorum ſupra, ſomniculoſos ib.
Veſpaſianus compactis firmiſque membris fuit 237 quadrata ſtatura 297
Vibrantes oculi, πεπλομένοι Græcis dicti 325. *Vide* Oculi.
Villicus gallinas fœcundas vt parabit 5
Vincentius Porta antiquarum imaginum explorator & adſeruator diligentiſſ. 50
Vinum cerebrum debilitat 235
Vir magno corpore præditus eſt vultu lato, ſupercilio incuruo, &c. 29. eius deſcriptio ib. viri iuſti & iniuſti figura 342. 343. probi fig. 344. fidelis & infidelis figura 345. prudentis & imprudentis 346. improbi figura 344. memoris & obliuioſi figura 353. audacis 354. timidi 355. cinædi viri 359. &c. viri fortis 361. eius ſigna à Vegetio deſcripta 364. inflati fig. 367. puſillanimi viri figur. 368. magnanimi 369. auari figur. 370. liberalis viri figur. iracundi viri figura 372. ſtolidi figura 474. manſueti figura 375. intemperantis 376. ſtupidi 381. temperantis figura ibidem impudentis figura 382. verecundi figura 384. triſtis 385. amari figura ibid. iucundi arrogantis 387. mendacis figura 388. adulatoris 389. moleſti ibidem impii fig. 391. miſericordis ibid. iniurioſi viri figura 392. talorum amatoris, ibidem loquacis ibid. inefficacis & efficacis 394. fatui improbi viri figura 395
Virorum fortitudine & conſilio præſignium in hiſtoriis nomenclatura 272.
Viris plures ſunt dentes quam fœminis 172
Virilis figura depicta 363
Vitellius Imperator vaſto fuit

fuit capite 47. facie rubicunda 145
Vitia & bonos mores cum lacte haurimus 37
Vitruuius 23
Vitulus marinus mille colores in oculis habet 310
Vlnæ, brachia & cubiti robusti & bene articulati. optimum hominem denotant 237. vlnæ, brachia & cubiti exiles, imbecillis naturæ argumenta 238 valde carnosæ, disciplinæ & sensibus carentem, ibidem oblongæ vsque ad genua, fortitudinis & caliditatis signum ib.
Vlyxes vultu fuit hilari 130. tibiis fortibus 251. modica statura 273. eius fortitudo ex suis collecta 255
Vmbilicus radix ventris 232. spacium ab Vmbilico vsque ad pubem maius quam ab vmbilico pectoris imum, imbecilles & breues vitæ denotat 234. ab vmbilico ad pubem, & ab vmbilico ad imum pectoris, & hinc ad iugulum æquale, laudabilem & animi virtutem & corporis dispositionem 233
Vngues curui, impudentem notant 362. angusti, longi & curui, ferinum, ibidem rotundi, libidinosos innuunt 263. carnosi, sensibus hebedes, ibidem breues, pallidi, nigri & asperi vngues veteratorem, ibidem lati, albi & subflaui, optimam hominis temperiem ibidem
Vola manus interior pars 239
Vox grauis, fortes demonstrat 182. grauis magna, conuiciatores 184. grauis & mollis, probis moribus decorati sunt 185. grauis & sonora, bellicosi ibid. vox grauis in principio, in fine acuta; queruli & indignabundi, ibidem grauis vox, concaua & flexibilis, generosis moribus sunt, ibidem acuta, timiditatis indicium 186. mollior fit ab organorum humectatione 188 intensa & remissa, indignantis & iracundi signum 189. acuta, mollis & rupta signum cinædi est, ibidem vergens ad balatum, stolidum hominem indicat ibidem acuta & palmosa stupidi est ibi. media

media inter grauem & acutam, prouidum 190. media inter intensam & remissam, ib. aspera luxuriosum, ib. clara, ex siccitate pulmonis prouenit 191. agrestes facit hominum mores ibid. blanda, prudentem, ib. dulcis, inuidum ib. debilis & flebilis, tristem, lucri cupidum, 192. tremula, trepiditantes & metuentes ostendit ib. vocis articulatæ tres species; grauis, acuta, media 182
Vrso exsertum & oblongum os tribuitur 168
Vultus index & detector cõscientiæ 127. varius & subtristis 128. stupidus, ib. somniculosus ib. temerarius 129. iucundus, ibid. elegans, 130. illiberalis ibid. venerabilis 131. austerus ib. bonus, & non præceps 128. humilis. 129. remissus, ib. grauis vultus ib.

X.

Ξανθὸς, color flauus 306
Ξανθόχολοι 79
Xenocrates adspectu fuit tetro & inuenusto 151

Y.

Υδατῶδες, *color aquinus*; Medici, *aquaticum* dicunt 305
Ὑπόχλωρος, *color subflauus* 155

Φ.

Φιλόκαμος 393
Φιλόκυβος *ibid.*

X.

Χαροπὸν, fuluus color dicitur q. gratiosus 306. Latinis *rauus* dicitur, ib.
Χλωρός, *viridis color* 154

Z.

Zeno Cittieus nigra fuit cute 152. crura turgida & imbecillia habuit 252. procera statura & gracili corpore fuit 278
Zenyal Persa Cassani filius, excelsa statura & grandibus oculis fuit 277
Zeusippus curua ceruice fuit 288
Zopyrus physiognomon 67 Socratem luxuriosum cur vocet, ibid. stupidum & bardum 211

FINIS.

E PORTÆ

ocrates adſpe
o & inuenuſto

I.

ώδες, color aqui
ci, aquaticum
γλωρος, colo
15

ϑ.

καμος.
ωβος.

X.

ρόϱ, fuluus co
gratioſus 30
us dicitur,
ρός, viridis color

Z.

Cittieus nigr
152. crura tu
becillia habu
ocera ſtatura
rpore fuit
yal Perſa Caſſa
celſa ſtatura
us oculis fuit
ippus curua cer
88
yrus phyſiogno
ocratem luxuri
ocet, ibid. ſtupi
rdum

S.